

Univerzita Karlova, Filosofická fakulta

Disertační práce

2013

Jana Ryndová

Univerzita Karlova, Filosofická fakulta,
Ústav Dálného východu, Japonská studia

Disertační práce

Jana Ryndová

**Drama „Jošicune mezi květy sakur“.
Minamoto no Jošicune jako stratég, dvořan a literární mýtus.**

The drama “Yoshitsune and the Thousand Cherry Trees“.
Minamoto no Yoshitsune as a Martial Strategist, Courtier and
Literary Myth.

Autorka by tímto chtěla poděkovat za podporu a odborné vedení, kterého se jí dostalo jak během studia na FFUK, tak v době studijního pobytu na Doshisha University. Zejména by pak autorka chtěla vyjádřit svou vděčnost školitelce za vstřícnost a podnětný přístup.

Prohlašuji, že jsem disertační práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 11. 1. 2013

Jana Ryndová

Poznámka:

Japonská jména jsou (v přehledu literatury i v textu) uvedena až na fixní výjimky v japonském pořadí, za příjmením tedy následuje křestní jméno. Co se týče šlechtických jmen, přídomek „no“ autorka podle okolností do jména buď zahrnuje, nebo nikoli. Jméno Minamoto no Jošicune lze například přeložit jako „Minamoto Jošicune“ či „Jošicune z rodu Minamoto“. V zájmu rozmanitosti textu se tedy v práci vyskytuje jak varianta „Minamoto Jošicune“, tak varianta Minamoto no Jošicune. Japonská jména jsou ve většině případů skloňována, českou praxi skloňování autorka opouští pouze tam, kde to považuje za stylisticky vhodnější. Při přepisu japonských i čínských jmen a termínů je užitá česká transkripce (s výjimkou názvů nakladatelství v seznamu literatury, jména některých nakladatelství jsou totiž „zažita“ pod svými „anglickými“ názvy, respektive v anglické transkripci).

Abstrakt

Autorka si v rámci disertační práce klade za cíl představit hru *Jošicune mezi květy sakur* (*Jošicune senbon zakura*) jakožto unikátní dílo japonského dramatu, které se vyznačuje značnou komplexností a zaujímá výjimečné místo v korpusu japonské literatury. Třebaže uvedená hra je co do svého významu srovnatelná s díly zpracovávajícími známou legendu o čtyřiceti sedmi věrných róninech, není ve větší míře přeložena do západních jazyků. Jsou zde ovšem dvě výjimky: anglický překlad (Jones, Jr. 1993) a německý překlad (Klopfenstein 1982). Autorka při zpracovávání disertační práce vycházela ze srovnání těchto dvou překladů a z úplné verze původního textu (v podobě, ve které se text objevuje ve *Sbírce textů divadla džóruri Takedy Izumoa a Namiki Sósukeho* a ve *Sbírce textů loutkového divadla džóruri Júdy Jošia*). Záměrem autorky bylo zprostředkování jmenované hry české čtenářské a odborné veřejnosti.

Interpretaci hry *Jošicune mezi květy sakur* autorka začíná výkladem historického pozadí, ze kterého vzešla legenda o vojevůdci Jošicunem z rodu Minamoto. Tento výklad zahrnuje Jošicuneho život od období nepokojů éry Heidži (1159) kdy se narodil do jeho smrti (1189). Dále se autorka soustředí na vývoj, kterým prošla Jošicuneho legenda v rámci vývoje japonské literatury. Dochází zde k posunu od dvorské literatury období Heian k válečným kronikám (gunki), vznikají nové žánry a styly a Jošicuneho život je zde častým námětem. Šimazu Hisamoto (1977) dělí nezměrné množství literárních děl ztvárňujících Jošicuneho legendu do několika velkých skupin podle žánru. V klasické literatuře lze Jošicuneho legendu sledovat zpět k žánru válečných kronik gunki a posléze k textům nó her (libretům jókjoku), krátkým komickým hrám kjógen a k ilustrovaným vyprávěním (sešitům otogizóši). V literatuře období Edo pak převládají žánry džóruri a kabuki. Hra *Jošicune mezi květy sakur* byla adaptována pro loutkové divadlo džóruri a herecké divadlo kabuki, přičemž autorčin český překlad hry vychází z dřívější džóruri verze, byť se zde nabízí i otázka specifik adaptace jmenované hry pro divadlo kabuki. Jmenovat lze také žánr ukijozóši (jedná se o vyprávění doprovázená četnými dřevoryty). S Jošicuneho legendou se tak setkáváme prakticky napříč všemi žánry a legenda je díky tomu stále živá. Hra *Jošicune mezi květy sakur* je svým způsobem modelovým literárním dílem a stejně tak příznačným dramatem 18. století, které reprezentuje jednu unikátní interpretaci Jošicuneho legendy.

Co se týče metodologického přístupu, autorka hodlá vyjít z analýzy literárního prostředí, ze kterého vzešla hra *Jošicune mezi květy sakur* a na této analýze založené literární komparace, aby se mohla hlouběji zaměřit na důvody, proč se uvedená divadelní hra stala natolik silnou součástí japonského literárního dědictví a proč je její poselství do značné míry přenosné i do cizorodých kulturních prostředí, na první pohled vzdálených japonské mentalitě; autorka se domnívá, že odpovědí na otázku „univerzálnosti“ hry *Jošicune mezi květy sakur* by mohl být koncept kolektivního vědomí estetické hodnoty v díle Jana Mukařovského.

Klíčová slova

Minamoto no Jošicune, historická postava, hrdina, hrdinství, hrdinský, válečný epos, legenda, literární mýtus, literární postava, drama, žánr kówakamai (deklamace doprovázená minimalistickým tancem), divadlo nó, divadlo bunraku (džóruri), divadlo kabuki, *Jošicune mezi květy sakur (Jošicune senbon zakura)*, Jan Mukařovský, estetická hodnota, kolektivní vědomí

Abstract

In her doctoral thesis the author would like to present the play *Yoshitsune and the Thousand Cherry trees* (*Yoshitsune senbonzakura*) as a unique piece of Japanese drama which has a great complexity and an outstanding place within the corpus of Japanese literature. Even if the play can be compared to *Chushingura mono* in its importance, *Yoshitsune senbonzakura* has not been widely translated to western languages. There are two exceptions, however: the English translation (Jones, Jr. 1993) and the German translation (Klopfenstein 1982). While comparing the two translations and using the most full original texts available (as preserved in *Takeda Izumo and Namiki Sosuke Joruri Collection* and Yuda Yoshio's *Bunraku Joruri Collection*), the author's goal is to present the play to Czech readers and its interpretation to Czech scholars.

As for the flow and structure of the interpretation of *Yoshitsune senbonzakura* the author begins with an analysis of the historical background of the legend of Minamoto Yoshitsune, capturing the life of Yoshitsune from the time of Heiji rebellion (1159) when he was born to his death in 1189. Next the author concentrates on the legend itself as it evolved within the course of Japanese literature. With a shift from the court literature of Heian period towards the battlefield stories and chronicles (gunki) there come new genres and styles, and the life of Minamoto Yoshitsune often becomes the subject-matter here. Shimazu Hisamoto (1977) divides the enormous amount of literary works shaping the legend of Yoshitsune into several great groups, based on genre. In the old literature, the legend goes back to gunki genre and continues to the texts of Noh plays (yokyoku), short comical plays (kyogen) and illustrated narratives (otogizoshi). In the literature of Edo period, the joruri and the kabuki genre prevail. The play *Yoshitsune and the Thousand Cherry trees* was adapted in both genres and the author's Czech translation adheres from the original joruri text, but the specifics of the kabuki adaptation come to question as well. Also the genre of ukiyozoshi (narratives accompanied by numerous woodprints) can be mentioned. The legend of Yoshitsune can be thus observed throughout almost all genres and is still vivid. And *Yoshitsune senbonzakura* is a model piece of literature as well as a model 18th century drama representing one unique interpretation of the legend.

As for the methodological approach, the author intends to base her conclusions on the analysis of the literary environment which gave rise to the play *Yoshitsune and the Thousand Cherry Trees* and on the related literary comparison, so that she should be able to search deep for the reasons why the play became such a strong part of the Japanese literary heritage and why the message of the play can be largely adapted even to foreign cultural environments, environments with no obvious links to Japanese mentality. In the authors opinion, the answer to the question of the „universal“ quality of the play *Yoshitsune and the Thousand Cherry Trees* might be the concept of a collective mind in the aesthetic value, analysed in the works of Jan Mukařovský.

Key words

Minamoto no Yoshitsune, historical figure, hero, heroism, heroic, martial epic, legend, literary myth, literary figure (character), drama, kowakamai (declamation accompanied by minimalistic dance), noh theatre, bunraku (joruri), kabuki, *Yoshitsune and the Thousand Cherry Trees* (*Yoshitsune senbon zakura*), Jan Mukařovský, aesthetic value, collective mind

Obsah

Úvodem	12
1. Dva rody, stejně vznešené	
1.1. Japonská šlechta ve druhé polovině 12. století	13
1.2. Střet dvorského a vojenského prostředí	18
1.3. Střet rodů Taira a Minamoto, zvrát v nástupu vojenské šlechty	23
2. Dva bratři, stejně vznešení	
2.1. Joritomo a Jošicune z rodu Minamoto	29
2.2. Bratrský konflikt, jeho aktéři a možné příčiny	33
2.3. Košigoe a neudělená audience	38
2.4. Tragické finále	43
3. Legenda se rodí	
3.1. Prameny Jošicuneho popularity	54
3.2. Jošicune a ženy	88
3.3. Jošicune a vazalská oddanost	93
4. Literární mýtus a „jeviště světa“	
4.1. Zpracování legend o Jošicunem ve hře <i>Jošicune mezi květy sakur</i>	98
4.1.1. Autoři	99
4.1.2. Podoba textu	104
4.1.3. Jazyk 12. a 18. století	112
4.1.4. Premiéra a pozdější zpracování	114
4.2. „Převzaté“ a „nové“ motivy	119
4.3. Charakteristika postav mezi „dobrem“ a „zlem“	121
4.4. Jošicune	124
4.5. Šizuka	127
4.6. Benkei	130
4.7. Tadanobu	133
4.8. „Ti druzí“	136

5.	Nesmrtelnost literárního mýtu	
5.1.	Když legenda přeroste v mýtus	140
5.2.	Jošicune a jeho místo v japonské kultuře	143
6.	Spojit nespojitelné	
6.1.	Otázka srovnatelnosti	145
6.2.	Opěvovaný Jošicune a opěvovaný Siegfried	146
6.3.	Meč a sláva, srdce a láska	147
6.4.	„Stejně“ a „jiné“	148
	Závěrem	150
	Resumé	151
	Příloha – komentovaný překlad hry <i>Jošicune mezi květy sakur</i>	152
	Seznam literatury	281

Úvodem

Hra „Jošicune mezi květy sakur“, na kterou se tato disertační práce soustředí, je bez nadsázky jedním ze stěžejních japonských literárních mýtů, respektive vrcholným literárně dramatickým zpracováním legend spojených s postavou vojevůdce Jošicuneho z rodu Minamotů. Vezmeme-li v úvahu kulturní rámec, do kterého je Jošicuneho legenda zasazena, můžeme tvrdit, že japonské prostředí možná více než kterékoli jiné skýtá bohatou paletu kontextů, které bez hlubšího pochopení nemilosrdně ústí do slepých uliček dezinterpretace a neporozumění. Přesto se autorka chce pokusit představit legendárního vojevůdce Jošicuneho z rodu Minamoto jako dodnes fascinující postavu (v kontrastu k Jošicunemu jako historické postavě), k jejímuž osudu lze už pro samu sílu příběhu jen těžko zaujmout nezúčastněné stanovisko. Od Jošicuneho nuceně dobrovolné smrti (1189) do uvedení hry *Jošicune mezi květy sakur* (1747) uběhlo více než pět a půl století. Navzdory tomu se autoři hry Takeda Izumo, Mijoši Šóroku a Namiki Senrjú cítili zavázáni do detailu navázat na příběhy ze středověkých kronik a starších divadelních her, které se vztahují k Jošicuneho postavě. V zájmu atraktivity díla a oživení legendy se autoři místy pochopitelně uchýlili též k vlastním interpretacím a inovacím. Ostatně hodnota díla spočívající v přidané interpretaci je zcela logickou, ba téměř nezbytnou součástí estetického vývoje takzvané klasické literatury. „Hodnota platí pro někoho, bez toho ji nelze myslit, to je obsaženo již v jejím pojmu. Kdybychom odmyšleli od hodnotícího subjektu, měnila by se nám hodnota pod rukou v reálnou vlastnost hodnocené věci a stala by se tak záležitostí intelektuálního poznávání, podobného onomu, ba vlastně stejného s oním, kterým poznáváme například barvu věci. Pak by neexistovala ani hodnota, ani teorie hodnot.“¹ Je tedy nasnadě, že estetická hodnota uměleckého díla nemůže vzniknout, aniž by se v ní odrazila individuální interpretace, kterou do díla vnesl samotný autor, a ke které se postupně přidávají interpretace těch, kteří dané dílo v průběhu času reflektovali, ať už teoreticky nebo umělecky. V případě legend spojených s dramatem *Jošicune mezi květy sakur* je množství takovýchto interpretací přímo nepřeborné. Z Mukařovského konceptu estetické hodnoty zároveň vyplývá, že neodmyslitelnou součástí uměleckého díla a jeho různých interpretací je „duch doby“, tedy určitý zrcadlový obraz momentální společenské atmosféry, která více či méně odráží dosavadní vývoj náhledu na reflektované umělecké dílo. Právě proto autorka věnuje následující kapitolu hlubšímu pohledu do atmosféry doby, ve které se utvořily základy legend spojených s Jošicuneho postavou. Tento utvářecí proces, jak uvidíme, by nebyl myslitelný beze změn, které do japonské společnosti vnesl úpadek dvorské a vzestup vojenské šlechty.

¹ Mukařovský, s. 11 – 12

1. Dva rody, stejně vznešené

Vzpomínky na domov, jímž bylo daleké císařské město, nutily každého k slzám.

(Příběh rodu Taira)

Na počátku Jošicuneho příběhu je spor. Nejprve spor dvou rodů, později spor dvou bratrů. Opakovaně se objevuje téma vykořeněnosti a vyhnanství. Toto historické jádro celé legendy, jakkoli je dnes přikryto mnoha významovými vrstvami, je vždy přítomno a nelze ho ignorovat. Bez znalosti dějinných pramenů na straně autorů i diváků by hra *Jošicune mezi květy sakur* byla sotva tak svěží a obdivovanou součástí japonské literatury. Cesta proti proudu času nám sotva poskytne vhled ostrý jako digitální fotografie, spíše se v prvních kapitolách letmo dotkneme dějin jako tušové krajinomalby, kde z mlhy místy vystupuje detail. Pohled to je stejně tak potenciálně zavádějící jako i zajímavý.

1.1. Japonská šlechta ve druhé polovině 12. století

Svět Jošicuneho příběhu již není romantický svět románu Murasaki Šikibu, císařský dvůr skýtá prostor více politickým intrikám než milostným záletům a vnější svět, který dříve znamenal oslavu, kontakt s přírodou a pro dvořany přitažlivě exotický „venkov“, tedy tento vnější svět se stává nejistým místem ozbrojených konfliktů. Kontrast mezi dvorským prostředím a vnějším světem ilustruje například následující pasáž z *Příběhu rodu Taira*, popisující situaci Tairů po jejich útěku z hlavního města: „Všichni propadli zoufalství hlubokému jako mořský proud, v němž se stáčí tvář měsíce ... Za zelenavé záclony před nachovou nádherou ložnic jim sloužily třtinové závěsy chýší obložených jílem, namísto dýmu kadidel vdechovali dým ze stébel rákosu, jímž čpěla jejich chatrč.“² Ve 2. polovině 12. století je již dvorská šlechta na čele s rodem Fudžiwarů za zenitem. Již od 9. století se Fudžiwarům v hlavní linii nedostává mužských potomků, jejich sňatková politika upadá a jejich moc slábne na úkor provinční šlechty. „Systém rozdělení půdy poskytoval obyvatelům provincií fiskální a legální ochranu proti úředníkům centrální vlády, ale neposkytoval lokální bezpečnost. (...) Za takových okolností si autority dosazované do provincií během devátého století vyměňovaly právo na ozbrojenou svitu a vojenské tituly, a též místní správci a soukromí vlastníci půdy vytvářeli ozbrojené oddíly pro hájení svých vlastních zájmů.“³ Dá se říci, že tento proces postupného slábnutí moci dvorské šlechty a růstu moci vojenské šlechty vrcholí právě ve dvanáctém století.

² Fiala, s. 298

³ Reischauer & Craig, s. 39

Ještě na chvíli se podrobněji zastavme u důvodů této postupně se prohlubující mocenské nesouměrnosti mezi dvorskou a provinciální šlechtou. Zjednodušeně lze říci, že šlo o nesouměrnost mezi legislativní (centrální) a reálnou (místní) mocí. „Převzetí čínského modelu půdního a daňového systému nevyloučilo soukromé vlastnictví pozemků. Dokonce i v samotném kodexu zákonů existovala řada výjimek z pravidla, že ‚císař je výsadním vlastníkem půdy celé země‘. (...) Území v soukromém vlastnictví se stala zárodkem rozsáhlého systému soukromých panství osvobozených od pravidelného přerozdělování půdy a odvádění daní císařskému dvoru. Jistí vysocí hodnostáři se těšili úplnému nebo dočasnému osvobození od daní, stejně tak jako ti, kdo obdrželi nové pozemky. A všichni větší vlastníci půdy toužili toto privilegium získat. V desátém století se stalo běžnou praxí, že se vlastníci lén vyhýbali odvádění dávek státu tím, že si zajistili takové smlouvy, které jejich území zprostily daně z rýže, celkové produkce i pracovní síly.“⁴ Upadající centrální moc se pokusil oživit císař Gosandžó, který vládl bez zastoupení regentem a jehož matka nepocházela z rodu Fudžiwara. Bylo vydáno nařízení, že statky přerozdělené po roce 1045 bez patřičné dokumentace mají být vráceny státu. Zároveň byl reformován systém měr. To logicky vedlo ke zmenšení movitého i nemovitého majetku některých provinčních šlechticů. Císař Gosandžó v zájmu udržení moci nakonec v roce 1072 abdikoval ve prospěch svého syna Širakawy, čímž založil instituci vlády excísařů (insei).⁵ Ovšem zavedení praxe vlády odstoupivších císařů v důsledku vedlo spíše k další institucionalizaci a formalizaci vládnoucí funkce, což císařům nakonec ruče více svazovalo než uvolňovalo. „Vojenští šlechtici se stávali skutečnou vůdčí silou společnosti v dané oblasti země, byli označováni jako ‚zaičó kandžin‘ (在序官人 čili ‚výkonní úřední správci‘, pozn. aut.) nebo jako ‚kokuga‘ (国衙 čili ‚krajští zástupci‘, ‚krajští vládní úředníci‘, pozn. aut.). A ačkoli správcovské úřady byly nadále cirkulovány mezi kjótskými dvořany, pozice krajského vládního úředníka (kokuga) se stala dědičnou.“⁶ V polovině 12. století je již vzestup vojenské provinciální šlechty nezadržitelný, třebaže formálně je u moci i nadále císařský dvůr a dvorské šlechtě se tuto centralizovanou moc částečně daří dál prakticky uplatňovat. Právě zde začíná „svět Jošicuneho příběhu“.

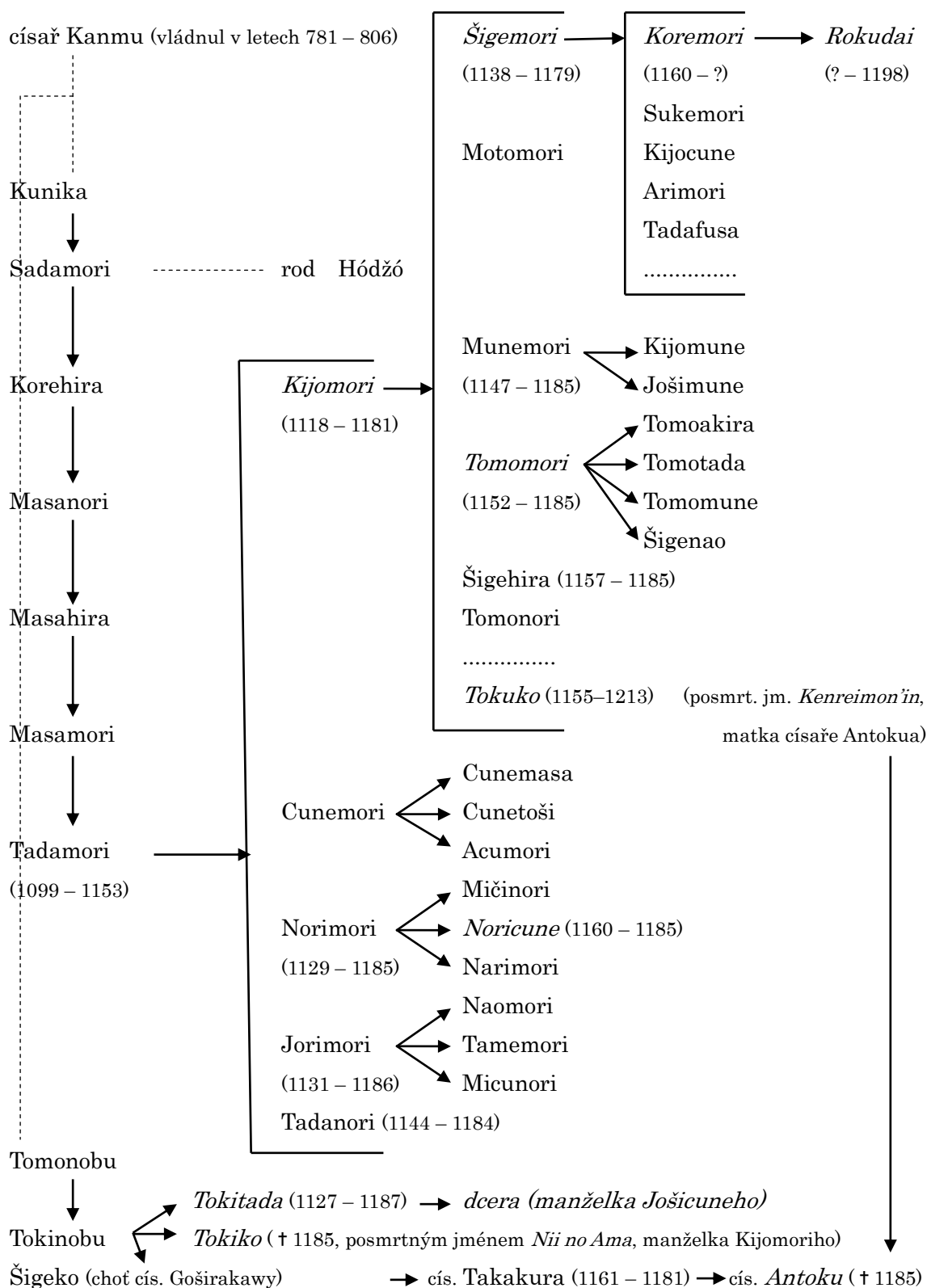
Mezi šlechtickými rody, které v této době vynikly, zauímají přední místo Tairové, kteří odvozovali svůj původ od císaře Kanmua (737 – 806) a svou mocenskou základnu měli v oblasti západu centrálního Japonska (v kraji Kii, na území dnešních prefektur Wakajama a Mie, patří sem tedy i město Ise s významnými šintoistickými svatyněmi; kraj Ise měl status „léna z boží milosti“ – 神郡 (šingun či též kamikóri) – a přesídlil sem již Taira no Korehira na konci 10. stol.).

⁴ Duus, s. 29

⁵ Širakawa (1053 – 1129) odstoupil v roce 1086 ve prospěch svého syna Horikawy (1079 – 1107).

⁶ Mass, s. 48

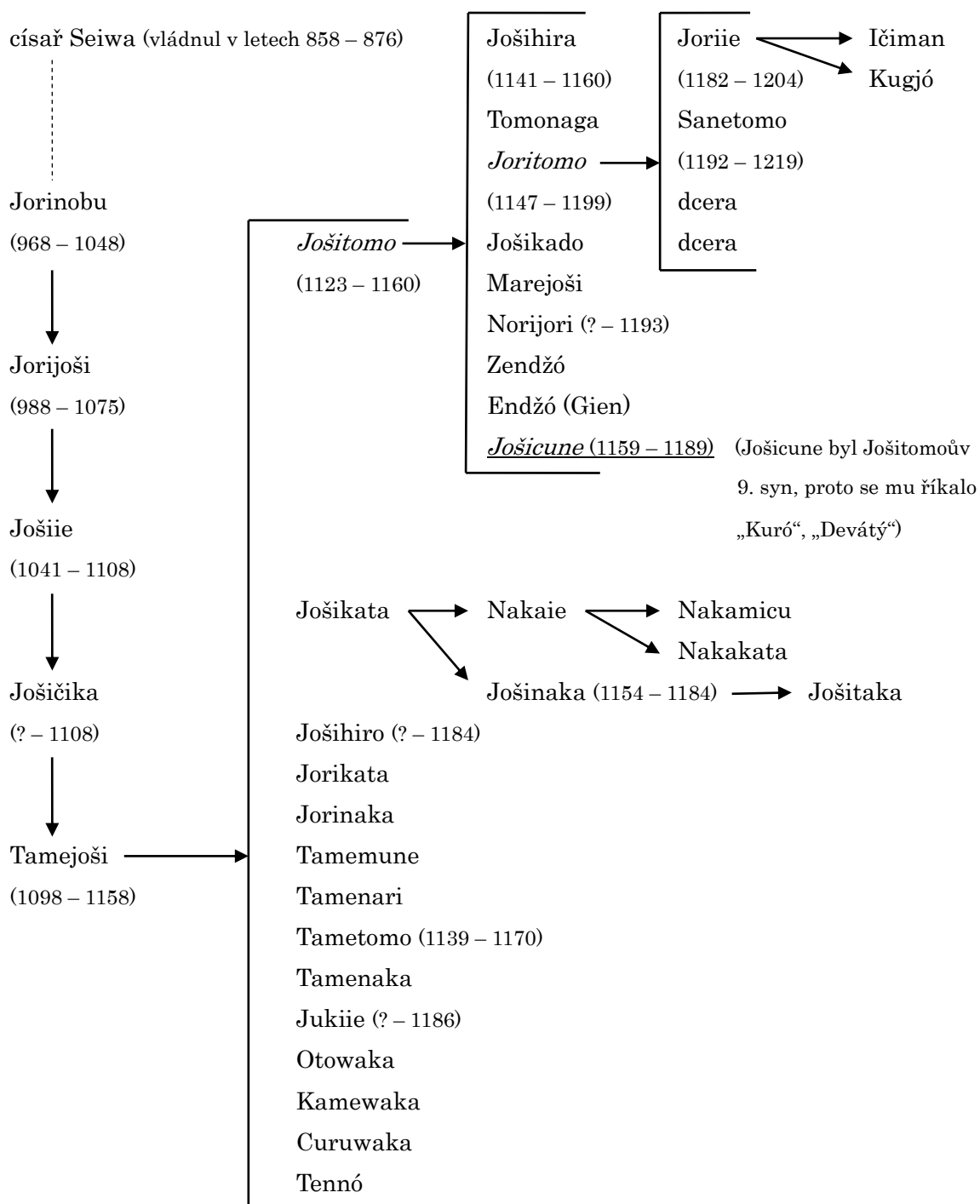
Zjednodušený rodokmen rodu Taira⁷

⁷ Srov. Klopfenstein, s. 214. Kurzíva označuje osoby spojené se hrou *Jošicune mezi květy sakur*.

Dalším významným rodem tohoto období byli Minamotové, kteří odvozovali svůj původ od císaře Seiwy (850 – 880) a svou mocenskou základnu měli v oblasti východu centrálního Japonska (v Kamakuře, kterou si za své sídlo zvolil Minamoto Joritomo).

Zjednodušený rodokmen rodu Minamoto⁸

⁸ Srov. Klopfenstein, s. 213. Kurzívou označuje osoby spojené se hrou *Jošicune mezi květy sakur*.

20. července 1156 zemřel ve věku 54 let excísař Toba. Jeho syn Konoe, který svého otce v císařské funkci vystřídal již ve věku tří let, svého otce nepřezil. Zemřel ve věku 16ti let v roce 1155. V souboji o císařský trůn tak proti sobě stanuli Tobovi starší synové excísař Sutoku a císař Goširakawa. Fudžiwara no Tadamiči, nejstarší syn regenta Fudžiwary no Tadazaneho, stranil Goširakawovi, zatímco jeho mladší bratr Fudžiwara no Jorinaga stranil Sutokuovi. Obě znepřátelené strany měly zároveň své příznivce a odpůrce mezi příslušníky rodů Taira a Minamoto. Hlava rodu Minamoto, Minamoto no Tamejoši, spolu s Tairou no Tadasou stranil Sutokuovi. Minamoto no Jošitomo, nejstarší syn Minamoto Tamejošiho, spolu s hlavou Tairů a synovcem Tairy Tadamasy, Tairou no Kijomori, stranil Goširakawovi. Syn tak stál proti otci, synovec proti strýci...

28. 7. 1156 – 10. dne 7. měsíce prvního roku éry Hógen – šestý syn Minamoto no Tamejošiho, Minamoto no Tametomo, stojící na straně excísaře Sutokua, navrhnul zaútočit v nočních hodinách na rezidenci nepřítele, ale Fudžiwara Jorinaga jeho strategii odmítnul. Rovněž zastánce císaře Goširakawy Minamoto no Jošitomo přišel s návrhem nočního útoku na nepřítele, jeho plán byl ovšem realizován. 29. 7. 1156 v noci Jošitomo a Taira Kijomori zaútočili se zhruba 600 jezdců na palác excísaře Sutokua. Kijomori zaútočil na Západní bránu bráněnou Minamoto no Tametomoem, ale byl odražen Tametomoovými vynikajícími lučištníky. I Jošitomoův útok byl odražen. Rozpoutal se tuhý boj a Jošitomo nakonec navrhnul rezidenci zapálit. Sutokuovi samurajové ustoupili a Goširakawova strana během půl dne zvítězila. Fudžiwara Jorinaga zemřel v bitvě zasažen šípem, excísař Sutoku byl dopaden na útěku a je vypovězen do kraje Sanuki. Minamoto Tamejoši a Taira Tadasa jsou popraveni. Tamejošiho popravu má vykonat jeho syn Jošitomo, ale zdráhá se, popravu nakonec vykoná jeden z Tamejošiho vazalů a poté spáchá sebevraždu. Císař Goširakawa v roce 1159 abdikuje a nadále bude zastávat funkci excísaře, a to až do své smrti (1192). Excísař Sutoku je zabit ve vyhnanství (1164).

Po těchto událostech, známých jako povstání éry Hógen, se novou hlavou rodu Minamoto stává Jošitomo. A jeho politická hvězda, stejně jako hvězda hlavy rodu Taira, Tairy Kijomoriho, stoupá. Jošitomo je jmenován „štolbou zleva“ (do funkce „sama no kami“ 佐馬頭). Kijomori je povýšen do funkce správce kraje Harima (který se nacházel v relativní blízkosti hlavního města, na jihozápadě dnešní provincie Hjógo) a do funkce „zástupce úředního zmocněnce pro kraj Dazai“ (což odpovídá zhruba dnešní prefektuře Fukuoka na Kjúsú, název velitelství této oblasti zněl „Dazai-fu“ 大宰府; titul zástupce dané oblasti, kterým byl Kijomori jmenován, zněl „Dazai-daini“ 大宰大貳). Na konci roku 1159 Fudžiwara Nobujori a Minamoto Jošitomo rozšíří fámu, že Kijomori opustil hlavní město, aby vykonal pouť do svatyně Kumano, a tajně shromáždí armádu.

19. ledna – 5. února 1160 – od 9. do 26. dne 12. měsíce prvního roku éry Heidži – probíhají v hlavním městě boje mezi oddíly na straně Nobujoriho a Jošitomoa a oddíly na straně excísaře Goširakawy a císaře Nidžóa. Během útoku na císařskou rezidenci na Třetí ulici (Sandžó-in) jsou císař i excísař sesazeni a palác je zapálen. Goširakawa je internován v domácím vězení a jeho poradce, učenec Fudžiwara Mičinori, je zabit. Namísto něj se císařským kancléřem prohlašuje Fudžiwara Nobujori. Kijomorimu se ovšem do oblasti Kii, kde má rod Taira svou základnu, donesou zprávy o tom, co se v hlavním městě děje, a urychleně se do Kjóta dostaví. Na to oddíly Minamotů pod Jošitomoovým velením nejsou dostatečně vojensky připraveny. Kijomori po svém příjezdu do Kjóta nabídnul Nobujorimu kapitulaci, šlo ale o lest. Díky oslabené Nobujoriho ostražitosti se podaří osvobodit excísaře Goširakawu a císaře Nidžóa. Kijomori získává císařské svolení zasáhnout proti Nobujorimu a Jošitomoovi. Jeho nejstarší syn Šigemori zaútočí s asi třemi tisíci jezci na císařský palác. Nobujori prchne, ale Minamoto Jošihira, nejstarší Jošitomoův syn, se postaví na odpor. Jošihirovi se během boje o palác podaří zajmout Šigemoriho. Tairové ustoupí a Minamotové opustí palác, aby je pronásledovali. Toho využijí záložní oddíly Tairů a palác obsadí. Minamotům jsou odříznuty přístupové cesty. Jejich oddíly se ještě pokusí zaútočit na rezidenci Rokuhara, Kijomoriho kjótskou základnu, ale nakonec ve zmatku ustoupí. Jošitomo je zabit na útěku, jeho dva nejstarší synové jsou popraveni. Jošitomoův třetí syn Joritomo je poslán do vyhnanství. Minamotové, největší konkurent rodu Taira, jsou rozprášeni, Kijomori může pokračovat v upevňování pozic své rodiny.⁹

„V letech 1160 až 1179 Kijomori koná ve stínu svého patrona, excísaře Goširakawy. Třebaže se v roce 1167 stane kancléřem a dostane se tak na vrchol dvorské úřednické hierarchie, zůstává závislý na systému obsazování úřadů, diktovaném excísařem. Přesycen trvalým odporem proti jeho příslušnosti ke kjótské dvorské elitě Kijomori nakonec provede státní převrat (...) Na začátku roku 1180 se císařem stane jeho vlastní vnuk, což vzbudí vlnu nevole.“¹⁰ Kijomorimu i jeho rodu se nakonec tento krok stane osudným.

1.2. Střet dvorského a vojenského prostředí

Šlechta je nucena opustit uzavřené prostředí palácových komnat a vyměnit ho za svět nesmlouvavě aktivní politiky. Tento proces se záhy odrazí nejen ve struktuře samotného císařského dvora, ale prostřednictvím klášterů rovněž v duchovní sféře a následně v umění. Úpadek Fudžiwarů a spor o následnictví na císařském trůnu tak vyústí do přímo systémové proměny japonské raně středověké společnosti.

⁹ Srov. Aoki – *Velký slovník japonských dějin* – heslo „Hógen no ran“ (nepokoj éry Hógen): 6. svazek, s. 91; heslo „Heidži no ran“ (nepokoj éry Heidži): 6. svazek, s. 19

¹⁰ Mass, s. 51

Jak se tedy tento společenský a kulturní střet mezi dvorskou a vojenskou aristokracií odrazil v oblasti literárního, respektive dramatického umění? Co se týče jazykového projevu, jistá formální „dvorská vytríbenost“ zůstává, je ale vidět zřetelnou žánrovou změnu. Proti poetické, románové a deníkové tvorbě doby Heian, „zlatého věku rodu Fudžiwara“, v době střetů Minamotů a Tairů vstupuje na pole literatury žánr kronik a válečných zápisků „gunki“. „Středověk, toto období boje o moc prostřednictvím ozbrojených sil, je tu zachyceno z četných úhlů, a z charakteru děl, u nichž lze předpokládat unifikovanost výrazu, nakonec v kterémkoli z libovolných případů vzejde obraz zrození a plynutí, obraz postav a prostředí, kterým jsou obklopeny, obraz do díla vložené myšlenkové struktury a oblíbených výrazových forem, obraz, který si, ať už na něj hledíme z jakékoli strany, zachovává své složité tajemství, co nejde lehce rozplést, tak jako provaz smotaný z mnoha vláken.“¹¹ Právě v období raně středověkých kronik a příběhů z bitevních polí se začíná formovat samurajský kodex, který bude spolu s konfuciánským učením velmi viditelně obývat japonský kulturní prostor až do pozdního období Edo a nikdy z něj zcela nevymizí. Jeho přítomnost je patrná jako silná červená nit i ve hře *Jošicune mezi květy sakur*. Měšťanské prostředí, které bylo v polovině 18. století, tedy v době vzniku této hry na ekonomickém vzestupu, je zde opakovaně konfrontováno s nadřazeností šlechtického – samurajského kodexu. Ne náhodou se paní Wakaba no Naiši při náhodném setkání se ztraceným manželem Koremorim pozastavuje nad tím, že je kvůli utajení oblečen a učesan jako měšťan. Všimne si toho téměř okamžitě, i přes vypjatost situace a radost ze znovushledání. Šlechtic ukrývající se jako měšťan, to je totiž cosi nepatřičného a politováníhodného. I když neztratí „vznešený vzhled“ a „vybrané způsoby“. V Evropě se pravidla dvornosti a rytířskosti utvářejí rovněž v době raného středověku. „Když podrobíme zkoumání jedno z nejznámějších evropských děl na dané téma, *Libre del Orde de Cauayleria (Knihu řádu rytířského)*, napsanou v katalánštině okolo roku 1280 (zhruba 90 let po Jošicuneho smrti, pozn. aut.) Raymondem Lullem, shledáme se s argumentací, která se v mnohém podobá myšlenkám a názorům vyjádřeným v *Gunki monogatari* a zakotveným v zákonících panovníků z rodů Hódžó a Ašikaga.“¹² Myšlenkový základ kamakurského šógunátu tedy není příliš vzdálen raně středověkému pojetí evropské aristokracie. Lojalita vůči panovníkovi, chrabrost, kultura těla i ducha, zachovávání kodexu i za extrémních okolností, to jsou hodnoty uznávané na obou stranách. Tak se život středověkého šlechtice odehrává na rovině vztahu k zemi (panovníkovi), vztahu k vlastní společenské třídě („rytířskému cechu“) a k sobě samému (k rodině a vlastní individualitě). Středověký šlechtic podléhá autoritě dvora, ale je také autoritou pro své vazaly a poddané.

¹¹ Takehisa, s. i – ii

¹² Blomberg, s. 125

Minamoto Jošicune je dvořan páté hodnosti, aristokrat zblhlý v literatuře a ovládající hru na flétnu, zároveň ale ve hře *Jošicune mezi květy sakur* přiznává, že u dvora „ohýbá hřbet“ a že je duchem na bitevním poli. Kromě autority císaře a staršího bratra Joritomoa se musí potýkat se zodpovědností spojenou s postem velitele kamakurských ozbrojených sil, s intrikami i nezvladatelným vazalem Benkeiem. Tento konkrétní obraz pozice samuraje v raně středověké japonské společnosti pak poskytuje nemálo námětů k popisu vnitřního zápasu hrdiny a jeho dramatickému zpracování. A jakkoli se může zdát, že japonské středověké kroniky jsou pouhým výčtem historických událostí, lze z nich kromě dějinných dramat vyčíst i dramata soukromá. A právě na těchto dramatech nezřídka stavějí svá díla tvůrci pozdějších divadelních her. Zastavme se tedy nyní u žánru, který se stal pro japonské dramatiky tak bohatým insipračním zdrojem. Vojenské zápisky a příběhy z bitevních polí (gunki či gunki monogatari) do japonské literatury vstupují již v době prvních střetů. Nepokoje Hógen a Heidži jsou zachyceny v dílech *Příběh éry Hógen (Hógen monogatari)* a *Příběh éry Heidži (Heidži monogatari)*. Obě díla pocházejí z počátku období Kamakura (z konce 12. století) a pravděpodobně je napsal totožný neznámý autor. Mocenské boje mezi Tairy a Minamoty, do kterých uvedené nepokoje vyústily, jsou zpracovány v celé řadě děl, mezi kterými vyniká zejména *Příběh rodu Taira (Heike monogatari)*. Nejstarší verze eposu měla šest knih, v první přesně datované verzi z roku 1371 má epos knih dvanáct a k nim je přiřazen samostatný epilog (tuto verzi tedy tvoří 12 svazků a dodatečný *Svítek Splynutí*, pozn. aut.)¹³ Dále je významná *Kronika vzestupu a pádu Minamotů a Tairů (Genpei džósuiki*, toto 48mi svazkové dílo vznikalo v průběhu období Kamakura a Muromači). Zřízením kamakurského šógunátu se zabývá kronika *Zrcadlo východních provincií (Azuma kagami*, toto dílo vzniklo na objednávku regentů z rodu Hódžó a v 52 svazcích pokrývá zhruba 87leté období od roku 1180 do roku 1267). Kronika, jakkoli se snaží o věrné zachycení historických událostí, je vždy do jisté míry jejich individuálním záznamem. Je logické, že japonská literatura střet mezi Minamoty a Tairy časem opředla též prameny, které jsou víc legendární než historické. Zde nelze opomenout dílo *Zápisky o Jošicunem* či (ve volnějším překladu) *Bájný Jošicune* (v sinojaponském čtení *Gikei-ki*, v méně častém japonském čtení *Jošicune-ki*). Toto osmivazkové dílo vzniklo zřejmě na začátku období Muromači (někdy v 1. pol. 14. stol.) a zde se již dostáváme na „půdu nikoho“, kde se z Jošicuneho historického stává Jošicune legendární. Stejně pocty se dostane Jošicuneho horlivému vazalovi Benkeiovi v díle *Benkei monogatari* (též *Benkei zóši*, 2 svazky, obd. Muromači). Drama *Jošicune mezi květy sakur* čerpá náměty zejména z *Příběhu rodu Taira* a ze *Zápisů o Jošicunem*, provoplánově ale navazuje na nó hry, které se středověkými prameny insiprovaly již od poloviny 14. století.

¹³ Srovnej Fiala, předmluva na stranách 10 – 12.

Autoři hry *Jošicune mezi květy sakur* na dramata nó nenavazují pouze ve výběru epizod z bojů mezi Tairy a Minamoty, přebírají též formu dramata nó. Citované pasáže zachovávají pro nó typickou hrdelní deklamaci. Zvláštní frázování a volné tempo přispívá k působivosti scény, nemluvě o kalkulaci, že divák danou nó hru zná. Čím je způsobena ona kontinuita, integrita japonského literárního odkazu? Dost možná spojením samurajského kodexu, literární formy a náboženství. Ve středověkých kronikách jsou patrné stopy buddhismu i šintoismu, v nó hrách jsou pak ještě zesíleny vlivem zenového buddhismu. Kamakurští šógunové a zejména šógunové období Muromači byli milovníky umění, což nemálo přispělo k naznačenému procesu mísení kulturní a duchovní sféry a k „žánrovým inovacím“ v literatuře, ale i architektuře, hudbě, filosofii atd. „V kontrastu k rafinovanosti a jemné melancholii děl kjótských dvořanů dobrodružství příslušníků vojenské třídy, která se v této době objevují, kypí rázností a vitalitou. I jejich jazyk je jiný a mnohem modernější, bohatě se v něm mísí čínská slova s vlivem dialektu oblasti Kantó. Tyto poutavé válečné příběhy, ač jsou v hrubých rysech historicky přesné, jsou zároveň plně představivost vybužujících detailů. Ve své době se těšily značné oblibě a často se recitovaly za doprovodu loutny¹⁴, popularitu si udržely a staly se podstatným inspiračním zdrojem pro pozdější literaturu a drama.“¹⁵ Stylově literatura období Kamakura a Muromači jistě kontrastovala s tvorbou dvořanů období Heian, nelze nicméně tvrdit, že by se kamakurští literáti od svých předchůdců distancovali. I v líčení událostí, které se odehrály na bitevním poli, si japonská literatura zachovává vytríbenost a osobitost. Tato vývojová tendence zůstane až do reformy Meidži (do 2. poloviny 19. století) prakticky nepřerušena a odolá i nástupu moderních literárních a dramatických forem ze Západu. Různé vlivy se v japonské kultuře neruší, vrství se a prolínají. Jak jinak by mohl z dřívější poezie a prózy vzniknout tak syntetický divadelní útvar, jakým jsou dramata nó? „Zesnulý Hisamacu Šin’iči, velký filosof a pro každého, kdo se s ním setkal, uznávaná autorita v zenové oblasti, kategoricky prohlásil: Unikátnost naší zkušenosti se setkáním s nó nemá co dělat s šintoismem nebo jinými buddhistickými školami, je to čistě zenová záležitost.“¹⁶ Atmosféru zenové kontemplance nó jistě má, ale sama citovaná formulace prozrazuje (byť nepřiznanou) souběžnou přítomnost šintoistického a buddhistického odkazu. LaFleur navíc v citování pokračuje: „Arthur Walley, rovněž uznávaný jako autorita těmi, kdo ho znali, nicméně napsal: Zeami psal svá umělecká díla stylem přibarevným zenovým učením. Ale náboženství nó her je převážně amidistické; jedná se o běžný, ve středověkém Japonsku rozšířený proud buddhismu.“¹⁷

¹⁴ Deklamace epizod z *Příběhu rodu Taira* za doprovodu loutny biwa se etablovala jako samostatný žánr skladeb „heike biwa“.

¹⁵ Reischauer & Craig, s. 54

¹⁶ LaFleur, s. 117

¹⁷ Ibid

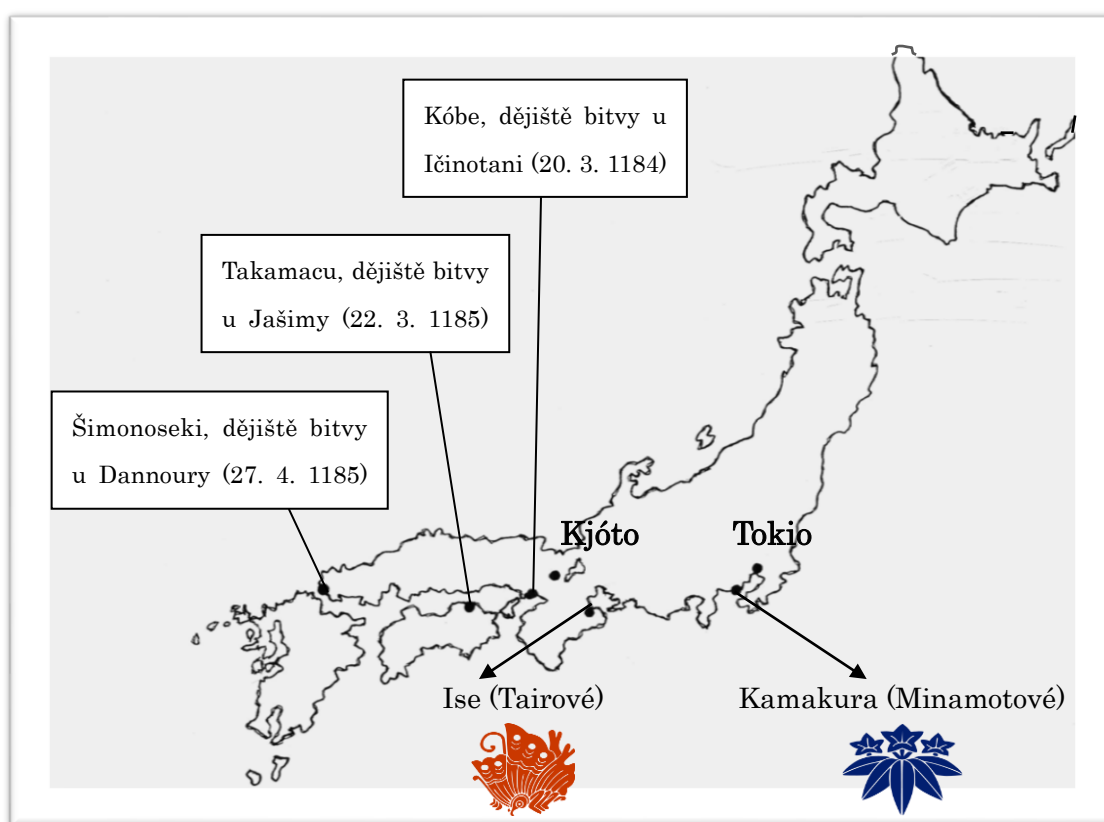
LaFleur zvolená dvě tvrzení považuje za „na obecné rovině protichůdná a nesnadno slučitelná“, přesto se ale pokouší o jejich sloučení v rámci buddhistické kosmologie a dialektiky v podobě, v jaké se v nó hrách objevuje. Podíváme-li se na dramata nó z hlediska obsahu, pak jim buddhistická kosmologie a dialektika poskytuje určitý rámeček. Zjednodušeně řečeno drama nó plnilo ve své době kromě nepopíratelné estetické funkce také funkci žánru, který měl za úkol formalizovat pozici buddhismu jako „státního“ náboženství. Podíváme-li se na dramata nó z hlediska formy, pak ze specifického nakládání s jevištním prostorem, pohybem a hlasem vyvstane snaha o dosažení stavu „vyprázdněné mysli“, ke kterému má vést i zenová meditace. A protože nejen v japonské kultuře, ale i v japonských myšlenkových proudech se různé vlivy neruší, ale mísí, nelze pominout ani vliv šintoistické tradice.

Tento sofistikovaný koktejl myšlenkových proudů září všemi barvami v závěru scény *U přívozu* ze druhého dějství hry *Jošicune mezi květy sakur*. Dřív než si Tomomori přiváže k tělu kotvu a vrhne se do moře, obrací se na malého císaře Antokua následujícími slovy: „Byl jste díky zásluhám v minulém životě požehnán velkým štěstím a ráčil jste se narodit jako Pán Podnebesí. Ale v Západním Moři, vzdouvajícím se vlnami, ač obklopeni přílivem, nemohli jsme ukojit žízeň slanou vodou, vešli jsme na cestu hladových, k věčnému neukojení odsouzených duší. Onehdy vzdušný vítr vlny a zavál loď s dvořany ke skalisku. Mnoho dvorních dam hlasitě naříkalo, že co chvíli přijdou o život, znělo to jako kvílení z jámy pekelné. Vytrvalý boj mezi Minamoty a Tairy na souši byl zase utrpením těch, co nastoupili cestu duší mstících se válečníků. A dále, bezpočet koní v ležení Minamotů a jejich ržání značí cestu do zvířecí říše. Tak Vaše Výsost ráčila podstoupit všechny strasti pomíjivého lidství a před očima se vám zjevilo šest cest utrpení.“¹⁸ V buddhistické dialektice se šest forem bytí a šest cest ke spáse prostřednictvím utrpení dělí do těchto šesti úrovní: 1. pekelná muka, 2. věčná neukojenost, 3. převtělení se ve zvíře, 4. vtělení se do „hladového“ mstícího se démona, 5. bídnota lidské existence, 6. Ráj, Cesta Nebes, „Cesta na Nebesa“. Pasáž téměř doslovně cituje nó hru *Vznešená pout' do Óhary (Óhara gokó)*, přičemž tato nó hra cituje kapitolu *Nejzazší mez Šesti cest ze Svitku Splynutí v Příběhu rodu Taira*. Tak jako dramata nó navázala na středověké kroniky, tak dramata 18. století navázala na žánr nó. A myšlenkový obsah navzdory proměně formy zůstal zachován, tak jak se na sebe vrstvil jeho šintoistický, buddhistický, zenbuddhistický i aktuálnější významy. Když se císař Antoku se svou chůvou chystá na smrt, obrací se nejprve na Východ, aby uctil šintoistickou bohyni Slunce Amaterasu, dceru božstev, která stvořila Japonsko. Poté se Antoku obrací na Západ, aby uctil Buddhu a připravil se na vstup do jeho říše. Obě gesta mají ve hře *Jošicune mezi květy sakur* silnou emocionální a významovou hodnotu.

¹⁸ Viz překlad hry *Jošicune mezi květy sakur* v příloze.

1.3. Střet rodů Taira a Minamoto, zvrát v nástupu vojenské šlechty

V politickém střetu se odpradávná nevyplácí zanechat příliš prostoru pro protivníky a jejich možné následovníky či příznivce. O době, kdy se misky vah nejistě pohybují mezi mírem a válkou, to platí dvojnásob. Rod Minamoto, který Tairové považují za neutralizovaný, ještě dostane svou historickou příležitost. A rod Taira se naopak přesvědčí, že jeho historická příležitost minula. Mozkem tohoto procesu je viditelně Minamoto Joritomo, pozdější kamakurský šógun, konajícím rukou je pak kromě jiných jeho nevlastní mladší bratr Minamoto Jošicune.

V průběhu nepokoje éry Heidži jsou síly Minamotů zcela rozprášeny, tehdejší hlavě rodu Minamoto no Jošitomoovi se podaří uprchnout na východ, ale je dostižen a v kraji Owari (západní části dnešní prefektury Aiči) zabit Osadou Tadamunem¹⁹. I Jošitomoův nejstarší syn Jošihira je dopaden a zabit. Jošitomoův třetí (třináctiletý) syn Joritomo je poslán do vyhnanství na poloostrov Izu. V *Příběhu éry Heidži* a v *Zápiscích o Jošicunem* je rovněž zmíněn legendární únik Jošitomoovy druhé manželky Tokiwy s dětmi na jihovýchod.

¹⁹ V kraji Owari hledal Jošitomo útočiště proto, že Kamata Masakijo, jeden ze samurajů, kteří ho na útěku doprovázeli, byl zetěm lenního pána kraje Owari Osady Tadamuneho. Osada a jeho syn Kagemune ale vycítili příležitost získat odměnu ze strany rodu Taira, zaútočili tedy na Minamoto no Jošitomoa ve veřejných lázních a jeho statou hlavu nechali doručit Tairovi Kijomorimu.

Nejstarším dítětem „paní Tokiwy“ byl v době útěku sedmiletý Imawaka (pozdější Ano Zendžó či Ano Zensei). Jejím prostředním dítětem byl čtyřletý Otowaka (pozdější Endžó či Gien). Tokiwiným nejmladším dítětem byl v době jejího úniku z Kijomoriho zajetí jen několik měsíců starý Ušiwaka (pozdější Minamoto Jošicune).

Podle kapitoly *Tokiwin útěk z Příběhu éry Hedži* Tokiwa prchla zasněženým hornatým terénem i se svými třemi chlapci z rezidence Rokuhara k příbuzným do osady Uda no Kóri (dnešní město Jošino) v kraji Jamato. Podle *Příběhu éry Heidži* prchla 6. 1. 1160, den poté, co přišla zpráva o smrti jejího manžela Jošitomoa, podle textů žánru kówakamai *Tokiwa mono* prchla až 18. 1. Poté, co Kijomori pohrozil Tokiwině matce mučením a popravou, se Tokiwa vrátila, stala se Kijomoriho milenkou a její synové byli ušetřeni.

(vlevo: Sawamura Tanosuke v roli Tokiwy Gozen, Utagawa Kunisada, 1863, The Tsubouchi Memorial Theatre Museum, Waseda University)

Jošicuneho dětství, které měl údajně strávit pod svým chlapeckým jménem Ušiwaka Maru v kuramském klášteře, je zahaleno legendami. V Kuramě vzdálené asi 30 km severně od centra Kjóta byl Jošicune údajně internován do svých šestnácti let, kdy se mu podařilo uprchnout na Sever až do kraje Óšú. Právě během útěku měl namísto svého dětského jména Ušiwaka Maru (volně přeloženo „Býček Kulička“) přijmout jméno Jošicune. S historickým Jošicunem se tedy setkáváme až v roce 1180 v Hiraizumi (kraj Óšú, jinak též Mucu, dnešní prefektura Iwate, severní Honšú). Když se Jošicune dozví, že jeho nevlastní starší bratr Joritomo, před dvaceti lety poslaný do vyhnanství, shromažďuje armádu, vydá se z Hiraizumi do kraje Suruga (pref. Šizuoka). Zde se Jošicune připojí k bratrovým oddílům. Po střetu u Fudžigawy (9. 11. 1180), kdy Tairové ustoupí před přesilou Minamotů, se Minamoto Joritomo schází v rezidenci Kisegawa s mladými válečníky na čele s bratrem (podle *Kroniky vzestupu a pádu Minamotů a Tairů* jich bylo jen asi dvacet včetně Jošicuneho). Od té doby se setkáváme s Jošicunem jako s vojenským velitelem, který je pověřen, aby pod praporem svého bratra pokračoval v pronásledování Tairů. Následuje řada drobnějších střetů mezi Minamoty a Tairy, známá jako nepokoje ér Džidžó (1177 – 1181) a Džuei (1182 – 1184). Tairové, kteří roku 1183 uprchli z Kjóta i s malým císařem Antokuem a císařskými insigniemi (posvátným zrcadlem bohyně Slunce Amaterasu, mečem a drahokamem), jsou značně vojensky oslabeni a prchájí k Západnímu moři.

Nakonec se Tairové uchýlí do své pevnosti Suma v Ičिनotani (v západní části dnešního Kóbe). Minamoto no Jošinaka, který se těší Joritomoově důvěře, obnoví pořádek v Kjótu, Minamoto no Norijori je pověřen hlavním útokem proti opevněným Tairům a Minamoto no Jošicune je pověřen bočním útokem. Norijori má k dispozici asi 56 000 příslušníků jízdy, Jošicune 10 až 20 000. 17. 3. 1184 se Jošicune přiblíží k pevnosti oklikou přes cestu Nanba a obklíčí pevnost od hory Mikusa. Tairům se tak zúží únikové cesty, protože Suma je zčásti obklopena strmými útesy. 19. 3. 1184 je uzavřeno příměří, dostaví se totiž císařský posel s pokyny pro představitele rodu Taira. Jošicuneho sedmdesát až sto jezdců mezitím Sumu objede po horské stezce a dostane se tak Tairům do týla.²⁰ 20. 3. 1184 za úsvitu se 8 členů z Jošicuneho jízdy objeví u západní brány pevnosti a v šest hodin ráno vyprovokují samotnou bitvu. Minamoto Norijori napadne pevnost od svatyně Ikuma, z východu. Další oddíl napadne pevnost zmíněným obchvatem od hor, ze severu. Jošicune Sumu napadne podél pobřeží, ze západu. Tyto tři úderné oddíly se ve smluvenou hodinu synchronizují a pevnost je zapálena. Mnozí Tairové uprchnou na válečných lodích směrem na Šikoku (do Jašimy), ale Taira no Tadanori je zabit a Taira no Šigehira je zajat. Tairové si nad Minamoty nadále zachovávají relativní převahu, zejména na moři, ale přesto pro ně bitva u Ičिनotani znamená citelné oslabení.²¹ Jako ve svém důsledku průlomová a tedy zároveň jedna z nejproslulejších bitev mezi rody Taira a Minamoto se bitva u Ičिनotani nevyhnutelně stala námětem řady uměleckých zpracování. Výrazné místo zde zaujímají například *Revidované zápisky z bitvy u Ičिनotani (Ičिनotani futaba gunki)*²². Z epizod spojených s bitvou u Ičिनotani stojí za pozornost smrt šestnáctiletého Tairy Acumoriho, kterého měl skolit Kumagai Naozane, přeběhlík ze strany Tairy no Tomomoriho na stranu Minamoto no Joritomoa. Jedná se o citově vypjatou a populární pasáž *Příběhu rodu Taira*, která byla zdramatizována v žánru nó, kówakamai, džóruri i kabuki. První ze tří „sjednotitelů Japonska“ Oda Nobunaga (1534 – 1582), který odvozoval svůj původ nepřímo od Tairy no Šigemoriho, měl prý příběh Tairy Acumoriho v oblibě, a byl také obdivovatelem a aktivním provozovatelem her nó. Než za asistence svého mladého pážete v kjótském chrámu Honnó spáchal seppuku, pronesl prý repliku z textu hry *Acumori* ve zpracování kówakamai: „Padesát let lidského života je ve srovnání s blaženou Věčností jako pouhý stín snu“.²³

²⁰ Podle *Příběhu rodu Taira* a *Kroniky vzestupu a pádu Minamotů a Tairů* existenci horského obchvatu prozradil Jošicuneho vazalovi Benkeiovi jistý mladík, později známý pod jménem Wašino, kterého Jošicune z vděčnosti přijme do svých služeb. Variace na tuto epizodu se nepřímo objevuje též ve scéně *U přívozu* ve druhém dějství hry *Jošicune mezi květy sakur*.

²¹ Pasáž o bitvě u Ičिनotani je zpracována na základě různých materiálů se zvláštním přihlédnutím k heslu „Ičिनotani no tatakai“ ve *Velkém slovníku japonských dějin*, viz Aoki, svazek 1, s. 492

²² Premiéru měla tato loutková hra v roce 1751 a autorsky se na ní podílel mimo jiné Namiki Sósuke, jeden z autorů hry *Jošicune mezi květy sakur*.

²³ 人間五十年、化天の内を比ぶれば、夢幻のごとくなり。(Ningen godžúnen, keten no uči wo kurabureba, jume maboroši no gotoku nari). Viz Asahara & Kitahara, s. 227.

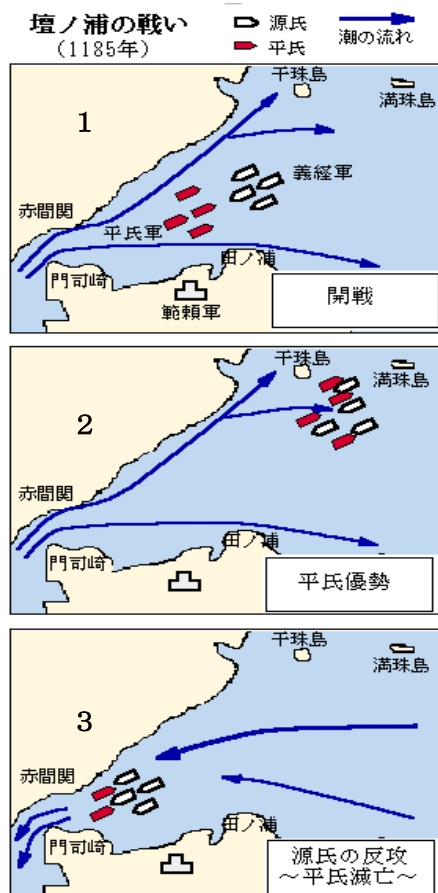
Tato Kumagaiova slova mají nejen buddhistický podtext (Kumagai po bitvě přechnul do Kjóta a uchýlil se do kláštera). Je v nich také jedna z odpovědí na otázku, proč samurajové umírali často tak mladí a tak ochotně. Pravý samuraj odchází ze života v plné síle, v celé své kráse a vznešenosti a náhle, tak jako náhle uvadají a opadávají květy sakur. Tak jako ze života odešel šestnáctiletý Acumori nebo sotva jedenatřicetiletý Jošicune.

Bitvou u Ičिनotani ovšem střety mezi Minamoty a Tairy neskončily, Minamotové své protivníky pronásledovali i poté, co Tairové unikli na lodích směrem do Jašimy v kraji Sanuki na Šikoku (dnešní město Takamacu v prefektuře Kagawa). Jašima se stala útočištěm Tairy Munemoriho, malého císaře Antokua i ostatních Tairů na útěku. Byla chráněna od ostrova Hikošima oddíly Tairy Tomomoriho, a kromě toho Tairové spoléhali na to, že mají kontrolu nad zdejšími vodami Vnitřního moře a obecnou námořní převahu nad válečníky rodu Minamoto. Joritomoův velitel Minamoto Norijori nepřátele pronásledoval po horami kryté cestě vedoucí na západ, ale jeho výsledky byly mizivé, proto Joritomo útokem na Jašimu pověřil Jošicuneho. 21. 3. 1185 před rozděním využil Jošicune větrného a deštivého počasí a v kraji Seccu (oblasti dnešní Ósaky) se nalodil i se svými asi 150ti jezdci a vyrazil směrem k ostrovu Šikoku. Brzy ráno se vylodil v oblasti zátoky Awakacu (v dnešní prefektuře Čiba) a v odpoledních až nočních hodinách překročil hranici hor, aby mohl uskutečnit nečekaný výpad na samotnou Jašimu. Oblast Jašimy se ocitla v sevření a 22. 3. 1185 se rozpoutal prudký boj, během kterého padnul Jošicuneho vazal Sató Cuginobu (měl Jošicunemu zachránit život tím, že se postavil do cesty šípu, který by jinak Jošicuneho zabil; tato epizoda se v japonské literatuře objevuje v mnoha variacích). Tairové jsou opět poraženi, ale opět unikají dále na západ, do výspy ostrova Honšú.²⁴

Minamotové Tairy navzdory odporu, který kladou oddíly Tairy Tomomoriho, dále pronásledují a postupně ovládají uvolněný námořní prostor. Schyluje se k rozhodující bitvě. Jejím dějištěm se stane Dannoura (zátoka v dnešním Šimonoseki v prefektuře Jamaguči) a dojde k ní jen zhruba za měsíc po bitvě u Jašimy, 27. 4. 1185. Bojům na pevnině velí Minamoto Norijori, boj na moři vede Minamoto Jošicune. Jejich protivníkem je Taira Munemori. Uváděný počet lodí na straně Minamotů se pohybuje od 800 až do 3 000 (bylo jich pravděpodobně zhruba 840), uváděný počet lodí na straně Tairů se pohybuje od 500 do 1 000 (i zde je pravděpodobnější nižší číslo). Boj se rozpoutá okolo poledne a téměř všichni Tairové v něm zahynou, utonou nebo padnou, včetně malého císaře Antokua. Rovněž císařova matka Tokuko (posmrtným jménem Kenreimon'in) se vrhne do vln, ale je zachráněna. Císařova babička, manželka Tairy Kijomoriho Tokiko (posmrtným jménem Nii no Ama) se do vln vrhne i s malým Antokuem a posvátným císařským mečem.

²⁴ Pasáž o bitvě u Jašimy je zpracována na základě různých materiálů se zvláštním přihlédnutím k heslu „Jašima no tatakai“ ve *Velkém slovníku japonských dějin*, viz Aoki, svazek 6, s. 802.

Minamotům se z insignií podaří zachránit jen zrcadlo (nedotčené díky tomu, že dvorní dáma, která se s ním chystá skočit do moře, se zaplete do šatů poté, co jejich lem zachytí šíp) a náhrdelník (ten je vyloven z moře).²⁵ Zástupná kopie meče byla vylovena až později.

vlevo: schéma průběhu bitvy u Dannoury; tmavě jsou značeny formace Tairů, světle formace Minamotů (zástavy Tairů měly bílou, zástavy Minamotů červenou barvu). Patrné je zatlačení Tairů do úžiny mezi Akamagaseki a Modžisaki. Viz Wikipedia, heslo „Dannoura no tatakai“ (壇ノ浦の戦い), přístupné z:

<http://ja.wikipedia.org/wiki/%E5%A3%87%E3%83%8E%E6%B5%A6%E3%81%AE%E6%88%A6%E3%81%84> (přístup k 7. 2. 2011)

Bitva u Jašimy a Dannoury v pozdějších literárních a dramatických zpracováních často splývají, k oběma se váže řada populárních epizod, které se různě „přelévají“ mezi žánry i samotnými dvěma bitvami (setkáme se například i s tím, že epizoda historicky spojená s bitvou u Dannoury je přisouzena bitvě u Jašimy). Jedním z vypjatých a často umělecky ztvárňovaných okamžiků finálních bojů mezi Tairy a Minamoty je logicky utonutí císaře Antokua. Dalším častým námětem je okamžik, kdy si Taira Tomomori údajně přivázal k tělu kotvu a vrhnul se do moře. S touto epizodou se například nepřímo setkáváme i v textu nó hry *Benkei na lodi* (*Funa Benkei*), kde duch utonulého Tomomoriho útočí kopím na loď, na které Jošicune prchá z hlavního města. Tato scéna existuje též v podobě mechanického loutkového divadla karakuri, které lze shlédnout každoročně 3. – 4. května ve čtvrti Kamezaki ve městě Handa (prefektura Aiči) v rámci slavnosti, které se účastní pět alegorických vozů s mechanickými loutkami (viz obr. na straně 25).

²⁵ Pasáž o bitvě u Dannoury je zpracována na základě různých materiálů se zvláštním přihlédnutím k heslu „Dannoura no tatakai“ ve *Velkém slovníku japonských dějin*, viz Aoki, svazek 4, s. 817 – 818.

Tomomoriho smrt si bere za námět také nó hra *Utonutí s kotvou (Ikari kazuki)*. A závěr druhého dějství hry *Jošicune mezi květy sakur* je známý též jako *Ukotvený Tomomori (Ikari Tomomori)*. V prvním dějství této hry (ve scéně *Interiér císařského paláce*) se dokonce vyskytuje souhrnný popis bitev u Jašimy a Dannoury, kde jsou zdůrazněny epizody „střelba na vějíř“ a „sražení chrániče (z Mionojovy helmy)“. Proslulý je také Jošicuneho „skok přes osm lodí“. Vzpomenout lze v této souvislosti ještě například na nó hru *Jašima* či *Kámen na roztírání tuše a Nasu Joiči v Západním moři (Nasu no Joiči Saikai suzuri)*. Prozatím se jedná jen o letmý nástin toho, jak důkladně a rozmanitě japonská kultura naložila se střetem dvou významných rodů, Tairů a Minamotů.

2. Dva bratři, stejně vznešení

Bratr bratru nejloub oči vypichuje.

(srbské přísloví)

Vzhledem k tomu, jak silnou důvěru Minamoto Joritomo po počátečních úspěších vložil do velitelských schopností svého bratra Jošicuneho, bylo pouhou otázkou času, kdy bude tato důvěra otřesena. Tento otřes byl o to silnější, že se v něm spojil politický konflikt s konfliktem rodinným, možná i proto se stal vyhledávaným literárním námětem. Po více než osmi stoletích můžeme již jen spekulovat, do jaké míry Joritomoovou důvěrou v Jošicuneho otřásl vnější síly (Joritomoovi generálové a poradci) a do jaké míry šógunovou důvěrou otřásl síly vnitřní (Joritomoovy vlastní obavy a politické ambice). Jisté je pouze to, že Jošicune konflikt nepřežil, a s ním mnoho dalších.

2.1. Joritomo a Jošicune z rodu Minamoto

Jakou úlohu v konfliktu nevlastních sourozenců sehrála jejich povaha? Jak jsou bratři vykresleni v historických pramenech a jak v krásné literatuře? Příklání se dějiny jako obvykle k „vítězi“ konfliktu Joritomoovi, zatímco beletrie sentimentálně straní „poraženému“ Jošicunemu? Kde přesně se původně souběžné cesty osudů Joritomoa a Jošicuneho rozdělily? A jak s příběhem jejich sporu naložily následující generace? Nejprve se pro lepší pochopení výchozí situace zastavme u rekapitulace toho, jakou zkušeností nevlastní bratři Joritomo a Jošicune prošli před vzájemným konfliktem.

Minamoto Joritomo se narodil v roce 1147 jako třetí syn Minamoto Jošitomoa a dcery Fudžiwary Suenoriho, představené kněžky nagojské svatyně Acuta. V roce 1158 byl povýšen do hodnosti „Menšího správce Císařovniných komnat“ a v roce 1159 mu byl svěřen úřad „Vyššího správce Západní brány“ a „Komořího pro vnitřní záležitosti“. V roce 1160 byl při převratu Heidži navržen jako čekatel na pátou dvorskou hodnost ve funkci „Nástupce Kancléře ochránce“.

(nahore: známý Joritomoův portrét, podle novějších interpretací portrét Ašikagy Tadajošiho, jeden ze „Tří obrazů z chrámu Džingo“, autor: Fudžiwara Takanobu (?), Národní muzeum Kjóto)

Po nezdaru převratu prchnul ve stopách svého otce, v kraji Mino (na jihu dnešní prefektury Gifu) byl ale dopaden a dopraven zpět do Kjóta. Joritomo je odsouzen k nejvyššímu trestu, ale před popravou ho zachrání přímluva nevlastní matky Tairy Kijomoriho Ike no Zenni (tím je také ve hře *Jošicune mezi květy sakur* vysvětleno Joritomoovo fiktivní omilostnění Kijomoriho vnuka Koremoriho). Joritomo je tedy místo stětí poslán do vyhnanství na poloostrov Izu pod dohled místních lenních knížat Itó no Sukečiky a Hódžó no Tokimasy. Časem se ukáže, že ušetřit Joritomoa, byť teprve třináctiletého, bylo systémovou chybou. Joritomoovi se podaří navázat spojení s místními samuraji, díky synovci své někdejší chůvy dostává čerstvé zprávy z Kjóta a takticky se ožení s dcerou Hódžó no Tokimasy Masako. V roce 1180 se Joritomo spojí s „Jeho Královskou Výsostí“, třetím synem císaře Goširakawy princem Močihitem²⁶ a napadne správce kraje Itó Jamakiho Kanetaku. U Išibašijamy (dnešního města Adawara v prefektuře Kanagawa) ale Joritomo utrpí porážku a prchne do kraje Awa (dnešní jih prefektury Čiba). Podaří se mu na svou stranu získat rod Miura, respektive samuraje z oblasti Awa, Kazusa (střed dnešní prefektury Čiba) a Šimousa (sever dnešní prefektury Čiba). Poté Joritomo zamíří do kraje Musaši (oblast dnešního Tokia a prefektur Saitama a Kanagawa). Získá ke spolupráci Edo Šigenakua, Kawagoe Šigejoriho a Hatakejama Šigetadu, desátého měsíce (japonského kalendáře) roku 1180 vstoupí do Kamakury v kraji Sagami (dnešní prefektura Kanagawa) a učiní z ní svou základnu. Odezva Tairů na sebe nenechá čekat a dojde ke střetu u Fudžigawy, ze kterého Taira Koremori bez boje ustoupí (trazuje se, že paniku v řadách tairských bojovníků způsobil tlukot křídel vyplašeného vodního ptactva²⁷).

Joritomoovi se po návratu do Kamakury podaří sjednotit frakce Minamotů, mimo jiné tím, že potře rod Satake z Hitači, který se snaží osamostatnit. Joritomo tak více méně ovládne jihovýchod Japonska. Založí „Samurajskou kancelář“ („Samurai dokoro“) a jejím představeným jmenuje Wadu Jošimoriho. V roce 1181 Taira Kijomori podlehne horečce a Joritomo se záhy tajně spojí s císařem Goširakawou. Přisáhá mu věrnost a deklaruje své přání dosáhnout mírového soužití mezi rody Taira a Minamoto, Tairové ale navrhované příměří odmítnou. Situace vyústí do řady ozbrojených konfliktů a posléze do pro Tairy osudné úžiny v zátoce Dannoura. Ti z Tairů, kteří přežili až do bitvy u Dannoury, téměř do jednoho nalézají smrt v boji nebo ve vlnách. Joritomoovi již téměř nikdo a nic nezabraňuje v tom, aby ještě upevnil pozice své a svého rodu.

²⁶ Močihito Ó (1151 – 1180) nakonec ve své snaze za pomoci Minamotů svrhnout Tairy neuspěl, byl odhalen, prchnul do kláštera Ondžódži v Ócu u jezera Biwa a nakonec padnul před branou torii u hory Kómjó (prefektura Niigata).

²⁷ Ve skutečnosti zřejmě sehrála roli početní převaha na straně Minamotů, podle deníku *Lazuritové listy (Gjoku-jó)* „Kanezaneho z Deváté ulice“ (Kudžó Kanezane žil v letech 1149 – 1207) na straně Minamotů stálo asi 40 000 jezdců, zatímco na straně Tairů jich byly pouhé 2 000.

Z politické obratnosti, kterou prokázal ve vyhnanství, je patrné, že Joritomo musel být ambiciózní osobnost s velkou přesvědčovací schopností, člověk stejně prozíravý jako nekompromisní. Tyto vlastnosti nebyly pravděpodobně zcela cizí ani jeho mladšímu nevlastnímu bratru, i když u Jošicuneho se projevovaly zdá se v mírnější podobě. Minamoto Jošicune se narodil v roce 1159 jako devátý syn Minamoto Jošitomoa a „služebné z Rezidence na Deváté ulici paní Tokiwy“ (není jednoznačné, zda šlo o druhou Jošitomoovu manželku nebo jeho milenkou).

Jošicuneho portrét
(Hiraizumi, chrám Čúsonđži)

Jošicuneho dřevěná skulptura,
(Hiraizumi, chrám Mócúđži)

(Jošicuneho podoba je ovšem ve skutečnosti neznámá, jeho autentické zpodobnění se nedochovalo)

Jošicuneho osud byl dramatický již od samého počátku, již zde byla zmíněna epizoda útěku „paní Tokiwy“ s několikaměsíčním Jošicunem a jeho dvěma bratry z hlavního města do Jošina, která ovšem skončila návratem Tokiwy do Kjóta a internací jejích tří synů v klášteře. Jošicuneho bratři, o sedm let starší Ano Zendžó (Ano Zensei) a o čtyři roky starší Endžó (Gien) skutečně nastoupili duchovní dráhu, ale Jošicune před přijetím mnišského roucha uprchnul na sever a přidal se k ozbrojeným silám svého nevlastního bratra Joritomoa. Svou loajalitu Jošicune prokáže již po střetu u Fudžigawy (1180), kdy Joritomoova pozice není ještě nikterak jistá, a to navzdory ústupu Tairů i navzdory tomu, že se Joritomoovi i z pozice psance podařilo shromáždit úctyhodnou vojenskou sílu. Podle *Kroniky vzestupu a pádu Minamotů a Tairů* „Tairové sice prchli, ale Minamotové shromáždili své oddíly na pláni Ukišima. Tehdy se po nich porozhlédl sotva dvacetiletý, drobný mladík s bělostnou pleť a oduševnělou tváří, svolal sotva dvacet vazalů, utvořil z nich oddíl a promluvil k nim.“²⁸

²⁸ Macuo, Minobe & kolektiv, část 4, s. 154 – 155

Mladík, o kterém mluví tato pasáž, je Minamoto Jošicune, který právě vstupuje na scénu bojů mezi Minamoty a Tairy a bere na sebe vojenské závazky vůči bratrovi Joritomoovi:

„Jsem syn vznešeného pána ‚štolby zleva‘ (Jošitomoa) z lůna ‚sloužící z Deváté ulice‘ Tokiwy, známý jako Ušiwaka. Nadán Buddhovou Nebeskou milostí, dlal jsem V Severních horách Kjóta v kuramském klášteře, opuštěný vprostřed světa, ale prchnul jsem do kraje Óšú, dospěl v muže, říkám si Jošicune, devátý syn svého rodu, a jako takový mu i sloužím. Pan ‚Nástupce Kancléře ochránce‘ (Joritomo) obdržel z rezidence Císařské Milosti (od císaře Goširakawy) rozkaz oznamující pronásledování Tairů a všichni tedy, celý rod jak tu je shromážděn, ze všech sil a bez oddechu budeme na koních ujíždět dnem i nocí. Vydejme se na cestu!“²⁹

Odhodlání asi Jošicunemu skutečně nechybělo, když nastoupil do Joritomoových služeb. Joritomo mu ovšem nesvěřil vyšší velení hned, ostatně je pravděpodobné, že se u Fudžigawy sešli poprvé v životě. O velení oddílům Minamotů se tedy Jošicune původně dělil s nevlastním starším bratrem Norijorim. Jošicune ale prokázal nadání pro taktiku a jeho vojenská kariéra nabírala na rychlosti. V roce 1184 potřel Kiso Jošinaku a obnovil hegemonii hlavního města Kjóta. Osvědčil se v bitvě u Ičiotani, v bitvě u Jašimy má již odpovědnější post než Norijori a v bitvě u Dannoury je to Jošicune, kdo velí rozhodujícímu útoku na moři (Norijori řídí boj na pevnině). Zřejmě od bitvy u Ičiotani je známý jako „Devátý kapitán“ či „Kapitán, devátý z Minamotů“ („Kuró hógan“). Jošicune se po potření Tairů na konci května 1185 (podle japonského kalendáře 24. dne 4. měsíce) vrací do Kjóta a očekává, že se mu dostane oprávněné odměny za jeho úsilí na bitevním poli.

Místo toho Joritomo (pravděpodobně pod vlivem samurajů z oblasti Kantó) odmítne Jošicuneho přijmout a nechá ho pronásledovat. Joritomoova přítomnost ve hře *Jošicune mezi květy sakur* je v tomto ohledu velmi silná, přestože se Joritomoova postava ve hře přímo neobjevuje. O Joritomoově autoritě není pochyb. Již v roce 1185, krátce po potření Tairů, se stane čekatelem na udělení druhé dvorské hodnosti. Oficiálního císařského přijetí a udělení funkce šóguna se sice Joritomo dočká až v roce 1192, ale podle *Příběhu rodu Taira* mu byl císařský dekret o jeho jmenování „velkým vojevůdcem – potlačitelem barbarů“ doručen již v době pronásledování Tairů, 14. dne 10. měsíce 2. roku éry Džuei (1183). Joritomo prý posla Nakanohara no Jasasudu uvítal následujícími slovy:

„Byl jsem po mnoho let psancem, trestaným na císařský příkaz. Nyní však byly uznány mé válečné zásluhy, a aniž bych opustil Kamakuru, byl jsem jmenován v nepřítomnosti Vojevůdcem – potlačitelem barbarů. Takovou poctu nemohu přijmout v soukromém domě. Předejte mi ji v nové Hačimanově svatyni Wakamija.“³⁰

²⁹ Macuo, Minobe & kolektiv, část 4, s. 155

³⁰ Fiala, s. 298

Je patrné, že Joritomo v naplnění svých politických ambic spatřuje cosi přirozeného a že ve funkci šóguna se cítí být „povolán“. Zároveň ovšem i přes svůj vliv, v zásadě nezávislý na císařském dvoře, zachovává vůči dvoru formální úctu. Svatyně Wakamija v Kamakuře kopíruje půdorys svatyně Iwašimizu, která se nacházela na jihu Kjóta, a rovněž byla zasvěcena bohu války Hačimanovi. I to ukazuje na fakt, že Joritomo byl na jedné straně ambiciózní, ale na druhé straně vzhlížel ke dvorskému prostředí a ctil Císařský Majestát. Jošicune narozdíl od svého bratra často působí spíše tak, že formality a vysoké postavení jsou mu spíše na obtíž. Ve hře *Jošicune mezi květy sakur* se Jošicune přiznává, že ne zcela dobrovolně „ohýbá hřbet na císařském dvoře“ a že „duchem je stále na bitevním poli“. Joritomo je samuraj, ale také šlechtic a politik, Jošicune je v první řadě samuraj.

2.2. Bratrský konflikt, jeho aktéři a možné příčiny

Pozadí konfliktu mezi Joritomoem a Jošicunem již bylo načrtnuto, pokusme se nyní hlouběji analyzovat jeho příčiny a průběh. Upevňování politické moci si vždy žádá oběti, nicméně není samozřejmé, že si příběh vojenského politického střetu uchová svou sílu a dokáže nabývat uměleckou hodnotu po několik staletí. V našem případě na počátku stojí Jošicuneho vítězná tažení a na konci Jošicuneho sebevražda. Očekávat lze „dramatický vývoj událostí“.

Joritomoova nedůvěra v Jošicuneho se na scéně objevuje náhle, vzápětí poté, co se Jošicunemu podaří na hlavu porazit i poslední příslušníky rodu Taira. Vystávají v zásadě dvě možnosti. První spočívá v tom, že Joritomo si byl vědom Jošicuneho vojevůdcovských schopností a poté, co se Minamotové zbavili svých nepřátel, v bratrovi začal vidět spíše hrozbu než oporu. Druhá možnost spočívá v tom, že Joritomo jednoduše podlehnul hlasům velitelů, kteří Jošicunemu nebyli nakloněni. V každém případě je třeba příčiny sporu hledat v bitvě u Dannoury, ve které bylo Jošicunemu svěřeno vrchní velení, a po které Joritomo Jošicunemu odmítnul udělit audienci. V *Příběhu rodu Taira* je do popisu bitvy u Dannoury zahrnuta následující epizoda:

„Čtyřicátého dne třetího měsíce druhého roku éry Genrjaku (1185) o hodině zajíce (o šesté ráno) došlo v průlivu mezi Modži a Akamou k přestřelce signalizující počátek bitvy mezi Minamoty a Tairy. Byl to čas stanovený oběma stranami.

Než však daný okamžik nadešel, vypukl mezi veliteli Jošicunem a Kagetokim z Kadžiwarů spor, který hrozil přerůst v otevřený boj uvnitř tábora Minamotů.

„První voj v dnešním útoku povedu já,“ navrhoval Kagetoki.

„Na to jsem tu přece já,“ oponoval Jošicune.

„To nemůžete dělat vy, vy jste hlavní velitel.“

„To neříkejte. Hlavním velitelem je pán v Kamakuře. Já jen plním jeho rozkazy, stejně jako vy,“ opáčil Jošicune.

Po tomto odmítnutí Kagetoki cítil, že naděje na velení prvního voje je ztracena. Nespokojeně si zabručel pod vousy:

„Tohohle pána prostě příroda příroda neobdařila tak, aby mohl stát v čele samurajů.“

Kapitán Jošicune to zaslechl a sáhl po jílci svého těžkého meče se slovy:

„Ve skutečnosti neznám v celém Japonsku většího osla, než jste vy, pane.“

„Co si to vůči mně dovoluujete? Sám jste přece řekl, že mým jediným nadřízeným je pan Joritomo v Kamakuře,“ vybuchl Kagetoki a rovněž sahal po meči.³¹

V tomto vypjatém okamžiku Kagetokiho obstoupí jeho synové a Jošicuneho obstoupí jeho vazalové Tadanobu, Saburó Jošimori z Ise, Genpači Hirocuna, Genzó z Edy, Kumai Taró, Benkei a další. Spor se nakonec podaří urovnat Jošizumimu z Miury na straně Jošicuneho a Džiró Sanehirovi z Toi na straně Kagetokiho:

„Oba spojili své dlaně a třeli je na znamení smíru se slovy:

„Začneme-li na prahu takové bitvy bojovat jeden proti druhému, mohou z toho Tairové jen těžít. Nezapomeňte také, jak by s takovým sporem naložil pán v Kamakuře.“

Po těch slovech se kapitán Jošicune uklidnil, a ani Kagetoki neměl, co by dodal. Od té doby však Kagetoki kapitána Jošicuneho nenáviděl, a právě proto prý také později přivodil pomluvami jeho zkázu.³²

Jméno Kadžiwary no Kagetokiho se v důsledku tohoto sporu uvádí často jako jméno toho, kdo Jošicuneho u Joritomoa očernil, a jako záporná postava, byť vedlejší, vystupuje i ve hře *Jošicune mezi květy sakur*. Domněnku, že Kagetoki měl svůj podíl na Jošicuneho pádu, navíc podporuje ještě jedna epizoda, která se mezi ním a Jošicunem odehrála. Jedná se o debatu o „zadních (ústupových) veslech“ (逆艦 sakaro). Ta je opět popsána v *Příběhu rodu Taira*, konkrétně v jeho jedenácté knize, a odehrála se na přelomu prvního a druhého roku éry Genrjaku (na začátku února 1185). V té době Jošicune dostává příkaz pronásledovat Tairy „třeba až na hranici oblak a moře“ a vytrvat až do jejich „úplného zničení“. Schyluje se k bitvě u Jašimy a v táboře Minamotů, kteří narozdíl od Tairů nejsou zběhlí v boji na moři, se setkávají vyšší i nižší šlechtici z řad velitelů, aby se poradili, jakou taktiku zvolit. Kadžiwara Kagetoki navrhuje, aby na lodě Minamotů byla instalována „zadní vesla“.

³¹ Fiala, s. 410

³² Ibid, s. 410 – 411

Jošicune se zeptá, co tento pojem znamená, a Kadžiwara Kagetoki přirovná manipulaci lodí k ovládnání koně. Při jízdě na koni je podle Kagetokiho snadné změnit směr, změnit kurs lodi je ovšem složitější. Proto by Kagetoki v rámci preventivních opatření umístil vesla na příď i zádě lodí Minamotů, kdyby si snad situace vyžádala urychlený ústup. Jošicune odmítne s tím, že Kagetoki si na své lodě může nainstalovat ústupových vesel kolik chce, ale on se spokojí s běžnou výbavou. Kagetoki namítne, že dobrý velitel myslí na všechny možnosti a nejedná unáhleně jako nějaký divoký kanec. Jošicune k pobavení přítomných kontruje tím, že o divoké zvěři možná moc neví, v bitvě ale dává přednost přímému útoku a vítězství. Ponížený Kagetoki na to nezapomene (viz předchozí citace).

Debata o „zadních veslech“ je jako zdroj Kagetokiho nenávisti vůči Jošicunemu prezentována také v *Kronice vzestupu a pádu Minamotů a Tairů (Genpei seisui)* a v kronice *Zrcadlo východních provincií (Azuma kagami)*. Nicméně Elizabeth Oyler poukazuje na to, že „ve většině variant se tato roztržka (Kagetokiho a Jošicuneho neshoda ohledně ‚zadních vesel‘, pozn. aut.) objevuje (narozdíl od *Příběhu rodu Taira*, pozn. aut.) až o několik epizod později, tehdy, když se její dva aktéři téměř výbušně střetnou na začátku bitvy u Dannoury (tedy nikoli před bitvou u Jašimy, pozn. aut.).“³³

To by znamenalo, že se Kagetoki a Jošicune střetli až zhruba o měsíc a půl později, než tvrdí *Příběh rodu Taira*. „Tomikura (Tomikura Tokudziró, pozn. aut.) poznamenává, že texty, které obsahují rozdělení hádky mezi Kagetokim a Jošicunem do dvou fází, patří k linii určené k recitování. Srovnáme-li tuto linii s linií textů určených k běžné četbě, pak zde k otevřené hádce dochází jen v případě ‚zadních vesel‘. Ve verzi *Příběhu rodu Taira* z období éry Enkjó (1308 – 1311; tzv. Enkjó–bon 延慶本) během debaty o ‚zadních veslech‘ Kagetoki Jošicuneho kritizuje za to, že mu chybí širší vize a za to, že nevede strategickou poradu řádným způsobem. A tvrdí, že Jošicuneho neochota naslouchat je projevem neloajálnosti (fučú) vůči Joritomoovi.“³⁴ Jde tedy nakonec o „pouhou“ formu, o zdramatizování hádky prodloužením, případně zkrácením jejího časového horizontu. Zároveň je intenzita sporu mírněna nebo zvyšována v závislosti na interakci mezi formou dialogu a prózy. Podstata gradace hádky a její výsledek (Jošicuneho očernění) se nicméně nemění. Tomikura je dále toho názoru, že „texty určené k recitaci odrážejí prodlužování (pravděpodobně dřívější) epizody Jošicuneho a Kagetokiho sporu, tak jak byla zaznamenána v prozaických textech (...) a sám spor je narativní dramatizací Kagetokiho nevráživosti vůči Jošicunemu, která se objevuje v Kagetokiho dopisech z bojiště adresovaných Joritomoovi.“³⁵ Spor Kagetoki – Jošicune lze tedy sledovat v linii: korespondence – próza – recitace – drama.

³³ Oyler, s. 93

³⁴ Ibid

³⁵ Tomikura, svazek 3 (1. část), s. 419 – 422

V díle *Zápisky o Jošicunem* („*Bájný Jošicune*“, *Gikei-ki*) zmínku o sporu mezi Kadžiwarou a Jošicunem nenajdeme, nicméně Kagetokiho postava se objevuje ve hře *Jošicune mezi květy sakur*, třebaže Kagetokiho jméno zde není zmíněno v souvislosti s Jošicuneho očerněním. Kadžiwara Heizó Kagetoki ve hře *Jošicune mezi květy sakur* nevystupuje ve shodě s historickou skutečností jako Jošicunemu podřízený generál, ale jako vazal Minamoto no Joritomoa, vyslaný z Kamakury do Jošina, aby odhalil totožnost Tairy Koremoriho, který se po porážce svého rodu skrývá v obchodě s nakládaným suši pod jménem Jasuke. Kagetoki v uvedené drammatizaci působí jako nekompromisní vykonavatel vůle svého nadřízeného, Joritomoa, ale zároveň jako šlechtic s jistou mírou kultivovanosti a zájmem o poezii. To se ukazuje v okamžiku, kdy je Koremorimu vyjevena vůle kamakurského pána prostřednictvím veršů básničky Ono no Komači. Koremori se skrývá v kraji Jošino ve vsi Šimoiči v Jazaemonově obchodě s nakládaným suši, jak již bylo řečeno. Jazaemonův „nezvedený syn“ Gonta odhalí pravou Koremoriho identitu a informuje Kadžiwaru Kagetokiho, velitele kamakurského oddílu, který má Koremoriho vypátrat. Gontovi je za spolupráci při pátrání přislíbena odměna a jako zástavu mu Kagetoki předá kabátec, který měl na sobě nosit samotný Joritomo. Když se kabátec nakonec dostane do ruky Koremorimu, chce ho rozetnout a pomstít tak celý svůj rod. Na rubu ale přitom objeví známé verše, „papouščí odpověď“ básničky Ono no Komači na báseň, kterou jí zaslal císař. Ono no Komači odpovídá zrcadlovými verši, proto je její odpověď známa jako „papouščí“ a nó hra na téma výměny básní mezi císařem a zestárlou Ono no Komači se jmenuje *Papoušek Komači* či *Papouškující Komači (Ómu Komači)*. Koremori jakožto šlechtic pochopí, že Kadžiwara Kagetoki jakožto „šlechtic se zálibou v poezii“ ukryl v záměrně použitých verších sdělení. Rozpáře šev Joritomoova kabátce a zjistí, že v něm bylo zašito mnišské roucho jako symbol Koremoriho omilostnění pod podmínkou, že se Koremori stáhne z veřejného života. Opět zde narážíme na dva dříve nastíněné póly určující charakter japonského středověkého šlechtice. Jedním z těchto pólů je bojovný duch, druhým z těchto pólů je „dvornost“, kultivovanost úzce spojená s citem pro literární, zejména básnickou tvorbu.

Kadžiwara Kagetoki, tak jak se objevuje ve hře *Jošicune mezi květy sakur*, zřetelně vykazuje obě uvedené stránky samurajské osobnosti. V historických materiálech a středověkých kronikách na čele s *Příběhem rodu Taira* se objevuje spíše jako ambiciózní vojevůdce nesouhlasící s metodami svého mladého nadřízeného velitele Jošicuneho. Na Kagetokiho ambicióznost až „bezpáteřnost“ zřejmě naráží i Čikamacu Monzaemon, když ve své hře *Minamoto Jošicune a „Šachová sútra“ (Minamoto Jošicune šógi kjó)* z roku 1706 metaforicky využívá zvukové podobnosti mezi Kadžiwarovým jménem a výrazem pro stonožku. Tato metafora se pak objevuje i ve hře *Jošicune mezi květy sakur*.

Historický Kadžiwara Kagetoki (1140? – 6. 2. 1200) pocházel z kraje Suruga (z centrální části dnešní prefektury Šizuoka) a původně se do bojů mezi Tairy a Minamoty zapojil na straně Tairů pod vedením Kagečiky z rodu Oba. Když Tairové Minamoty porazili v bitvě u Išibašijamy (1181), Kagetoki byl vyslán, aby pronásledoval prchajícího Minamoto no Joritomoa. Když ho Kagetoki dostihnul, změnil strany a přidal se k Minamotům. O tři roky později již Kagetoki vede oddíly Minamotů do boje proti Tairům a proti Minamoto Jošinakovi (bratranec Joritomoa a Jošicuneho). Ve svých zprávách z bojiště přitom pilně přiživuje Joritomoovu nedůvěru vůči jeho nevlastnímu mladšímu bratrovi Jošicunemu. Ani po Jošicuneho sebevraždě Kadžiwara Kagetoki nepřestává na dvoře šóguna vyvolávat napětí. Z konspirace proti šógunovi (tehdy už jím byl nikoli Joritomo, ale jeho syn Joriie) tentokrát Kagetoki obviňuje Jukiho Tomomicua. Popudí tak proti sobě mnohé příslušníky šógunova dvora a nakonec prchá zpět do kraje Suruga. V únoru 1200 je dostižen a padne v bitvě i se svým synem Kagesuem.

Je velmi pravděpodobné, že Joritomoovu nedůvěru v Jošicuneho skutečně přiřivil někdo z Jošicunemu podřízených velitelů, někdo, kdo měl dost možná pocit, že Jošicune byl hlavním velitelem zvolen příliš mlád, a kdo se cítil se být hierarchicky „přeskočen“. Hra *Jošicune mezi květy sakur* naznačuje, že tímto člověkem mohl být kromě Kadžiwary Kagetokiho také Minamoto Norijori, šestý syn Minamoto no Jošitomoa a tedy Jošicuneho starší bratr. Ve hře *Jošicune mezi květy sakur* je titulován jako „mladý pán z Kaby“ a Jošicuneho vazal Benkei ho zároveň označuje za „šlechtice pochybného původu“.³⁶ V obhajobě Jošicuneho jde Benkei z Musaši ještě dál a tvrdí, že Norijori připravuje Jošicuneho o válečné zásluhy, „jako by byly jeho vlastní“, že „se svými patolízalskými nohsledy rozšířil pomluvy a pán Joritomo vládnoucí v Kamakuře si toho při šetřeních nepovšimnul.“³⁷ Norijori skutečně měl důvod být roztrpčen, po bitvě u Ičiotani byl částečně zbaven vrchního velení a hlavní útok v rozhodující námořní bitvě u Dannoury byl již zcela svěřen Jošicunemu, Norijori velel jednotkám na pevnině.

Ať již ale Jošicuneho očernil kdokoli a jeho důvody byly jakékoli, faktem je, že Jošicune navzdory tomu, jak se osvědčil na bitevním poli, ztratil Joritomoovu důvěru. Možná chtěl Joritomo zabránit rozměňování moci Minamotů, možná si jednoduše nebyl jist Jošicuneho loajalitou, možná, že v době, kdy se Joritomo chystal zahájit proces upevňování šógunátní vlády mírovou cestou, se Jošicune stal zkrátka nepohodlným. A ať už hlasům zvenčí Joritomo naslouchal do jakékoli míry, jeho zakročení proti Jošicunemu bylo stejně tak náhlé jako nekompromisní.

³⁶ Minamoto Norijori se narodil ve vsi Kaba Jošitomoově kurtizáně.

³⁷ Viz překlad hry *Jošicune mezi květy sakur* v příloze.

2.3. Košigoe a neudělená audience

Právě v Košigoe dochází ke zlomovému bodu v Joritomoově a Jošicuneho sporu. Nemálo interpretací se v tomto ohledu shoduje. Poté, co Jošicune v Joritomoově jménu vybojoval sérii úspěšných tažení, ho Joritomo odmítnul oficiálně přijmout. O přesné motivaci této náhlé změny v Joritomoově chování vůči bratrovi se bohužel můžeme jen dohadovat, jak částečně ukázala předchozí kapitola. Taková už je moc a bezmoc historických pramenů. Ukazují na příčiny a důsledky, o podrobnostech, které je spojují, ale často mlčí.

Když se Jošicune na Joritomoův příkaz po bitvě u Dannoury vrátil do hlavního města, byl přijat excísarem a povýšen do úrovně páté dvorské hodnosti (na nejnižší pozici ve dvorské hierarchii). Následně Jošicune opouští Kjóto a zamíří s válečnými zajatci na východ do Kamakury. Je mu ale přikázáno, aby zastavil v Košigoe na cestě Tókaidó (stanice Košigoe se nacházela v jihozápadní části dnešního města Kamakura).

Zajatci jsou předáni do rukou Joritomoova vyslance a Jošicunemu je vstup do Kamakury odepřen. Na variantě, že Jošicune se musel zastavit v Košigoe, před samotným vstupem do Kamakury, se shodují všechny prameny kromě *Příběhu rodu Taira z éry Enkjó (Enkjó–bon)* a kromě *Kroniky vzestupu a pádu Minamotů a Tairů*.³⁸ Jošicune na odepření vstupu do Kamakury údajně reaguje obsáhlým dopisem adresovaným Joritomoovi, ve kterém bratra přesvědčuje o své loajalitě. Tento dopis je znám jako „list z Košigoe“ („Košigoe-džó“ 腰越状). Je zahrnut do kroniky *Zrcadlo východních provincií (Azuma kagami)*, jeho pravost je ovšem nejasná.

„Reprezentativní texty týkající se událostí v Košigoe pocházejí ze širokého spektra většinou dobře známých pramenů, včetně tzv. *Kakuičiho verze Příběhu rodu Taira (Kakuiči–bon)*³⁹, *Příběhu rodu Taira z éry Enkjó*, *Kroniky vzestupu a pádu Minamotů a Tairů*, textu pro tanec kówakamai *Košigoe* a včetně kroniky *Zrcadlo východních provincií*.“⁴⁰ Dva ze zmíněných pramenů – *Příběh rodu Taira z éry Enkjó* a kronika *Zrcadlo východních provincií* – představují alternativu k obecně známější verzi příběhu Jošicuneho nevpuštění do Kamakury. Proto jim Elizabeth Oyler věnuje přednostní pozornost. *Příběh rodu Taira z éry Enkjó* obsahuje nejstarší, a tím pádem dost možná také nejautentičtější vyličení událostí v Košigoe, jak tvrdí Oylerová. „Epizoda v Košigoe zabírá 30. až 32. část 6. svitku a začíná melancholickou cestou (mičijuki) Jošicuneho a jeho zajatců Munemoriho a Kijomuneho z hlavního města do Kamakury.“⁴¹

³⁸ Srov. Oyler, s. 96

³⁹ Akaši Kakuiči (1299 – 1371) byl výrazným představitelem žánru „heike biwa“, tedy epizod z Příběhu rodu Taira upravených pro recitaci za doprovodu loutny biwa.

⁴⁰ Oyler, s. 97

⁴¹ Ibid

Jošicuneho zajatci si dobře uvědomují, že na konci cesty je neodvratně čeká rozsudek smrti, což ještě přispívá k lyričnosti celé „poutní“ pasáže mičijuki, kterou z *Příběhu rodu Taira z éry Enkjó* přebírají i ostatní verze „příběhu z Košigoe“. „Munemori (...) se pozastavuje na každém v poezii opěvovaném místě, jak se stále víc vzdaluje od hlavního města. (...) Cestující nejprve minou Ósackou hranici⁴² a poté Kagamijamu, kde Munemori složí verše naznačující jeho smíření s konečnou finalitou jeho pouti.“⁴³ Přesto ovšem Munemori Jošicuneho požádá, aby se za něj u Joritomoa po příjezdu do Kamakury přimluvil. Jošicune to přislíbí s tím, že je ochoten očekávané odměny vyměnit za Munemoriho život. Jak již ale víme, žádné odměny se Jošicune nedočká. Jošicune ihned po příjezdu do oblasti Kamakury předá do rukou císařovy matky Tokuko (Kenreimon'in), která je zde již internována, dvě ze tří císařských insignií (drahokam a zrcadlo, které Minamotové zachránili a ukořistili v bitvě u Dannoury).

Při této příležitosti se sice setká se svým starším bratrem, Joritomo ale Jošicuneho chladně a v doprovodu osobní stráže pouze vyzve, aby si odpočinul po cestě, a o další kontakt nejeví zájem. „Krátké setkání bratrů je zakončeno Joritomoovým rozkazem, aby se Jošicune odebral do Kanearaizawy v blízkosti Košigoe na okraji Kamakury. Rozlícený Jošicune se tedy stáhne. Joritomoovi vazalové, kteří jsou svědky setkání, situaci komentují s tím, že Jošicune je skutečně ‚strach nahánějící osoba‘ (orošiki mono nari), a že v jeho přítomnosti je lépe ‚být ve střehu‘ (učitoku beki mono ni arazu). Tato bratrská audience (taimen) ostře kontrastuje s mnohem delšími a subtilnějšími dialogy, které jí předcházejí a následují, totiž s dialogem mezi Jošicunem a Kenreimon'in a s pozdějším dialogem mezi Joritomoem a Munemorim. Tento kontrast pak ještě více zdůrazňuje šokující roztržku mezi bratry a někdejšími spojenci.“⁴⁴

V *Příběhu rodu Taira z éry Enkjó* je naznačeno, jak jsme viděli výše, že Jošicune Joritomoovo rozhodnutí, že nesmí vstoupit do Kamakury, přijal prudce a ve značném rozrušení. Protiváhu k této prudkosti tvoří pozdější list, který měl Jošicune zaslat Joritomoovi z Košigoe, byť autentičnost dopisu není jistá, jak již bylo řečeno. Je sice pravděpodobné, že se Jošicune bratrovou reakcí na jeho příjezd do Kamakury cítil být neprávem ponížen a reagoval se samurajskou hrdostí, ale na druhé straně je třeba vzít v úvahu i onu „lyrickou“ stránku jeho pocitů, jak je interpretována v „listu z Košigoe“.

V díle *Zápisky o Jošicunem (Bájný Jošicune)* je dopis, který měl Jošicune zaslat do Kamakury z Košigoe, reprodukován ve třetí kapitole čtvrté knihy, a to následovně:⁴⁵

⁴² Tzv. *Ósacké mýto* se nacházelo v oblasti dnešního města Ócu a dělila „civilizovaný“ Západ od „divokého“ Východu.

⁴³ Oyler, s. 97

⁴⁴ Ibid, s. 97 – 98

⁴⁵ Kadžihara, s. 198 – 201 (citace z kroniky *Zápisky o Jošicunem* jsou překladem autorky této práce)

„Já, Minamoto Jošicune, si Vás poníženě dovoluji oslovit jako kapitán vyvolený Vámi, kamakurským pánem k tomu, aby potřel nepřátele dvora, kteří podle zvyku vojenských šlechtických rodů pozvedli zbraně svých předků. Nuže, msta smyla pohanu. A tehdy, když jsem měl být po zásluze odměněn, zlá pomluva způsobila, že moje obrovské úsilí zůstalo bez odezvy. Ač jsem se ničeho nedopustil, byl jsem pokárán, až jsem ronil slzy zbarvené krví.

Snážil jsem se obezřetně zvážit všechny okolnosti své záležitosti, leč to, co mělo být účinným lékem, hořklo v ústech, a slova věrnosti se v uších mých protějšků měnila v nactiutrhaní. A tak, jelikož nemohu vyvrátit slova pomlouvačů jako lživá, a jelikož nemohu vstoupit do Kamakury, nemohu ani vyjádřit to, jak v nitru smýšlím, a trávím své dny v beztvaré prázdnotě. Jestliže v tento čas nemohu pohlédnout panu bratrovi do tváře, není to snad stejné jako říci, že se navěky přetrhlo bratrské pouto, které nás spojilo již v minulém životě?

Je to snad odplata za činy, kterých jsem se v minulém životě dopustil? Je mi tak teskno... Snad kdyby se ráčil znovu narodit náš zesnulý otec... Kdo jiný by mohl otevřít mé nitro, vyjádřit mé ponížené myšlenky? Kdo z lidí se nade mnou slituje? To, jak se nyní vyjádřím, se může jevit jako obtížné stesky, ale sotva mou tělesnou schránku rodiče přivedli na svět, neuplynulo ani jedno roční období a zesnulý pan štolba (Jošitomo) se odebral na onen svět, osiřel jsem a matka se mnou, zavinitým v jejím zánaďří, uprchla do kraje Jamato do osady Udanokóri, na statek zvaný Dračí Brána. Ani zde ale nespočinula, žijíc v neustálých obavách. Bez cíle byl její osud, putovala po různých krajích, skrývala se tu i onde, zdržovala se pod širým nebem i v odlehlých končinách a dávala se najímat prostými lidmi do služby jako obyčejná děvečka.

Náhle ale šťastnou shodou okolností uzrála příležitost a směl jsem přijet do hlavního města, abych pronásledoval rod Tairů. Nejdříve ze všeho jsem se utkal s Jošinakou z kraje Kiso (jihozápad dnešní prefektury Nagano, pozn. aut.) a ztrestal jeho provinění smrtí, poté jsem zamířil ke strmě se tyčícím skalnatým horám, abych potřel Tairy. Pobízel jsem oře a pranic se naohlížel na to, jestli mě nepřátelé připraví o život, až jsem dospěl k nekonečné mořské hladině. Překonal jsem neklidné, větrem se vzdouvající vlny, a neohlížel se na to, jestli klesnu k mořskému dnu, postavil jsem se nebezpečí, že se moje mrtvé tělo stane potravou velryb. A nejen to, za polštář mi sloužila helma a zbroj, přespával jsem na bojišti a v srdci jsem upřímně choval svou povinnost bojovat s lukem a šípy v ruce. Vše s přáním, aby duše všech našich zesnulých předků došly pokoje. Řadu let jsem nežil ničím jiným.

Rovněž jsem se ke cti svého rodu stal dvořanem páté hodnosti a vzal tak na sebe nevídanou odpovědnost. Může se snad v tomto se mnou někdo rovnat? A přece nyní hluboce teskním a nemohu zadržet pláč. Donesou se snad mé trpké stesky někomu kromě samotných milostivých božstev? Navštívil jsem již četné chrámy a svatyně, vstoupil jsem do zadních traktů svatyně Kumano, svatyně boha války Hačimana na hoře Tamuke i do svatyně Jasaka v Kjótu⁴⁶. Aniž by mi hrud' svírala chtivost po moci, vzýval jsem všechna božstva, co jich Japonsko zná, malá i velká, i buddhy v podsvětí jsem jsem si dovolit rušit tím, že jsem je oslovil. Četné posvátné sliby jsem stvrdil písemnou smlouvou⁴⁷, a přece se mi nedostalo bratrského přijetí.

Naše země je zemí vpravdě božskou. A nelze se protivit tomu, čím jsme božstvům povinováni. Lze jen vyjádřit své skromné přání. Nuže tedy poníženě si přeji, abych u Vaší Urozenosti dosáhnul milosti. Kéž se naskytne příležitost a mé prosby dosáhnou až k Vašemu urozenému sluchu, a kéž jsou má slova laskavě zvažena. Poníženě prohlašuji, že jsem se nedopustil žádného úmyslného pochybení, a jestliže mi bude milostivě odpuštěno, jsem připraven konat dobré skutky ve prospěch celého Vašeho domu, aby dlouho propíval ve Vašich potomcích, po dlouhá léta se Vám chci otevírat ve své náklonnosti a dosáhnout trvalého klidu v srdci. Nedaří se mi pouhými slovy vyjádřit to, jak smýšlím. Vše je jen zkratkou toho, co jsem chtěl říci. S bázni a úctou, Jošicune.

Druhého roku éry Genrjaku, pátého měsíce ??? dne⁴⁸, Minamoto Jošicune.

K rukám ctěného pana Komořího.⁴⁹

V takto nejisté situaci se Jošicune ocitá jen několik týdnů poté, co po porážce Tairů opustil bojiště a byl vržen do světa politiky. Nakonec se Jošicune po selhání pokusů znovu navázat zprerhané bratrské vazby vrací do Kjóta, Joritomo tím ovšem záležitost nepovažuje za skončenou a vydá příkaz, že Jošicune má být exemplárně potrestán.

⁴⁶ Tato významná japonská poutní místa jsou souhrnně označována jako „Goó hóin“ (牛王宝印), tedy jako svatyně a chrámy „Vzácné pečeti Býčího krále“, přičemž „býčím božstvem“, respektive „býčím králem“ je míněno původně hinduistické ochranné božstvo, patron kjótské svatyně Jasaka, která byla údajně založena již císařovnou Saimei v roce 656.

⁴⁷ Jošicune naráží na zvyk během pouti uzavírat „písemný slib“ (起請文 – kišómon), jakousi „osobní smlouvu“ zanechanou ve formě zástavy božstvům na území dané svatyně nebo příslušného chrámu.

⁴⁸ Co se týče datace dopisu, druhý rok éry Genrjaku odpovídá roku 1185 a „pátý měsíc“ odpovídá červnu v západním kalendáři. Ve verzi *Zápisů o Jošicunem* tištěné z dřevěných desek (han–pon) se vyskytuje datace „druhého roku éry Genrjaku, šestého měsíce, pátého dne“. *Příběh Jošicuneho (Jošicune monogatari)*, *Příběh rodu Taira* i kronika *Zrcadlo východních provincií* shodně uvádějí dataci „druhého roku éry Genrjaku, pátého měsíce“, přičemž den není specifikován.

⁴⁹ Jako „Komoří“ je zde titulován Minamoto no Joritomo. Do funkce „Velkého komořího“ (大善大夫 – daizen no daibu) byl Joritomo jmenován zřejmě v rámci svého povýšení do pozice čekatele na druhou dvorskou hodnost právě v roce 1185; tato funkce komořího se svou formální náplní částečně kryla s funkcí „stolníka“.

Podle *Zápisů o Jošicunem* chce dokonce Joritomo svého bratra nechat odstranit už během jeho pobytu v Košigoe, přestože ho jeho vazal Hatakejama Šigetada od tohoto úmyslu zrazuje a připomíná Joritomoovi jeho přísahu bohu války Hačimanovi a jeho slib, že bude chránit svůj rod. Zároveň se Hatakejama přimlouvá, aby Joritomo Jošicunemu „přenechal (jako azyl) ostrov Kjúšú a udělil mu audienci“⁵⁰. Joritomo, pohnut Jošicuneho sliby věrnosti a jeho „listem z Košigoe“, nakonec své vrahy za bratrem nepošle a nechá Jošicuneho odjet do Kjóta. Jošicuneho pověst je ale nenapravitelně pošpiněna. *Příběh rodu Taira* ani *Kronika vzestupu a pádu Minamotů a Tairů* nevznášá konkrétní obvinění, podle *Zápisů o Jošicunem* v šíření pomluv pokračuje Kadžiwara Kagetoki. Ještě výrazněji vystupuje Kagetoki jako záporný původce Jošicuneho očernění v textu žánru kówakamai *Košigoe*. Snad je to důsledkem přirozeného proudu narativity a snahy dát sporu mezi Joritomoem a Jošicunem „smysl“ v podobě snadno čitelné kauzality, jak naznačuje i Oylerová. Spor mezi Joritomoem a Jošicunem byl v každém případě sporem politickým i rodinným, kde vedle výrazných faktorů (ambice, zášť, pomluva) sehrála roli i řada faktorů vedlejších.

Po Jošicuneho návratu do Kjóta dostává mnich Tosabó Šóšun (v pozdějších pramenech se objevuje pod jménem Šóson) od Joritomoa příkaz, aby proti Jošicunemu zakročil. Tosabó zorganizuje noční útok na Jošicuneho kjótskou rezidenci, jeho lidé jsou ale odraženi, Tosabó prchne a je chycen mnichy v lesích v okolí Kuramy. Nakonec je na své přání (protože nemůže dostát svým závazkům vůči Joritomoovi) stát na břehu řeky u Šesté ulice. Další události jsou v *Příběhu rodu Taira* vylíčeny takto:

„Jistého sluhu nízké hodnosti jménem Šinzaburó Kijocune z Adači přidělil pan Joritomo panu Jošicunemu se slovy: ‚Je to pouhý sluha, ale je neobyčejně chytrý. Využijte jeho služeb!‘ Zároveň mu však tajně přikázal: ‚Budeš sledovat Jošicuneho chování a všechno mi ohlásíš.‘ Když byl Šóšun stát, Šinzaburó Kijocune běžel dnem i nocí do Kamakury, aby tam podal zprávu. Pan Joritomo přikázal, aby jeho mladší bratr Norijori, guvernér provincie Mikawa, táhl na císařské město v čele vojsk určených k potlačení Jošicuneho. Norijori rozkaz k zabití bratra důrazně odmítl. Protože však byl žádán znovu a znovu, nezbylo mu než odít zbroj a vydat se na cestu. Když se loučil, řekl mu pan Joritomo: ‚Ne aby ses rozhodl jednat podobně jako Jošicune!‘ Ta slova vyvolala v panu Norijorim zděšení. Opět brnění svlékl a odmítl táhnout na císařské město. Psal potom nesčetné přísahy, že nemá zrádných úmyslů (...) a přece zůstaly neoslyšeny a pan Norijori byl nakonec zabit. Poté byl vrchním velitelem trestné výpravy jmenován Širó Tokimasa z rodu Hódžó. Když se o tom Jošicune dozvěděl, rozhodl se, že se pokusí o útěk na Kjúšú, a požádal Saburóa Korejošiho z Ogaty,

⁵⁰ Kadžiwara, s. 198

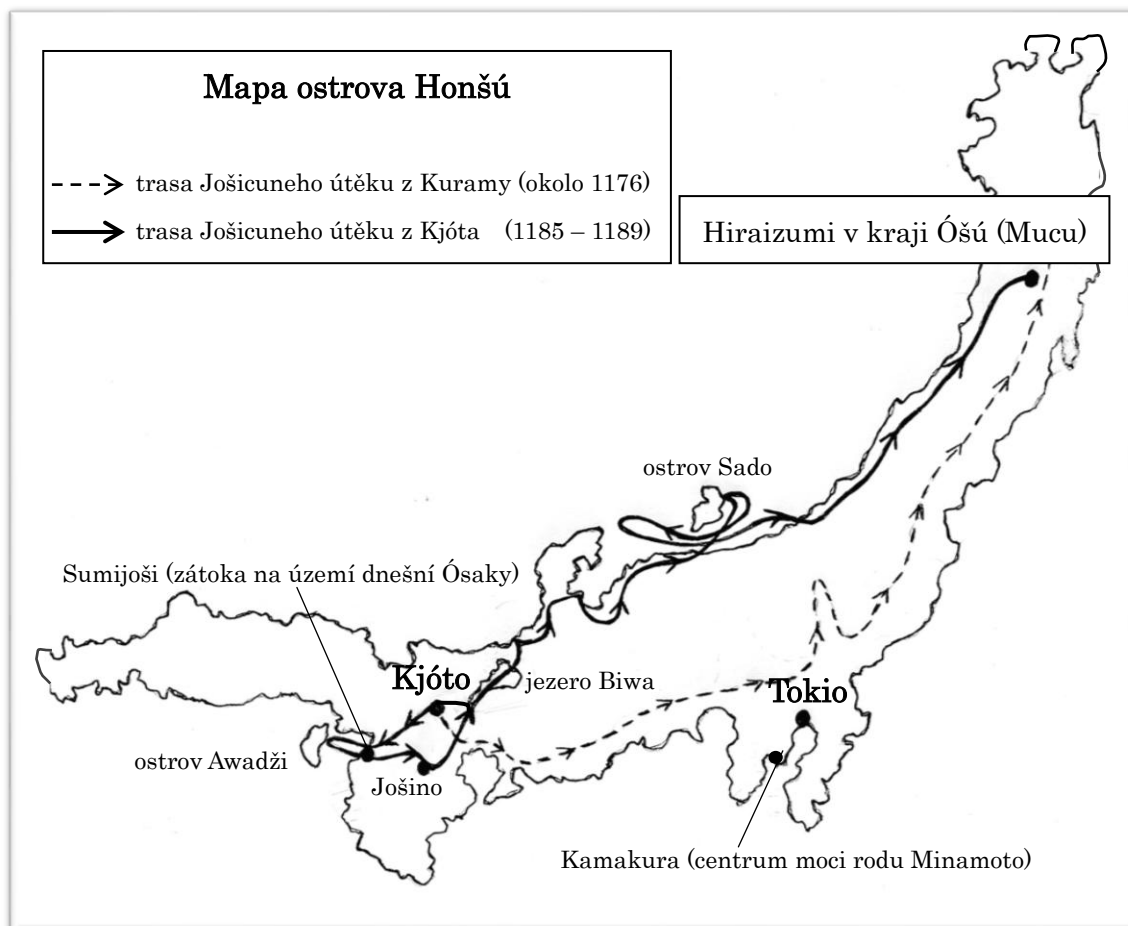
který ubránil ostrov před Tairy a dokázal zahnat každé vojsko, aby se k němu připojil. (...) Druhého dne jedenáctého měsíce téhož roku se kapitán páté hodnosti Kuró Jošicune ohlásil u excísaře v jeho paláci a požádal vyššího dvořana pana Jasucuneho, strážce pokladu, aby vyřídil jeho vzkaz: „Nesčetněkrát jsem dal najevo svou svou oddanost Vaší Eminenci. Protože mě však chce Joritomo na základě křivých obvinění svých vazalů zničit, hodlám se na nějaký čas uchýlit na ostrov Kjúšú. Prosím o výnos vaší kanceláře, který by mi umožnil získat potřebnou ochranu a podporu.“ (...) Proto Saburó Korejoši z Ogaty a celý jeho rod (...) obdrželi edikt císařovy kanceláře, aby přijali kapitána Jošicuneho za svého vrchního velitele a podrobili se ve všem jeho rozkazům. Vojsko složené z pěti set mužů bylo sešikováno bez nejmenšího projevu nekázně nebo narušení běžného života ve městě. Nazítří, třetího, o hodině zajíce (v šest ráno) Jošicuneho vojáci tiše a pokojně odtáhli z města. ... Vojsko se nalodilo v zátocě Daimocu u Amazaki. Ale nepříznivý, silný západní vítr je zahnal do zátoky Sumijoši. Nezbylo jim než se vylodit a ukrýt se v lesích hory Jošino. Zde je však napadli mniši z místních chrámů, a proto opět prchali směrem k Naře. Také tam je napadli mniši, takže jim nezbylo než se vrátit do Kjóta a odtud zamířit na sever. (...) Deset dam, jež vojsko kapitána Jošicuneho doprovázely při prvním odjezdu z města, ponechali jejich osudu v zátocě Sumijoši. (...) Lodě (...) s muži, na něž kapitán Jošicune nad jiné spoléhal, byly zahnány větrem k různým zátokám a ostrůvkům, takže jeden o druhém nic nevěděli. Ten nečekaný víchř ze západní strany jim zřejmě poslali mstiví duchové padlých Tairů. (...) Osmého dne téhož (jedenáctého) měsíce byl na žádost pana Joritoma vydán další edikt excísaře Go-Širakawy, tentokrát s rozkazem zničit Jošicuneho. Vše jako by se změnilo za jedinou noc – co bylo včera, dnes neplatilo. Tak byla proměnlivost bědným obrazem zvrácené doby...“⁵¹ Tolik citace z *Příběhu rodu Taira*, který navzdory tomu, že existuje v mnoha pozdějších úpravách a komentovaných verzích, zůstává nejautentičtějším pramenem dokumentujícím boje mezi Tairy a Minamoty a jejich následky.

2.4. Tragické finále

Dospěli jsme ke konci Jošicuneho života, ale zdaleka ne ke konci jeho příběhu. Z Jošicuneho – uznávaného vojevůdce se stává Jošicune – psanec. Samuraj, který chce dostát své cti, prakticky nemá šanci, jak takovou situaci přežít. Jošicune nicméně ještě téměř čtyři roky uniká a doufá. Před pronásledováním uniká na jihozápad a později na severovýchod, nakonec se uchýlí do kraje Óšú (též Mucu, oblast dnešních prefektur Fukušima, Mijagi, Iwate a Aomori). Stejně jako po svém útěku z kláštera v Kuramě, i na útěku před Joritomoovými lidmi se Jošicune nakonec uchýlí do Hiraizumi v kraji Óšú.

⁵¹ Fiala, s. 444 – 446

Lenní pán kraje Óšú Fudžiwara Jasuhira dá svému umírajícímu otci slib, že Jošicuneho bude chránit. Nakonec ale tento slib ze strachu před Joritomoem poruší a Jošicuneho úkryt je vyzrazen. Kruh se uzavírá a příběh Jošicuneho vojenské kariéry končí na místě, kde před deseti až čtrnácti lety začal. V Hiraizumi, tam, kam Jošicune jako šestnáctiletý utekl a tam, kde se jako dvacetiletý rozhodl, že se přidá k oddílům svého nevlastního bratra. Tady se Jošicune rozloučí se svým bezmála jedenatřicetiletým životem.

Podle *Zápisků o Jošicunem* Jošicune k rozhodnutí odejít na sever dospěje na počátku druhého roku éry Bundži (1186). Kronika *Zrcadlo východních provincií* uvádí datum desátého dne druhého měsíce třetího roku éry Bundži (1187). Tehdy se měl Jošicune v přestrojení za horského mnicha vydat na cestu do kraje Óšú. V *Zápiscích o Jošicunem* je nadnesena rovněž otázka přístupových cest na sever a jejich bezpečnosti. Možnost cestování po komunikačních tazích Tókaidó i Tósandó je zavržena s tím, že „Cesta k Východnímu moři“ (Tókaidó) je příliš exponovaná, a že na „Cestě přes Východní hory“ (Tósandó) je příliš obtížný terén. Proto nakonec Jošicune uniká námořní cestou po spojnici Hokurikudó. To znamená, že v zátoce Curuga (na jihu dnešní prefektury Fukui) nastoupí na loď a přeplaví se do kraje Dewa (území dneš. prefektur Jamagata a Akita).

Jošicune do kraje Óšú (Mucu) na severu Honšú podle *Zápisů o Jošicunem* dorazil na přelomu druhého a třetího roku éry Bundži (na konci roku 1186). Zdejší lenní pán Fudžiwara Hidehira je Jošicuneho příjezdem zaskočen, na svém panství ho nicméně přijme a uvítá ho společně se svými syny Motojošim (jehož identita je nejasná) a Jasuhirou v čele sto padesáti jezdců. Na základě slibů, které dal Jošicunemu již dříve, Hidehira poskytne Jošicunemu „ušlechtilé koně, stovky zbrojí, šípů, luků a mnoho jiného“⁵². Kromě toho mezi Jošicuneho a jeho věrné rozdělí některé severské državy. Ubytuje Jošicuneho v rezidenci Koromogawa v severní části města Hiraizumi a poskytne mu veškerý komfort. Okolo desátého dne dvanáctého měsíce pátého roku éry Bundži (1189)⁵³ ale Hidehira onemocní a navzdory péči věhlasných lékařů se jeho stav postupně zhoršuje. Když umírá, nabádá svou rodinu, že s Jošicunem „nesmí naložit jakkoli hrubě“⁵⁴. Jeho syn Jasuhira ovšem v Jošicuneho přítomnosti v Hiraizumi vidí příliš velké riziko a rozhodne se navzdory poslední vůli svého otce proti kapitánovi zakročit. Tím spíše, že je prozrazen Jošicuneho plán shromáždit vazaly z Kjúšú⁵⁵, a o místě Jošicuneho pobytu se dozvídá Minamoto Joritomo.

„Třicátého dne čtvrtého měsíce pátého roku éry Bundži (1189) Fudžiwara Jasuhira zaútočí na Jošicuneho rezidenci v Koromogawě. Jošicuneho vazalové se srdnatě brání, mezi nimi i Benkei. Proslavila se epizoda, podle které měl Benkei odrazet opakované útoky po celé čtyři hodiny, až měl tělo samý šíp. Zatímco jeho věrní postupně umírají, Jošicune pochopí, že se přiblížil jeho konec, s ukázkovou obřadností si otevře břišní dutinu a s posledním dechem přesvědčuje svou ženu, aby si zachránila život. Ta je ale odhodlána sdílet s manželem jeho osud.

Jošicune nechá zavolat pěstouna své manželky Kanefusu a se zlomeným srdcem mu přikáže, aby byl jeho ženě a dítěti nápomocen při jejich odchodu na onen svět. Podle *Zápisů o Jošicunem* byla onou manželkou, která Jošicuneho následovala až do Hiraizumi, dcera „vrchního velitele z Kogy“, a Jošicuneho dítětem měl být pětiletý syn. Nicméně v kronice *Zrcadlo východních provincií* je zaznamenáno, že společně s Jošicunem zemřely jeho dvaadvacetiletá manželka a čtyřletá dcera.“⁵⁶

⁵² Kadžihara, s. 465

⁵³ Verze *Zápisů o Jošicunem* tištěná z dřevěných desek (han-pon) uvádí nikoli pátý, ale čtvrtý rok éry Bundži. Kronika *Zrcadlo východních provincií* uvádí (jako datum Hidehirova úmrtí) dvacátý devátý den desátého měsíce třetího roku éry Bundži, tedy 30. listopad 1187. Hidehira tedy s velkou pravděpodobností zemřel nedlouho po Jošicuneho příjezdu do severních provincií, zatímco *Zápisů o Jošicunem* uvádí jako den Hidehirova úmrtí 21. den 12. měsíce pátého roku éry Bundži (1189), což má odpovídat době bezprostředně předcházející útoku na rezidenci Koromogawa a Jošicuneho sebevraždě, tyto události se ale podle *Zrcadla východních provincií* staly již na konci května 1189.

⁵⁴ Kadžihara, s. 471

⁵⁵ Jošicuneho vazal Džiró ze Surugy je vyslán na Kjúšú s tajným vzkazem, zpráva o obsahu listu se ale donese do Joritomoovy kjótské rezidence Rokuhara a Džiró ze Surugy je během svého průjezdu hlavním městem zadržen.

⁵⁶ Suzuki, s. 203 – 204

Podívejme se nyní podrobněji na události, které se odehrály v Koromogawě na jaře roku 1189. Jejich věrnější historický obraz lze očekávat v případě kroniky *Zrcadlo východních provincií*, nicméně pro pozdější dramatizaci a mytologizaci tématu Jošicuneho života a smrti jsou stejně tak podstané i *Zápisky o Jošicunem*, budiž tedy dán prostor oběma pramenům, nejprve *Zrcadlu východních provincií* a poté *Zápiskům o Jošicunem*.

„Pátý rok éry Bundži (1189), čtvrtý měsíc, dvacátý první den: v jangovém znamení kovového psa: Jasuhira se všemožně snaží uklidnit císařský dvůr v záležitosti svého držení ochranné ruky nad Jošiakim.⁵⁷ Dovolává se příštích listin s pokyny a pokud prý urychleně obdrží císařský rozkaz udeřit, pak prý po zádušních obřadech (za Jasuhirova otce Hidehira, pozn. aut.) naplní své počáteční úmysly, a ať tedy prý pan prostřední rada ráčí vyhotovit příslušnou písemnost a tak dále a tak dále.

Pátý rok éry Bundži (1189), čtvrtý měsíc, třicátý den: v jinovém znamení zemní ovce: dnešního dne v kraji Mucu Jasuhira zaútočil na Minamoto Jošúa (Jošiakiho)⁵⁸, a to s odvoláním na přímý císařský rozkaz, zkompileovaný do dvou částí. Jošú se právě zdržoval v rezidenci zemského správce a velitele (Fudžiwary) Motonariho v Koromogawě. Jasuhira vyrazil se stovkou jezdců a vzal rezidenci útokem. Jošúovi vazalové a jiní sice kladli odpor, do jediného ale našli smrt v boji. Jošú se uchýlil do haly s Buddhovým oltářem, nejprve vztáhnul ruku na svou ženu (dacet dva let) a své dítě (dceru, čtyři roky), poté sám spáchal sebevraždu...“⁵⁹

„Tehdy Nagasaki no Taró Taifu no Suke⁶⁰ v čele pěti set jezdců jako s jediným oddílem přímo vyrazil na nepřítele. Džúró Gon no Kami a Ki Sanda vystoupili na střechu budovy, jako štítů využili okenic a posuvných zástěn a pilně se jali zas a znovu střílet z luků. Do přední linie (obránců) se postavili Musašibó, Kataoka no Hačiró, Suzuki Saburó s bratrem⁶¹, Wašinoo no Saburó, Mašinoo no Saburó, Ise no Saburó, Bizen no Heiširó, celkem asi osm či více mužů. Hitačibó s jedenácti muži onoho rána vyrazil na objížďku horských klášterů, a když se na cestě dozvěděl, co se děje, hned se beze stopy vytratil.⁶²

⁵⁷ Jasuhirou je míněn Fudžiwara Jasuhira, nástupce Fudžiwary Hidehiry na postu lenního knížete kraje Óšú (Mucu). Jošiakim je míněn Jošicune, jedná o jednu z verzí mezi jeho jmény.

⁵⁸ Minamoto Jošú je jedna z Jošicuneho přezdívek, přeložitelná jako „Minamoto z kraje Jošú (Ijo)“. Oblast kraje Ijo zhruba odpovídá oblasti dnešní prefektury Ehime (severozápadnímu Šikoku, tedy středu oblasti, ve které se odehrály rozhodující námořní bitvy mezi Tairy a Minamoty).

⁵⁹ Kiši & Nagahara, 2. díl, s. 83 (citace z kroniky *Zrcadlo vých. provincií* je překladem autorky této práce)

⁶⁰ Nagasaki no Taró stejně jako Fudžiwara Jasuhira pocházel z rodu zesnulého Jošicuneho ochránce Fudžiwary Hidehiry.

⁶¹ Bratrem Suzukiho Saburóa Šigeieho je míněn Jošicuneho vazal a Saburóův mladší bratr Kamei Rokuró Šigekijo, který vystupuje rovněž ve hře *Jošicune mezi květy sakur*.

⁶² Mnich a Jošicuneho vazal Hitačibó Kaison (Kaison z Hitači) prý tedy útok na Koromogawu přežil.

Benkei vzal na sebe brnění vázané černou nití a kovem lemovanou přilbu, bělostnou září stříbrného lemování ještě umocňovala záře tří zlatých ozdobných motýlů. Uchopil svou dlouhou halapartnu v jejím středu, postavil se nad prkna, položená přes ochranný val namísto obvyklých kůží, a promluvil: ‚Hej, vy tam! Jste leda tak pro smích! Jen pohleďte na muže z východních provincií! Zamlada jsem žil na dobře známé hoře Hiei a přijímaly mě i osoby vzdělané v poezii a hudbě. A proslavil jsem se i jako neohrožený bojovník! My, muži z východních provincií, už s vámi zatočíme, však uvidíte ten tanec!‘, tak pravil a přenechal výsměch Suzuki Saburóovi s bratrem. ‚Radostně voděnka zurčí vodopádem, radostně slunko zablýskne dnem, blýsknou se zbroje a helmy těch z východní provincie, pak vaše hlavinky se tudy pokutálí a proud řeky vše smyje.‘⁶³ Tak (obránci) zatančí a zas a znovu propukají v smích, až tanec pokračuje celé čtyři hodiny, když tu se ozvou útočníci: ‚Že ale mají kapitánovi muži odvalu... Pět stovek jezdců proti deseti, co jsou uvnitř pevnosti... Jak dlouho si myslí, že vytrvají v boji? Jak dlouho se nám chtějí smát a křepčít?‘ ‚Přijde na to, kolik toho vězí v těch pěti stech. A na to, kolik toho vězí v těch deseti. Ani jste nezačali boj a zůstali jste na místě, to je tak zvláštní, že se tomu nemůžeme než smát. Na úpatí hor Hiei a Kasuga jsem shlédl květnové závody koní konané u příležitosti setkání mnichů, ale tohle je přeci jen trochu něco jiného. Vy máte naostřené šípy v toulcích na ramenou a koně stavíte na zadní, už jen proto nemáte v úmyslu ani přiblížit se, ani vystřelit. To je mi ale zábavná podívaná! Co říkáš, Suzuki, nepředvedeme jim, co dokážou chlapci z východních provincií? S těmi slovy se (Benkei) chopí svých zbraní a stane vedle Suzukiho Saburóa a jeho bratra. Tři koně, udidlo vedle udidla, jezdci zvednou rukávy k obličejům a sklopí chrániče přileb do týla, napřáhnou meče a jako podzimní vítr, když rve listí ze stromů, se ženou na útočníky, až se stáhnou do svého tábora. ‚Oněměli jste snad? Nechvástali jste se, jak moc vás je? Zbabělci! Pojďte zpátky, jen poďte!‘, křičí zplna hrdla, ale nikdo se nevrací.

Suzuki Saburó se střetne s Terui no Taróem: ‚Kdopak ráčíte být, pane?‘ ‚Jsem samuraj sloužící pánovi tohoto domu (Jasuhirovi), Terui Taró Takaharu.‘ ‚Tak to je potom váš pán vazal kamakurského pána. Proslýchá se, že už dědeček vašeho pána, Kijohira, sloužil rodu pána z Kamakury, už za Tříleté války⁶⁴. Měl syna Iehiru, ten zase syna Takehiru, a jeho syn byl Hidehira. Tak to už vlastně rodina vašeho pána slouží celých pět generací.

⁶³ Jedná se o parafrázi známého lidového popěvku z básnické sbírky z konce období Heian nazvané *Rjódžin hišó* (*Tajné úryvky skvostů poezie*).

⁶⁴ Jako takzvaná „Tříletá válka“ („Gosannen no eki“ či „Gosannen no tatakai/kassen“) je označován konflikt mezi pánem krajů Mucu a Dewa Kijoharou (Fudžiwarou) Iehirou a jeho mladším bratrem Kijoharou Takehirou na jedné straně a Iehirovým nevlastním starším bratrem Sanehirou († 1083) na straně druhé. Ozbrojené mocenské konflikty mezi Iehirovou a Sanehirovou stranou probíhaly od roku 1083 až do roku 1087. Ieharovi lidé byli nakonec napadeni správcem severských teritorií Minamoto no Jošiieem u tzv. Kanazawského/Kanezawského valu (který se nacházel v oblasti města Jokote na území dnešní prefektury Akita), Iehira i Takehira padli a byl nastolen mír.

Proti tomu já, Šigecuna⁶⁵, jsem sloužil už předešlým generacím kamakurského pána, nemůžete se se mnou tedy měřit. Už je to ale tak, že samurajovi je terčem pro jeho luk a šípy zkrátka ten, kdo se mu postaví do cesty. Zajímavé...‘, tak osloví soka a zaútočí na něj, ten se ale otočí a dá se na útěk. Suzuki se pustí za ním. ‚Také se proslýchá, že Jasuhira má mezi svými lidmi ostudné slabochy! Přesně takové ostudné válečníky, jací se k nepříteli obracejí zády! Fuj! Kdo se na to má dívat?! Zastavte! Zastavte!‘ Na ta slova se jeho sok vrátí, připraven ke střetu. Je ale raněn do pravého ramene a klesne. Suzuki je vmžiku obklopen zleva dvěma, zprava třemi jezdci. Rozkročí se nad mrtvolou nepřítele. ‚Kameie no Rokuró čeká psí smrt... A já, Šigecuna, už jsem padnul...‘ Poté si otevře břicho a zhroutí se k zemi.

Kamei Rokuró praví: ‚Slíbil jsem ti, Suzuki, při odjezdu z kraje Ki, že budeme společně žít a že společně i zemřeme. Určitě na mě počkej u hory, která je vstupem do podsvětí.‘ a odhodí kyrys. ‚Poslyšte, jaké se těším pověsti. A pohledte, jak své pověsti dostojím. Jsem mladší bratr Suzukiho Saburóa, Kamei Rokuró Šigehiro, stár 26 let⁶⁶. Nespočetněkrát jsem se srazil s nepřítelem v boji, mnozí znají sílu mých paží a moc mého luku a mých šípů. Ale ve spojení s muži z východních provincií nejsem možná tak docela známý, předvedu se tedy poprvé jako jeden z nich.‘ Vrhne se vprostřed nepřátel, rozmáchne se levou rukou, zaútočí pravou, tne mečem, není nikoho, kdo by se mu postavil čelem. Tři jezdce skolí, dva zraní. Až když má zbroj samý šíp a je těžce raněn, přetne pás brnění, otevře si břicho a zhroutí se jako na lože na místo, kde už spočívá jeho starší bratr.

Musaši, těžce krvácející a krví jak opilý, odráží další a další protivníky. Jeho kápě kryjící brnění se vzadu vzdouvá ve větru. Prýštící krev mu barví celé brnění do ruda. Nepřátelé se dají slyšet: ‚Tady mnich se ještě mermo mocí bláznivě drží rukojeti meče a kápi má nejen vzadu, ale i vepředu⁶⁷! Kdo by šel blíž k takovému bláhovému tupci!‘, zlehka přitáhnou koním otěže a drží se zpět. Musaši, jak si zvyknul již při oblázkových bitkách na kamenné pláni u Širakawy⁶⁸, se převalí a hned vstane, rozběhne se po pláni a hned se obrátí, nikdo se mu nedokáže postavit. Dokonce skolí Mašinoo Džúróa. I Bizen no Heiširó se utká s řadou nepřátel, ale je raněn a sáhne si na život. Kataoka no Hačiró a Wašinoo no Saburó bojují bok po boku. Wašinoo skolí 5 jezdců a padne, Kataoka nemá nikoho, kdo by ho kryl. Přidá se tedy k Musašimu a Ise no Saburóovi. Ise no Saburó skolí 6 jezdců a 3 těžce zraní, pak se stáhne. Bojuje jako v zamyšlení, až je těžce raněn, otevře si břicho a zhroutí se.

⁶⁵ Šigecuna je variantou jména Suzukiho Saburóa Šigeieho, ve verzi *Zápisků o Jošicunem* tištěné z dřevěných desek (han-pon) je uvedeno jméno Šigeie.

⁶⁶ Ve verzi han-pon je uveden věk 23 let. Šigehiro je varianta jména Kameie Rokuró Šigekijoa.

⁶⁷ Nepřátelé narážejí na to, že zakrvácený kyrys Musašibó Benkeie připomíná rudou kápi.

⁶⁸ Širakawa = Bílá řeka, jedná se o severovýchodní část Kjóta, konkrétně o území na východním (levém) břehu řeky Kamo v severní oblasti městské části Sakjó-ku.

Musaši zažene nepřátele a předstoupí před svého pána, halapartnu pevně v ruce. „Benkei, k vašim službám...“. Kapitán právě opisuje osmý svitek Lotosové sútry⁶⁹, zeptá se ale „Copak?“ a zvedne oči. „Bitva se chýlí ke konci. Bizen no Heiširó, Wašinoó, Mašinoó, Suzuki s bratrem a Ise no Saburó se rádně bili a našli smrt v boji. Zbyli jsme už jen já a Kataoka. Přišel jsem, abych ještě jednou spatřil svého pána. Kdybyste náhodou ráčil padnout dříve než já, počkejte na mne prosím u hory vedle brány do podsvětí. Pokud padnu dříve já, počkám na vás u podsvětní řeky.“ Na ta slova kapitán odpoví: „Co počít... Chtěl bych alespoň dokončit sůtru...“ „Jen račte pokojně psát, já zadržím hrozící šípy, dokud nebudete hotov. I když třeba zemřu, budu vás s vaším dovolením chránit, dokud sůtru nedokončíte.“ S těmi slovy Benkei odsune bambusovou zástěnu, upřeně pohlédne na svého pána a pak se obrátí k východu, ale vrátí se ještě a složí následující verše:

Na pouti po šesti cestách počkám na svého pána, jen co vstoupím do Amidovy Čisté země léna.⁷⁰
Takový slib, sahající až za hranice příštího světa, Benkei učiní svému pánovi, vyjde ven, připojí se ke Kataokovi, tasí, a stojíce k sobě zády si válečníci rozdělí území na dva díly. Kdo je napadne, je zahnán, až se útočníci zmenšují v dálce za třetím městským valem. Kataoku obklopí šest jezdců. Tři skolí a se zbývajícími třemi se utká, ale ramena a paže mu ochabují, utrpí četná zranění a pomyslí si, že dál neodolá. Otevře si břicho a zemře. Benkei, jako by mu snad halapartna byla příliš dlouhá, ustoupí o píd' (šaku = cca 33 cm), nadhodí si halapartnu a uchopí ji v samém středu. „Vy jste vlastně dobráci k pohledání! Dokud jsem měl po boku rádoby ochránce, nebylo tu ani kam šlápnout!“. A postaví se do vstupních dveří. Nepřátelé berou vchod útokem a jak se přiblíží, Benkei udělá výpad jen to zasviští, udeří do trupu koně až to zaduní, a jak se nepřítel skácí, vnoří halapartnu do jeho helmy, až hlava odletí. Tu zaútočí plochou stranou ostří, tu sekne jeho hranou. Snad deset tisíc, osmdesát tisíc ran rozdává, není nikdo, kdo by se mu postavil čelem. Ze zbroje mu trčí bezpočet šípů a Benkei je zas a znovu odlamuje, až vypadá, jako by měl na sobě pláštěnku spletenou ze slámy. Černá, bílá i barevná pírka šípů se vznášejí ve větru, vypadá to jako chmýří pampové trávy co roste na pláni Musaši, když ho rozfouká podzimní vítr. Když Benkei vidí, jak se zuřiví nepřátelé sbíhají ze všech stran, zvolá: „Nepřátelé i přátelé, všichni padlí... Jen tady moje mnišská maličkost ne a ne umřít! Divná věc... Když už nemůžu zahynout vaší rukou, poprosím místní patrony a božstva, co přinášejí neštěstí, ať mě ráčí zahubit.“, tak se pomodlí a dá se do zvláštního smíchu.

⁶⁹ Poslední ze svitků *Lotosové sútry*.

⁷⁰ Benkei ve svých verších naráží na buddhistických „šest cest“, na tři cesty zla (cesta duše do pekla, do světa hladovějících démonů a do světa zvířat) a tři cesty dobra (cesta duše do světa mstících se duchů padlých válečníků, do světa lidí a na Nebesa). Zároveň se Benkei obrací na „slitovného Buddhu“ (Buddhu Amidu či Buddhu Amitábhu) a věří, že bude přijat v jeho Čisté zemi. Sekta Čisté země (Džódo šú) vycházející z původně čínského vzoru a Pravá sekta Čisté země (Džódo šinšú) založená mnichem Šinranem v 1. pol. 13. století byly vlivnými odnožemi japonského buddhismu.

Musaši zaútočí na nepřátele, uchopí halapartnu na opačném konci a udeří rukojetí. Upřeně zírání na nepřátele a stojí, nehybný jako socha božstva strážící chrám, docela jako socha zápasníka z hrubého kamene⁷¹. Stojí a směje se zplna hrdla, až se ozve nepřítel: ‚To se na to podívejme! Tady mnich nás prý skolí. A přitom jen zírání a přihloupě se směje. Nic vážného... Tak jen pojď blíž!‘. A jeden z nepřátel dodá: ‚Říká se, že hrdinný samuraj umírá vestoje. Ukaž se, předstup a postav jednomu každému z nás!‘. Všichni ale volají, že oni ne, oni ne, že se pro takový úkol nehodí, a váhají. Až jeden mladý bojovník navede svého koně do míst, kde stojí Benkei. Vzápětí je ale mrtev a jeho kůň srazí Benkeie, až se převálí. Vzepře se o halapartnu a jak padá, v obratu udělá gesto, jako by chtěl udělat výpad vpřed. ‚Tak tedy vy si nedáte pokoj?!‘, praví Benkei, a všichni se hned na něj jako o překot ve zmatku sesypou, připraveni k útoku. Benkei je znehybněný pádem a každý jeden přes druhého volá: ‚Já! Já! Je můj!‘. Žalostně směšný pohled. Benkei toporně vstane a budí soucit, jak je odhodlán bránit rezidenci až do hrdinné smrti vestoje a do doby, než jeho pán ukončí svůj život.⁷²

Následující kapitola *Zápisů o Jošicunem* nese výmluvný název *Kapitánova sebevražda*.

„Džúró Gon no Kami a Ki Sanda se chystají seskočit ze střechy rezidence, Ki Sanda je zasažen do šíje a zřítí se. Džúró Gon no Kami si upevní štít na záda a pokračuje po trámoch ústředních komnat, až se dostane do rozlehlé místnosti s oltářem. ‚Pokladnice božstva Jaši⁷³, jak se této hale říká, sloužila za dob zesnulého Hidehiry jako shromaždiště nižších hodnostářů. Když ji Hidehira ráčil poskytnout kapitánovi, jistý člověk pravil: ‚V průběhu času bylo samurajům s patřičným postavením povoleno vjíždět sem na koni, mně se to jako vazalovi nízkého postavení ovšem protiví. Mělo by se to vztahovat bez výjimky jen na stav nouze. Račte to prosím povolit...‘. A tak byl tedy vjezd do haly na koni povolen a všichni ostatní ho nyní využili k útěku, zbyl jen jediný. Halou se rozlehne hlas a osloví Kanefusu. ‚Račte pohledět. Už se dostali do Pokladnice božstva Jaši a zasypávají ji šípy. Je-li taková vůle zesnulého Kanefusy, pak já, nehodný služebník, půjdu s vámi společně po úzké stezce vstříc smrti...‘. A zas a zase sviští šípy, není nikdo, kdo by se obránci postavil zpříma. ‚Musašibó před malou chvílí padnul! Zanedlouho bude po bitvě. Nezbývá než bránit už jenom Pokladnici božstva Jaši!‘, volá.

⁷¹ Benkei je zde konkrétně přirovnán k soše ochranného božstva Varjadhary, tedy k mystické podobě Buddhy v tantrickém buddhismu (執金剛神 šukongódžin), respektive k obvyklé podobě ochranných soch rozmístovaných po stranách vstupů do buddhistických chrámů nebo po stranách oltáře (仁王 nió). Tato podoba Buddhy má symbolizovat sjednocení protikladů.

⁷² Kadžihara, s. 481 – 489

⁷³ Božstvo Jaša (夜叉, v sánkrtu Yakša – Yakkha) v indické mytologii zosobňuje ducha obývajícího háje a lesy. Zahrnuje v sobě mužskou i ženskou podstatu (odtud dualita božstev Yakša a Yakšni).

Je to sice jen sluha nízkého postavení, ale to, že si za přístupovou cestu do podsvětí vybral právě Pokladnici božstva Jaši, a že se přitom nezprotivil odkazu svého pána tím, že by do haly vstoupil, je nevídané.

„Tak tedy přišel čas vzít si život. Jak to jen provést?“, ozve se kapitán. „Sató Hjóe⁷⁴ si na život sáhnul v Kjótu, a všichni se prý o jeho odchodu na onen svět vyjádřili velmi pochvalně.“, zamyslí se kapitán. „Konec konců to není nic tak těžkého... Bude nejspíš lépe vést řeznou ránu řádně do šířky...“, promluví Kanefusa a Sandžó no Kokadží přinese meč ukovaný na zvláštní objednávku pro klášter v Kuramě, s ostřím šest palců a pět coulů dlouhým⁷⁵. Když představený kláštera⁷⁶ bral tento meč z oltáře a předával ho, doporučil kapitánovi, aby meč pojmenoval Imacurugi⁷⁷ a bedlivě ho střežil. A tak ho kapitán již od mladistvých let užívá ke své osobní ochraně. Rukojeť meče je ze vzácného cejlonského dřeva a pochva je zdobená čínskými rostlinnými motivy a dvěma protilehlými, do kola spletenými snítkami bambusu. Již od chlapeckých let kapitán tento meč nosí vždy při sobě a pečlivě ho opatruje. Právě tento meč si nyní vrazí pod levou stranu hrudi, zarazí ho co nejpevněji od špičky až po konec čepele, otevře ránu řezem vedeným do tří stran, až vyhřeznou vnitřnosti. Otre meč do hedvábných rukávů a rukávy urovná pod kolena, upraví si oděv a zaujme uvolněnou pozici, opřený o lokty.

Následně kapitán osloví svou choť: „Můžeš následovat vdovu pozůstalou po Hidehirovi. Uchyl se k panu ministerskému zástupci (Fudžiwarovi Motonarimu). Všichni ti lidé pocházejí z Kjóta, nebudou s tebou zacházet hrubě... Jistě tě ochotně doprovodí do tvého rodiště. Ode dne, kdy jsi své rodiště opustila, jsme se od sebe neodloučili, byť třeba jen na pár dní. Co tě asi čeká počínaje dneškem? Z toho pomýšlení je mi úzko u srdce... Příčina toho všeho je možná někde v mém minulém životě. Je to tak žalostné... Modlím se nicméně k Buddhovi, aby ráčil dopustit, že se spolu jednou setkáme v Čisté zemi.“, tak promluví a jeho žena mu v slzách odpoví: „Ode dne, kdy jsem opustila hlavní město, bych se ani nenadála, že zůtanu naživu až do této chvíle. Cestou se událo ledaco, myslela jsem na to, že snadno mohu přijít o život dřív než vy, a byla jsem připravena na nejhorší.“

⁷⁴ Sató Hjóe Tadanobu, jeden z proslavených Jošicuneho vazalů, který je rovněž jednou z výrazných postav hry *Jošicune mezi květy sakur*, spáchal sebevraždu poté, co byl během svého pobytu v Kjótu obklíčen lidmi Kasuji Arisueho.

⁷⁵ 6 palců (寸 – sun) = zhruba 18 cm

5 coulů (分 – bu) = zhruba 1,5 cm

Celkem míra šesti coulů a pěti palců odpovídá délce 19,7 cm. Jedná se o standartní míru délky ostří u krátkého meče.

⁷⁶ Představeným kuramského kláštera je zde míněn někdejší Jošicuneho poručník a vychovatel Tókóbo Adžari (Azari) Rennin, tedy „Záře Východu, mnich a vznešený učitel Rennin“.

⁷⁷ Jméno Imacuguri se skládá ze znaků „nyní“ a „dvojsečný/obouruční meč“, volně ho tedy lze přeložit jako „Dvojsečný/Rozhodující Okamžik“.

To vše je vniveč. Dovolte, ať na sebe rychle vztáhnu ruku a ukončím svůj život!‘, naléhá a kapitán odpoví: ‚Měli jsme si promluvit než jsem si sáhnul na život, ale nepřátelé se blížili a měl jsem naspěch, mlčel jsem tedy. Teď rychle slábnu. Jste-li odhodlána zemřít, přikažte Kanefusovi.‘ Žena řekne: ‚Kanefuso, pojď blíž!‘, a otočí se. ‚Ani nevím, jak a kam bodnout...‘. Kanefusa se pokloní a propukne v pláč.⁷⁸

Kapitánova choť se postaví přímo proti Kanefusovi: ‚Laskavé rodičovské zraky jsou sice nespolehlivé, ale když už byla odhalena moje ženská slabost, buďte mi prosím, jako pouhé ženě, po boku. Nemusíte mi už nic říkat... Předtím jsem se chtěla zabít rychle, nechte mne ale jen ještě chvíli žít, abych se zbavila studu, který je mi nepříjemný... Nuže, připravte meč...‘. Kanefusa na to praví: ‚Je přirozené, že jste ztratila rozvahu. Když jste se narodila a byly vám sotva tři dny, váš otec mi vás svěřil a kladl mi na srdce, abych se o vás řádně postaral, v dobrém i ve zlém. Tak mi bylo přikázáno. Šel jsem tedy rychle tam, kde jste se narodila. V noci vás opatrovala a přikládala na hrud' má žena, přes den jsem vás já houpal na kolenou a dělal si o vás starost i tehdy, když jsem se věnoval úřednickým povinnostem. Když jsem vás neměl na očích, třeba jen malou chvíli, připadalo mi to jako celá věčnost, tak pečlivě jsem vás vychovával. Když jste ráčila dospět, připadalo mi, že můžete hrdě předstoupit i před císařovnu nebo císařské princezny, ale pan Velký ministr⁷⁹ s chotí se před vámi bohužel dál skrývali. Dodnes, když na to pomyslím, nemohu zadržet pláč. Modlitby k božstvům a Buddhům vyšly naprázdno. Nikdy bych nepomyslel, že vše dospěje až sem...‘, domluví, zvedne rukávy zbroje k obličejí a hlas se mu zadrhne v bolestné agónii.

Kapitánova choť odpoví: ‚Ani sebevětší pláč nám nepomůže. Vaše slova nepostrádají smysl, ale nepřátelé se blíží, pospěšme, pospěšme!‘. Jak promluví, Kanefusovi se zatmí před očima i v srdci a ochable tasí meč, který má u pasu. Uchopí kapitánovu choť za levé rameno, meč zabodne pod pravý bok a vede řez k levému boku, žena zasténá, pomodlí se k Buddhovi a vypustí duši. Kanefusa její tělo zakryje hedvábným oděvem a uloží ji po boku kapitána.

Mladý pán (Jošicuneho syn) právě dovršil pět let věku. Jeho chůva ho doposud chovala na klíně, nyní ale odsunul posuvnou zástěnu a přiběhl do haly. ‚Kanefuso, proč už tatínek nepíše sútru?‘, zeptá se a jak se rozhlédne, spatří zraněné. Vyleká se a chce odkrýt hedvábný oděv, který zakrývá tělo kapitánovy manželky, ale Kanefusa ho honem zadrží a zakryje vlasy, které zpod oděvu vyčnívají. ‚Co je? Co je?‘, zatřese s ním chlapec a upřeně mu hledí do obličejí. Kanefusa ho obejmě a posadí si chlapce do klína.

⁷⁸ Džúró Gon no Kami Kanefusa (též Mašinoó Džúró Kanefusa) v *Zápiscích o Jošicunem* vystupuje jako pěstoun Jošicuneho manželky.

⁷⁹ Biologický otec Jošicuneho manželky, „Velký ministr“ z rodu Koga.

„Tatínek i maminka už překročili horu na cestě na onen svět a dospěli na hranici země, kde je půda žlutá⁸⁰. I vy se tam za okamžik ráčíte odebrat.“, obejmě ho Kanefusa kolem krku. „Pospěšte tedy k podsvětní hoře. Půjdu za vámi, bez odkladu.“, tak žalostně spěchá.

Kanefusa, celý v slzách, pak ještě řekne: „Váš pan otec zůstal odkázán na zesnulého pana Hidehiru, ještě tomu není ani pět let. Ode dne, kdy vás, mladý pane, vás, urozené kapitánovo dítě, porodila kapitánova vznešená choť, tehdy neuplynulo ještě ani deset dní. Dalo by se říci, že tomu tak snad chtěla sama Prozřetelnost, ale Osud je nelítostný...“, promluví a zkoumavě pohlédne mladému pánovi do očí, aniž by ovšem vytušil, co se mu děje v srdci, cítí jen své slzy a lítost nad hrůzností toho, co musí vykonat.

Vezme tedy meč, který ukončil život matky mladého pána, a vrazí ho chlapci do těla. Ten jen hlasitě vydechne naposledy. Kanefusa skryje jeho tělo pod kapitánův oděv. Probodne též kapitánovu dcerku, která se narodila před sedmi dny, a uloží ji pod oděv kapitánovy manželky. Kapitán ze sebe ještě vydá vzdech, Kanefusa k němu tedy zvedne oči. „Co je s mou chotí?“, zeptá se kapitán. „Již si sáhla na život, tu je, vedle vás.“, odpoví Kanefusa. Kapitán zapátrá rukou vedle sebe: „A kdo je tohle?“. „To je mladý pán...“, odpoví Kanefusa, kapitán natáhne ruku a uchopí svou manželku. Kanefusa se nemůže ubránit dojetí. „Rychle zapalte rezidenci, nepřátelé se blíží.“, taková jsou kapitánova poslední slova, než vypustí duši.“⁸¹

Tolik tedy kronika *Zrcadlo východních provincií a Zápisky o Jošicunem*. Na první pohled je vidět rozdíl mezi stroze informativním a literárním charakterem těchto dvou děl. V každém z obou případů z obránců koromogawské rezidence nezůstane na živu ani jediný. Kanefusa spáchá sebevraždu a smrt dostihne i velitele útoku a syna zesnulého Jošicuneho ochránce Hidehiry, Fudžiwaru Jasuhiru, který se velení útoku na Koromogawu ujal prý ve snaze zajistit pozici svého rodu, a přitom prý neváhal odstranit z cesty svého nejmladšího bratra Jorihiru.⁸² Joritomo ani po Jošicuneho sebevraždě a zničení koromogawského sídla neponechá situaci náhodě a na loajálního, ale potenciálně nebezpečného Jasuhiru zaútočí. Fudžiwara Jasuhira je zajat během útoku pod přímým Joritomoovým velením a třetího dne devátého měsíce pátého roku éry Bundži (14. 10. 1189) je na Joritomoův rozkaz popraven. Svého bratra Jošicuneho a Fudžiwaru Jasuhiru Minamoto Joritomo přežije o deset let.

⁸⁰ Podle čínské tradice má mít zemina v podsvětí žlutou barvu.

⁸¹ Kadžihara, s. 489 – 495 (citace z kroniky *Zápisky o Jošicunem* je překladem autorky této práce)

⁸² Fudžiwara Jorihira byl zavražděn patnáctého dne druhého měsíce pátého roku éry Bundži (3. 3. 1189), tedy dva a půl měsíce před útokem na Koromogawu, jak dokládá například genealogická sbírka *Kontext skromné vznešenosti (Sonbi bunmjaku)*. Podle stejného pramene měl Jasuhira zavraždit také Hidehirovu manželku, svou babičku, a to již na konci roku 1188.

3. Legenda se rodí

*Je naprosto nehorázné, jak v dnešním světě lidé o člověku přímo za jeho zády šíří řeči,
které jsou zcela pravdivé.
(Oscar Wilde)*

Japonské dějiny „případ Jošicune“ uzavřely, ale ukázalo se, že japonská kultura se ho nemíní vzdát a dopřeje Jošicuneho postavě dlouhý a bohatý život, a to až do extrémní míry. Mimo jiné se traduje, že Jošicunemu se nakonec podařilo uprchnout na pevninu, kde svým strategickým schopnostem dal rozkvést pod titulem Čingischán...

3.1. Prameny Jošicuneho popularity

Není ovšem žádoucí podlehnout dojmu, že Jošicuneho život se vtělil do středověkých kronik a později do významného literárního mýtu pod vlivem samozřejmého a nekomplikovaného kulturního vývoje. Jošicuneho pouť japonskou literaturou není vždy přímá a snadná. Věčnost je třeba si zasloužit, což platí o lidech i literárních postavách. Jošicuneho osud je pro literární či dramatické zpracování bezpochyby vděčnou látkou, ale stačí dobré téma samo o sobě pro vznik legendy a literárního mýtu? Autorka se domnívá, že rozhodující pro vývoj Jošicuneho legendy byl princip opakování spojený s žánrovou rozmanitostí. Motivy známé ze středověkých kronik jsou znovu a znovu variovány a Jošicuneho postava je znovu a znovu „přetavována“ do různých uměleckých tvarů. Jošicune se postupně stává takříkajíc „modelem“ japonského hrdiny.

„Jošicune jako ústřední postava hrdinských legend vzbuzuje sympatie, lásku a respekt národa po období zasahující až do nedávné současnosti. (...) Různé legendy spojené s Jošicunem existují jako součást národního folklóru a zároveň rozkvétají do literárního květu v beletristické či dramatické podobě. O Jošicunem se čte, vypráví, zpívá i hraje na jevišti, naše národní literatura příběhy o Jošicunem přímo oplývá. Dokonce i v rámci národní literatury nevidaně mnohokrát reflektovaná díla jako *Příběh prince Gendžiho* nebo *Manjóšú* jsou sice často rozebírána, zkoumána, imitována a komentována, ale v porovnání s tím, jakým zdrojem se pro literaturu příštích generací stali Jošicune či bratři Sogové, jsou Jošicuneho legenda, její literatura, výzkum i její specifické rysy v rámci národních dějin bezpochyby ústředním a hodnotným tématem (...) Nejde přitom o to, jak věrně dějiny zachycují Jošicuneho charakter a činy, ale o univerzální sympatie budícího Jošicuneho, o celistvou legendární a literární postavu.“⁸³

⁸³ Šimazu, s. 83 – 84

Na první pohled je nápadná žánrová rozmanitost, která je s Jošicuneho legendou spojená. V díle Šimazu Hisamotoa se tato rozmanitost odráží v rozdělení analýz jednotlivých děl do několika kapitol.⁸⁴ Autorka se přidržela Šimazuova dělení s přihlédnutím k dalším materiálům, přičemž díla v následujícím přehledu uvádí tak, aby chronologicky sledovala Jošicuneho život tak, jak je zachycen v legendách či jejich dramatických zpracováních.

Díla z období Kamakura (přibl. 1185 – 1333) a Muromači (1336/8 – 1573) japonský raný a vrcholný středověk (近古 – kinko)

● Žánr „válečných zápisků“ *gunki*

V této oblasti spadají mezi stěžejní díla, která zpracovávají Jošicuneho legendu, následující tituly. Především *Zápisky o Jošicunem* či *Bájný Jošicune (Gikei-ki)*, toto anonymní dílo pochází z počátku období Muromači a významný je zejména jeho poslední, osmý svazek. Jako historický román založený na biografickém korpusu lze *Zápisky o Jošicunem* považovat za základ „Jošicuneho v literatuře“ či tzv. „kapitánských příběhů“ (hógan-mono). Někdy jsou *Zápisky o Jošicunem* zmiňovány také jako *Kapitánův příběh (Hógan monogatari)*. *Zápisky o Jošicunem* nezaprou beletristický charakter, nicméně bohatě čerpají z dřívějších kronikářských záznamů. Tyto kroniky, i když se prvoplánově nesoustředí na Jošicuneho postavu, jsou pro vznik Jošicuneho legendy podstatným inspiračním zdrojem. Patří mezi ně zejména *Příběh rodu Taira (Heike monogatari)*. Toto dílo vznikalo přibližně v letech 1219 – 1243 a záhy se dočkalo mnoha úprav. Autorství je nejisté, nicméně Jošida Kenkó ve svém díle *Zápisky z dlouhé chvíle* uvádí jako autora Šinano no Zendži Jukinagu, tuto informaci ve svých úpravách textu *Příběhu rodu Taira* přejímali zejména slepí buddhističtí mniši, respektive autoři adaptací textů pro loutnu biwa). Původně byl *Příběh rodu Taira* uspořádán do šesti svazků (adaptace z éry Enkjó (1308 – 1311), Enkjó-bon), později byla tato kronika uspořádána do dvaceti svazků (Nagato-bon čili „verze z kraje Nagato“, která se dochovala ve městě Šimonoseki – v někdejší kraji Nagato, dnešní prefektuře Jamaguči – konkrétně ve svatyni Akama). Nakonec se počet svazků ustálil na dvanácti, přičemž těchto dvanáct svazků bylo doplněno ještě o „Svítek Splynutí“ (*Kandžó no maki*). Osmačtyřicetisvazková *Kronika vzestupu a pádu Minamotů a Tairů (Genpei džósui-ki)* může být rovněž nahlížena jako rozšířená adaptace jedné z edic *Příběhu rodu Taira*. Anonymní *Příběh éry Heidži (Heidži monogatari)* naopak *Příběhu rodu Taira* předcházela. Pro srovnání historického kontextu s Jošicuneho legendou jsou důležitá rovněž díla *Kronika velkého míru (Taihei-ki)* a kronika *Zrcadlo východních provincií (Azuma kagami)*. V obou případech se jedná o více či méně

⁸⁴ K následujícímu výčtu srovnej Šimazu, s. 89 – 121

oficiální záznamy vytvořené na zakázku šógunátní vlády. *Kronika velkého míru* má 40 svazků, vznikala zhruba v letech 1368 – 1379 a popisuje padesátileté období v rozmezí let 1318 – 1368. (Obsahuje tedy rovněž popis rozkolu císařského dvora na Severní a Jižní dvůr, ke kterému došlo v roce 1336). Autorem této kroniky je podle legendy mnich Kodžima. *Zrcadlo východních provincií* pochází z pozdního období Kamakura, má 52 svazků a zaznamenává události z let 1180 – 1267. V kontextu hrdinského eposu je třeba zmínit rovněž *Příběh bratrů Sogových (Soga monogatari)*, dvanáctisvazkové dílo, které napsal pravděpodobně anonymní mnich v období Kamakura. Soga Džúró a jeho mladší bratr Soga Goró se proslavili tím, že pomstili v roce 1193 smrt svého otce, aktivního sumó zápasníka, který byl jako člen rodu Itó příbuzný s rodem Taira, a v roce 1176 byl úkladně zavražděn v horách Hakone vlastním bratrancem Kudó Sukecunem. Džúró Soga padnul v boji, který se rozpoutal po vykonání vendetty, Goró Soga byl zajat a na rozkaz Minamoto Joritomoa popraven. Z Jošicuneho osudu i osudu bratrů Sogových vzniknul mohutný literární korpus.

● **Žánr „tance radosti a mládí“ kówakamai**

Jedná se o umělecký přednes doprovázený tancem, který se rozvinul v uměleckou formu v pozdním období Muromači díky nadanému zpěvákovi z Ečizenu (dnešní prefektura Fukui) jménem Momonoi Naoaki. Narodil se na přelomu 14. a 15. století a z jeho chlapeckého jména Kówaka Maru vzešel název žánru). Náměty textů kówakamai čerpají ze súter a z adaptací epizod z *Příběhu rodu Taira*, tedy z textů primárně určených k recitaci. Texty obvykle opěvují válečného ducha a jsou doprovázeny hrou na bubínek. Tanec je spíše úsporný, nicméně recitace vypjatých pasáží je často provázena výraznými gesty rukou. Kostýmem je obřadní dvořanský oděv doplněný „prolamovanou čapkou“ eboši. Celkově se žánr kówakamai svou atmosférou blíží recitačnímu a tanečnímu projevu divadla nó. (Dole: fotografie z představení „tance kówaka“, text *Acumori*, srov. s. 22).

Mezi významná díla žánru kówakamai, která přispěla k rozvoji Jošicuneho legendy, patří následující tituly.⁸⁵ *O předpovědi (Mirai-ki)* je dílo blíže neznámého původu, které nás

⁸⁵ Blíže k jednotlivým dílům viz Asahara & Kitahara.

přivádí za mladistvým Jošicunem do Kuramy. Ušiwaka – Jošicune večer co večer chodí za biskupem ke kuramské skále, aby se cvičil v umění vojenské strategie. Když Jošicunemu nakloněný kuramský skřet jako tajný svědek těchto lekcí pochopí, že Jošicune se chce ze synovské náklonnosti pomstít nepřátelům svých rodičů, osvětlí mu své nadpřirozené bojové umění. Pohostí Jošicuneho ve svém příbytku a zároveň mu vyjeví jeho budoucnost, informuje ho o budoucích bojích mezi Minamoty a Tairy a udělí mu rady ohledně jeho budoucí roztržky s bratrem Joritomoem. Poté předá Jošicunemu své schopnosti a zmizí. Když Ušiwaka – Jošicune přijde k sobě, zjistí, že biskup se vtělil do borovicové větve na skále u kuramského kláštera... Také původ díla *Flétnový svitek (Fue no maki)* není blíže znám. Zápletka se odvíjí od flétny, kterou malému Jošicunemu zakoupí jeho matka Tokiwa. Když Jošicune pátrá po původu nástroje u jeho původního majitele Midy Širóa, dozví se, že flétna pochází z Číny a byla do Japonska dovezena samotným zakladatelem sekty „Pravého slova“ (Šingon) Kóbó Daišim. Mnichu Kúkaiovi (posmrtným jménem Kóbó Daišimu) se prý v horách Pamíru zjevil Budda Mondžu (Bódhisattva Mandžušri) v dětské podobě a zavedl Kúkaie do Čisté země. Cestou si Kúkaie měl nasekat stvolý bambusu, ze kterých po návratu do vlasti zhotovil tři proslulé flétny, z nichž jedna se nyní dostala do rukou mladému Jošicunemu. Ten si její výjimečný příběh nechá zopakovat a popíše ho ve vlastním sešitovém dílku. Modelové vyprávění z kategorie příběhů o zbloudilých šlechticích *Nařasení čapky* či též *Kloboučník (Eboši-ori)* zachycuje Jošicuneho v okamžiku, kdy prochá z Kuramy, vstupuje do služeb směnárníka Kičidžiho Nobutaky a vydává se s ním na pouť po trase Tókaidó. Když se ubytují ve stanici Kagami, navštíví kloboučníka a objedná si dvořanskou čapku. Místo hotovosti za ni nabízí vzácný meč prince Gendžiho, což upoutá pozornost kloboučnickovy ženy. Ukáže se, že jde o mladší sestru Kamaty, schovanky Jošicuneho otce Minamoto no Jošitomoa, která Jošicunemu odhalí svou identitu a meč mu vrátí. Jošicune během cesty dosáhnul dospělosti a namísto jména Ušiwaka přijal jméno Genkuró Jošicune („Jošicune, devátý z Minamotů“), ale před Kičidžim vystupuje jako „Tóda z hlavního města“ (respektive jako Kjó Tóda, pod stejným jménem se Jošicune objevuje rovněž v *Příběhu vzácné paní jménem Zářící Nefrit – Džóruri gozen monogatari*). Ve stanici Óhaka (Aohaka) Jošicune na přání paní domu zahraje na flétnu. Díky příběhu flétny se paní domu dozví, že Tóda (Jošicune) má vazbu k rodu Minamoto, a jako Jošitomoova někdejší konkubína Jošicuneho doprovodí k oltáři připomínajícímu památku Jošicuneho otce. Jošicune zůstane v místnosti s oltářem přes noc a zdá se mu prorocký sen o útoku zloděje Kumasaky, který má spadeno na Kičidžiho tlumok. Postaví se proto na stráž a protivníka zneškodní.

Další dílo *Košigoe (Košigoe)* je zajímavé rozmanitostí atmosféry, jeho první polovina se vyznačuje lyrickým charakterem, zatímco druhá polovina má dramatický spád. Nejprve se

s Jošicunem setkáváme opět na trase Tókaidó, tentokrát ale Jošicune není sotva zralý mladík, ale již zkušený vojevůdce, který cestuje do Kamakury, aby staršímu bratru předal válečné zajatce Tairu Munemoriho a jeho syna Kijomuneho. Zastaví ve stanici Sakawa a žádá o svolení ke vstupu do Kamakury. Kadžiwara Kagetoki se Jošicuneho příjezdem cítí být ohrožen a proto ovlivní Joritomoa natolik, že Jošicune dostane příkaz navrátit se do hlavního města. Jošicune proto vyzve svého vazala Benkeie, aby pro něj sepsal prohlášení o věrnosti, známé jako „list z Košigoe“. V souladu s původním pramenem, jímž je *Příběh rodu Taira z éry Enkjó*, je pasáž líčící cestu Jošicuneho a jeho zajatců po Tókaidó výrazně lyrická. Události odvíjející se od zastavení v Sakawě naopak nepostrádají epickou dramatičnost. Dílo *Noční útok na Horikawu (Horikawa jouči)* je příběhem Tosabó Šósona, který je na popud Kadžiwary Kagetokiho vyslán jako zástupce kamakurského šóguna do Kjóta, aby zneškodnil Jošicuneho. Stejně téma zpracovává mimo jiné text nó hry *Šóson (Šóson)* a útoku na rezidenci Horikawa je věnována i část prvního dějství hry *Jošicune mezi květy sakur*. Šóson nejprve vykoná pouť do svatyně Kumano a poté se ubytuje na křižovatce Páté ulice (Godžó) a Malé Olejářské ulice (Abura no kódzi). Zde Šósona na příkaz svého pána vyhledá Jošicuneho vazal Saburó Jošimori z Ise a nabízí mu dohodu, Šóson ale předstírá náhlé onemocnění, proto se ho chopí Benkei a předvede Šósona přímo před Jošicuneho. Jošicune Šósonovi odpustí poté, co stvrdí svou loajalitu písemnou přísahou, ale Šóson přesto uprostřed noci zaútočí. Do obrany Jošicuneho rezidence se aktivně zapojí mimo jiných i Jošicuneho milenka Šizuka. Jošimori a Benkei Šósona nakonec dopadnou a zajatec je posléze popraven na břehu řeky Kamo u Šesté ulice. Námět vychází z dvanácté knihy *Příběhu rodu Taira*, přesněji z kapitoly *Šósonova poprava*. Dílo *Útěk na Šikoku (Šikoku oči)* se zabývá prvním Jošicuneho útekem z Kjóta, který je stručně zpracovaný v *Kronice vzestupu a pádu Minamotů a Tairů*, v *Příběhu rodu Taira* i v *Zápiscích o Jošicunem*. Ve snaze uniknout před Joritomoovým hněvem na ostrov Šikoku Jošicune v zátocě Daimocu nastoupí na loď, zvedne se ale vítr a kapitánovo plavidlo je napadeno duchy utonulých tairských bojovníků. Pravděpodobně nejznámějším zpracováním této často variované epizody je nó hra *Benkei na lodi*. Právě Benkei nakonec tairské přízraky zažene svými usilovnými modlitbami. S východem Slunce loď zakotví v zátocě Ašija (v dnešní prefektuře Hjógo), kam byla zavedena vtělením nebeského patrona svatyně v Sumijoši (jih dnešní Ósaky). Benkeiovi se podaří zahnat zhruba 300 jezdců pod velením Ašija no Saburóa Micušigeho a uprchlíci se bezpečně vylodí. Dílo *Togaši (Togaši)* se zabývá druhým Jošicuneho útekem z Kjóta, kdy Jošicune, převlečený za horského mnicha, uniká po trase Hokurikudó do kraje Óšú. Námět vychází ze sedmého svazku *Zápisků o Jošicunem* a je částečně zpracován rovněž v nó hře *Ataka*. Když Jošicune v převleku v Benkeiově doprovodu dorazí k „Antokuově borovici“ v kraji Kaga (na jihu dnešní

prefektury Išikawa), ptají se děti na cestu do Hiraizumi. Děti odpoví, že příslušná cesta je nebezpečná a mnichům zapovězená, přičemž poutníky upozorní na zavražděné, kteří byli na cestě nalezeni. Benkei se tedy vydá směrem ke hradu Togaši, aby promluvil s pánem místního kraje. Před pánem z Togaši se vydává za výběrčího desátků z chrámu Tódaidži a prokáže výjimečnou výřečnost a pohotovost, když ze zavazadla vyndá svitek a svou funkci doloží předčítáním jmen smyšlených „plátců“ povinovaných právě chrámu Tódaidži. Rovněž dílo *Pátrání v nosiči na svitky (Oi sagaši)* má původ v sedmém svazku *Zápisů o Jošicunem*. Poté, co Jošicune na svém útěku do kraje Óšú mine rezidenci pána z Togaši, přeplaví se společně s Benkeiem z Mijanokoši (z dnešního města Kanazawa) do Suzu v kraji Noto (v dnešní prefektuře Išikawa). Od zdejšího mysu pak pokračuje do zátoky Naoe (či též Naoe-ura či Naoe-cu, tedy do dnešního města Džóecu na jihu dnešní prefektury Niigata). Tak se Jošicune ocitá na půdě severního Honšú. Zde ovšem navzdory Jošicuneho inkognitu vznikne podezření ohledně kapitánovy přítomnosti v kraji a místní horští mniši se proto sejdou k hromadné poradě. Jošicune ostatní vyšle nasbírat dříví na podpal a sám se vymluví na to, že musí před poradou uspořádat svitky ve svém nosiči. Když osamí, zatroubí Jošicune silně na chrámovou lasturu, což je signál pro Benkeie, aby se postaral o nepřátele v zátocce. Benkei zastraší protivníky, najme loď a vyrazí i s prchajícím Jošicunem na moře. Mořská hladina se ale náhle prudce vzedme a uprchlíci jsou sužováni duchy padlých Tairů. Po Benkeiových modlitbách duchové ustoupí a spolu s větrem se uklidní i vlny. Tento motiv lze srovnat též v dílech *Benkei ve městě Ašija* a *Benkei na lodi*. Hra *Jašima (Jašima)* vznikla podle *Rodokmenu autorů kówakamai z Ečizenu* volně na motivy předem složené melodie a patří mezi slavná díla žánru kówakamai. Děj se opět odehrává na severu Honšú, v době, kdy Jošicune přestrojený za horského mnicha doputuje až k Hiraizumi. Ve vsi Šinobu (dnešním městě Fukušima) Jošicune vyšle Benkeie, aby našel ubytování. Tak Benkei potkává mnišku žijící v poustevně na úpatí hory Marujama. Když se jí Benkei opatrně zeptá na Jošicuneho, představí se jako matka Jošicuneho vazalů Cuginobua a Tadanobua. Nechá Benkeie vyprávět, jak přišli o život, a oplakává ztrátu svých padlých synů. Když Jošicune vidí její žal, nedokáže dále skrývat své jméno a odhalí mnišce svou identitu. Dojatá matka statečných bratrů poté Benkeie a Jošicuneho zahrne pohostinností.

Dílo *Kijošige (Kijošige)* je volně inspirováno osmým svazkem *Zápisů o Jošicunem*, konkrétně kapitolou *Hidehirovoy děti se staví proti kapitánovi*. Děj začíná tím, že Jošicune za Benkeiovy asistence sestaví list, který chce rozeslat správcům jednotlivých provincií. Jako poslové jsou určeni Jošicuneho vazalové Ise no Saburó Jošimori a Suruga no Džiró Kijošige. Tito dva se tedy přestrojí za horské mnichy a vyrazí na okružní cestu po provinciích. Kijošige chce využít příležitosti, a proto se od Jošimoriho po dohodě oddělí a

navštíví šógunovo sídlo v Kamakuře. Když se vrací, je vypátrán Kadžiwarou Kagesuem a spáchá proto sebevraždu. Když se čekající Jošimori od pocestných dozví o Kijošigeho smrti, pokračuje sám v cestě do Kjóta, ale když dorazí před rezidenci pána z Biččú, je odhalen, obklíčen vojenským oddílem a hrdinně padne v litém boji. Rovněž dílo *Vysoká rezidence (Takadači)* vychází z osmého svazku *Zápisků o Jošicunem*, a sice z kapitoly *Příchod Suzukiho Saburóa Šigeieho do Vysoké rezidence*. Jako tzv. Vysoká rezidence je známa tvrz, kterou nechal pro Jošicuneho v Hiraizumi vybudovat Fudžiwara Hidehira. Dvacátého sedmého dne čtvrtého měsíce pátého roku éry Bundži (1189) v noci se ve Vysoké rezidenci připravují na Joritomoem přikázaný útok proti Jošicunemu. Probíhá oslava na rozloučenou, když z Kumana přijíždí Suzuki Šigeie. Jeho bratr Kamei ho hned spěchá přivítat, ale Šigeie, odhodlaný zemřít společně se svým pánem, si od Jošicuneho vyžádá zbroj a věnuje se přípravám na bitvu. Následně se devět Jošicuneho věrných postaví zhruba tisícové přesile, „bratři Suzukiové“ Šigeie a Kamei padnou jako první. Benkei odolává i přes těžká zranění, nakonec ale i on poté, co dá Jošicunemu sbohem, padne při zoufalé obraně koromogawské rezidence. Další díla nejsou kromě děl *Paní Tokiwa ve Fušimi* a *Rozprava s paní Tokiwou* uvedena ve sbírce *Knihy tanců*, patří nicméně mezi „36 vybraných děl“ ze sbírky *Katalog knih z éry Kanbun (1661 – 1673)*.⁸⁶ *Hrad nad říčkou* či *Hrad Izumi (Izumi ga džó)* je dalším příběhem souvisejícím s dobýváním koromogawské rezidence. Oblast kraje Izumi sice odpovídá jižní části dnešní Ósaky, hrad Izumi se ale nacházel na území dnešního města Hiraizumi v prefektuře Iwate, stejně jako Vysoká rezidence, která se nacházela nad jedním z ramen řeky Koromo v dnešním Hiraizumi. Jedná se o zpracování příběhu smrti Saburóa Tadahiry z Izumi. Po smrti Fudžiwary Hidehiry nejstarší Hidehirův syn Fudžiwara Kunihira (známý též jako „pán z Nišikido“ nebo „Taró z Nišikido“) a jeho lidé v rozporu s Hidehировou poslední vůlí sepíší supliku určenou Minamoto no Joritomoovi a chystají se zneškodnit Jošicuneho. Když Saburó Tadahira z Izumi vidí, že kapitán Jošicune je v ohrožení, spěchá posílit obranu kapitánovy Vysoké rezidence. Nišikidovi lidé proto obklíčí Tadahirův hrad v Izumi. Tadahira zabije své dvě děti a spolu s manželkou se vrhne mezi nepřátele, nakonec zapálí hrad a spáchá seppuku, zabije se i jeho žena. Tento námět, pocházející z kroniky *Zrcadlo východních provincií (Azuma kagami)*, inspiroval též text nó hry *Nišikido* či *Pán z Nišikido (Nišikido)*. Objevuje se i ve starém loutkovém divadle (kodžóruri) a jeho vliv lze vysledovat v Čikamacuově díle *Vítězný ústup z Jašimy (Gaidžin Jašima)*. Další dílo *Opuštění Kuramy (Kurama ide)*, známé též jako *Útěk na východ (Higaši kudari)*, se zpočátku odehrává v kjótské rezidenci Rokuhara, kde se sejdou příslušníci rodu Taira k poradě kvůli nepřístojnému chování mladého Jošicuneho a kvůli zvěstem o jeho plánovaném útěku z Kuramy. Tairové se chtějí

⁸⁶ Blíže k těmto dílům viz Sasano.

Jošicuneho včas zbavit, ale Jošicuneho matka Tokiwa svého syna varuje a mladý Jošicune se tedy chystá uprchnout na východ v doprovodu směnárníka Kičidžiho. Když ale čeká na smluveném místě v Macusace (ve městě v centrální části dnešní prefektury Mie), náhodou narazí na vazala rodu Taira Joičiho ze Sekihary, který je právě na cestě do Kjóta. Jošicune se snaží Joičiho objet, je ale vypátrán podle stop svého koně otisklých ve zmoklé půdě a musí se tudíž s Joičim utkat. Jošicune Joičiho přemůže a bezpečně prchne dál na východ. Námět pochází ze *Zápisů o Jošicunem* a je zpracován rovněž v nó hře *Joiči ze Sekihary* (hra ovšem nepatří do základního repertoáru asi 250ti her). Dílo **Šizuka (Šizuka** či též **Šicuka**) je známé též pod názvem *Příběh Šizuky (Šizuka monogatari)* a na jeho začátku se Šizuka spolu se svou matkou Iso no Zendži skrývá v kjótském Chrámu Čisté Země (Džódo–dži). Je vypátrána Kadžiwarou Kagetokim a na Joritomoův rozkaz dopravena do Kamakury. Šizuka v té době nosí pod srdcem Jošicuneho dítě, to je ale hned po narození v Juigahamě na území Kamakury zabito. Šizuka chce své dítě ve smrti následovat, ale je zadržena a donucena zatančit v kamakurské Hačimanově svatyni. Šizuka za téma svého tance před Joritomoovým dvorem záměrně zvolí epizodu z *Příběhu z Ise*, aby ukázala svůj vzdor a svou lásku k Jošicunemu. Nejprve je jí udělena milost, ale po pokusu o útěk z Kamakury je odsouzena k smrti. Téma hry vychází ze *Zápisů o Jošicunem* a objevuje se též ve hrách *Kagekijo (Kagekijo)* a *Zápisky o helmě z bitvy u Dannoury (Dannoura kabuto gunki)*. Jeho vliv je patrný i v Čikamacuově díle *Ohledání lůna samodruhé Šizuky (Futari Šizuka tainai saguri)*. V díle **Paní Tokiwa ve Fušimi (Fušimi Tokiwa)** se s Tokiwou setkáváme na cestě Jamato, po které prchá se svými třemi syny z Kjóta, aby se nestali obětí pronásledování Minamotů během nepokoje éry Heidži. V oblasti Fušimi Tokiwa zabloudí v závějích a sejde z cesty. Vtom uslyší hlasy modlící se k Buddhovi a když se vydá jejich směrem, objeví skupinu krásných urozených žen, které Tokiwě vyjádří svou soustrast a utěší ji jednou z lidových písní tauta (tradičním nápěvkem spojeným s polními pracemi). **Rozprava s paní Tokiwou (Tokiwa mondó)** rovněž rozvádí téma Tokiwina útěku před Tairou Kijomorem. Když Tokiwa se svými syny opouští Kjóta, nejstaršího syna Imawaku zanechá v klášteře Daigo v kjótské čtvrti Fušimi, prostředního syna Otowaku svěří klášteru při chrámu Ondžó v Ócu a nejmladšího Ušiwaku – Jošicuneho hodlá svěřit do péče kuramskému klášteru. Během prohlídky kuramského kláštera Tokiwa vystoupí na čestné místo v hlavní síni a začne vzývat Buddhu. Tehdy se objeví vysoce vážený mnich, jeden z kuramských představených a buddhistický učenec. Je pohoršen, že místo bylo znesvěceno přítomností hříšné ženy. Tokiwa se ohradí proti takové diskriminaci ženského pohlaví a pustí se s mnichem do náboženské debaty. Mnich využije dokonce citace ze svitku se sůtrou, ale Tokiwa ho v debatě přesto porazí. Toto dílo je známé též pod názvem *Paní Tokiwa v Kuramě (Kurama Tokiwa)* a dočkalo se dalších zpracování. Dílo **Paní Tokiwa**

uprostřed hor (Jamanaka Tokiwa) bylo rovněž zpracováno i v jiných žánrech, především pak v rámci staršího loutkového divadla (kodžóruri). Námětem je putování Tokiwy za Ušiwakou – Jošicunem. Když se Tokiwa dozví, že její nejmladší syn uprchl z internace v Kuramě a míří na severovýchod pod ochranu Hidehiry z kraje Óšú, rozhodne se Jošicuneho, se kterým se nemohla setkat celých 16 let, vypátrat. V kraji Mino (dnešní prefektura Gifu) je ale v noclezně ukryté uprostřed hor zabita lupičem. Jošicune spatří svou matku ve snu a její smrt později pomstí.

● **Žánr textů nó her jókjoku a frašek („bláznivých slov“) kjógen**

Vychází z dvorské hudby, z tanců spojených s lidovými procesími k polnostem, i z artistické produkce čínského původu. O vznik a rozvoj žánru se zasadili zejména Kan'ami (1333 – 1384) a jeho syn Zeami (1363? – 1443?). Na dvoře šógunů éry Muromači byly nó hry velmi oblíbeny a mezi obdivovatele a aktivní provozovatele nó patřili mimo jiné i Tojotomi Hidejoši či Nobunaga Oda. Lze říci, že v žánru nó získal tanec ve stylu žánru kówakamai jaksi hmatatelnější jevištní zpracování. Je zachován doprovod recitace hrou na bubínek, dojem umocňuje hra na flétnu a zesílená úloha sboru vypravěčů. Dynamičnost do žánru vnáší rytmické výkřiky „kakegoe“ a rovněž tanec působí oproti žánru kówakamai dynamičtější dojem, zejména tehdy, kdy se vyvrcholení děje soustředí do závěrečného tance hlavního herce. V pohybu lze vysledovat určitý společný základ s „tancem kówaka“, gesta i kostýmy jsou ovšem „divadelnější“. Frašky kjógen (uváděné společně s nó hrami) pak postupně vytvořily protipól ke kondenzované až vážné atmosféře divadla nó.

Nó hry se dělí do pěti kategorií, které souvisejí s charakterem hlavní postavy, ale i s pořadím, ve kterém byly hry uváděny:

První kategorie (ičibanme mono): patří do ní hry, které jsou uváděny vždy na začátku „bloku“ představení. Hlavní herec v tomto případě ztělesňuje božstvo.

Druhá kategorie (nibanme mono): v těchto hrách je hlavní postavou mstící se duch padlého válečníka (šura), těmto hrám se proto říká také „šura mono“.

Třetí kategorie (sanbanme mono): hrám třetí kategorie se říká též „parukové hry“ („kacura mono“), jejich hrdinkami jsou totiž krásné ženy nebo jejich zjevení.

Čtvrtá kategorie (jonbanme mono): do této kategorie spadají takzvané „současné hry“ („genzai mono“), hlavní postavy zde vystupují v rolích skutečných osob, nikoli zjevení. Často je hlavní postavou v této kategorii šílená žena.

Pátá kategorie (gobanme mono): hry uváděné na závěr „bloku“ představení, charakter hlavní postavy není přísně dán, často se ale jedná o nadpřirozené zjevení.

Přikročíme nyní k dílům souvisejícím s Jošicuneho legendou.⁸⁷ *Dvojí Šizuka (Futari Šizuka)* je hra neznámého autora (snad Zeamiho) a patří do 3. kategorie (mezi hry o

⁸⁷ Blíže k dílům na téma Jošicuneho legendy z žánru jókjoku viz Nišino.

krásných ženách a jejich zjeveních). Děj se odehrává v Jošinu na území svatyně Katte (někdy též Kacute). Představený svatyně Katte vyše vesnickou dívku sbírat byliny ke svátku sedmého dne prvního jarního měsíce (což odpovídá zhruba začátku února, v asijském kalendáři prvnímu měsíci v roce). Dívce se zjeví duch Jošicuneho milenky Šizuky a žádá, aby mniši ze svatyně Katte opisovali sůtry a dopřáli jí tak klidu. Pokud by ve svatyni dívce nevěřili, má zatančit, je totiž známo, že Šizuka byla vyhlášenou tanečnicí. Představený svatyně skutečně požaduje důkaz, a tak dívka začne tančit. Duch Šizuky se k ní připojí a závěrečný tanec tudíž netančí pouze hlavní herec. Synchronicky ho doprovází též herec vedlejší. Pravděpodobně Zeamiho dílo *Jašima (Jašima)* spadá mezi nó hry, kde vystupují mstící se duchové padlých válečníků (tedy do druhé kategorie). Je známa též pod názvy *Hrablo a kapitán (Kumate hógan)* – podle rekvizity hlavního herce, *Kapitán v Jašimě (Jašima hógan)*, *Jošicune*, nebo *Odplavený luk (Jumi nagaši)*. „Vedlejší herec“ waki ztělesňuje mnicha putujícího z hlavního města na západ, který chce přenocovat v odlehle solnici v zátocce u Jašimy. Když nad moře vyjde měsíc, vrací se do solnice stařec a když zjistí, že mnich přichází z hlavního města, začne vyprávět o boji mezi Minamoty a Tairy, který se u Jašimy odehrál. Vyjde najevo, že stařec je zjevením Jošicuneho ducha a touží po luku, který kapitán v bitvě upustil do moře. Zmíní strádání ve světě démonů a duchů padlých válečníků a nakonec se rozplyne, zatímco na moři se zvedá ranní bouře. Navzdory shodnému názvu je tedy toto dílo dějově odlišné od díla *Jašima* ve formě žánru kówakamai. Dílo *Kuramský skřet (Kurama tengu)* je variací úvodní částí textu kówakamai *O předpovědi*. Patří do páté kategorie, mezi hry o nadpřirozených zjeveních. Je dílem skupiny Mijamasu⁸⁸ a odráží tradici jarního pozorování květů. Zajímavý je nadstandardní počet dětských rolí. Obvykle v nó dětský herec (označovaný jako „ko-kata“) ztělesňuje jen jednu roli, zde vystupuje celé procesí „děti z Východního údolí“. Autorka měla možnost hru *Kuramský skřet* shlédnout 16. ledna 2011 v rámci 37. ročníku slavnostní přehlídky nó her v Kjótském divadle školy Kanze (Kjóto Kanze kaikan). „Procesí“ tvořilo pět dětí ve věku od tří do devíti let, postavu Ušiwaky – Jošicuneho pak ztvárnila zhruba devítiletá dívka. „Děti z Východního údolí“ přicházejí na pozvání „mnichů ze Západního údolí“ obdivovat květy v oblasti hory Kurama a tehdy se k nim připojí horský mnich, který se malému Jošicunemu, když s ním osamí, představí jako kuramský skřet. Druhého dne se Jošicune a skřet setkají, aby se Jošicune pocvičil v bojovém umění a přijal zvláštní schopnosti. S večerními stíny skřetovo zjevení zmizí. Tato legenda inspirovala dílo *O předpovědi* a „pohádkový sešit“ *Ve skřetově paláci*. Dílo *Benkei na lodi (Funa Benkei)* je jedno z nejznámějších děl svého žánru a bylo přeloženo mimo jiné i do češtiny (v rámci

⁸⁸ Pečetí Mijamasu (宮増) jsou vlastně označena díla nejistého autorství, mezi nejpravděpodobnější autory zde patří Kan'ami nebo další výrazná postava školy Kanze, autor nó her a hráč na bubínek ócuzumi Kanze Kodžiró Nobumicu (1435 – 1516), případně někdo z jejich okruhu.

odeonského souboru *Vítr v piniích*). Patří do páté kategorie. Jošicune je zde opět ztělesněn dětským hercem, přestože se hra odehrává až v době jeho útěku z Kjóta, kdy mu bylo dvacet pět let. Když Jošicune dorazí do zátoky Daimocu v kraji Seccu, pošle Benkeie za svou milenkou Šizukou, aby jí oznámil, že se má vrátit do Kjóta, protože další cesta povede po moři a pro ženu může být nebezpečná. Šizuka nevěří, že vzkaz je skutečně Jošicuneho rozkaz a navštíví Jošicuneho, aby vše potvrdil. Když jí Jošicune přímo oznámí své rozhodnutí, Šizuka se zlomeným srdcem zatančí na rozloučenou a nechá milence v slzách odjet. Na rozbouřeném moři Jošicuneho a Benkeiovu loď napadne duch Tairy Tomomoriho a zjevení Jošicuneho padlého nepřítele zmizí až když Benkei začne mnout růženec. Autorem hry *Benkei na lodi* je Kanze Kodžiró Nobumicu (1435 – 1516), který tvořil téměř sto let po zakladatelích divadla nó Kan'amim (1333 – 1384) a jeho synovi Zeamim (1363 – 1444). Kanze Nobumicu byl mimo jiné hercem vedlejších rolí waki, a je tedy nasnadě, že v jeho hrách vedlejší role nabyly daleko většího významu než ve hrách Zeamiho. To je asi „pragmatický“ důvod, proč Jošicuneho průvodce a vazal mnich Benkei a Jošicuneho milenka Šizuka vystupují ve hře *Benkei na lodi* jako velmi aktivní a přímo „dějotvorné“ postavy, zatímco role Jošicuneho je záměrně „předepsána“ dětskému herci. Je možné, že po téměř stoletém vývoji divadlo nó dospělo k určité sebeironii? Či je za dětským Jošicunem jen autorova snaha dát více prostoru vedlejším rolím? Lze se domnívat, že natolik jednoduchá situace není. Hra *Benkei na lodi* se totiž i jinak vymyká žánru nó. Kromě obsazení Jošicuneho role dětským hercem je hra atypická také tím, že herec ztvárňující Jošicuneho milenkou Šizuku ve druhé části vystupuje jako mstící se duch padlého válečníka Tomomoriho. Hlavní herec tedy tančí ústřední i závěrečný tanec hry a spojuje v sobě ženskou roli Šizuky a mužskou roli mstícího se válečníka. Zjednodušeně řečeno dětský herec symbolizuje skutečnost, že Jošicune je přinucen jednat pod tlakem okolností a „není svým pánem“, je „bezmocný jako dítě“. Proměna Jošicuneho milenkou Šizuky ve mstícího se válečníka pak v tomto ohledu může symbolizovat Šizučinu vášeň a žárlivost, která se rozpoutává poté, co je nucena opustit Jošicuneho, objekt své touhy. Benkeiova postava je pak důležitým prostředníkem mezi Jošicuneho pasivitou a Šizučinou aktivností. Benkei Jošicuneho nabádá k akci, Šizuku naopak „krotí“. Z hlediska hry *Jošicune mezi květy sakur*, kde Benkei vystupuje jako velmi prudký až obhroublý válečník, lze tvrdit i to, že Jošicune (i když je Benkei jeho vazalem) jednoduše není s to Benkeie ovládat. I proto možná ve hře *Benkei na lodi* vystupuje jako „bezmocné“ dítě. Tolik k rozložení sil postav v „modelové“ hře *Benkei na lodi*. Hru *Ataka (Ataka)* napsal neznámý autor (patřící snad do „okruhu“ Mijamasu) a Jošicune je zde opět ztělesněn dětským hercem. Hra patří do čtvrté kategorie, mezi díla „z tohoto světa“ (hrdinou je nejčastěji sílená žena nebo válečník). Ústřední část děje se odehrává ve vsi Ataka, kam dorazí

prchající Jošicune a Benkei (ztělesněný hlavním hercem) v přestrojení za horské mnichy. Uprchlíci mají být na Joritomoův příkaz zneškodněni, ale Benkei útok pána z Togaši zažehná tím, že předcítáním z náhodného svitku dokáže protivníky přesvědčit, že je skutečný horský mnich a předtavitel chrámu Tódaidži, a zachová tak inkognito své a Jošicuneho. Je zde zřetelná shoda s dílem *Togaši* či *Pátrání v nosiči na svítky*. Hra Kanze Jadžiróa Nagatošiho (1488 – 1541) či možná hra Kanze Kodžiróa Nobumicua ***Šóson (Šóson*** či též ***Šózon)***⁸⁹ zpracovává téma útoku mnicha Šóšuna, později známého jako Šóson, na Jošicuneho kjótskou rezidenci. Patří mezi „realistické“ hry čtvrté kategorie. Šóson sám je hlavní postavou (šite), herec ve vedlejší roli (waki) ztělesňuje postavu Benkeie z Musaši a herec v doprovodné roli (cure) ztělesňuje Jošicuneho postavu. Zajímavostí hry je postava Šizuky. Skutečnost, že role Šizuky je zde svěřena dětskému herci, ještě podtrhuje kontrast mezi Šizučinou ženskostí na jedné a její bojovností na druhé straně. Šizuka se podle legendy měla s kopím v ruce aktivně účastnit obrany horikawské rezidence, což se objevuje nejen v původním textu kówakamai *Noční útok na Horikawu*, ale také ve hře *Jošicune mezi květy sakur*. Hru ***Benkei na mostě (Haši Benkei)***⁹⁰ napsal pravděpodobně Hijoši Jasukijo, autor činný v polovině patnáctého století, někdy je ovšem jako autor hry *Benkei na mostě* uváděn též Zeami. Hra patří do čtvrté kategorie a zpracovává legendu o prvním Benkeiově setkání s Jošicunem. Podle třetího svazku *Zápisků o Jošicunem* mělo k tomuto setkání dojít v Kjótu u Velkého mostu na Páté ulici. Benkei na Velký most na Páté ulici přichází proto, že se chce zúčastnit významného procesí k bohyni Kannon, které se koná v chrámu Kijomizu vždy osmnáctého dne v měsíci, a právě procesí osmnáctého dne šestého měsíce, kdy se hra odehrává, je obzvláště velkolepé. Je ale varován, že na mostě je večer co večer slyšet divné zvuky podobné hře na flétnu a kdosi tu prý napadá poutníky. Benkei chce záhadu rozluštit a vydá se na most. Zde se utká s mladým Jošicunem a Benkeiova halapartna stane proti Jošicuneho meči. Když vyjde najevo, že Jošicune se ve skutečnosti snaží prověřit statečnost kolemjdoucích a získat vazaly proti Tairům, vrahům svého otce, protivníci se navzájem představí a Benkei vstoupí do Jošicuneho služeb. Jošicune je zde vzhledem ke svému aktuálnímu věku opět ztvárněn dětským hercem. Další hra, dílo Zeamiho zetě Zenčiku Konparua (1405 – 1470) ***Kumasaka (Kumasaka)*** patří do páté kategorie. Je příběhem mnicha, který na své pouti z Kjóta dorazí do vsi Akasaka v kraji Mino (kde se odehrává rovněž hra *Paní Tokiwa uprostřed hor*). Když se putující mnich zeptá na cestu k místní mohyle, je nasměrován k poustevně, kde je překvapen množstvím zbraní. Poustevník na mnichův dotaz odpoví, že zbraně slouží na obranu pocestných před místními lupiči. Po modlitbách a zažehnavání zlého odchází poustevník na lůžko,

⁸⁹ Hra *Šóson* není zahrnuta do sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (2. díl), s. 197 – 202.

⁹⁰ Hra *Benkei na mostě* není zahrnuta do sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (3. díl), s. 118 – 121.

poustevena náhle zmizí a mnich zjistí, že se ocitl na místě zarostlém travou. Na tomto místě neblaze proslulém výskytem lapků se mnichovi zjeví duch zloděje Kumasaky Čóhana s dlouhým mečem a začne vyprávět příběh o útoku na směnárníka Kičidžiho a mladého Jošicuneho. S rozedněním jeho zjevení zmizí. Námět pochází z díla *Nařasení čapky (Kloboučník)* a závěrečná část hry je známa též jako vyprávění *Kumasakův přízrak (Júrei Kumasaka)*. Zeamiho hra *Tadanobu (Tadanobu)*⁹¹ patří do čtvrté kategorie a jejím hrdinou je opět slavný Jošicuneho vazal Sató Tadanobu. Vedlejší postavou waki je další Jošicuneho vazal Ise no Saburó a jako doprovodná postava cure zde vystupuje přímo Jošicune. Děj se odehrává v horách Jošina, kde je Jošicune ohrožen útokem horských mnichů. Tadanobu předstírá vykonání seppuku a poskytne tak Jošicunemu čas a prostor k úniku. Hra je známá i jako *Tadanobu v Jošinu (Jošino Tadanobu)* či *Napodobená rituální sebevražda (Sora bara)*. Autorem hry *Nařasení čapky (Eboši-ori)*⁹² je zřejmě jeden z hlavních herců školy Kanze či snad někdo z okruhu Mijamasu. Vzhledem k Jošicuneho prorockému snu patří do páté kategorie a je známá také pod názvem *Kapitánův útěk směrem na východ (Kuró hógan higaši šitamuki)* nebo *Směrování na východ (Azuma kudari)*. Tak jako ve stejnojmenném textu kówakamai, i zde Jošicune vystupuje jako Tóta a prchá z Kuramy jako doprovod směnárníka Kičidžiho. Že je potomkem Minamotů vyjde najevo tehdy, když si ve stanici Kagami objedná dvořanskou čapku, Tairové totiž mají ve zvyku nařasení čapky směřovat vpravo, Minamotové naopak vlevo. Zeamiho hra *Šizuka v Jošinu (Jošino Šizuka)*⁹³ patří do třetí kategorie, mezi hry jejichž hrdinkami jsou ženy nevídané krásy. Šizuka v doprovodu Jošicuneho vazala Tadanobua následuje svého milence najevo útěku až do hor Jošina, kde se setká s místními mnichy. Během disputace se plamennou obhajobou a vášnivým tancem staví na Jošicuneho stranu. Hra *Nišikido (Nišikido)*⁹⁴ je dílo autorského kruhu Mijamasu a spadá do čtvrté kategorie, mezi realistické hry. Příběh čerpá z textu kówakamai *Hrad nad říčkou* či *Hrad Izumi (Izumi ga džó)*. Hlavní herec ztělesňuje roli Saburóa Tadahiry z Izumi, vedlejší herec ztělesňuje roli Tadahirova nepřítele Taróa z Nišikido, doprovodný herec ztělesňuje roli Tadahirovy srdnaté ženy. Děj začíná patnáctého dne druhého měsíce pátého roku éry Bundži (1189), kdy Fudžiwara Jasuhira shromažďuje své věrné, aby zakročil proti Jošicunemu, který se skrývá v kraji Óšú. Saburó Tadahira z Izumi neuposlechne a jeho hrad se stane terčem trestné výpravy. Tadahira a jeho žena hrad Izumi brání do posledního dechu. Další hra z „dílů“ Mijamasu s názvem *Pohoštění (Settai)*⁹⁵ opět patří mezi hry čtvrté kategorie,

⁹¹ Hra *Tadanobu* není zahrnuta do sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (2. díl), s. 484 – 487.

⁹² Hra *Nařasení čapky* není součástí sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (3. díl), s. 635 – 641.

⁹³ Hra *Šizuka v Jošinu* není součástí sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (3. díl), s. 550 – 552.

⁹⁴ Hra *Nišikido* není zahrnuta do sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (3. díl), s. 42 – 46.

⁹⁵ Hra *Pohoštění* není zahrnuta do sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (2. díl), s. 329 – 337.

hlavní postavou je matka Jošicuneho vazala Sató no Cuginobua, v dětské roli zde vystupuje Cuginobuův syn Curuwaka, ve vedlejší roli Benkei a v doprovodné roli Jošicune. Děj je stejně jako text kówakamai *Jašima* založen na vyprávění o smrti bratrů Cuginobua a Tadanobua. V tomto případě je vypravěčem Jošicune, který přichází na svém útěku do kraje Óšú, převlečený za horského mnicha, do sídla v Sató, odkud Cuginobu a Tadanobu pocházeli, a předstoupí před matku svých vazalů a Cuginobuova syna, aby dostal své povinnosti a podal jim zprávu o osudu svých dvou bojovníků. Hra neznámého autora *Joiči ze Sekihary (Sekihara Joiči)*⁹⁶, patřící opět do čtvrté kategorie, se odehrává v kraji Mino. Hlavním hrdinou je mladý Jošicune – Ušiwaka a ve vedlejší roli se zde objevuje Joiči ze Sekihary. Jošicune se na útěku z Kuramy u řeky Nakagawa stane svědkem napadení Joičiho skupinou nepřátel a když se chce do věci vložit, je hrubě odbyt. Proto se schválně sám postaví přesile, odhalí nepřátelům svou totožnost a když všechny skolí, pokračuje v cestě. Tento námět má původ v textu kówakamai *Opuštění Kuramy*. Anonymní hra třetí kategorie *Curugaoka (Curugaoka)*⁹⁷ zpracovává známé téma tance Šizuky před Joritomoovým dvorem v Hačimanově svatyni Curugaoka (Jeřábí Vrch). Námět pochází ze *Zápisů o Jošicunem* a je zpracován také v textu kówakamai *Šizuka*. Hlavní postavou je samozřejmě samotná Šizuka, vedlejší postavou je Kudó Sukecune, kuramský vazal, později zavražděný bratry Sogovými. Další anonymní hra, tentokrát z druhé kategorie her o zjeveních padlých válečníků, má název *Kapitán před plání (Noguči hógan)*⁹⁸ a je vyprávěním putujícího mnicha, kterému se u řeky Koromogawa v místech bývalé Vysoké rezidence zjeví Jošicuneho duch. Vyjde najevo, že Jošicune při dobývání nezemřel, a že ho dva skřeti, větší a menší (ve hře vystupující v doprovodných rolích) přenesli na bouřkovém mračnu do kraje Harima (dnešní prefektury Hjógo, která zhruba odpovídá oblasti Kóbe a Ósaky). „Realistická“ hra *Sakurama (Sakurama)*⁹⁹ je příběhem tairského vazala Tagučiho Jošitóa čili Jošitóa ze Sakuramy (Sakurama byla pevnost ve čtvrti Išii, která se nachází ve městě Tokušima na severovýchodě Šikoku). Když Jošicune během pronásledování Tairů vpadnul do kraje Awa (dnešní prefektury Tokušima na východě Šikoku), následně podle *Kroniky vzestupu a pádu Minamotů a Tairů* s malým množstvím bojovníků přemohl oddíl Jošitóaova adoptivního otce Jošicury a samotného Jošicuru zajal i s dalšími významnými šlechtici. Tairové se poté stáhli na západ Šikoku k Jašimě. Hlavní postavou hry je Jošitó ze Sakuramy, vedlejší postavou je Jošicune a doprovodnou postavou jeden z Jošicuneho lidí Šinobu no Džiró, který tím, že se postaví do cesty Jošitóovu koni a následně je skolen Jošitóovým šípem, zavdává příčinu ke střetu a vyhlazení sakuramské pevnosti. Další

⁹⁶ Hra *Joiči ze Sekihary* není součástí sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (2. díl), s. 317 – 320.

⁹⁷ Hra *Curugaoka* není součástí sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (2. díl), s. 634 – 636.

⁹⁸ Hra *Kapitán před plání* není součástí sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (3. díl), s. 69 – 72.

⁹⁹ Hra *Sakurama* není součástí sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (2. díl), s. 48 – 50.

anonymní hra čtvrté kategorie *Dvojí napadení (Nido no kake)*¹⁰⁰, známá i pod názvem *Napadení z vrchu (Saka otoši)* nebo *Dvojí Kadžiwarovo napadení (Kadžiwara nido no kake)*, je zpracováním epizody z bitvy u Ičiotani, podle které Jošicune rozdělením svých oddílů dokázal vytvořit moment překvapení a oblehnutí Ičiotani završit vítězstvím. Hlavní herec v první části hry ztvárňuje postavu otce pozdějšího Jošicuneho vazala Wašinooa, ve druhé části hry pak ztvárňuje postavu Jošicuneho generála Kadžiwary Genty (Kagesueho). Samotného Wašinoo no Saburóa, který prý Jošicuneho mužům ukázal skrytou horskou stezku, po které mohou zaútočit, ztělesňuje doprovodný herec. Další doprovodnou postavou je otec Kadžiwary Genty a pozdější Jošicuneho odpůrce Kadžiwara Heizó (Kagetoki). Jošicune zde vystupuje ve vedlejší roli. Další hry již stojí mimo základní repertoár dvou stovek textů jókjoku. Hra čtvrté kategorie *Současný Kumasaka (Genzai Kumasaka)*¹⁰¹ je anonymní dílo zpracovávající Jošicuneho útěk na sever Honšú a jeho střet s lupičem Kumasakou. Hlavní postavou je právě Kumasaka Čóhan, vedlejší postavou je směnárník Kičidži Nobutaka, kterého Jošicune doprovází jako jeho pobočník. Sám mladý Jošicune v této hře nemá žádnou repliku a vystupuje zde jen nepřímě. Hra třetí kategorie *Šizuka a pán z Adači (Adači Šizuka)*¹⁰², známá též pod názvy *Urozená Šizuka (Gozen Šizuka)*, *Šizuka ve svatyni Wakanomija (Wakanomija Šizuka)* nebo *Komoři a bubínek (Daibu cuzumi)*, zpracovává stejné téma jako text kówakamai *Šizuka*. Hlavní postavou je Šizuka, vedlejší postavou je Minamoto Joritomo a doprovodnou postavou je Saburó z Adači, který proslulý Šizučin „kamakurský“ tanec doprovází hrou na bubínek. Další hra neznámého autora, spadající tentokrát do čtvrté kategorie, má název *Vyprávějí Suzuki (Katari Suzuki)*¹⁰³, je ale známá též pod názvy *Pronásledovaný Suzuki (Oikake Suzuki)*, *Šigeie* či *Zajatý Suzuki (Ikedori Suzuki)*. Je příběhem Jošicuneho vazala Suzukiho Saburóa Šigeieho, který je zajat během výzvěd v Kamakuře, ale je propuštěn, protože Joritomo doufá, že ho Šigeie přivede na Jošicuneho stopu. Tento námět vzdáleně připomíná text kówakamai *Kijošige*. Hra čtvrté kategorie *Aidžu a Tadanobu (Aidžu Tadanobu)*¹⁰⁴ či jen *Aidžu (Aidžu)* pojednává o Tadanobuově útěku do Kjóta a amrti. Po boji v horách Jošina Tadanobu uniká do hlavního města a skrývá se v domě jisté Aidžu na Šesté ulici. Nakonec je z žárlivosti udán, obklíčen a spáchá seppuku. Aidžu se v převleku podaří uprchnout. Další anonymní hra z „realistické“ čtvrté kategorie *Curuwaka (Curuwaka)*¹⁰⁵ rozvádí příběh dvou Jošicuneho vazalů, bratrů ze Sató Cuginobua a Tadanobua. Cuginobu zde

¹⁰⁰ Hra *Dvojí napadení* není součástí sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (3. díl), s. 49 – 51.

¹⁰¹ Hra *Současný Kumasaka* není součástí sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (1. díl), s. 676 – 678.

¹⁰² Hra *Šizuka a pán z Adači* nepatří do sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (1. díl), s. 69 – 73.

¹⁰³ Hra *Vyprávějí Suzuki* nepatří do sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (1. díl), s. 440 – 446.

¹⁰⁴ Hra *Aidžu a Tadanobu* není součástí sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (1. díl), s. 1 – 5.

¹⁰⁵ Hra *Curuwaka* není součástí sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (2. díl), s. 636 – 640.

vystupuje v hlavní roli, Tadanobu v roli doprovodné. Vedlejší postavou je panoš a v dětské roli se zde objevuje Cuginobuův syn Curuwaka. Děj se odehrává bezprostředně před odjezdem bratrů Satóových do boje proti Tairům. Anonymní hra *Benkei ve městě Ašija (Ašija Benkei)*¹⁰⁶ opět patří do čtvrté kategorie a je známá i pod názvem *Útěk na Šikoku (Šikoku oči)*. Odehrává se nejprve v zátocce Daimocu, kde prchající Jošicune nastoupí do lodi, aby mohl pokračovat v cestě na Šikoku. Bouře ale plavidlo zanesl k pobřeží v kraji Seccu, kde se ve městě Ašija střetne hlavní postava – Benkei s vedlejší postavou – Saburóem Micušigem z Ašiji (kterého Benkei zabije). Jošicuneho role je zde stejně jako ve hře *Benkei na lodi* předepsána dětskému herci a motiv dramatické cesty po moři je převzat z textu kówakamai *Pátrání v nosiči na svitky*. V doprovodné roli zde vystupuje stařec a ve vložené komické roli lodník. Hra čtvrté kategorie *Uzel vlasů a kapitán (Motodori hógan)*¹⁰⁷ se již neuvádí, je ale zajímavým příkladem „realistického“ nó, ve kterém se vesnický mladík (šite) mění ve ztělesnění Jošicuneho duše (pozdější šite či noči-džite). Vedlejší postavou (waki) je putující mnich, který přichází do kraje Óšú do Koromogawy a spatří mladíka, který si pod stromem odřezává vlasy spletené do uzlu. Mladík poté mnichovi prozradí, že se jedná o vlasy samotného kapitána Jošicuneho, které mají tomu, kdo je má u sebe, propůjčit zvláštní schopnosti, jako například zvednout vítr. Hra čtvrté kategorie *Daleká střela (Tó-ja)*¹⁰⁸ zpracovává příběh z bitvy u Dannoury, který je zmíněn v *Příběhu rodu Taira* i *Kronice vzestupu a pádu Minamotů a Tairů*. Hlavní postavou hry je Širó Čikakijo z Inoki, vedlejší postavou je Joiči Jošinari z Asari. Dvěma doprovodnými postavami jsou Jošicune a vazal Minamoto Joritomoa Širó Takacuna ze Sasaki. Přesněji je hra vylíčením přestřelky mezi vynikajícími lukostřelci na straně Tairů a Minamotů. Konflikt na pomezí lukostřeleckého klání se během bitvy u Dannoury rozpoutá poté, co Kotaró Jošimori z Wady začne ze břehu ostřelovat plavidla Minamotů a trefí vše „do vzdálenosti tří čó“ (asi 300 m). Širó Čikakijo z Inoki je pověřen, aby jako schopný lučištník na tento útok odpověděl. Čikakijovi se skutečně podaří šíp vystřelit zpět a trefit do ramene jednoho z tairských bojovníků. Kotaró Jošimori z Wady poté nasedne do člunu a vystřelí šíp na Jošicuneho plavidlo. Na tuto střelu odpoví další schopný lučištník na straně Minamotů, Jošinari Joiči z Asari, který měl kdysi zasáhnout jelena v běhu na vzdálenost dvou čó. Následně se rozpoutá bitva a na obloze se objeví mrak připomínající bílou vlajku. Jošicune to považuje za znamení seslané bohem války, bódhisattvou Hačimanem, a krátce se s celým mužstvem pomodlí. Minamotové pak z bitvy vyjdou jako vítězové. Střelba na vzdálený cíl mimo jiné vzdáleně připomíná legendu, že v průběhu bitvy u Jašimy Tairové vystavili jako terč a výzvu bojovníkům na straně Minamotů vějíř, který se podařilo sestřelit

¹⁰⁶ Hra *Benkei ve městě Ašija* nepatří do sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (1. díl), s. 42 – 45.

¹⁰⁷ Hra *Uzel vlasů a kapitán* není ve sbírce *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (3. díl), s. 439 – 440.

¹⁰⁸ Hra *Daleká střela* není součástí sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (2. díl), s. 699 – 701.

Joičimu Munetakovi z Nasu. Anonymní hra čtvrté kategorie *Tankai (Tankai)*¹⁰⁹ se odehrává v Kjótu a jejím hrdinou je Hasebe Tankai či Tankai z Kitaširakawy, se kterým se měl Jošicune podle legendy utkat před Tendžinovou svatyní na Páté ulici a prokázat již jako chlapec své výjimečné schopnosti v boji. Vedlejší postavou je známý mistr opat Kiiči, Tankai je jeho nejnadanější žák a mladý Jošicune opata navštíví, protože chce prostudovat knihu *Liu-t'ao*, proslulý traktát o strategii boje. Jošicune zde vystupuje v dětské úloze, a to pod jménem Král Šana (Šana Ó), které je vedle jména Ušiwaka Maru dalším Jošicuneho dětským jménem. Námět pochází ze *Zápisů o Jošicunem*. Další anonymní „realistická“ hra *Kijošige (Kijošige)*¹¹⁰ zpracovává střet mezi dvěma Jošicuneho vazaly a Kadžiwarou Kagetokim. Hlavní postavou je Džiró Kijošige ze Surugy, doprovodnou postavu k němu tvoří Saburó Jošimori z Ise. Vedlejší postavou je Kadžiwara Kagetoki, v komických a doprovodných úlohách zde vystupují rovněž správce zájezdního hostince a Kagetokiho vazalové. Děj vychází z textu kówakamai *Kijošige*, hra se již neuvádí. Také hra druhé kategorie *Vysoká rezidence (Takadači)* již nepatří do uváděného repertoáru. Volně je inspirována textem kówakamai *Hrad Izumi* a existuje i dílo *Vysoká rezidence* patřící mezi starší loutkové hry (kodžóruri). Jako prameny zde posloužily *Zápisky o Jošicunem* a *Zrcadlo východních provincií*. Mezi další již neuváděné hry patří hra třetí kategorie *Šizuka a zádušní mše (Hódži Šizuka)*, či hra páté kategorie *Průzkum jezera (Numa saguri)*. Tato hra byla inspirována *Příběhem rodu Taira*, čtyřicátým čtvrtým svitkem *Kroniky vzestupu a pádu Minamotů a Tairů* a pětadvacátým svitkem *Kroniky velkého míru*. Jednoho dne, právě když Jošicune odpočívá, se náhle zatáhne obloha a Benkei v mračnu spatří divné hadí zjevení. Vydá se za ním a dorazí k jezeru obklopenému sakurami, kde se mu náhle zjeví žena, vtělení „velkého hada zvaného Jamata“ (Jamata no oroči, toto bájně stvoření mělo žít v oblačné řece Hinokawa a mělo být přemoženo Susano no Mikotoem, který tak měl zachránit princeznu Kušinadu). Tento námět je pak rozveden v „pohádkovém sešitě“ *Řeka Sagami* či v díle *Ve skřetově paláci*. Ve hře třetí kategorie *Rozprava s paní Tokiwou (Tokiwa mondó)* lze zase vysledovat vliv textu *Flétnový svitek*, zřejmý je i vliv textu kówakamai *Rozprava s paní Tokiwou (Paní Tokiwa v Kuramě)*. Dějově hra navazuje na text *Paní Tokiwa ve Fušimi*. Hra páté kategorie *Kurama (Kurama)*, známá i pod názvem *Minamoto v Kuramě (Kurama Gendži)* zase inspirovala frašku *V Kuramě (Kurama mairi)*. Dále lze jmenovat hru druhé kategorie *Cuginobu (Cuginobu)*, známou též pod názvem *Chrám Jašima (Jašima dera)*, hru čtvrté kategorie *Jošinská trojice (Jošino sanmi)*, či hru čtvrté kategorie *Jošimizu (Jošimizu)*. Její hlavní postavou je mnich Jošimizu pocházející z jošinského chrámu Kinpusen, který doprovází dva sourozence (Hanagiku a

¹⁰⁹ Hra *Tankai* není součástí sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (2. díl), s. 556 – 558.

¹¹⁰ Hra *Kijošige* není součástí sbírky *Sto textů jókjoku*, viz Haga & Sasaki (1. díl), s. 566 – 571.

Ako Ó zde vystupují v dětských rolích) při prohlídce kjótské čtvrti Okazaki a vypráví jim příběh Jošicuneho pobytu v Jošinu a Jošicuneho konce. Tolik tedy alespoň v nástinu k Jošicuneho legendě v žánru nó.

Nó hry od jejich počátku doprovází „odlehčené vsuvky“ v podobě komických výstupů zvaných kjógen („bláznivá slova“). Oproti stylu nó her se frašky kjógen vyznačují živější dikcí recitace a dynamičtějším pohybem. Z děl patřících do kategorie nó –kjógen, která zároveň souvisí s Jošicuneho legendou, lze jmenovat následující hry.¹¹¹ Ve hře *Potrefený zloduch (Kudži zainin)* lze například vysledovat ozvuk nó hry *Benkei na mostě*, respektive ozvuk legendy o Benkeiově a Jošicuneho setkání na mostě v oblasti Páté ulice. Jedná se o příběh, který si bere za námět slavnost, která se každoročně odehrávala v kjótské čtvrti Gion. Během procesí na sebe bere pán z jistého měšťanského domu roli zemřelého kajicníka a jeho sluha Tarókadža roli ďábla. Tarókadža využije svého momentálního výjimečného postavení a pána všemožně pokouší a pronásleduje. Hru *Benkei na mostě* toto dílo připomíná atmosférou slavnostního Kjóta (obě hry se odehrávají v období barvitých procesí) a vyhraněnou formou dialogu (na jedné straně je konfrontace mezi Benkeiem a Jošicunem, na druhé straně konfrontace mezi Tarókadžou a jeho pánem). Další hra *V Kuramě (Kurama mairi)* opět vychází z konfrontace mezi Tarókadžou a jeho pánem, který se ve sluhově doprovodu vydává na pouť do kuramského chrámu, aby uctil jednoho ze čtyř „buddhistických králů“, boha Bišamonten (v sánkrtu označovaném jako Vaiśravaṇa). Nakonec je to právě Tarókadža, komu se narozdíl od jeho pána dostane příznivé chrámové předpovědi. Pán se proto snaží během zpáteční cesty Tarókadžu přesvědčit, aby přízeň bohů přenechal jemu, svému pánovi. Hlavním hrdinou hry *Nasu (Nasu)* je známý vazal Minamoto no Joritomoa, Nasu no Joiči. Hra je známá též pod názvem *Nasu no Joiči vypráví (Nasu no Joiči katari)*. Konkrétně se jedná o zpracování legendy o Joičiho střelbě na vějíř, který namísto terče vystavili Tairové coby výzvu Minamotům během bitvy u Jašimy. Tato legenda je zmíněna i v úvodu hry *Jošicune mezi květy sakur*. Vyprávění je ve skutečnosti rozděleno mezi tři postavy, Nasu no Joičiho, Minamoto no Jošicuneho a Gotóhjóe no Sanemotoa. Právě tito tři válečníci se radí o způsobech sestřelení vějíře, z nichž jeden každý návrh Jošicune vychválí. Hra vychází z komického výstupu (aikjógen) zahrnutého v nó hře *Jašima*. Fraška *Nasu* se stala rovněž inspirací tanečního kusu ve stylu kabuki, který má název *Odhození roucha s rodovým znakem (Suó otoši)*.

● **Žánr „pohádkových sešitů“ otogizóši**

Jedná se o krátké ilustrované příběhy, které byly šířeny v podobě svitků či sešitů od období Muromači až po období Edo.¹¹² Náměty tohoto „lidového čtení“ převážně vycházely ze

¹¹¹ K bližším informacím o jmenovaných hrách viz Kitagawa & Jasuda.

¹¹² K informacím o jmenovaných dílech žánru otogizóši viz Ósone a též Ičiko.

středověkých pověstí a kronik. Inspiračním zdrojem tohoto žánru je *Knih tanců* (sbírka textů kówakamai). Anonymní dvousvazkový příběh *Vznešený syn a plavba po ostrovech (Onzōši šima watari)* je vyprávěním o synovi ze šlechtického rodu, kterému je zde propůjčena Jošicuneho identita a který se plaví po různých zvláštních ostrovech. Na ostrově Ezo (dnešním Hokkaidu) hrdina navštíví „Hrad Nebeské Blaženosti“ a setká se s Králem Démonů. Jošicune svou hrou na flétnu okouzlí přítomná božstva i dceru Krále Démonů, která mu umožní nahlédnout do tajných svitků. Tak se Jošicune přiučí různým tajným naukám. Předlohou tohoto sešitového díla jsou *Zápisky o Jošicunem*, konkrétně jejich druhý svitek s důrazem na kapitolu *Jošicune u opata Kiičiho*, podobně jako je tomu v případě nó hry *Tankai*. Další dílo neznámého autora z období Muromači patřící do celku „kapitánské literatury“ je dvousvazkový (v některých vydáních třísavazkový) sešit *Ve skřetově paláci (Tengu no dairi)*, který zpracovává téma Jošicuneho pobytu v kuramském klášteře. Při uctívání buddhistického krále Bišamonten se Jošicunemu podaří navštívit palác skřeta tengua, prostudovat tajné svitky a zapříst s tenguem náboženskou debatu. Zřejmý je zde vliv nó hry *Kuramský skřet* či textu kówakamai *O předpovědi*. Třísavazkový až pětisavazkový sešit *Rozprava o kapitánovi a hlavním městě (Hógan mijako banaši)*, známý též pod názvem *Opat Kiiči (Kiiči hógen, někdy též Oniichi hógen)*, pochází z konce období Muromači a zpracovává stejně jako předchozí sešity téma z druhého svitku *Zápisů o Jošicunem*. Dále lze jmenovat jednosvazkový sešit *Hidehirův příchod (Hidehira-iri)*, který opět zpracovává téma Jošicuneho mládí, respektive Jošicuneho setkání s jeho pozdějším ochráncem Fudžiwarou Hidehirou. Dvousvazkový sešit *Benkeiův příběh (Benkei monogatari)*, známý také jako *Benkeiův sešit (Benkei zōši)* a hojně inspirovaný třetím svazkem *Zápisů o Jošicunem*, zpracovává téma mládí Jošicuneho vazala Benkeie z Musaši. Existuje i jednosvazkový sešit *Benkei na mostě (Haši Benkei)*, který je variací na téma prvního Jošicuneho a Benkeiova setkání. Dvousvazkový *Příběh princezny Zářící Nefrit (Džóruri monogatari)*, v pozdější úpravě známý jako *Dvanáctý sešit Zářícího Nefritu (Džóruri džúnidan sóši)*, zase posloužil jako předloha ke scénáři stejnojmenné loutkové hry, která dala název žánru džóruri. Vyprávění líčí setkání mladého Jošicuneho – Ušiwaky s princeznou Zářící (Čistý) Nefrit (Džóruri) a následná dobrodružství uprchlého mladého páru. Dvousvazkový sešit *Řeka Sagami (Sagamigawa)* čerpá z nó hry *Průzkum jezera* a je výjimečný svou mýtickou atmosférou, která provází Jošicuneho nadání zvláštními schopnostmi. Dvojdílný sešit *Minazuru (Minazuru)* je další variací na téma Jošicuneho návštěvy u opata Kiičiho, během které se Jošicunemu hrou na flétnu podaří okouzlit opatovu dceru Minazuru a získat tak přístup ke kýženým tajným svitkům. Zřetelná je vazba na *Rozpravu o kapitánovi a hlavním městě* a existuje též text kówakamai *Minazuru*. Tolik k hlavním dílům žánru, existují ale i další adaptace textů z *Knih tanců*, jako

například díla *Příběh od Jašimy (Jašima nikó monogatari)*, *Bitva u Jašimy (Jašima kassen)*, *Jašima (Jašima)*, *Šizuka (Šizuka)* či *Příběh Šizuky (Šizuka monogatari)*. Jmenovat lze i *Zápisky o Jošicunem* upravené ve stylu tzv. „narských obrazů“ (Nara-e)¹¹³, které jsou známé mimo jiné pod názvem *Dobrodružství mladého Jošicuneho – Ušiwakův příběh (Ušiwaka monogatari)*. Jako předlohy k obrazovým zpracováním posloužila také další díla žánrů kówakamai a jókjoku, jak dosvědčují následující sešity: *Zápisky o Cuginobuovi a Tadanobuovi (Cuginobu Tadanobu ki)*, *Dvanáctidílný sešit v obrazech (Džúnidan zóši e-maki)*, *Paní Tobiwa uprostřed hor v obrazech (Jamanaka Tobiwa e-maki)*, desetisvazkový sešit *Devátý z Minamotů kapitán Jošicune a lidé Jasuhiry z Óšú, výjevy z trestné výpravy (Kuró hógan Jošicune Óšú Jasuhira-ra hitóbacu-e)* a jeho svazek *Verše a výjevy z bitvy o Vysokou rezidenci (Takadači kassen e-kotoba)*, sešit *Noční útok na Horikawu v obrazech (Horikawa jouči e-maki)*, *Verše a výjevy z Jošicuneho útěku do kraje Óšú (Jošicune Óšú-oči e-kotoba)*, či sešit *Bitva o Koromogawu, Seiecuův příběh (Koromogawa kassen, Seiecu monogatari)*, jehož hrdinou je horský mnich Seiecu, který se měl podle legendy setkat právě v době bitvy o Koromogawu s Jošicuneho vazalem, mnichem Kaisonem z Hitači, který se dobytí Vysoké rezidence a tím i smrti po boku svého pána Jošicuneho nakonec vyhnul.

Díky žánru „obrázkových sešitů“ otogizóši Jošicuneho legenda „zlidověla“ a přenesla se po proudu japonské literatury až do předmoderního a moderního období. Období Edo, ke kterému jsme nyní v našem výčtu děl na „kapitánské téma“ dospěli, pak znamená pro Jošicuneho legendu přímo zlatý věk popularity.

Díla z období Edo (1600 – 1868)

novověk (近世 – kinsei)

- **Žánr loutkového divadla džóruri**

Jeho kořeny sahají již do konce období Muromači, původním dílem tohoto žánru, ze kterého je zároveň odvozen jeho název, je *Příběh princezny Zářící Nefrit (Džóruri hime monogatari)*. Zpočátku se jednalo o recitaci pasáží z *Příběhu princezny Zářící Nefrit* doprovázenou šamisenem (řídčeji loutnou biwa). Na počátku období Edo se k této recitaci přidružila vystoupení loutkoherců, případně živých herců. Z žánru původně deklamačního charakteru tak vzniknul nový směr japonského dramatu. Prostřednictvím jeho propojení s loutkoherectvím (bunraku) se prosadilo loutkové divadlo (ningjódžóruri) a prostřednictvím jeho propojení s pěvecko tanečním žánrem kabuki se prosadilo kabuki v jevištní formě. Zde se autorka přidržela chronologického přehledu děl podle jejich vzniku.

Na straně 74 následuje přehled děl na „kapitánské téma“ z raného období Edo.

¹¹³ Jedná se o obrazové svitky či sešity spojené s oblastí dnešní Nary, zejména s chrámy Hórájú a Kófuku.

Název	původní název	autor	rok
<i>Dvanáctý sešit (Zářícího Nefritu)</i>	<i>(Džóruri) Džúnidan zóši</i>	Ono no Ocú?	1485?
<i>Vysoká rezidence (v pěti dějstvích)</i>	<i>Takadači (godan)</i>	Sacuma Džóun	1625
<i>Hrad Izumi</i>	<i>Izumi ga džó</i>	?	1636
<i>Bitva u Ičiotani a obrácený obchvat</i>	<i>Ičiotani saka-otoši</i>	?	1643
<i>Kijošige</i>	<i>Kijošige</i>	?	1646
<i>Závan větru a Hidehirův příchod</i>	<i>Fukiage Hidehira iri</i>	?	1655
<i>Ves Ataka a Vysoká rezidence</i>	<i>Ataka Takadači</i>	?	1656?
<i>Závan větru</i>	<i>Fukiage</i>	?	1656?
<i>Jošicune dobývá peklo</i>	<i>Jošicune džigoku jaburi</i>	?	1661
<i>Kaison z Hitači</i>	<i>Hitačibó Kaison</i>	?	1662
<i>Kapitán a jošinská bitva</i>	<i>Hógan Jošino kassen</i>	?	1664
<i>Princezna Goó</i>	<i>Goó hime</i>	?	1673
<i>Naloděný Tadanobu</i>	<i>Goban Tadanobu</i>	?	1676
<i>Paní Tokiwa uprostřed hor</i>	<i>Jamanaka Tokiwa</i>	?	1676
<i>Šizuka a tanec pro pobavení</i>	<i>Šizuka hóraku-mai</i>	Udžikaga Džó	1677
<i>Kumai Taró</i>	<i>Kumai Taró</i>	?	?
<i>Kumai Taró a synovská poslušnost</i>	<i>Kumai Taró kókó no maki</i>	?	?
<i>„Nepřítel dvora“ a Benkei na mostě</i>	<i>Čóteki haši Benkei</i>	?	?
<i>Ve skřetově paláci</i>	<i>Tengu no dairi</i>	Čikamacu?	1677
<i>Hora Kurama, mistr s žákem a cedr</i>	<i>Kurama-jama šitei sugi</i>	Šimizu Saburóbeie	?
<i>Mladý Jošicune a skolení tisíce osob</i>	<i>Ušiwaka sennin kiri</i>	?	1679
<i>Výprava do Jašimy</i>	<i>Kado-de Jašima</i>	Čikamacu	1684?
<i>Bitva u Jašimy</i>	<i>Jašima kassen</i>	?	1684–88
<i>Benkei a památka z hlavního města</i>	<i>Benkei kjó mijage</i>	Čikamacu	1688
<i>Saburó z Cunota</i>	<i>Cunoto no Saburó</i>	Čikamacu	1689
<i>Zápisky o Jošicunem podle Kinpíry</i>	<i>Kinpíra-bon Gikei-ki</i>	?	1689
<i>Nový Dvanáctý sešit (adaptace)</i>	<i>Šin Džúnidan</i>	?	?
<i>Rod Minamotů v patnácti obrazech</i>	<i>Gendži džúgodan</i>	?	?
<i>Minamotové a vyjetí východní branou</i>	<i>Gendži higaši no kado-de</i>	?	?
<i>Mladý Jošicune prchá na východ</i>	<i>Ušiwaka higaši šitamuki</i>	?	?
<i>Minamotové a nařasení čapky</i>	<i>Gendži eboši-ori</i>	Čikamacu	1690
<i>Paní Tokiwa ve Fušimi</i>	<i>Fušimi Tokiwa</i>	?	1711
<i>Tušový kámen v Jošicuneho kapse</i>	<i>Jošicune kaičú suzuri</i>	?	1711

Přehled vychází přednostně z pramenů Kawatake, Kuroki, Ósone a zejména z pramene Šimazu.

Historické hry (džidai mono), které na téma Jošicuneho legendy napsal Čikamacu Monzaemon:

Název	původní název	prameny, poznámky	rok
<i>Výprava do Jašimy</i>	<i>Kado-de Jašima</i>	Shoda se hrou <i>Saburó z Cunota</i> , in: <i>Udžikaga Džó šóhon</i> .	1684?
<i>Vítězný ústup z Jašimy</i>	<i>Gaidžin Jašima</i>	in: <i>Udžikaga Džó šóhon</i>	1685
<i>Nařasení čapky</i>	<i>Eboši-ori</i>	in: <i>Ika gidajú šóhon</i>	1690
<i>Dvanáctý sešit</i>	<i>Džúnidan</i> <i>(Džúnidan čósei šima-dai)</i> ←	V r. 1701 byl název změněn na <i>Dvanáctý sešit dlouhověkosti a</i> <i>ozdobné bonsaje.</i>	1690
<i>Kronika Benkeiova zrození</i>	<i>Benkei šuššó-ki</i>	Adaptace 3. svazku <i>Zápisků o Jošicunem</i> .	1694
<i>Jošicune, mše a tanec ženy</i>	<i>Jošicune cuizen onna mai</i>	in: <i>Udžikaga Džó šóhon</i>	1696
<i>Jošicune a zákon</i> <i>východních provincií</i>	<i>Jošicune Azuma roppó</i>	Shoda s dílem <i>Tušový kámen v</i> <i>Jošicuneho kapse (Jošicune kaičú suzuri).</i>	1698
<i>Minamotové a nařasení čapky</i>	<i>Gendži eboši-ori</i>	Zde se jedná o pouhou úpravu názvu díla z r. 1690 <i>Eboši-ori</i> .	1699
<i>Příběh z mládí vznešené paní</i> <i>jménem Tora z Óiso</i>	<i>Óiso no Tora osana monogatari</i>	Hra z roku 1694 byla v roce 1702 uvedena v divadle Takemoto-za.	1702
<i>Pán z chrámu Saimjó</i> <i>a sto šlechticů</i>	<i>Saimjó-dži dono</i> <i>hjaku-nin džóró</i>	Hra z roku 1699 byla v roce 1703 uvedena v divadle Takemoto-za.	1703
<i>Minamoto Jošicune</i> <i>a „Šachová sůtra“</i>	<i>Minamoto Jošicune šógi kjó</i>	Patrně se jedná o adaptaci dřívějšího stejnojmenného díla.	1706
<i>Tadanobu v Jošinu</i>	<i>Jošino Tadanobu</i>	Hra z roku 1697 byla v roce 1707 uvedena v divadle Takemoto-za.	1707
<i>Minamotové sevření chladnou</i> <i>vodou jezera</i>	<i>Gendži reizei buši</i> ↓	Druhá část tohoto díla byla adaptována pod názvem <i>Zimní pivoňka, manželé a lev</i> .	1710
<i>Zimní pivoňka, manželé a lev</i>	<i>Fuju botan mjóto džiši</i>	in: <i>Udžikaga Džó šóhon</i>	1710
<i>Obtěžkaná paní Tokiwa</i>	<i>Harami Tokiwa</i>	Podle pramene <i>Kinsei hógaku</i> <i>nenpjó</i> hra vznikla již roku 1710.	1713
<i>Ohledání lůna samodruhé Šizuky</i>	<i>Futari Šizuka tainai saguri</i>	Shoda s dílem <i>Tušový kámen v</i> <i>Jošicuneho kapse (Jošicune kaičú suzuri).</i>	1713
<i>Tadanobu v Jošinu a Kisenaga z Nišiki</i>	<i>Jošino Tadanobu Kisenaga no Nišiki</i>	Uvedeno v divadle Tojotake-za.	1715
<i>Skládací vějíř a Dvanáctý sešit</i>	<i>Suehiro Džúnidan</i>	Uvedeno tamtéž.	1717
<i>Tairové a „Dámský Ostrov“</i>	<i>Heike njogo no šima</i>	Inspirace nó hrou <i>Šunkan</i> atd.	1719
<i>Kráska v Šimabaře a žabí boj</i>	<i>Keisei Šimabara kairu gassen</i>	Uvedeno v divadle Takemoto-za.	1719
<i>Dávný příběh paní Tokiwy ve Fušimi</i>	<i>Fušimi Tokiwa mukaši monogatari</i>	Uvedeno v divadle Tojotake-za.	1721

Tento a následující přehled vychází z pramenů Kawatake, Kuroki, Ósone a zejména z pramene Šimazu.

Hry žánru džóruři na „kapitánské téma“, vzniklé v pozdějším období (zhruba po Čikamacuově smrti):

Název	původní název	autor, autoři	rok
<i>Pravda o kamakurském generálovi</i>	<i>Udaišó Kamakura džikkí</i>	Takeda Izumo	1724
<i>Císař Seiwa, Minamotové a patnáctý sešit</i>	<i>Seiwa Gendži džúgodan</i>	Namiki Sósuke, Jasuda Abun	1728
<i>Suma, Kjóto, Minamotové a azalka</i>	<i>Suma mijako Gendži cucudži</i>	Bunkódó, Hasegawa Senši	1730
<i>Opat Kiiči a tři svitky ve zkratce</i>	<i>Kiiči hógen sanrjaku no maki</i>	Bunkódó, Hasegawa Senši	1731
<i>Kámen na roztírání tuše a Nasu Joiči v Západním moři</i>	<i>Nasu no Joiči Saikai suzuri</i>	Namiki Sósuke, Namiki Džósuke	1734
<i>Sakura v císařském paláci a noční útok na Horikawu</i>	<i>Gošo sakura Horikawa jouči</i>	Bunkódó, Mijoši Šóroku	1737
<i>Kronika vzestupu a pádu Minamotů a Tairů zapsaná v hiraganě</i>	<i>Hiragana seisuki</i>	Bunkódó, Takeda Izumo, Mijoši Šóroku, Oizumo	1739
<i>Hidehira z kraje Óšú a jeho zeť Usouno</i>	<i>Óšú Hidehira Usouno muko</i>	Namiki Sósuke	1739
<i>Soubor obrazů z Kamakury</i>	<i>Kamakura taikai zu</i>	Tamenaga Taróbeie, Asada Iččó	1742
<i>Mladí Minamotové a válečné zápisky „vprostřed cesty“</i>	<i>Čigo Gendži dóčú gunki</i>	Takeda Izumo, Mijoši Šóroku	1744
<i>Jošicune mezi květy sakur</i>	<i>Jošicune senbon zakura</i>	Takeda Izumo, Mijoši Šóroku, Namiki Sósuke	1747
<i>Revidované zápisky z bitvy u Ičiotani</i>	<i>Ičiotani futaba gunki</i>	Namiki Sósuke, Asada Iččó	1751
<i>Pestrý brokát a 50 a čtvero knížectví</i>	<i>Date nišiki godžú ši gun</i>	Takeda Geki, Mijoši Šóroku	1752
<i>Jošicune a list z Košigoe</i>	<i>Jošicune Košigoe džó</i>	Namiki Eisuke	1754
<i>Borovice na dávném bojišti a bití zvonu</i>	<i>Kosendžó kane-kake macu</i>	Čikamacu Handži, Mijoši Šóroku	1761
<i>Čúta ve městě Banba, podzimní listí, slivoň a toulec na šípy</i>	<i>Banba Čúta kóbai ebira</i>	Wakatake Fuemi, Nakamura Akei	1763
<i>Dvočata z paláce v Sumě a napnutí luku</i>	<i>Suma no dairi futago junzei</i>	Terada Heizó	1764
<i>Jaro éry Džuei a květinová bitva</i>	<i>Hana ikusa Džuei no haru</i>	Jošida Kanši	1767
<i>Severský brokát, vířící rukávy a figurína</i>	<i>Ezo nišiki furiosde hina-gata</i>	Gjokusendó, Jošida Niči, Jošida Kanši	1769
<i>Minamotové a velký sešit</i>	<i>Gendži ó-zóši</i>	?	1770
<i>Minamotové, Tairové a drozdec</i>	<i>Genpei hijodori goe</i>	Tojotake Manzó a další	1770
<i>Chrabré napnutí luku v přístavu</i>	<i>Junzei čijú no minato</i>	?	1771
<i>Vítězný ústup z námořní bitvy a helma</i>	<i>Funa ikusa gaidžin kabuto</i>	Hamizu, Rikjó (Rigó)	1771
<i>Svěží mladé listy a společný původ Minamotů</i>	<i>Wakaha no midori aoi Gendži</i>	?	1773
<i>Šizuka v Jošinu a pozoruhodnost sakur</i>	<i>Jošino Šizuka hitome senbon</i>	Macu Kanši, Jošida Nakadži	1775
<i>Společný původ, udidlo a borovice</i>	<i>Aioi kucuwa no macu</i>	?	1778

● **Žánr „scénářů“ kjaku-hon (kabuki hry doplněné o komické mezihry)**

Jak je patrné z následujícího přehledu, téměř souběžně s díly žánru džóruri, zejména těmi, která si záhy získala popularitu, vznikaly adaptace a variace v rámci žánru kabuki. Texty během tohoto procesu obvykle neprocházely výraznými změnami, a to dokonce ani po formální stránce. Nejčastější formou byly v případě textů (v žánru džóruri i kabuki) scénáře o stovce listů (dvoustech stran) se sedmi řádky na každé straně (七行本 „nana-gjó bon“ či 七行百丁本 „nana-gjó hjaku-čo hon“). Lze tak bezprostředně srovnat, jak s literárními předlohami nakládá loutkové divadlo a jak divadlo živých herců.

Název	původní název	místo premiéry	rok
<i>Šizuka v Jošinu a naloděný Tadanobu</i>	<i>Jošino Šizuka goban Tadanobu</i>	Nakamura-za (Edo)	1698
<i>Dvanáctý sešit a setkání mezi hvězdami</i>	<i>Hoši ai Džúnidan</i>	Nakamura-za (Edo)	1702
<i>Nová Vysoká rezidence a Benkeiova písemná přísaha</i>	<i>Šinpan Takadači Benkei džó</i>	Nakamura-za (Edo)	1702
<i>Věčné květy sakur v Medvědíím údolí</i>	<i>Kaeri hana Kumagaja sakura</i>	Hajakumo-za (Kjóto)	1706
<i>Minamotové v kraji Óšú a kohout</i>	<i>Niwatori Óšú Gendži</i>	Nakamura-za (Edo)	1726
<i>Helma a naloděný Tadanobu</i>	<i>Kabuto goban Tadanobu</i>	Nakamura-za (Edo)	1728
<i>Šlechtic Jahagi a mince pod kamennou patou sloupu</i>	<i>Jahagi čódža kogane no ičizue</i>	Morita-za (Edo)	1729
<i>Opat Kiiči a tři svitky ve zkratce</i>	<i>Kiiči hógen sanraju no maki</i>	Kado-za (Ósaka)	1731
<i>Minamotové na poloostrově Izu a rezidence na posvátné hoře</i>	<i>Izu Gendži hórai jakata</i>	Ičimura-za (Edo)	1736
<i>Minamotové a podlouhlý oblázek</i>	<i>Sazare iši suehiro Gendži</i>	Nakamura-za (Edo)	1744
<i>Překročení řeky a Benkei ba mostě</i>	<i>Watarizome haši Benkei</i>	Nakamura-za (Edo)	1744
<i>Panstvo a Dvanáctý sešit</i>	<i>Tono cukuri Gendži Džúnidan</i>	Ičimura-za (Edo)	1744
<i>Císařský koloušek a Dvanáctý sešit</i>	<i>Gošo kanoko Džúnidan</i>	Morita-za (Edo)	1746
<i>Jošicune mezi květy sakur</i>	<i>Jošicune senbon zakura</i>	Nakamura-za (Edo)	1748
<i>Kronika vzestupu a pádu Minamotů a Tairů zapsaná v hiraganě</i>	<i>Hiragana seisuiiki</i>	Ičimura-za (Edo)	1753
<i>Dvanáctý sešit princezny Zářící Nefrit</i>	<i>Džóruri Džúnidan</i>	Nakamura-za (Edo)	1753
<i>Ósuke z Miury a přání v branách rytířství</i>	<i>Miura no Ósuke bumon no kotobuki</i>	Nakamura-za (Edo)	1754
<i>Opat Kiiči a spásný vůz mířící na jih</i>	<i>Kiiči hógen šinanša</i>	Morita-za (Edo)	1754
<i>Jošicune v ženské podobě a písemná přísaha</i>	<i>Onna Jošicune fukumi džó</i>	Kado-za (Ósaka)	1755
<i>Japonské květy a kapitánova oblíbenost</i>	<i>Nihon ga hana hógan biiki</i>	Nakamura-za (Edo)	1761
<i>Květy na mladých stromech a jarní sněh v Sumě (Revidované zápisky z bitvy u Ičiotani)</i>	<i>Wakagi no hana Suma no hacujuki (Ičiotani futaba gunki)</i>	Ičimura-za (Edo)	1764

<i>Minamotové a bujaré oslavy vítězství</i>	<i>Kačidoki sakae Gendži</i>	Morita-za (Edo)	1765
<i>Cesta prvního tónu („taneční skladba“)</i> in: <i>Jošicune mezi květy sakur</i>	<i>Mičijuki hacune no tabi („šosagoto“)</i>	Ičimura-za (Edo)	1767
<i>Vzkvétající Minamotové a skládací vějíř</i>	<i>Ima wo sakari suehiro Gendži</i>	Nakamura-za (Edo)	1768
<i>Nalíčení se a borovice ve vsi Ataka</i> (taneční skladba) in: <i>Sněžná slivoň a přehlídka talentu</i>	<i>Kumadori Ataka no matsu</i> (šosagoto) in: <i>Mucu no hana ume no kaomise</i>	Ičimura-za (Edo)	1769
<i>Noční útok na Horikawu</i> (<i>Sakura v císařském paláci</i>)	<i>Horikawa jouči (Gošo sakura)</i>	Ičimura-za (Edo)	1773
<i>Uskutečněný výnos o církevní dani</i>	<i>Gohiiki kandžinčo</i>	Morita-za (Edo)	1773
<i>Ičiotomi a prudká přehlídka talentu</i>	<i>Ičiotomi cuki no kaomise</i>	Morita-za (Edo)	1774
<i>Vpád lišky do hnízda ptáčátek</i>	<i>Čigotori i tobiiri gitsune</i>	Ičimura-za (Edo)	1777
<i>Zmatek v Takamacu a sněhobílý prapor</i>	<i>Mure Takamacu juki no širahata</i>	Ičimura-za (Edo)	1780
<i>Květ času a zasněžená Vysoká rezidence</i>	<i>Toki no hana juki no Takadači</i>	Morita-za (Edo)	1782
<i>Štětce začátečníka a výnos o církevní dani</i>	<i>Fude hadžime kandžinčo</i>	Nakamura-za (Edo)	1784
<i>Rodní bratři a zmatek v Takamacu</i>	<i>Cura naru mi (eda) mure no Takamacu</i>	Morita-za (Edo)	1787
<i>Povstali Minamotové a zlatý erbovní květ</i>	<i>Gendži saikó kogane no tačibana</i>	Ičimura-za (Edo)	1788
<i>Velký pán a výnos o církevní dani</i>	<i>Dai danna kandžinčo</i>	Morita-za (Edo)	1790
<i>Okázalost zlaté chryzantémy a velká brána</i>	<i>Kogane giku (saku) no ókido</i>	Ičimura-za (Edo)	1792
<i>Sníh na „květech naruby“ a Jošicune</i>	<i>Kaeri hana juki mo Jošicune</i>	Mijako-za (Edo)	1795
<i>Minamotové, Tairové a kalendář pod patou sloupu</i>	<i>Genpei hašira gojomi</i>	Kiri-za (Edo)	1795
<i>Okázalý medvěd proti velkému jeřábovi</i>	<i>Date tokaku curu no ótori</i>	Nakamura-za (Edo)	1801
<i>Zimní květ a vítězný ústup z Jašimy</i>	<i>Mucu no hana Jašima no gaidžin</i>	Ičimura-za (Edo)	1807
<i>Benkei na mostě (taneční skladba)</i> in: <i>Pozdní sakura a pomocné poznámky v sedmi znacích</i>	<i>Haši Benkei (šosagoto, typ henge mono)</i> in: <i>Osozakura teniha nana modži</i> (dílo Nakamury Utaemona)	Nakamura-za (Edo)	1811
<i>Slavná místa země Jamato a tisíc sakur</i>	<i>Jamato meišo senbon zakura</i>	Kawarasaki-za (Edo)	1815
<i>Měsíc nad listy a starý příklad vsi Akata</i> (taneční skladba) in: <i>Devět tanečních skladeb Nakamury Šikana</i>	<i>Hagoši no cuki Ataka no furugoto</i> (šosagoto, typ henge mono) in: <i>Nakamura Šikana kjúhenge no učí</i>	Nakamura-za (Edo)	1816
<i>Požehnaná slivoň a kapitánova oblíbenost</i>	<i>Muro no ume hógan biiki</i>	Mijako-za (Edo)	1817
<i>Vzdaná čest a oblíbenost Minamotů</i>	<i>Micugi no juki (hana) Gendži biiki</i>	Ičimura-za (Edo)	1828
<i>Naloděný Tadanobu, sníh a černý kámen</i>	<i>Goban Tadanobu juki no načiguro</i>	Ičimura-za (Edo)	1832
<i>Benkei na mostě (taneční skladba)</i>	<i>Haši Benkei (šosagoto)</i>	Ičimura-za (Edo)	1838

<i>Výnos o církevní dani</i>	<i>Kandžinčo</i>	Kawarasaki-za (Edo)	1840
<i>Minamotové, Tairové, vítězná chrabrost a meč</i>	<i>Genpei šóbu gatana</i>	Ičimura-za (Edo)	1843
<i>Pravidla boje v mládí, vířící rukávy a Musaši</i>	<i>Osana gunpó džúroku Musaši</i>	Kawarasaki-za (Edo)	1843
<i>Pozorování sněhu v Ičiotani a vznešený pán</i>	<i>Ičiotani jukimi no takadono</i>	Kawarasaki-za (Edo)	1846
<i>Roční období v Tose a neumělá kopie obrazu</i> (taneční pasáž „v sedmi zpěvech“)	<i>Šiki ucuši Tosa e no cutanaki (fucucuka)</i> (šosagoto, typ nanahenge)	Nakamura-za (Edo)	1847
<i>Kumasaka Čóhan a pozoruhodná borovice</i> (in: <i>Kagekijo a oblíbená měsíční slivoň</i> , 4. díl)	<i>Kumasaka Čóhan monomi no macu</i> (in: <i>Cuki no ume hiiki Kagekijo</i>)	Nakamura-za (Edo)	1848 (1903)
<i>Proslulý erbovní květ a Benkei mezi květy</i>	<i>Nani tačibana hana no Benkei</i>	Kawarasaki-za (Edo)	1848
<i>Libý pohled na křehký poklad slivoně a</i> <i>Minamotové</i>	<i>Takara no ume mibae Gendži</i>	Kawarasaki-za (Edo)	1849
<i>Láska obklopená sněhem potřísněným tuší</i>	<i>Koi cumoru juki no sumi-zome</i>	Ičimura-za (Edo)	1851
<i>Požehnané manželství, vír mládí a Minamotové</i>	<i>Megumi no iro furisode Gendži</i>	Ičimura-za (Edo)	1854
<i>Hora Kurama</i> („danmari“, kabuki se scénami bez replik, kdy v tajemném šeru dochází ke zvratu v ději či v charakteru postavy)	<i>Kurama jama</i>	Ičimura-za (Edo)	1856
<i>Vazalská oddanost a kohout z ryzího kovu</i>	<i>Čúšín akacuki no tori</i>	Morita-za (Edo)	1860
<i>Čtvero ročních období, písemnost a</i> <i>pozůstatek po květu velkého jména</i>	<i>Šiki bun dai nagori no hana no za</i>	Morita-za (Edo)	1860
<i>Žerty a halas ve stanici Ataka</i>	<i>Odoke niwaka Ataka no šinseki</i>	Ičimura-za (Edo)	1865
<i>Obecné bohatství a Sogové v předvoji</i>	<i>Fúki džizai sakigake Soga</i>	Morita-za (Tokio)	1868
<i>Minamotové, Tairové a vzácní synové v předvoji</i>	<i>Genpei sakigake sóši</i>	Nakamura-za (Tokio)	1872
<i>Jestřáb, hluboká voda, hora a Oniwakův příběh</i>	<i>Waši ga fuči jama Oniwaka monogatari</i>	Nakamura-za (Tokio)	1872
<i>Kumasaka</i> (taneční skladba) in: <i>Večerní</i> <i>slunce na barvících se podzimních listech</i>	<i>Kumasaka</i> (šosagoto) in: <i>Iro ni naru momidži no júbae</i>	Saruwaka-za (Tokio)	1882
<i>Hora Išibaši a Minamotové v předvoji</i>	<i>Išibaši jama Gendži sakigake</i>	Azuma-za (Tokio)	1889
<i>Tokiwina borovice a omládlí Minamotové</i>	<i>Tokiwa macu futaba Gendži</i>	Asakusa-za (Tokio)	1896
<i>Minamotové, Tairové a čest paní Tokiwy</i>	<i>Genpei Tokiwa misao</i>	Šintomi-za (Morita-za, přejmenováno r. 1875)	1900
<i>Liščí Tadanobu v horách Jošina</i> <i>(Návrat lišáka Genkuróa do rodiště)</i>	<i>Jošino jama kicune Tadanobu</i> <i>(Genkuró gicune kokjó modori)</i>	Meidži-za (Tokio)	1902
<i>Sníh, měsíc a květy</i> (taneční skladba): <i>Tokiwa a</i> <i>sníh, Měsíc a Benkei na mostě, Květy a Jošino</i>	<i>Secu-gecu-ka</i> (šosagoto): <i>Juki no Tokiwa,</i> <i>Cuki no haši Benkei, Hana no Jošino</i>	Šintomi-za (Tokio)	1903
<i>Kumasaka Čóhan a pozoruhodná borovice</i>	<i>Kumasaka Čóhan monomi no macu</i>	Engi-za (Tokio)	1903

Tento přehled vychází primárně z pramene Šimazu, doplněn je za pomoci pramene Kawatake a rovněž za pomoci databáze Art Research Center (Ritsumeikan University) – link: <http://www.arc.ritsumei.ac.jp/dbroot/kabuki.htm>.

● **Žánr „sešitů prchavého světa“ ukijozóši.**

Někdy jsou díla tohoto žánru označována také jako „knihy prchavého světa“ (ukijo-hon). Jedná se o románovou formu, které dal vzniknout Ihara Saikaku, když v roce 1682 vydal své dílo *Největší rozkošník (Kóšoku icidai otoko)* jako populární sešit tištěný ve slabičné abecedě (kana zóši) doplněný ilustracemi. Toto literární odvětví si udrželo popularitu zhruba osmdesát let, až do éry Hóreki, respektive Meiwa (do padesátých až raných sedmdesátých let 18. století). Ze samotného charakteru žánru je zřejmé, že náměty často vycházely z „osvědčených zdrojů“, tedy z dřívějších žánrů a známých příběhů. Šlo především o popularizaci oblíbených témat, cílenou na vzrůstající se měšťanskou vrstvu. Zatímco scénáře her žánru kabuki byly spojeny především s divadly v oblasti dnešního Tokia, „sešity prchavého světa“ vznikaly a byly šířeny stejně jako hry žánru džóruri především v oblasti „Kamigata“, tedy na středozápadě Honšú v oblasti Kjóta a Ósaky. V následujícím přehledu jsou uvedena díla žánru ukijozóši s vazbou na Jošicuneho legendu, tak jak je ve své knize uvádí Šimazu Hisamoto.

Název	původní název	„knihy“ (冊)	autor, autoři	rok
<i>„Dámské“ Zápisky o Jošicunem</i>	<i>Gozen Gikei-ki</i>	8	Nišizawa Joši (Ippú)	1700
<i>Laskavost podle módy a Tairové</i>	<i>Fúrjú jasa Heike</i>	5	Hačimondži-ja Džišó	1715
<i>Jošicune a módní zrcadlo</i>	<i>Jošicune fúrjú kagami</i>	5	Hačimondži-ja Džišó	1715
<i>Jošicune, bájně Japonsko a válečná porada</i>	<i>Gikei (Jošicune) Jamato gundan</i>	6	Edžima Kiseki	1719
<i>Květina, pravda a Zápisky o Jošicunem</i> (reedice předchozího díla)	<i>Kadžicu Gikei-ki</i>	6	Edžima Kiseki	1720
<i>Tah figurkou a naloděný Tadanobu</i>	<i>Tagai sen goban Tadanobu</i>	5	Džišó & Kiseki	1724
<i>Pravda o Joritomoovi a Kamakuře</i> (změněný název předchozího díla)	<i>Joritomo Kamakura džikki</i>	5	Džišó & Kiseki	1727
<i>Vějířová bitva podle módy</i> (reedice díla <i>Vznešení Tairové</i>)	<i>Fúrjú ógi ikusa (Otogi Heike)</i>	5	Džišó & Kiseki	1729
<i>Kumasakův současný příběh</i>	<i>Kumasaka ima monogatari</i>	5	Nišizawa Joši (Ippú)	1729
<i>Laskavost podle módy a válečná porada</i>	<i>Fúrjú jasa gundan</i>	5	Ban Júsa	1732
<i>Opat Kiiči a Tygří svitek</i>	<i>Kiiči hógen Tora no maki</i>	7	Edžima Kiseki	1733
<i>Západní moře a tušový kámen</i> <i>podle módy</i>	<i>Fúrjú Saikai suzuri</i>	5	Džišó & Kiseki	1735
<i>Východní moře a tušový kámen</i> <i>podle módy</i> (reedice předchozího díla)	<i>Fúrjú Tókai suzuri</i>	5	Edžima Kiseki	1737
<i>Vyprávění o kraji Ezo</i> <i>v sebraných obrazech</i>	<i>Taikei-zu Ezo hanaši</i>	5	Džišó & Kiseki	1744

● **Žánr „románových sešitů“ jomi-hon**

Románová forma středního až pozdního období Edo podobná „sešitům prchavého světa“. Románové sešity vycházely většinou ve formě „hanši-bon“, byly tištěny na volné listy, které byly narozdíl od svitkové formy přehnuty v polovině. Kromě „polovičního“ formátu se mezi románovými sešity vyskytují i svazky velkého a středního formátu. Jeden svazek obvykle obsahuje 5 až 6 oddílů či „knihy“, které (zejména ty populární) bývají uvedeny ilustrací. Oblíbené jsou zde fantastické náměty a utopické zápletky, případně buddhistickou doktrínou (vztahem příčiny a následku) inspirované příběhy s morálním poučením. Tento žánr krystalizuje v období éru Enkjó a Hóreki (v 50. a 60. letech 18. století) a jeho nejvýraznějšími představiteli jsou Ueda Akinari, Takizawa Bakin a Santó Kjóden. V rámci žánru jomi-hon uvádí Hisamoto Šimazu následující „kapitánská“ díla.

Název	původní název	svazky (巻) „knihy“ (冊)	autor, autoři	rok
<i>Zápisky o Jošicuneho vzestupu a pádu</i>	<i>Jošicune kóhai-ki</i>	12 卷 12 冊	Obata Kunikata	1704
<i>Zápisky o Jošicuneho přednostech</i> (srov. pozdější dílo Kókadóa Jateie)	<i>Jošicune kunkó-ki</i>	19 卷 20 冊	Baba Nobunori	1712
<i>Jošicune a legenda o balvanu</i>	<i>Jošicune bandžaku den</i>	6 冊	Cuga Teišó (text) Šitomi Kagecu (obraz)	1813
<i>Dobrodružství mnicha Šunkana na ostrově</i>	<i>Šunkan sózu šima monogatari</i>	8 冊	Kjokutei Bakin (text) Utagawa Tojohiro (obraz)	1815
<i>Příběh princezny Zářící Nefrit</i>	<i>Džóruri hime monogatari</i>	8 冊	Kjóčóši Fumimaro (text) Asajama Ašikuni & Utagawa Kagecu (obraz)	1819
<i>Benkei z Musaši a jiná tradice</i>	<i>Musašibó Benkei iden</i>	10 冊	Hama Murasuke (text) Keisai (Ikeda) Eisen (obraz)	1828
<i>Jošicune v kraji Ezo a zápisky o jeho přednostech</i>	<i>Jošicune Ezo kunkó-ki</i>	20 冊	Eirakuša Issui	1853
<i>Jošicune v kraji Ezo a válečná porada</i> (zvláštní svazek předchozího díla, který shořel při „Velkém zemětřesení v oblasti Kantó“ v roce 1923)	<i>Jošicune Ezo gundan</i>	25 冊	Eirakuša Issui	1853
<i>Kolekce obrazů Jošicuneho předností</i>	<i>Jošicune kunkó zue</i>	10 卷 10 冊	Kókadó Jatei (Jamada no Kakaši)	1860?
<i>Nově vydaný příběh Kumasaky Čóhana</i>	<i>Šinpan Kumasaka monogatari</i>	5 冊	Ricudžótei Kiran (text) Ippóšai Baen (obraz)	?

● **Žánr „trávných (lidových) sešitů“ kusazōši**

Formálně se tyto sešity podobají dílům předchozích dvou žánrů, přičemž se sešity dále dělí do několika kategorií podle barvy obálek. Jako „trávné“ se sešity označují s ohledem na skutečnost, že znak s japonským čtením „kusa“ („tráva“) v některých složeninách nese význam „lidový“, „místní“ (amatérský zápas sumó se například označuje jako „kusa–sumó“). Stylizovaná podoba písma, kterým je zaznamenán text doprovázející ilustrace, navíc může vzdáleně připomínat takzvané „trávné písmo“. První sešity tohoto typu vznikly v době éry Kjóhó (zhruba ve dvacátých letech 18. století) a obvykle jsou uspořádány do několika svazků po deseti stranách (pěti dvoustranách).

Šimazu Hisamoto uvádí tato díla spojená s Jošicuneho legendou a patřící do žánru kusazōši (hvězdička označuje díla nejasného původu či díla, která se nedochovala):

Název	původní název	svazky	autor, autoři	rok
„červené knihy“ (赤本 aka-hon)				
<i>Jošicuneho toulky po ostrovech</i>	<i>Jošicune šima meguri</i>	1	Nišimura Šigenaga	?
„černé knihy“ (黒本 kuro-hon)				
<i>Nové Zápisky o Jošicunem</i>	<i>Šin Gikei-ki</i>	?	?	1744
<i>Bitva o Nišikido</i>	<i>Nišikido kassen</i>	3	autorský okruh Džinši	1746
<i>Výprava do Jašimy</i>	<i>Kado-de Jašima</i>	3	?	1746
<i>Benkeiova výprava</i>	<i>Kado-de Benkei</i>	2	?	1746
<i>Brokát z Kaisonova rodiště</i>	<i>Kaison kokjó (no) nišiki</i>	2	?	1746
<i>Zápisky o Kumasakově zrození</i>	<i>Kumasaka tandžó-ki</i>	3	?	1746
<i>Saburó z Ise a pozoruhodná borovice</i>	<i>Ise no Saburó monomi no macu</i>	2	?	1758
<i>Dannoura a dvojí Jošicune</i>	<i>Dannoura futari Jošicune</i>	3	Tomikawa Fusanobu (obraz)	1762
<i>Lišák Genkuró ve světě*</i>	<i>Genkuró gicune šusse hanaši</i>	2	?	1762
<i>Žena podle módy a Tadanobu</i>	<i>Fúrjú onna Tadanobu</i>	3	Kansuidó Džóa	1764
<i>Přebraný vak směnárníka Kičidžiho*</i>	<i>Kaneuri Kičidži bunbecu fukuro</i>	3	?	1764
<i>Benkei a zápisky jedné generace</i>	<i>Benkei ičidai-ki</i>	10	Kansuidó Džóa (text) Kitao Šigemasa (obraz)	1767
<i>Benkeiův dodatek</i>	<i>Benkei cuika</i>	2	Kansuidó & Kitao	1768
<i>Hora Kurama, vzlet do světa a spolek křídel</i>	<i>Kurama jama šusse no hane no dan</i>	3	Tomikawa Fusanobu (obraz)	1770
<i>Jošicune na ostrově Ezo a velký král</i>	<i>Ezo-šima Jošicune daió</i>	?	?	1772
<i>Jošicuneho sláva a brokát z kraje Ezo</i>	<i>Eiga Jošicune Ezo nišiki</i>	3	Okumura Masanobu (obraz)	?

<i>Mládí Minamotů a tři svitky ve zkratce</i>	<i>Osana Gendži sanrjaku no maki</i>	3	Torii Kijocune (obraz)	?
<i>Jošicune a zápisky jedné generace</i>	<i>Jošicune ičidai-ki</i>	3	?	?
Jošicune mezi květy sakur	Jošicune senbon zakura	2	?	?
<i>Jošicune a putování po ostrovech</i>	<i>Jošicune šima watari</i>	2	Torii Kijošige (obraz)	?
<i>Kumasakova epizoda s jistou ženou *</i>	<i>Onna Kumasaka monogatari</i>	2	?	?
„modré knihy“ (青本 ao-hon)				
<i>Jošicune a noční útok na Horikawu</i>	<i>Jošicune Horikawa jouči</i>	2	?	1746
<i>Strašidelně jiné Zápisky o Jošicunem</i>	<i>Bakemono Gikei-ki</i>	2	Torii Kijomicu (obraz)	1750
<i>Benkei a jeho kamenné „druhé já“</i>	<i>Benkei bunšin no iši</i>	3	?	1757
<i>Vířící rukávy a Benkei na mostě</i>	<i>Furisode haši Benkei</i>	2	?	1758
<i>Jošicune v Jašimě a válečná porada</i>	<i>Jošicune Jašima gundan</i>	3	?	1770
<i>Jošicune a bitva v kraji Ezo</i>	<i>Jošicune Ezo kassen</i>	3	?	1771
<i>Benkei a vířící rukávy</i> <i>(Benkei a vířící rukávy podle módy)</i>	<i>Furisode Benkei</i> <i>(Fúrjú furisode Benkei)</i>	2	Tomikawa Ginsecu (obraz)	1772
<i>Slepí a prohlédnuvší asketové</i>	<i>Mekura no sennin meaki no sennin</i>	2	Tomikawa Ginsecu	1772
<i>Vyprávění o světě a borovice v ruinách</i> <i>(zahrnuje text Kumasaka Čóhan)</i>	<i>Jogatari koseki no macu</i>	2	Tomikawa Ginsecu	1774
<i>Jošicune a zápisky jedné generace</i>	<i>Jošicune ičidai-ki</i>	10	?	?
Jošicune mezi květy sakur	Jošicune senbon zakura	2	?	?
<i>Borovice na dávném bojišti a bití zvonu</i>	<i>Kosendžó kane-kake macu</i>	2	?	?
<i>Benkeiovo zrození</i>	<i>Benkei no tandžó</i>	2	?	?
<i>Slečinka a Benkei *</i>	<i>Musume Benkei</i>	2	Tomikawa Ginsecu	?
„sešity se žlutými či hnědými obálkami“ (黄表紙 ki-bjóši)				
<i>Skvělí slivoňoví bojovníci</i> <i>(Svár bratrů Suzukiových ze Sató a</i> <i>skvělí slivoňoví bojovníci)</i>	<i>Appare ume no buši</i> <i>(Sató no Suzuki tai kjó dai</i> <i>appare ume no buši)</i>	2	Torii Kijocune (obraz)	1775
<i>Námořní bitva, Minamotové a</i> <i>vítězný jásot *</i>	<i>Funa ikusa Gendži kačidoki</i>	3	Torii Kijocune (obraz)	1776
<i>Nápadný oděv z papíru a nosič</i> <i>na svitky pohozený u borovice</i>	<i>Date kami-ko oi sute no macu</i>	3	Torii Kijocune (obraz)	1776
<i>Minamotové a skládací věžir</i>	<i>Suehiro Gendži</i>	2	Torii Kijonaga (obraz)	1777
<i>Dvojí Jošicune a bitva o</i> <i>Horikawu</i>	<i>Futari Jošicune Horikawa</i> <i>kassen</i>	3	Jonejama Teiga (text) Torii Kijocune (obraz)	1778
<i>Kumasakovy paměti</i>	<i>Kumasaka denki</i>	3	Torii Kijocune (obraz)	1778
<i>Zablokování průchodu vsí Ataka</i>	<i>Tórimasu Ataka no seki</i>	2	Torii Kijonaga (obraz)	1781

<i>Mechanické divadlo ve špehýree (Jošicune vstupuje do hor)</i>	<i>Nozoki karakuri (Jošicune jama no iri)</i>	3	Ikudži Monai (text) Kacukawa Šunró (obraz)	1784
<i>Kuramský skřet a tři svitky ve zkratce</i>	<i>Kurama tengu sanrjaku no maki</i>	3	Mijamura Anri (text) Kacukawa Šundó (obraz)	1784
<i>Nový Jošicune a obhlídka kraje Ezo *</i>	<i>Šin Jošicune saiken Ezo</i>	1	Takezue no Sugaru	1785
<i>Příběh bojů mezi Minamoty a Tairy</i>	<i>Genpei ikusa monogatari</i>	5	Nansenšó Somahito (text) Kitao Masajoši (obraz)	1787
<i>Útěcha v oblíbenosti a zapuzení do kraje Ezo</i>	<i>Jorokonbu hiiki no Ezo oši</i>	3	Koikawa Harumači (text) Kitao Masajoši (obraz)	1788
<i>Pravda o Jošicuneho příjezdu do kraje Ezo *</i>	<i>Ezo watari Jošicune džikki</i>	3	Mijamura Anri (text) Kacukawa Šundó (obraz)	1788
<i>Modré znaky pravdy a sakura</i>	<i>Šindžicu seimon zakura</i>	3	Santó Kjóden	1789
<i>Benkei z Musaši na ostrově</i>	<i>Musašibó Benkei šima</i>	2	?	1790
<i>Celý Benkei a dvě urozené dámy</i>	<i>Ikani Benkei gozen futari</i>	2	Sakuragawa Džihinari Utagawa Tojokuni	1795
<i>Pozoruhodná borovice a odpočívadlo</i>	<i>Monomi no macu ojasumi dokoro</i>	3	Džippenša Ikku (text i obraz)	1798
<i>Zdokonalující proměna a šestnáctý Musašibó</i>	<i>Šinpan kawarimašita džúroku Musašibó</i>	3	Kjokutei Bakin (text) Kitao Šigemasa (obraz)	1804
<i>Minamotové a opětovná rušná porada *</i>	<i>Gendži futatabi kjódan</i>	2	Mendokusai Sorenari	1804
<i>Zápisky o chrabrosti domu Minamotů v boji</i>	<i>Genke bukó-ki</i>	5	Nansenšó Somahito (text) Kacukawa Šun'eí (obraz)	1805
<i>Jošicune a zápisky jedné generace</i>	<i>Jošicune ičidai-ki</i>	5	Džippenša Ikku (text i obraz)	1806
<i>Jošicune a zápisky jedné generace</i>	<i>Jošicune ičidai-ki</i>	5	Torii Kijonaga (obraz)	?
<i>Minamotové a záznamy o vazalské věrnosti z kraje Óšú *</i>	<i>Óšú Gendži čúšin no širuši</i>	4	?	?
„souhrnné svazky“ (合巻 gókan)				
<i>Záznamy o Jošicuneho hrdinství</i>	<i>Júsó Jošicune no širuši</i>	3	Džippenša Ikku (text) Kacukawa Šun'eí (obraz)	1807
<i>Bubínek v nitru a jezevčí Tadanobu *</i>	<i>Hara cuzumi tanuki Tadanobu</i>	3	Šikitei Sanba (text) Utagawa Jošimaru (obraz)	1809
<i>Nový Kumasakův příběh za svitu luny</i>	<i>Šinpen cuki Kumasaka monogatari</i>	3	Tokitaró Kakó (text i obr.)	1811
<i>Přízeň osudu směnárníka Kičidžiho</i>	<i>Josete medetaki kaneyuri Kičidži</i>	6	Jósai Sanzan (text) Gakutei Harunobu (obraz)	1817
<i>(Výběr z díla Jošicune a zápisky jedné generace) Kumasakův příběh</i>	<i>(Jošicune ičidai-ki zussui) Kumasaka monogatari</i>	2	Rjútei Tanehiko (text) Utagawa Hirošige (obraz)	1821

<i>Hora Kamakura a zlatý jeřáb tisíce generací</i>	<i>Kamakura jama ógon sendai zuru</i>	6	Ičikawa Sanšó (text) Utagawa Kunijasu (obraz)	1827
<i>Jošicune a zapojení vějíře do bitvy</i>	<i>Jošicune hamare ikusa ógi</i>	6	Gorjútei Tokušó (text) Utagawa Kunijasu (obraz)	1827
<i>Jošicune a borovice u cesty</i>	<i>Jošicune koeru miči no macu</i>	6	Džippenša Ikku (text) Utagawa Sadahide (obraz)	1832
<i>(Z Jošicuneho a zápisků jedné generace) Paní Tokiwa ve Fušimi</i>	<i>(Jošicune ičidai-ki no učí) Fušimi Tokiwa</i>	4	Rjútei Tanehiko (text) Utagawa Kunisada a Hirošige (obraz)	1833
<i>Zrcadlo válečníků z rodu Minamoto</i>	<i>Genpei muša no kagami</i>	6	škola Takarady Čimačiho Utagawa Sadahide (obraz)	1836
<i>Hora Kurama a přednosti Minamotů</i>	<i>Kurama jama Gendži no kunkó</i>	5	Tamenaga Šunsui (text) Utagawa Hirošige (obraz)	1837
<i>Benkeiův hrdinný zjev na vršku</i>	<i>Benkei sugata bujú moricuči</i>	4	Mizugaki Egao (text) Utagawa Kuninao (obraz)	1840
<i>Květinová rozhledna a Jošicuneho četba</i>	<i>Hana jagura jomi Jošicune</i>	5	Mizugaki Egao (text) Utagawa Kunijoši (obraz)	1840
<i>(Dvojí Šizuka, Dvojí Tadanobu) Jošicune mezi květy sakur „naruby“</i>	<i>(Futari Šizuka, Futari Tadanobu) Ura-hjó senbon zakura</i>	6	Rjúkatei Tanekazu (text) Utagawa Tojokuni II (obraz)	1851
<i>Jošicune a zářná válečná kronika</i>	<i>Jošicune isao gunki</i>	8	Santei Šunba (text) Utagawa Kunihisa (obraz)	1856
<i>Jošicune mezi květy sakur</i>	<i>Jošicune senbon zakura</i>	12	Rjúsuitei Tanekijo (text) Utagawa Kunisada II (obraz)	1857
<i>Jošicune a zápisky jedné generace</i>	<i>Jošicune ičidai-ki</i>	4	Kisekitei Džuzan (text) Utagawa Jošitora (obraz)	1857
„souhrnné svazky malého formátu“ (小合巻 šó-gókan)				
<i>Jošicuneho toulky po ostrovech</i>	<i>Jošicune šima meguri</i>	2	Šimokóbe Šúsui (text i obraz)	1783
<i>Jošicune a pravdivé zápisky jedné generace</i>	<i>Jošicune ičidai džikki</i>	1	Kacukawa Šunšó (text i obraz)	1787
<i>Jošicune a zápisky jedné generace</i>	<i>Jošicune Ičidai-ki</i>	1	Džippenša Ikku (text) Utagawa Kuninao (obraz)	1816
<i>Jošicune mezi květy sakur</i>	<i>Jošicune senbon zakura</i>	1	Utagawa Hirošige (text i obraz)	1825
<i>Borovice, bílé vlny a pověst o Kumasakovi (autorem pův. námětu je Tamenaga Šunsui)</i>	<i>Macu širahama Kumasaka no denki</i>	3	Džippenša Ikku (text) Utagawa Tojokuni (obraz)	1847
<i>„Devátý“ Jošicune a zápisky jedné generace</i>	<i>Genkuró Jošicune ičidai-ki</i>	1	Kanda Hakuzan	1860
<i>Jošicuneho toulky po ostrovech</i>	<i>Jošicune šima meguri</i>	1	Júroku (obraz)	?
<i>Jošicune mezi květy sakur</i>	<i>Jošicune senbon zakura</i>	1	(Curuja Kiemon)	?

(Srovnej Šimazu, s. 111 – 117)

● **A další**

Předchozím výčtem se Šimazuův seznam žánrů, ve kterých se otiskly stopy Jošicuneho legendy, nevyčerpává. Existuje zde ještě řada více či méně okrajových děl, zejména v rámci melodií zakomponovaných do divadelních skriptů, respektive **v rámci žánru „popěvků“ zokkjoku** (populárních melodií zpívaných za doprovodu šamisenu). Zde lze jmenovat například texty *Putování do vsi Ataka (Ataka mičijuki)*, *Ves Ataka a výnos o církevní dani (Ataka kandžincó)*, *Putování paní Tokiwy (Tokiwa gozen mičijuki)*, či text *Minamotové, Dvanáctý sešit, princezna Zářící Nefrit a zádušní mše (Gendži Džúnidan Džóruri kujó)*. Dále jsou zde texty spadající mezi **melodie pro šamisen**, které jsou v rámci žánru džóruri označovány jako **Bungo-buši** (doslovně jako „Bungovy nápěvy“). Jedná se o jeden z proudů tradičního japonského loutkového divadla, nazvaný jménem Mijakodži Bungo no Džóa (doslovně lze jeho jméno přeložit jako „Mijakodži Džó („zástupce, úředník“) z kraje Bungo“, přičemž kraji Bungo přibližně odpovídá území dnešní prefektury Óita na Kjúšú). Znamější je ovšem Bungo no Džó pod svým pozdějším, přijatým jménem Mijakodži Kunitajú. Do kategorie „Bungových nápěvů“ či „nápěvů v Bungově stylu“ patří následující dvě díla, která lze spojit s Jošicuneho legendou: *Červenka a propustka lásky (Komadori koi no sekifuda)* – součást skladby *Putování k chrámu Dódžó (Dódžó-dži mičijuki)* a dílo *Oslava (Šúgen)* zahrnující tanec předvedený Benkeiem pro pobavení Jošicuneho ochránce Fudžiwary Hidehiry). Významná jsou také díla jednoho z odvětví žánru džóruri, zvaného **škola Tokiwazu**. Patří sem mimo jiné i pasáž „mičijuki“ z díla *Jošicune mezi květy sakur* nazvaná *Cesta prvního tónu* či *Putování s bubínkem Hacune (Hacune no tabi)*. Jako samostatnou skladbu toto dílo uvedlo edské divadlo Ičimura-za v roce 1767. V souvislosti se spojením této scény s motivem bubínku Hacune a s postavou „liščího Tadanobua“ stojí za zmínku také dílo *Milostný bubínek a nástrahy odhalené lásky (Koi no cuzumi širabe koi no wana)*, známé také pod názvem *Liščí manželé (Meoto kicune)*. Mezi stěžejními skladbami „Bungo-buši“ lze jmenovat ještě dílo *Příval sněhu z hor a oči zaváté květy trojpuku (Juki oroši unohana magaki)* – dílo známé také pod názvem *Starý Tadanobu (Furu Tadanobu)*, uvedené v edském divadle Morita-za v roce 1777. Dalším proudem žánru džóruri je **skupina skladeb pro šamisen**, které jsou označovány jako **Kijomoto-buši** (jméno dal skladbám a celé této „škole“ žánru džóruri její zakladatel, Kijomoto Endžudajú). Rovněž zde se dochovala variace počáteční pasáže čtvrtého dějství hry *Jošicune mezi květy sakur*, konkrétně skladba *Věčná chryzantéma, motýl a cesta „prvního tónu“ (Icumo kiku óo hacune no mičijuki)*. Závěrem jmenujme ještě takzvané „dlouhé písňe“ **naga-uta**, mezi kterými se dochovala adaptace hry *Benkei na lodi (Funa Benkei)*, zkomponovaná Kawatake Mokuamim a uvedená v edském divadle Šintomi-za (někdejší Morita-za) roku 1885.

V přehledu děl, která zpracovávají náměty spojené s Jošicuneho legendou, by bylo možné pokračovat až do období přesahujícího reformy Meidži, naším hlavním zájmem je nicméně hra *Jošicune mezi květy sakur*, a proto se alespoň prozatím zastavme v období jejího vzniku. Na základě načrtnutého kulturně literárního vývoje lze z Jošicuneho legendy extrahovat ty motivy, které mají význam právě pro hru *Jošicune mezi květy sakur*. Mezi těmito motivy vynikají na obecné rovině následující charakteristické rysy.

- 1) Jošicuneho atraktivita a oddanost, kterou vzbuzuje v ženách (zde vyniká postava Jošicuneho milenky Šizuky a významná je i postava jeho manželky Kjó no Kimi, i když se objevuje jen v prvním dějství).
- 2) Jošicuneho vojenské úspěchy a respekt, který Jošicune vzbuzuje u svých vazalů (zde svou specifičností vynikají postavy Benkeie a Tadanobua, respektive jeho „liščího“ protějšku).

Právě těmito motivům se budeme věnovat, než přikročíme k samotnému rozboru hry.

nó hra *Benkei na lodi*:

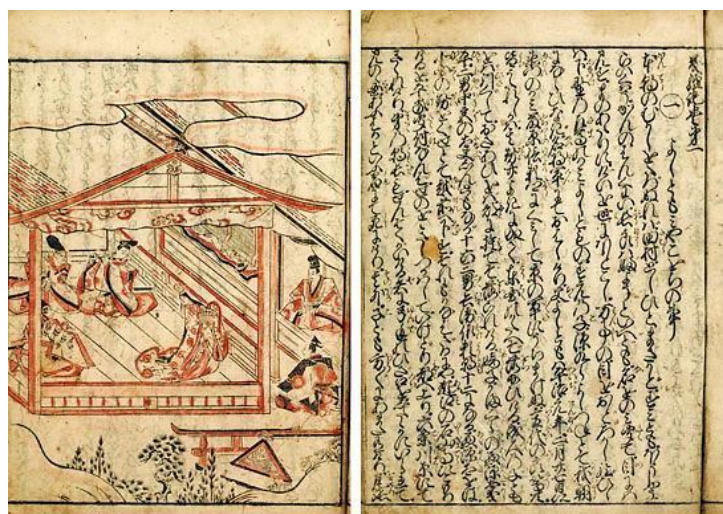
džóruri hra *Jošicune mezi květy sakur*:

- ① Tomomoriho duch útočící kopím na loď
- ② Benkei mnoucí růžence
- ③ Jošicune ztvárněný dětským hercem

Cesta prvního tónu

(*Putování s bubínkem Hacune*)

« scéně dominuje tanec Šizuky a Tadanobua »

Dvoustrana ze sešitového vydání *Zápisků o Jošicunem* z roku 1708.

(*Nové vydání Zápisků o Jošicunem ve velkém písmu – Šinpan dai-dži Gikei-ki*)

3.2. Jošicune a ženy

Pokud bychom se měli podrobněji zastavit u jednoho z možných zdrojů oblíbenosti Jošicuneho postavy, pak pozornost zasluhuje fakt, jak silné sympatie jsou Jošicunemu ve většině pramenů projevovány. Není pochyb o Jošicuneho charakteru ani přitažlivosti. V tomto kontextu sotva překvapí, že je Jošicune prakticky neustále, ať už přímo či nepřímou, obklopen řadou žen. A i když se v proudu literární tradice Jošicuneho postava postupně „vytrácí“ na úkor dalších postav, Jošicuneho atraktivita a „dostředivá síla“, která jej obklopuje, jsou zřejmé. I proto dávám tématu „Jošicune a ženy“ přednost před tématem „Jošicune a jeho vazalové“.

Logicky zde vyvstává otázka Jošicuneho vzhledu. Pozdější literární tradice Jošicunemu samozřejmě přisoudila auru přitažlivosti a jemného vzezření, jak je ale Jošicune popisován v pramenech blízkých době, ve které žil? Minobe Šigekacu ve své studii *Tradice a tvorba*, věnované postavě Jošicuneho vazala Benkeie z Musaši, při srovnání charakterů Benkeie a Jošicuneho poukazuje mimo jiné na rozpor v jejich fyzickém vzhledu: „Příběh hry *Benkei na mostě* vytváří kontrastní představu střetu drobného, pohledného mladíka Jošicuneho a Benkeie, urostlého muže snědé pleti. (...) V *Benkeiově příběhu* (druhý svazek, opis z období éry Genna: 1615 – 1624) je Benkei popsán jako ‚vysoký snědý muž‘, zatímco ‚Devátý syn‘ (Jošicune, pozn. aut.) je popsán jako ‚malý muž světlé pleti a nápadně šviháckého vzhledu‘. Lze zde tedy poukázat na kontrast mezi vzrůstem a typovým zařazením postav (Benkeie a Jošicuneho, pozn. aut.).“¹¹⁴. K tomuto kontrastu se ostatně ještě dostaneme.

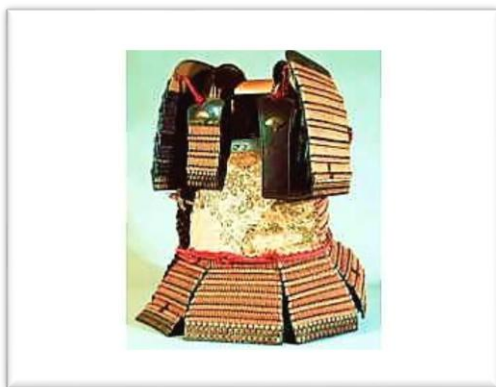
O tom, že Jošicune byl spíše malé postavy a působil až křehce, svědčí i následující pasáž z *Příběhu rodu Taira*, která popisuje poradu tairských velitelů před bitvou u Dannoury: „Džiróbjóe Moricugi z Etčú zase navrhoval: ‚Chcete-li se s někým utkat, tedy se utkejte s panem Jošicunem z Minamotů. Ten je sice bledé, nevýrazné pleti a malé postavy, ale snadno ho poznáte podle vystouplých předních zubů. Jen je třeba dát pozor na to, že záměrně stále převléká brnění i spodní roucho hitatare.‘ Nato Šičibjóe Kagekijo zvolal: ‚Ať je ten mrňavý holobrádek sebelepší bojovník, co mi může udělat? Chňapnu ho pod paží a hodím ho do moře!‘.“¹¹⁵ Tento nepřilíživý popis je pochopitelně zabarven tím, že vychází z nepřátelského tábora. Nicméně i v *Kronice vzestupu a pádu Minamotů a Tairů*, která straní Minamotům, je Jošicune popsán jako drobný mladík bělostné pleti, i když s doplňujícím konstatováním, že je obdařen oduševnělou tváří.¹¹⁶ A tak je nasnadě, že pozdější legendy skutečný Jošicuneho vzhled přetvořily do obrazu ideálního hrdiny.

¹¹⁴ Minobe, s. 63

¹¹⁵ Fiala, s. 411

¹¹⁶ Srovnej stranu 22 a pramen Macuo, Minobe & kolektiv, část 4, s. 154 – 155.

V *Zápisích o Jošicunem* je tento posun od popisnosti k básnické licenci jasně patrný. Když se Jošicune v první kapitole čtvrtého svazku *Zápisů o Jošicunem* má poprvé setkat se svým starším bratrem Joritomoem, je popsán následujícími slovy: „Do této rozmluvy vstoupí jemný muž, sotva čtyři až pětadvacetiletý, bělostné pleti a vznešeného vzhledu, s hustou bradkou. Oblečen je do spodního roucha z rudého brokátu a navrch má oděnu zbroj vázanou šarlatovými tkanicemi, doplněnou kováním a nízko posazenou suknicí. Na hlavě má helmu s kováním ve tvaru hvězdy a předsunutým hledím, posazenou hluboko do čela. Opásaný je mečem zdobeným zlacením a nad zády se mu tyčí šípy s letkami uprostřed černými a na okrajích bílými. V ruce svírá luk opletený ratanem a je usazen na urostlém svalnatém vraníkovi s bujnou oháňkou a hřívou, v sedle zdobeném kováním. Kůň má na sobě bohatý postroj a blíží se tichým krokem.“¹¹⁷ Na scénu nevstupuje bledý mladík malé postavy, ale sebevědomý „švihácký“ válečník.

vlevo: brnění, které měl Jošicune věnovat jako obětní dar svatyni Ójamacumi na ostrově Ómišima ve Vnitřním moři. Podle velikosti zbroje byla Jošicuneho tělesná výška odhadnuta na asi 150 cm (uvedený odhad je příkladem tělesné výšky, které dosahovala japonská středověká populace, a je uveden na adrese: http://ja.wikipedia.org/wiki/1_E0_m)

- ① Utagawa Šigekijo (obd. Meidži) cyklus *Šoga godžú-san cugi*, detail: mladý Jošicune s flétnou
- ② Utagawa Sadahide: Jošicune jako šlechic, *Sto hrdinských básní od sta básníků (Eijū hjakunin iššu, 1844, sešit básní waka, sestavil Rjokutei Senrjú – text: 九郎判官義経はやくゆきて待事あればいさぎよしおそくていそぐ道はあやうし: „9. syn a kapitán Jošicune se spěšně, s noblesou trpělivosti ubírá po nebezpečné cestě“)*
- ③ Utagawa Kunisada (1786 – 1864) cyklus *Tókaidó godžú-san cugi no učí*: Jošicune ve zbroji

¹¹⁷ Kadžihara, s. 187 – 188

I přes uvedené pasáže z dobových kronik se o Jošicuneho skutečném vzhledu můžeme jen dohadovat, spolehlivé prameny chybí. Je zde ale v každém případě patrná třecí plocha mezi tím, jak je Jošicune prezentován stranou Tairů a tím, jak je prezentován stranou Minamotů. Tato třecí plocha se pak do značné míry kryje s disproporcí, kterou můžeme cítit mezi „skutečným“ Jošicunem a „bájným“ či „literárním“ Jošicunem. Ať už se ale přikloníme na kteroukoli stranu a ať už byl skutečný Jošicune pohledný či nikoli, atraktivita, kterou ho obdařily pozdější legendy, je silná a jen těžko ji lze vykořenit z japonského kulturně kolektivního povědomí.

Zaměříme se nyní ve stručnosti na „silné ženské postavy“ v Jošicuneho okolí. Máme-li postupovat „od Adama“, či v tomto případě spíš „od Evy“, pak nelze opomenout Jošicuneho matku. Jošicuneho matka, známá jako paní **Tokiwa**, se narodila r. 1138 a zastávala služebnou pozici v rezidenci císaře Konoeho situované na kjótské Deváté ulici. Provdala se za Minamoto no Jošitomoa a po manželově smrti (1160) musela prchnout před hrozbou rodu Taira, který využil situace a oslabené Minamoty začal pronásledovat. Nakonec se Tokiwa podvolila Tairovi Kijomorimu a později se znovu provdala, tentokrát za Fudžiwaru Naganariho. Rok jejího úmrtí není znám. Místo v japonské literatuře si paní Tokiwa vysloužila především již dříve zmíněným únikem z Kjóta, kterým sebe a své tři syny (včetně sotva několikaměsíčního Jošicuneho) zachránila před pronásledováním ze strany Tairů a možnou smrtí. Kolem Tokiwiny postavy vznikla celá skupina děl označovaná jako *Tokiwa mono*. Námět Tokiwina útěku drsným terénem pokrytým sněhem je pro svou přitažlivost hojně zpracován již v žánru kówakamai, později se objevuje v nó hrách a ještě později ve hrách žánru džóruri a kabuki. Jmenovat lze například díla *Paní Tokiwa uprostřed hor* (*Jamanaka Tokiwa*, kówakamai), *Rozprava s paní Tokiwou* (*Tokiwa mondó*, nó), *Paní Tokiwa uprostřed hor v obrazech* (*Jamanaka Tokiwa e-maki*, otogizóši), *Obtěžkaná paní Tokiwa* (*Harami Tokiwa*, džóruri) či dílo *Minamotové, Tairové a čest paní Tokiwy* (*Genpei Tokiwa misao*, kabuki).

Další žena spojená s Jošicuneho legendou, **dcera opata Kiičiho**, Jošicunemu před jeho útekem z kuramského kláštera umožní přístup k tajnému svitku z opatovy sbírky, ze kterého chce Jošicune před zamýšleným zásahem proti nepřátelským Tairům získat potřebné znalosti o vojenské strategii. Tento motiv ze závěrečné kapitoly druhého svazku *Zápisů o Jošicunem* nemá historické opodstatnění, ale je podstatný co se týče Jošicuneho vlivu na ženy. Motiv návštěvy mladého Jošicuneho u opata Kiičiho se objevuje např. v nó hře *Tankai*, v „pohádkovém sešitě“ (otogizóši) *Rozprava o kapitánovi a hlavním městě* (*Hógan mijako banaši*), který je známý též pod názvem *Opat Kiiči*, dále v džóruri hře *Opat Kiiči a tři svitky ve zkratce* (*Kiiči hógen sanrjaku no maki*) nebo v „sešitě prchavého světa“ (ukijozóši) *Opat Kiiči a Tygří svitek* (*Kiiči hógen Tora no maki*).

Pověst o Jošicunem a dceři opata Kiičiho se podobá legendě, podle které byla Jošicunem a jeho hrou na flétnu okouzlena i sama **dcera Krále Démonů**, a to natolik, že mu poskytla ochranu před svým otcem a zasvětila ho do tajných nauk. Tento motiv se objevuje v pohádkovém sešitě *Vznešený syn a plavba po ostrovech (Onzōši šima watari)*.

Další ženskou literární postavou, která je s Jošicunem silně spjata, je **princezna Džóruri (Zářící Nefrit)**. V díle *Dvanáctý sešit Zářícího Nefritu (Džóruri džúnidan sóši)* se Jošicune a princezna Zářící Nefrit setkávají v zahradě princezny rezidence, a to prostřednictvím hudby. Když mladý Jošicune na své cestě do kraje Óšů v doprovodu směnárníka Kičidžiho doputuje do Jahagi (dnešního města Okazaki v prefektuře Aiči), uslyší z nápadně krásné rezidence vycházející melodii koto. Začne hru na koto doprovázet vlastní hrou na flétnu, a tak princezna Zářící Nefrit vyšle služebnou, aby zjistila, kdo se tak umně přidal k její hře na koto. Služebná se vrátí s tím, že na flétnu hraje pohledný mladík se snítkou sakury za dvořanskou čapkou. Dojde k výměně veršů mezi princeznou a Jošicunem, díky které se mladá dvojice utvrdí ve vzájemném citu pro literaturu a patřičné míře vzdělanosti. Později se Jošicune a princezna setkají a uprchnou spolu. V kraji Suruga (střed dnešní prefektury Aiči) ovšem Jošicune smrtelně onemocní. Princezna Zářící Nefrit ho nakonec vzkřísí slzou, která na Jošicuneho dopadne během její zoufalé modlitby. Jošicune prožije s princeznou různá dobrodružství, v cestě na Óšů ale posléze pokračuje sám. Princezna se vrátí do Jahagi, kde ji Jošicune ještě jednou navštíví. Existuje mimo jiné legenda, že princezna se po vyslechnutí zprávy, že se Jošicune na severu oženil, vrhla do řeky a utonula.¹¹⁸ V každém případě se zde spojují dvě významné japonské narace, příběh princezny Zářící Nefrit, který stál na počátku žánru džóruri, a Jošicuneho legenda.

Pověsti Jošicuneho spojují i s dcerou Tairy Tokitady (1128/30 – 1189), známou jako **princezna Warabi** (Warabi hime). Jedná se o nevlastní starší sestru Jošicuneho ženy, která ve hře *Jošicune mezi květy sakur* vystupuje jako paní Kjó no Kimi (doslovně „knížecí choť“). V genealogii japonské šlechty nazvané *Sonpi bunmjaku* se tato starší Tokitadova dcera objevuje jako Jošicuneho konkubína. Její skutečné jméno není známo, jako Warabi hime („Kapradinová Dáma“) je známa v kraji Noto (ten se nacházel na území dnešní prefektury Išikawa, a právě na poloostrov Noto byl Tokitada vyhoštěn po porážce Tairů). Po bitvě u Dannoury se mladší Tokitadova dcera spolu s ostatními přeživšími stává Jošicuneho rukojmím. Tokitada nechce obětovat osmnáctiletou dceru, kterou má se svou stávající ženou, a proto Jošicunemu nabídne, aby uzavřel politický sňatek s jeho starší dcerou z předchozího manželství, urozenou dámou Warabi (podle *Příběhu rodu Taira* jí tehdy bylo 23 let, podle *Kroniky vzestupu a pádu Minamotů a Tairů* 28 let).¹¹⁹

¹¹⁸ Srovnej Suzuki, s. 42 – 48.

¹¹⁹ K osobě princezny Warabi srovnej následující odkaz:
<http://ja.wikipedia.org/wiki/%E8%95%A8%E5%A7%AB>

Co se týče identity Jošicuneho ženy, ve hře *Jošicune mezi květy sakur* vystupuje jako **Kjó no Kimi („knížecí choť“)** a kamakurský vyslanec Kawagoe Taró ji oslovuje jako „Tokitadovu dceru“, třebaže Taira Tokitada ji adoptoval a jejím skutečným otcem je právě Kawagoe Taró. Scénu tak obohacuje napětí mezi alianční a rodovou příslušností paní Kjó no Kimi. Kjó no Kimi se navíc jako adoptovaná příslušnice rodu Taira cítí být příčinou toho, že Jošicune upadl v nemilost u bratra, šóguna Joritomoa, který Tairům vyhlásil boj. Aby nebyla muži přítěží, podřízne si v závěru scény hrdlo. Není ovšem jisté, zda Jošicuneho ženou skutečně byla **dcera Tairy Tokitady** (ať už osvojená či skutečná). Podle *Zápisků o Jošicunem* byla Jošicuneho ženou **dcera „vrchního velitele z Kogy“**, která zemřela společně se svým manželem, pětiletým synem a novorozenou dcerou během dobývání koromogawské rezidence. Kronika *Zrcadlo východních provincií* uvádí, že s Jošicunem zemřely jeho dvaadvacetiletá žena a čtyřletá dcera.¹²⁰ Tyto údaje napovídají, že se Jošicune oženil nejpozději zhruba ve svých šestadvaceti letech, a že jeho ženě bylo v době, kdy mu porodila dceru, osmnáct let. Kromě toho se její věk 22 let neshoduje s legendou o princezně Warabi, pokud tedy přijmeme verzi, že Jošicuneho ženou byla dcera Tairy Tokitady, muselo by jít o Tokitadovu mladší, ne starší dceru...

Zdaleka nejsilněji mezi ženskými postavami z legend o Jošicunem v každém případě vystupuje **paní Šizuka (Šizuka gozen)**, dcera Iso no Zendži, která studovala přednes a tanec spojený s písněmi širabjóši u Fudžiwary Mičinatoriho (1106 – 1160). Šizuka se díky průpravě své matky a svému talentu stala známou tanečnicí širabjóši (interpretkou písní doprovázených tancem v mužském kostýmu). Když Jošicune upadl v nemilost, byla Šizuka jako jeho milénka zadržena a dopravena do Kamakury ke dvoru šóguna. Když byla vyzvána, aby zatančila v kamakurské Hačimanově svatyni před zraky Jošicuneho bratra Joritomoa a jeho dvořanů, namísto gesta pokory prý svým tancem vyjádřila vzdor a stvrdila jím svou lojalitu k Jošicunemu. Když se navíc potvrdilo, že čeká Jošicuneho dítě, byla Šizuka odstraněna. Tento motiv, jak jsme mohli vidět, se objevuje v mnohých literárních pramenech, např. v textu kówakamai *Šizuka*, v nó hře *Curugaoka*, či v Čikamacuově hře *Ohledání lůna samodruhé Šizuky*. Jako silná postava se Šizuka objevuje i ve hře *Jošicune mezi květy sakur*, zejména na konci prvního dějství, kdy si oblékne brnění a s halapartnou v ruce se aktivně zapojí do obrany horikawské rezidence. Stejný motiv najdeme již v nó hře *Šóson* a lze ho považovat přímo za esenci „samurajského ducha“ Šizuky. Síla japonských žen ale nevychází jen z literární licence. Svědčí o tom válečnice Tomoe (obd. Heian až Kamakura), Curu hime („Jeřábí princezna“, 1526? – 1543?), nebo manželka zakladatele kjótské Doshisha University Niidžimy Džóa, Jae (1845 – 1932), která v roce 1868 se „Spencerovkou“ v ruce bránila hrad Wakamacu...

¹²⁰ Srovnej Suzuki, s. 203 – 204.

3.3. Jošicune a vazalská oddanost

Jošicuneho „síla“ se nepřenáší jen na ženy, ale i na muže, kterým Jošicune velí. Japonský vazal je svému pánovi z podstaty oddán s automatickou bezmezností (výjimku zde svým způsobem tvoří Benkei, který se ve hře *Jošicune mezi květy sakur* i přes svou oddanost svému pánovi „vymyká“). Navzdory této automatické poslušnosti se ale zdá, jako by oddanost vazalů k Jošicunemu vycházela spíše z náklonnosti než z povinnosti. Jako by se o svůj „magnetismus“ se svými vazaly dělil. Je tomu tak snad proto, že Jošicune jako vazal svého staršího bratra šóguna Joritomoa a jako velitel vojenských sil rodu Minamoto dokáže vnímat vztah pána a vazala „z obou stran“. Rozpor mezi tím, že Jošicune je zároveň pánem a vazalem, že je tím kdo je poslušen i tím kdo poroučí, je v Jošicuneho legendě nezanedbatelný. A spor Jošicune – Joritomo je vlastně fatálním důsledkem tohoto napětí. Na jedné straně je Jošicune povinován loajalitou císaři a šógunovi (přičemž mezi těmito dvěma institucemi vzniká „tření“). Na straně druhé je Jošicune povinen zohlednit své vlastní vazaly.

Mezi Jošicuneho vazaly, které lze považovat za historické osobnosti, obecně vyniká **Jošimori (Saburó) z Ise** („Ise no Jošimori“ či „Ise no Saburó“). Ve hře *Jošicune mezi květy sakur* je zmíněn pouze okrajově (jako jeden z těch, které Jošicune pod záminkou dočasné dovolené vyslal pátrat po uprchlých přeživších z rodu Taira), nicméně i zde je zařazen mezi Jošicuneho nejlepší muže. V *Příběhu rodu Taira* vystupuje jako horský mnich z kláštera na hoře Suzuka v kraji Ise. V *Příběhu éry Heidži* se Jošimori objevuje jako syn z rezidence v kraji Ueno, kde se Jošicune zdrží během své cesty na sever. V *Kronice vzestupu a pádu Minamotů a Tairů* je uvedeno, že tento rodák z kraje Ise byl uvězněn za vraždu manžela své tety, následně byl omilostněn, v kraji Ueno (na území jedné z městských částí dnešního východního Tokia) se setkal s Jošicunem a stal se jedním z jeho mužů. Legendu, podle které Jošimori s Jošicunem uzavřel vazalskou smlouvu v době Jošicuneho útěku z Kuramy do Hiraizumi, ovšem nelze historicky ověřit. V každém případě ale Jošimori proslul jako neohrožený válečník. Podle sedmisvazkových *Zápisů bláznivého správce (Gukan-šó)* právě Jošimori z Ise skolil Minamoto no Jošinaku (Jošicuneho bratrance, který byl v roce 1183 po nástupu císaře Gotoby na trůn dosazen do funkce šóguna). *Zrcadlo východních provincií* a *Příběh rodu Taira* za původce Jošinakovy smrti ovšem označují Išidu Tamehisu. *Zrcadlo východních provincií* dále tvrdí, že Jošimori v bitvě u Dannoury zajal tairského velitele Munemoriho a jeho syna Kijomuneho. V době, kdy Jošicune čekal v Košigoe na audienci u šóguna, prý ale Jošimori vyvolal spor s vazaly Jošijasua z První ulice (Ičidžó Jošijasua), manžela šógunovy mladší sestry, což mělo Joritomoa ještě utvrdit v jeho nedůvěře k Jošicunemu.

Po Jošicuneho smrti se měl Jošimori z Ise různě skrývat, nakonec byl ale dopaden kamakurskými oddíly a popraven. Jeho rozčtvrcené tělo bylo pak veřejně vystaveno. Podle deníku Kanezaneho z Deváté ulice *Lazuritové listy (Gjoku-jó)* se tak stalo dvacátého pátého dne sedmého měsíce druhého roku éry Bundži (1186).

Výraznou osobností mezi Jošicuneho vazaly je i **Musašibó Benkei** či Benkei z kraje Musaši. „Historický záznam Benkeiova jména najdeme v *Zrcadle východních provincií*, a to pouze u dat třetího a šestého dne jedenáctého měsíce zakládajícího roku éry Bundži (1185). V záznamu ze 3. dne 11. měsíce je uvedeno, že „mnich Benkei“ spolu se zhruba dvěma sty Jošicuneho jezdci ve snaze uniknout před výtkami vzešlymi z Kamakury opustil Kjóta. Pátého dne podle záznamu došlo v Kawadžiri v kraji Seccu k potyčce s muži Tady Jukicuny. Následujícího šestého dne Jošicuneho muži pokračují z přístavu v Daimocu na lodích, protivětrem a vlnobitím jsou ale lodě zahrnány zpět. Jošicuneho síly jsou rozptýleny a z těch, kdo zůstali Jošicunemu po boku, zbyli jen Aricuna z Itó, Hori Kagemicu, Šizuka a „Musašibó Benkei“, se kterými Jošicune pokračuje v cestě do Hiraizumi.“¹²¹ Je zřejmé, že Benkei patřil mezi muže, kteří měli k Jošicunemu blízko, nicméně kromě Sugijamou citované zmínky o tom, že Benkei Jošicuneho doprovázel na jeho útěku z Kjóta, spadají informace o jeho osobě spíše do oblasti pověstí. Početné legendy shodně Benkeie popisují jako hřmotného muže snědé pleti a prudké povahy. Standardní je také spojení Benkeie s jeho sedmi „nástroji“: železným hrablem, kladivem, pilou, bojovou sekerou, palicí, srpem a vidlicí sasumata (původně se jednalo o nástroj pro zatýkání zločinců). Tento motiv lze do jisté míry považovat za parodii sedmi nástrojů pravého samuraje, kterými jsou zbroj, dlouhý meč, krátký meč, šíp, luk, kožený kyrys a přilba. Benkei je obávaný bojovník a loajální vazal, jeho prudkost je ale pro Jošicuneho spíš přítěží. Vztah Benkeie a Jošicuneho je ostatně podle pověstí ambivalentní od samého počátku, od chvíle, kdy se měli střetnout v boji na Velkém mostě na Páté ulici. Různé verze se ale neshodují, zda pocestné na mostě ohrožuje Jošicune nebo Benkei. „Podle nó hry *Benkei na mostě* není tím, kdo ohrožuje pocestné na mostě na Páté ulici Benkei, ale sám Jošicune. Ve stejnojmenném pohádkovém sešitě („otogizóši“ s názvem *Benkei na mostě*) je tento motiv rozvinut tak, že se Jošicune posvátnou přísahou zavázal skolit tisíc osob z rodu Taira, aby uctil památku svého otce Jošitomoa. Pověst, že Jošicune skolil tisíc osob, se objevuje v džóruri z období Edo *Obtěžkaná paní Tokiwa* (Čikamacuova hra z r. 1710) a v dalších dílech.“¹²² Ani tradiční místo střetu (most na Páté ulici) není konstantní, objevuje se až v nó *Benkei na mostě* či v obrázkovém svitku *Musašibó a znamení v obrazech (Musašibó e-engi)* z konce obd. Muromači.

¹²¹ Sugijama, s. 166

¹²² Suzuki, s. 74 – 75

„Podle *Zápisů o Jošicunem*, v současnosti považovaných za nejstarší dochovanou verzi Jošicuneho legendy, se Jošicune a Benkei střetli v ulici Horikawa a v chrámu Kijomizu. Benkei ve snaze získat tisíc mečů noc co noc napadá kolemjdoucí, až mu jedné noci, když kráčí ulicí Horikawa, do cesty přijde mladík opásaný zlatým mečem, hrající na flétnu. Když Benkei zaútočí, mladík ho svižně odrazí, vyskočí na 9 šaku (asi 2,7 m) vysoký hliněný val a unikne. Následujícího dne, osmnáctého dne šestého měsíce, se obyvatelé hlavního města shromažďují, aby vykonali pouť k bohyni Kannon a navštívili hrám Kijomizu. Město ožívá ruchem. Benkei se chce zmocnit Jošicuneho meče, a čeká proto pod svahem Kijomizu. Když nastane večer, ozve se zvuk flétny a objeví se Jošicune. Odrazí velké kopí, kterým Benkei zaútočí, a lehce se vznese do vzduchu. Boj se tak přenesl až k terase chrámu Kijomizu. (Ta je dodnes vyhledávaným kjótským místem, jedná se o impozantní dřevěnou konstrukci spočívající na 139 pilotech vysokých 15 m, pozn. aut.). Jošicune, aby nevzbudil nežádoucí pozornost, je přestrojen za ženu. Souboji drobného Jošicuneho s urostlým Benkeiem udiveně přihlíží početná skupina diváků. ‚Kdo je asi silnější?‘. ‚Zdá se, že ta křehulka... Dnešní mniši jsou slaboši...‘. Jošicune nakonec Benkeie srazí k zemi, ten se vzdá a posléze se stane doživotním Jošicuneho vazalem.“¹²³ Co se ovšem týče Benkeiovy životní cesty do doby, než spojil svůj osud se službou Jošicunemu, očitáme se opět na poli legend. Podle *Zápisů o Jošicunem* se měl Benkei narodit znásilněné Nii Dainagon hime (princezně známé jako „Vrchní rada druhé hodnosti“). Těhotenství mělo trvat celých 18 měsíců (podle *Benkeiova příběhu* dokonce 3 roky) a už jako novorozeně prý Benkei připomínal spíš dvou či tříleté dítě. Ať už byl ale Benkeiův původ jakýkoli, jeho pozice mezi postavami tvořícími japonskou kulturní tradici zůstává neotřesená. „V *Záznamech o bojích Minamotů a Tairů (Genpei tódžó-roku)*, sestavených na konci období Kamakura a během období Muromači, se Benkeiovo jméno neobjevuje až do zmínky o bitvě u Ičiotani (o Hijodorigoe, tedy místě obchvatu, a o rozhodujícím útoku ze zálohy). Veřejnost má nicméně Benkeie ve značné oblibě a Benkeiovo jméno se objevuje v řadě přísloví, jako jsou následující rčení: ‚sedm Benkeiových nástrojů‘ (Benkei no nanacu dógu – viz výše), ‚domácí Benkei‘ (uči Benkei – takto se označuje osoba, která se navenek chová nenápadně, ale v soukromí autoritativně), ‚zemřít hrdě jako Benkei‘ (Benkei no tači ódžó – přeneseně se jedná o vytrvání do posledního dechu), ‚Benkeiovo slabé místo‘ (Benkei no naki dokoro – jedná se o holeň, toto přísloví lze srovnat s výrazem ‚Achillova pata‘), a další.“¹²⁴ Je zřejmé, že ačkoli historický Benkei je osobou spíše neznámou, jeho legendární protějšek je v japonském povědomí přítomen jako velmi živoucí postava.

¹²³ Suzuki, s. 68 – 70

¹²⁴ Nakai a kolektiv, s. 26

Další Jošicuneho vazal, u jehož osobnosti bych se chtěla zastavit, je **Sató Tadanobu**. Je znám jako mladší bratr Sató Cuginobua, který měl Jošicunemu v bitvě u Jašimy zachránit život tím, že se postavil do cesty šípu vystřelenému Tairou Noricunem. K Jošicuneho mužům se „bratři ze Sató“ Cuginobu a Tadanobu přidali již v době, kdy se v kraji Óšú v roce 1180 formovaly síly Minamoto no Joritomoa. Je to logické vzhledem k tomu, že jejich původním lenním pánem byl Fudžiwara Hidehira, šlechtic nakloněný straně Minamotů, který později Jošicunemu poskytnul útočiště, když Jošicune upadl u svého staršího bratra Joritomoa v nemilost. Sedmnáctého dne desátého měsíce zakládajícího roku éry Bundži (1185) na Jošicuneho kjótskou rezidenci zaútočil Joritomoem pověřený Tosabó Šóšun (známý též jako Šóson) se svými muži. Mezi těmi, kdo se postavili na Jošicuneho obranu, byl i Tadanobu. Dokonce měl sám vyběhnout z brány proti nepřátelům. Třetího dne jedenáctého měsíce Jošicune opustil Kjóto a Tadanobu ho následoval, ale když ztroskotal pokus odplout na Kjúšú, oddělil se od Jošicuneho (v oblasti dnešního města Udži nedaleko Kjóta) a tajně se vrátil do hlavního města. Jeho úkryt je ale odhalen dopisem, který Tadanobu napsal své milence a který se dostal do rukou jejímu muži. Vzpomeňme na nó hru *Aidžu a Tadanobu*, která se zabývá právě motivem Tadanobuovy zapovězené lásky. Dvaadvacátého dne devátého měsíce druhého roku éry Bundži (1186) je kamakurskému vazalovi jménem Kasuja Arisue tajně oznámeno místo Tadanobuova pobytu a Kasuja následně napadne rezidenci „Východní Strž“ (Higaši no Tóin, kjótské sídlo jedné z vedlejších větví rodu Fudžiwara). Během útoku Tadanobu spolu s dalšími dvěma vazaly spáchá rituální sebevraždu. Podle *Zrcadla východních provincií* a podle *Kroniky vzestupu a pádu Minamotů a Tairů* Tadanobu zemřel ve věku dvaceti šesti let. Na Tadanobuově náhrobku v chrámu Iódži ve městě Fukušima (prefektura Fukušima) je ale uveden věk 34 let.

Z hist. hlediska se nedá říci, že Sató Tadanobu mezi Jošicuneho vazaly vyniká, nicméně ve hře *Jošicune mezi květy sakur* je mu přisouzena velice výrazná a charakteristická role. Tadanobu zde svými fyzickými schopnostmi i frekvencí výstupů na jevišti předcívá i Benkeie z Musaši, který je výraznou postavou již z podstaty svého charakteru. V první scéně druhého a všech scénách čtvrtého dějství je Tadanobu je spolu s Jošicuneho milenkou Šizukou hlavním hrdinou. Jeho přítomnost je neopominutelná i v pátém dějství. Hra *Jošicune mezi květy sakur* navíc Tadanobuovu postavu zcela inovuje tím, že ji spojuje s motivem bílé lišky, převzatým z čínského folklóru. Na konci čtvrtého dějství je Tadanobu, co dosud doprovázel Šizuku, konfrontován s Tadanobuem, který se vrátil z rodného kraje a vyhledal Jošicuneho na útěku v Jošinu. Ukáže se, že Tadanobu, jež chránil Šizuku, je ve skutečnosti vtělením bílého lišáka, kterého přilákal zvuk bubínku Hacune, protože tento bubínek svěřený Šizuce je potažen kůží jeho rodičů.

Zaměříme-li se na ty z Jošicuneho vazalů, kteří vystupují ve hře *Jošicune mezi květy sakur*, měla by zde padnout ještě dvě jména. Džiró ze Surugy a Rokuró z Kamei jsou v celkovém kontextu hry *Jošicune mezi květy sakur* pouze vedlejšími postavami, ale na druhé straně typologicky reprezentují celou skupinu vazalů, kteří spadají pod Jošicuneho velení. A ačkoliv je jejich funkce těchto dvou postav do značné míry pouze „spojovací“, „výstelková“, nelze ignorovat skutečnost, že svým charakterem reprezentují typ „ukázkového vazala“. **Džiró (Šigekijo) ze Surugy** je zahrnován mezi takzvané „čtyři Jošicuneho nebeské krále“¹²⁵. Nebyl vysoce urozeného původu, než se stal vazalem, měl být lovcem. Původně vstoupil do služby k Minamoto no Joritomoovi, ale v roce 1180 se stal vazalem Minamoto no Jošicuneho. Spolu s ním pak prošel bitvami u Udžigawy, Ičiotani, Jašimy i Dannoury. Podle *Kroniky vzestupu a pádu Minamotů a Tairů* Džiró ze Surugy skolil Jošicunem zajatého syna Tairy Munemoriho, mladého Tairu Jošimuneho. A podle *Zápisků o Jošicunem* právě Džiró ze Surugy odrazil útok Tosabó Šóšuna na Jošicuneho horikawskou rezidenci, dostihl trestný oddíl vyslaný proti Jošicunemu z Kamakury a jeho velitele Šóšuna – Šósona popravil na břehu řeky Kamo v oblasti Šesté ulice. Mimo jiné je Džiró ze Surugy hrdinou textu kówakamai *Šigekijo* či nó hry *Vyprávějící Suzuki*.

I **Rokuró (Šigekijo či Šigehiro) z Kamei** patří mezi „čtyři Jošicuneho nebeské krále“. V *Zrcadle východních provincií* je sedmého dne pátého měsíce zakládajícího roku éry Bundži (1185) zaznamenáno, že jistý Rokuró z Kamei poté, co Jošicune upadl v nemilost, doručil do Kamakury jeho písemnou přísahu věrnosti. V *Kronice vzestupu a pádu Minamotů a Tairů* Rokuró z Kamei vystupuje jako účastník bitvy u Ičiotani. *Zápisky o Jošicunem* zase barvitě líčí hrdinný boj, který třiadvacetiletý Kamei svedl po boku svého staršího bratra Suzukiho Saburóa při zoufalé obraně koromogawské rezidence, než předešel svého pána Jošicuneho v cestě na onen svět.

Vlevo: Cukioka Jošitoši (1839 – 1892) první střet mladého Jošicuneho a Benkeie (sbírka Nišii Seikiho)

Vpravo: Utagawa Hirošige (1797 – 1858) cyklus *Jošicune ičidai-ki no uč*: Saburó z Ise skládá vazalský slib

¹²⁵ Jedná se o čtyři Jošicuneho nejvěrnější a nejschopnější vazaly (義経四天王 Jošicune šitennó) mezi které patří Saburó z Ise, Džiró ze Surugy, Rokuró z Kamei a Cuneharu (Hačiró) z Kataoky. Výraz „čtyři nebesští králové“ původně vychází z buddhistické terminologie a označuje vládce čtyř světových stran: božstvo Džikokuten (ochránce Východu), božstvo Zódžóten (ochránce Jihu), božstvo Kómokuten (ochránce Západu) a božstvo Bišamonten (ochránce Severu).

4. Literární mýtus a „jeviště světa“

Trh, to je divadlo.

(Francis Bacon)

Jošicuneho legenda si našla cestu staletími, zanechala své stopy v žánru nó her a dokázala rezonovat i s „prchavým světem“ období Edo, tak jak ho odrážejí dřevoryty či „měšťanské drama“ 18. století. Jošicune vstoupil na „prkna znamenající svět“ v ještě lidštvější podobě, než tomu bylo dříve, ale neztratil hrdinskou auru. V této souvislosti není nijak překvapivé, že hra Takedy Izumoa, Mijoši Šórakua a Namiki Senrjúa (Sósukeho) z roku 1747 *Jošicune mezi květy sakur* patří mezi „tři slavná díla“ (三大名作 sandai meisaku či 三大傑作 sandai kessaku) z období Edo. Dále sem patří hra Takedy Izumoa, Mijoši Šórakua a Namiki Senrjúa z r. 1748 *Slabikář a pokladnice čtyřiceti sedmi věrných róninů* (*Kanadehon Čúšingura*) a hra stejného autorského týmu z r. 1746 *Sugawara Mičizane a zrcadlo v umění kaligrafie* (*Sugawara dendžu tenarai kagami*).

4.1. Zpracování legend o Jošicunem ve hře „Jošicune mezi květy sakur“

Dospěli jsme k pomyslnému vrcholu Jošicuneho literárního mýtu, do doby, kdy vznikla hra *Jošicune mezi květy sakur* (*Jošicune senbon zakura*). V souladu s běžnou praxí 18. století hra vzešla ze spolupráce tří autorů, ale přesto se v ní legendy, které během staletí opředly Jošicuneho postavu, spojují v harmonickém celku. Uvedení celé hry by časově představovalo až dvanáct hodin. Některé scény se uvádějí jen zřídka nebo prakticky vůbec. Hra *Jošicune mezi květy sakur* nicméně zůstává svěží součástí japonského literárního a dramatického odkazu. Ani oddělené inscenování oblíbených scén nenarušuje její poutavost a plynulost. Tato vnitřní integrita hry *Jošicune mezi květy sakur* v mnohém ohledu vychází z kontinuity japonské literární tradice, autoři převzali mnohé motivy z *Příběhu rodu Taira*, ze *Zápisků o Jošicunem* či z divadelních her žánru nó. Jinak řečeno konstrukce hry „drží pohromadě“ mimo jiné díky odkazům na Jošicuneho legendu, které je japonský čtenář – divák schopen snadno dešifrovat. A nejedná se jen o obsahovou, ale i o formální podobnost. Z nó her jsou například na některých místech hry citovány celé pasáže. Poprvé byla hra *Jošicune mezi květy sakur* uvedena v prosinci roku 1747 v Ósace v divadle Takemoto-za a již její název napovídá mnohé o jejím propojení s Jošicuneho legendou a zároveň o jejím originálním místě v proudu japonské kultury. Původní název *Jošicune senbon zakura* lze doslovně přeložit spojením „Jošicune a tisíc sakur“, přičemž sakura je zde symbolem krásy a pomíjivosti.

V japonském povědomí v sobě koncept pomíjivosti nese každé roční období, sakura samozřejmě reprezentuje jaro, pomíjivá krása léta je reprezentována japonskou tradicí letních ohňostrojů, barevné listy symbolizují podzim a pomíjivost zimy symbolizuje sněh. Jedná se o svého druhu kulturně pojatou časovou spirálu, která v sobě skrývá nejen křehkost pomíjivosti, ale i sílu vzkříšení. Sakurové květy jsou mimo jiné symbolem Cesty samuraje. Život samuraje má skončit náhle, v boji, zároveň má ale být odkazem, který nevymizí z lidského povědomí, tak jako květy sakur každé jaro znovu rozkvetou. V Jošicuneho případě takový odkaz vzniknul a hra *Jošicune mezi květy sakur* je jedním z důkazů. Zastavme se nyní u okolností vzniku hry *Jošicune mezi květy sakur*, u jejích autorů, u její struktury a u jejích variant, které vznikly v důsledku její popularity.

4.1.1. Autoři

V období Edo bylo běžnou praxí, že autoři, vypravěči, hráči na šamisen a herci byli vázáni ke konkrétní divadelní scéně. Divadelní hry tak vznikaly pro potřebu té které konkrétní scény a zpravidla se na nich podíleli tři autoři, kteří si mezi sebou „rozdělili“ odpovědnost za sepsání jednotlivých aktů.¹²⁶ Rozdělení aktů mezi autory se logicky řídilo hierarchií autorů a důležitostí jednotlivých aktů. Vyjdeme-li z klasické struktury dramatu o pěti dějstvích, je důležitost jednotlivých scén následující:

1. dějství	(ičidanme)	◆ <u>úvod</u> (kuči) – nepaří mezi jednoznačně silné scény,
(též daidžo) ale některé teorie ho připisují hlavnímu autorovi
		◆ ústřední část (naka)
		◆ závěr (kiri)
2. dějství	(nidanme)	◆ <u>úvod</u> (kuči)
		◆ ústřední část (naka)
		◆ <u>závěr</u> (kiri) – třetí stěžejní scéna
3. dějství	(sandanme)	◆ <u>úvod</u> (kuči)
		◆ <u>ústřední část</u> (naka)
		◆ <u>závěr</u> (kiri) – stěžejní scéna, vyvrcholení zápletky
4. dějství	(jodanme)	◆ <u>úvod</u> (kuči) – „poutní“ pasáž (<u>mičijuki</u>) – relativně výrazná scéna obvykle lyrického charakteru
		◆ ústřední část (naka)
		◆ <u>závěr</u> (kiri) – druhá stěžejní scéna
5. dějství	(godanme)	◆ jednoaktové závěrečné dějství (kiri)

¹²⁶ Tato praxe kolektivního autorství je označována jako „gassaku“ (合作). Podrobněji viz Klopfenstein, s. 33 – 46.

Obvykle tedy bylo rozdělení aktů mezi tři autory následující. Hlavní autor (立作者 *tate-sakuša*) se ujal stěžejních aktů, konkrétně klíčového třetího dějství (zejména jeho závěrečné scény), a pravděpodobně i druhého a čtvrtého dějství. Pramen *O romantickém díle (Denki saku-šo)*¹²⁷ hlavnímu autorovi přisuzuje také expozici díla, tedy úvod prvního dějství. „Druhému autorovi“ pak mohlo připadnout druhé a čtvrté dějství nebo jejich části a „třetí autor“ se logicky ujal prvního a pátého dějství (méně stěžejních scén). Jde ale o ideální model, který je třeba posuzovat ad hoc, jak upozorňuje Klopfenstein.

Hru *Jošicune mezi květy sakur* vytvořil „silný autorský tým“ Takedy Izumoa, Mijošiho Šórakua a Namikiho Senrjúa. Pod původním textem jsou autoři podepsáni právě v tomto pořadí, přesto jejich pozice v autorském týmu nejsou jednoznačné. Texty reflektující otázku autorství v případě japonských divadelních her z období Edo pocházejí z podstatně pozdějšího období než hry samotné (např. od vzniku hry *Jošicune mezi květy sakur* do vzniku díla *Denki saku-šo* uběhlo zhruba sto let). Nelze tedy činit jednoznačné závěry ohledně hierarchie mezi autory a nelze jednoznačně rozhodnout, kdo byl autorem té které scény. Eduard Klopfenstein upozorňuje konkrétně na dvě teorie reflektující otázku autorství hry *Jošicune mezi květy sakur*. Autorem první teorie je Mori Šú.¹²⁸ Mori Šú na základě podobností v rétorice a tematických motivech poukazuje na podobnost mezi závěrem třetího dějství hry *Jošicune mezi květy sakur* (scénou *Obchod s nakládaným suši*) a dřívějšími Takedovými hrami (konkrétně se jedná o hry *Šokacu Kómei a válečná porada nad kotlíkem (Šokacu Kómei kanae gundan)* a *Pravda o kamakurském generálovi (Udaišó Kamakura džikki)*, obě pocházejí z roku 1724). Pro scénu *Obchod s nakládaným suši* i pro dvě výše uvedené hry podle Moriho platí, že se v nich hojně vyskytují jímavé pasáže a dějové zvraty vzešlé z okolností, které jsou známy divákům, ale nikoli postavám. Tyto autorské postupy se podle Moriho neshodují se stylem Namikiho Senrjúa, který naopak nechává postavy jednat s určitým úmyslem, který je divákům odhalen až posléze. Většina motivů scény *Obchod s nakládaným suši* (setkání Koremoriho s paní Wakaba no Naiši či zasažení Gonty do situace) se s tímto postřehem shoduje, ale v konečné náhlé proměně Gontova charakteru by naopak bylo možné vidět autorský vliv Namikiho Senrjúa (nikoli Takedy Izumoa).

¹²⁷ Srovnej pramen Nišizawa. Dílo *Denki saku-šo* vzniklo zhruba v letech 1843 – 1851.

¹²⁸ Eduard Klopfenstein ve svém snrnutí Moriho tezí vychází z následujících pramenů:

1. Mori, Šú. „Takeda Izumo no sakuša ičizuke kó“ („Teze o pozici a autorství Takedy Izumoa“), in: *Kokugo kokubun (Japonský jazyk a japonská literatura)*. Kjóto: Kyoto teikoku daigaku, leden 1949, vol. 17, no. 9, s. 39 – 44. ISSN 09107509
2. Mori, Šú. „Džóruri gassaku-ša kó (1/2) – Namiki Sósuke no džóruri“ („Teze o kolektivním autorství her žánru džóruri (1/2) – hry Namiki Sósukeho“), in: *Džinbun kenkjú (Výzkum písemnictví)*. Ósaka: Ósaka ichiricu daigaku bungakkai, prosinec 1950 / duben 1951, vol. 1, no. 12 / vol. 2, no. 4, s. X – X / s. 45 – 75. ISSN 04913329
3. Mori, Šú. „*Jošicune senbon zakura to Takemoto-za no hitobito (Hra „Jošicune mezi květy sakur“ a lidé z divadla Takemoto-za)*“, in: divadelní program z dubna 1970 (no. 127)

Mori Šú nicméně považuje Takedu Izumoa za hlavního autora hry *Jošicune mezi květy sakur*. Na základě uvedené analýzy Mori připisuje první dějství hry Takedovi Izumoovi, druhé dějství Namikimu Senrjúovi, třetí dějství Takedovi a čtvrté dějství Namikimu (s výjimkou „cesty“ mičijuki, kterou připisuje Takedovi). Páté dějství Mori připisuje Mijošimu Šórakuovi, který se tak v Moriho teorii jeví jako „třetí autor“ hry *Jošicune mezi květy sakur*; přestože je pod původním textem uveden na druhém místě. Autorem druhé teorie o autorství hry *Jošicune mezi květy sakur* je Učijama Mikiko.¹²⁹ Učijama rozlišuje následující tři typy japonského klasického dramatu.

A Hry (scény), které využívají schéma „oja-ko-on-ai-geki“, tedy dramatičnost pramenící z konfuciánské úcty dětí vůči rodičům a vrcholící ve čtvrtém dějství. Láska potomků k rodičům je zde zachycena jako žádoucí ušlechtilý cit a navzdory obtížím bývá vyústění dramatu optimistické.

Typ A považuje Učijama Mikiko za typický pro Takedu Izumoa. Ve 4. dějství hry *Jošicune mezi květy sakur* je motiv synovské oddanosti přítomen v postavě „liščího Tadanobua“, bílého lišáka, který na sebe vzal podobu Jošicuneho vazala Tadanobua, aby se dostal k bubínku Hacune, který je potažený kůží jeho rodičů. Když je lišák odhalen a najevo vyjde i příčina, proč se vydával za Tadanobua, Jošicune, dojatý lišákovou synovskou oddaností, lišákovi bubínek Hacune daruje a pomůže mu tak naplnit jeho synovskou povinnost.

B Hry (scény), které ukazují spíše „odvrácenou stranu“ milostného citu či synovské (vazalské) oddanosti. Dramatičnost se zde mísí s rezignací tváří v tvář síle osudu a zápletka často vrcholí ve třetím dějství.

Typ B považuje Učijama Mikiko za typický pro Namikiho Senrjúa. Ve 3. dějství hry *Jošicune mezi květy sakur* (ve scéně *Obchod s nakládaným suší*) Gonta, syn majitele obchodu, kde se děj odehrává, vystupuje nejprve jako nezvedený syn a podvodník. Nakonec se přesto rozhodne dostát své cti a pomoci ukrývajícimu se Tairovi Koremorimu a jeho rodině. Než je ale jeho dobrý úmysl odhalen, je Gonta smrtelně zraněn vlastním otcem, který Gontu považuje za zrádce. Spletitost konfuciánské vazby mezi rodičem a dítětem má tedy tentokrát tragickou dohru.

C Hry (scény), které nespádají do kategorie A ani B a ve kterých je tematická originalita a samostatnost spíše potlačena než upřednostněna. V celku konkrétní hry o pěti dějstvích se často jedná o druhé dějství.

I zde teorie Učijamy Mikiko souhlasí se hrou *Jošicune mezi květy sakur*. Závěr druhého dějství (scéna *U přívozu*) zpracovává téma utonutí generála Tairy Tomomoriho a je jasným odkazem na Příběh rodu Taira či nó hru *Benkei na lodi*.

¹²⁹ Srovnej prameny Klopfenstein a Učijama.

V souvislosti s předchozí analýzou nepřekvapí, že Učijama připisuje 4. dějství hry *Jošicune mezi květy sakur* Takedovi Izumoovi. Učijama navíc připomíná, že princip „oja-ko-on-ai-geki“ (doslovně „rodič-dítě-úcta-láska-drama“) se „šťastným koncem“ byl autorskou devizou Takedy Izumoa – otce i Takedy Izumoa – syna, a tím i devizou divadla Takemoto-za. A stejně tak je logické, že 3. dějství hry *Jošicune mezi květy sakur* Učijama Mikiko připisuje Namikimu Senrjúovi. Ve hrách, které Namiki Senrjú napsal do roku 1742 (ať už jako hlavní autor vícečlenného týmu nebo samostatně), má totiž konflikt vzešlý ze vztahu rodič – dítě jen výjimečně šťastné vyústění, což odpovídá tragickému rozuzlení scény *Obchod s nakládaným suši*. Tragické pojetí dramatickosti bylo zprvu devizou divadla Tojotake-za. Až do r. 1745, kdy došlo k navázání spolupráce mezi Takedou Izumoem, Namiki Senrjúem a Mijoši Šórakuem, lze „optimistickou“ a „pesimistickou“ verzi principu „oja-ko-on-ai-geki“ považovat za konkurenční autorské postupy.¹³⁰ Interpretace Učijamy Mikiko napovídá, že autorem třetího dějství hry *Jošicune mezi květy sakur* je vzhledem k jeho tragickému charakteru nikoli Takeda Izumo, ale Namiki Senrjú, z čehož by mohl vzniknout dojem, že hlavním autorem hry byl jakožto autor její stěžejní části právě Namiki Senrjú. Jasno do této záležitosti bohužel příliš nevnáší ani dobové prameny, jelikož pod textem jsou autoři uvedeni v pořadí Takeda Izumo, Mijoši Šóraku a Namiki Senrjú, zatímco v letáku (banzuke), který byl vydán u příležitosti premiéry hry *Jošicune senbon zakura*, jsou autoři uvedeni v pořadí Namiki Senrjú, Takeda Izumo a Mijoši Šóraku. Eduard Klopfenstein naznačuje, že zde svou roli zřejmě sehrála smrt Takedy Izumoa – otce. Ten zemřel krátce před premiérou hry *Jošicune mezi květy sakur* a vedení divadla Takemoto-za tak přešlo na jeho syna, což se mohlo odrazit ve vydání skriptu hry tím, že byl Takeda Izumo mladší uveden na postu hlavního autora. Ať už byl ale individuální vliv a podíl jmenovaných tří autorů na celek hry jakýkoli, zastavme se ještě stručně u jejich osobností (v pořadí, ve kterém jejich jména uvádí původní text).

vlevo: divadla Takemoto-za a Tojotake-za
Divadlo Takemoto-za (vpravo) se nacházelo v Ósace na třídě Dótonbori (u mostu Ebisu), také divadlo Tojotake-za (vlevo) se nacházelo v Ósace na třídě Dótonbori. K osamostatnění se proti sobě stojících scén došlo na počátku 18. století. Archiv Divadelního muzea, in: *O scénách Takemoto a Tojotake* (『竹豊故事』).

¹³⁰ Takeda Izumo mladší, Namiki Senrjú a Mijoši Šóraku se sešli ještě pod patronátem Takedy Izumoa staršího a úspěšně spolupracovali až do roku 1749.

džóruri hra *Pokladnice sedmačtyřiceti věrných róninů*

autor **Takeda Izumo** (mladší, pozn. aut.)

Klidná povaha, mírný charakter, vždy zachovává rozvahu. V pracovně má zprava i zleva vyrovnána díla japonských a čínských klasiků. Jeho duch oplývá bohatou literární zkušeností, vytríbenost jeho poetického slohu je nevšední, kompozice a vystupňování jeho děl jsou vynikající.

vytvořeno Čikamacu Tónanem

Takeda Izumo mladší (1691 – 1756) jako syn Takedy Izumoa I. v roce 1747 převzal ósacké divadlo Takemoto-za, založené roku 1684. S převzetím rodinné scény přijal místo svého původního jména Kijosada, respektive místo jména Koizumo („Izumo menší“), jméno Izumo II. či Izumo mladší. Byl schopný jako ředitel divadla i jako autor.¹³¹ Je mu připisováno více než 28 titulů (ve všech případech se ovšem jedná o spoluúčast v rámci autorského týmu). Když se Takeda Izumo II. zastal Jošidy Bunzaburóa a dalších loutkoherců v jejich snaze o nezávislost na konkrétní scéně, zneprátelel si tím mimo jiné svého spoluautora Namikiho Senrjúa a jeho kariéra se dostala na sestupnou dráhu.¹³²

ibid

Mijoši Šóraku

Vynikající, osobitý charakter, nadto i neústupný. Aby nezanedbal své lékařské povolání, snížil se k životu uprostřed ruchu města. Do psaní se vrhal s chutí a odvahou, jako do bitvy. Styl jeho tvorby vyniká svou jedinečností.

práce následujícího Namikiho Senrjúa

Mijoši Šóraku (1706? – 1777) byl podle některých pramenů původně mnichem působícím při chrámu Sógandži, který patřil sektě Šingon a stál před hradem Macujama v kraji Ijo (dnešní prefektuře Ehime). Existují také prameny, podle kterých Mijoši Šóraku pocházel z Ósaky a působil zde jako lékař. Kromě toho byl prý i provozovatelem čajovny Kitašinbori v ósacké čtvrti Šinbori. Jako spoluautor spolupracoval nejen s Takedou Izumoem či Namiki Senrjúem, ale například i s Čikamacu Handžim. Dožil se poměrně vysokého věku a ke konci života byl uznáván jako respektovaný autor žánru džóruri.¹³³

¹³¹ Hned zpočátku musel Takeda Izumo II. ve funkci ředitele scény Takemoto-za čelit personální krizi. Při premiéře hry *Pokladnice 47 věrných róninů* (1748) došlo údajně v zákulisí k roztržce a v jejím důsledku měla řada autorů divadla Takemoto-za odejít ke konkurenčnímu divadlu Tojotake-za. Divadlo Takemoto-za ukončilo svou činnost v roce 1767, divadlo Tojotake-za již v roce 1765.

¹³² Srovnej Kawatake & kolektiv, 3. svazek, s. 485 – 486 (heslo Takeda Izumo).

¹³³ Srovnej Kawatake & kolektiv, 5. svazek, s. 336 (heslo Mijoši Šóraku).

ibid
Namiki Senrjú
 Pronikavý duch, zná všechny čínské znaky a z paměti umí všechny čínské básně. Literárním nadáním a vkusem vyniká nad průměr. Je stylově elegantní, a přece má smysl i pro komiku. Je zdrojem prostých příběhů, ale tak trefných a umně podaných, že zaslouží jen chválu.
 dílo Wakatake Fumiho

Namiki Senrjú (1695 – 1751) pocházel možná z kraje Bingo (zhruba z oblasti dnešní prefektury Hirošima), kde měl ve městě Mihara vstoupit do kláštera sekty Rinzai. Existují ovšem i teorie, že se narodil v Kjótu nebo v Ósace. Zhruba ve třiceti letech vystoupil z řádu, usadil se v Ósace a stal se autorem žánru džóruri. Do spisovatelského řemesla jej zasvětil Nišizawa Ippú z divadla Tojotake-za či možná Takeda Izumo starší. V roce 1726 přijal umělecké jméno Namiki Sósuke, v roce 1741 se osamostatnil a v roce 1742 opustil divadlo Tojotake-za. V roce 1745 se ke psaní vrátil, přešel k divadlu Takemoto-za a přijal pseudonym Namiki Senrjú. V roce 1750 se vrátil ke společnosti Tojotake-za, vrátil se též ke jménu Namiki Sósuke a v roce 1751 zemřel během práce na hře *Revidované zápisky z bitvy u Ičiotani (Ičiotani futaba gunki)*.¹³⁴

4.1.2. Podoba textu

Poté, co jsme se zastavili u problematiky kolektivního autorství a u osobností autorů hry *Jošicune mezi květy sakur*, se zastavíme u podoby textu hry a u jeho struktury.

vlevo: maru-hon (originální text, v tomto případě začátek čtvrtého dějství – *Cesta „prvního tónu“*)
 vpravo: juka-hon (text užívaný recitátorem při představení) zdroj: Klopfenstein, s. 174 a 175

¹³⁴ Srovnej Kawatake & kolektiv, 4. svazek, s. 283 – 284 (heslo Namiki Sósuke).

Divadelní hry období Edo byly (pokud pomineme komerční aspekt, tedy zohlednění publika) koncipovány především s ohledem na potřeby dané divadelní scény, respektive na potřeby recitátorů, hráčů na šamisen a loutkoherců či herců. Tyto potřeby bylo nutné v zájmu hladkého průběhu představení sjednotit. Všichni aktivní účastníci museli být schopni udržet dané tempo děje a přesně se strefit do momentálního kontextu. (Vazba mezi akcí recitátorů, hráčů na šamisen a herců je zde podobně těsná jako v případě orchestru a operních pěvců). Je tedy nasnadě, že se texty her formalizovaly do jednotné podoby. Co se týče textu, na základě kterého autorka pořídila překlad hry *Jošicune mezi květy sakur*, výchozím textem je 100stránková verze uspořádaná do 7řádkové struktury (七行百丁本, nanagjó-hjakučó-bon; tato verze pochází z archivu Čiby Taneo a je reprodukována ve sbírce *Takeda Izumo Namiki Sósuke džóruri šú*; k podobě modelové 7řádkové struktury textu srovnaj vyobrazení na předchozí straně, u 5řádkové verze juka-hon jsou patrné ve srovnání s textem světlejší, červenou tuší vepsané recitátorské poznámky).

Stručná analýza děje hry *Jošicune mezi květy sakur*

První dějství

Scéna *Interiér císařského paláce*: Jošicune informuje dvorské úředníky o potření rodu Taira, přičemž v jeho líčení poněkud splývají bitva u Jašimy a bitva u Dannoury. V této scéně je kladne důraz na dvorské, císařské prostředí, a zároveň je tato scéna silně spojena s epizodami z kroniky *Příběh rodu Taira*. V rozporu s historickými prameny vyjde najevo, že čelní Tairové ve skutečnosti zmíněné námořní bitvy přežili, čímž drama *Jošicune mezi květy sakur* vnáší do legend na „kapitánské téma“ nový motiv neočekávané interpretace. Akcentováno je zde rovněž téma začínajícího sporu mezi Jošicunem a jeho bratrem, šógunem Joritomoem. Objevuje se zde tedy i spojení s *Listem z Košigoe*. Když ministr Tomokata na spor šóguna a Jošicuneho přede všemi poukáže, Jošicuneho vazal Benkei se na něj hrubě oboří s tím, že jeho pán byl nespravedlivě pošpiněn. Jošicune se proti Benkeiově neotesané obhajobě tvrdě ohradí a vykáže Benkeie ze své blízkosti. Ministr Tomokata následně Jošicunemu jménem císaře svěří pověstný bubínek Hacune, použitý v roce 788 císařem Kanmuem k vyvolávání deště. Jošicune si ho velmi přál mít, darovaný bubínek ale podle Tomokatova vysvětlení symbolizuje Jošicuneho vztah k jeho bratrovi a císař prý přikazuje, aby Jošicune bubínek rozezněl, tedy aby proti stále mocnějšímu Joritomoovi vojensky zakročil. Jde tedy o sice vytoužený, ale v důsledku „danajský“ dar. Motiv bubínku Hacune se následně do dramatu vrací ve čtvrtém dějství.

Scéna *Poustečna ve vsi Kitasaga*: Tato scéna je spíše překlenovací částí dramatu. Ve vsi Kitasaga se po porážce Tairů skrývají Naiši, manželka Tairy Koremoriho, dědice rodu

Tairů, a její syn, „mladý pán“ Rokudai, „korunní princ“ rodu Taira. Koremoriho vazal, štolba Kokingo, informuje paní Naiši, že Taira Koremori nepadl v boji proti Minamotům, ale že unikl a ukrývá se na posvátné hoře Kója. Úkryt paní Naiši a Rokudaie je ale prozrazen. Kokingo zachraňuje oba před zatčením tím, že je v převleku za prodavače klobouků pronese v koších do bezpečí. Kontrast mezi dřívějším životem paní Wakaba no Naiši v přepychu a jejím osudem stíhané vyhnankyně je zdůrazněn narážkou na nó hru *Papouškující Komači*, kde je akcentován kontrast mezi životem básnířky Komači u dvora a skutečností, že dožila svůj život jako sešlá žebračka.

Scéna *Rezidence Horikawa*: Tato scéna je dramatickým vyvrcholením prvního dějství, které je završeno útokem na horikawskou rezidenci a Jošicuneho útekem z Kjóta. Obrany rezidence se aktivně účastní i Jošicuneho milenka Šizuka, přičemž tento motiv se objevuje již v nó hře *Šóson*. Novým dramatickým motivem je zde sebevražda Jošicuneho manželky, dcery kamakurského vyslance Kjó no Kimi, která jako příbuzná nepřátelského rodu Taira nechce být manželovi další přítěží, a proto si na místě probodne hrdlo (probodnutí hrdla, džunši, je ženská obdoba mužské rituální sebevraždy seppuku, hovorověji harakiri, přesněji se jedná o následování pána ve smrti). Tato část scény je v žánru džóruri někdy uváděna samostatně pod názvem *Kawagoe Taró v roli vyslance*. V nastudování divadla kabuki je zahrnuta do třetí scény prvního dějství.

Druhé dějství

Scéna *Před svatyní Fušimi Inari*: Z hlediska celku hry se jedná o spíše překlenovací pasáž. Jošicune prchá z Kjóta, věrni mu zůstávají pouze tři vazalové. K uprchlíkům se posléze připojuje Šizuka, která se nechce odloučit od svého milence, a Benkei, který chce odčinit svou horkokrevnost, nevhodně projevenou u císařského dvora. Jošicune ovšem odmítá vzít Šizuku sebou a zanechává ji v péči svého vazala Tadanobua, který se na scéně objevil náhle a právě ve chvíli, kdy byla Šizuka, spěchající za Jošicunem, ohrožena kamakurskými pronásledovateli. Šizuce Jošicune při loučení svěří bubínek Hacune a Tadanobuovi svou zbroj, aby zmátnul pronásledovatele. Tento motiv je dále rozveden ve čtvrtém dějství hry.

Scéna *U přívozu*: Tato scéna je vyvrcholením druhého dějství (ostatně závěru druhého dějství se v rámci dané struktury dramatu o pěti dějstvích ujímal zpravidla hlaví autor). Odehrává se v zájezdním hostinci na pobřeží v Daimocu. Jošicune se na svém útěku dostává právě do Daimocu a chystá se dále prchnout po moři. Manželka majitele hostince, kde se uprchlíci ubytují, je ve skutečnosti císařská kojná, malá dcera hostinských je ve skutečnosti císař Antoku, který měl utonout v bitvě u Dannoury, stejně jako jeho chůva. Majitel hostince a provozovatel přívozu, Mazuna Ginpei, je ve skutečnosti ukrývajícím se tairský generál Taira Tomomori. Závěr scény, kdy vyjde najevo totožnost zmíněných tří

osob, lze považovat za samostatný. Je znám pod názvem *Strážní věž na lodi v zátocě Daimocu (Daimocu funa jagura)* či pod názvem *Ukotvený Tomomori (Ikari Tomomori)*. Během potyčky, která se v zátocě rozpoutá mezi Jošicuneho stranou a kamakurskými pronásledovateli, se totiž Mazuna Ginpei – Taira Tomomori přiváže ke kotvě a vrhne se do moře, když zjistí, že boj je ztracen. Jedná se o motiv známý z *Příběhu rodu Taira* či z nó hry *Benkei na lodi*.

Třetí dějství

Scéna *Pod stromem šii*: Tato scéna je pokračováním druhé scény prvního dějství (*Poustevna ve vsi Kitasaga*). Štolba Kokingo nadále napomáhá manželce Tairy Koremoriho a jejímu synovi při útěku. Dochází k setkání manželky Tairy Koremoriho, jejího synka Rokudaie a Kokinga s „lotrem“ Gontou, který chce ve vidině snadné kořisti uprchlíky okrást o peníze, vymění proto uzlíky a bezděky tak zjistí, že zkrřížil cestu paní Naiši a synkovi samotného Tairy Koremoriho. Situace tak spěje k tragickému vyvrcholení dějství.

Scéna *Kokingoova smrt*: Uprchlíci jsou dostiženi kamakurskými pronásledovateli, Koremoriho manželka paní Naiši a její syn se zachrání útekem, ale Kokingo v potyčce s pronásledovateli umírá. Jeho tělo objeví majitel obchodu s nakládaným suši Jazaemon, Gontův otec. V žánru kabuki je tato scéna součástí předchozí scény, má spíše epizodní a překlenovací charakter.

Scéna *Obchod s nakládaným suši*: Tuto scénu lze považovat za vrchol celého dramatu, ve struktuře japonského dramatu o pěti dějstvích je dokonce zaveden pojem „tragédie třetího dějství“ („sandanme no higeki“). Odehrává se ve vsi Šimoiči v kraji Jošino. Paní Naiši a „mladý pán“ Rokudai, kteří přišli o ochranu štolby Kokinga, doputují k obchodu Gontova otce Jazaemona, který je proslulý nakládaným suši (v 18. století byl velmi populární, nicméně v době, kdy se hra odehrává, ještě neexistoval). Jasuke, kterého Jazaemon přijal za svého a který má podnik po Jazaemonovi převzít, je ve skutečnosti skrývající se Taira Koremori. Paní Naiši se tak nečekaně setká s manželem. Gonta zatím využije situace a zmocní se džberu, ve kterém, jak se domnívá, jsou ukryté peníze. Místo toho se ale omylem zmocní džberu s Kokingoovou hlavou, kterou v obchodě ukryl Jazaemon, aby ji mohl před kamakurskými vyšetřovateli vydávat za hlavu Tairy Koremoriho. Gonta nemá navzdory své bezcharakternosti v úmyslu Koremoriho vydat, naopak ho chce lstí chránit. Jazaemon ho ale považuje za zrádce a než může Gonta podat vysvětlení, Jazaemon svého syna smrtelně zraní. Koremorimu je nakonec z rozhodnutí šóguna dovoleno odejít do ústraní kláštera, Gonta ovšem na následky svého zranění umírá. Scéna inovuje motivy z kroniky *Příběh rodu Taira* (Koremoriho smrt) a verše z nó hry *Papouškující Komači* (kterými je ve hře naznačeno, že Koremori smí odejít do kláštera). Zároveň scéna reflektuje dobové rozvrstvení japonské společnosti (postavení měšťanů ve srovnání se šlechtou).

Čtvrté dějství

Scéna „mičijuki“ – Cesta „prvního tónu“: Jedná se o nejlyričtější a nejpůvodnější, často uváděnou část dramatu Jošicune mezi květy sakur. Lyričnost a původnost je ostatně pro „cestovní“ pasáže divadelních her („mičijuki“) typická. Jošicuneho vazal Tadanobu dostihuje Jošicuneho milenkou Šizuku, kterou Jošicune chtěl ušetřit útrap spojených s dalším útekem a proto jí nařídil, aby se vrátila do Kjóta. Šizuka ovšem namísto toho, aby rozkaz uposlechla, putuje po Jošinu s úmyslem znovu se ke svému milenci připojit. Vazal Tadanobu kromě úkolu chránit Šizuku na její cestě přijal od Jošicuneho také jeho vzácné brnění, aby zmátl případné pronásledovatele a usnadnil tak útěk svého pána. Šizuka od Jošicuneho přijala do opatrování stejně jako Tadanobu také velmi vzácný předmět, bubínek Hacune (viz první scéna prvního dějství). Název scény lze proto přeložit také jako „*Putování s bubínkem Hacune*“. Jedná se o populární scénu lyricko tanečního charakteru, která je zasazena do vysoce estetizované scenérie jarního kraje Jošino.

Scéna *Síň božstva Zaó*: Zachycuje poradu v chrámu Zaó. Mniši z kláštera Zaó přijímají šógunovo nařízení, podle kterého byla Joritomoovi poskytnuta plná moc v postupu proti bratrovi a podle kterého má být Jošicune zadržen a případně i usmrcen a hrdelně má být potrestán každý, kdo Jošicunemu na útěku poskytne útočiště. Scéna má překlenovací charakter a příliš se na jevišti neuvádí.

Scéna *Rezidence opata Kawacury*: Jošicune se i přes hrozbu represí ukrývá u přítele, představeného jošinských klášterů opata Kawacury, dostavuje se sem také Tadanobu, který s překvapením Jošicunemu oznamuje, že od Jošicuneho nepřijal ani příkaz chránit Šizuku ani brnění, protože byl, jak mu bylo Jošicunem již dříve povoleno, na severu navštívit svou nemocnou matku a poté, co zemřela, za ni podle zvyku držel 49 dní smutek (počet 49 dnů, po které jsou vykonávány zádušní obřady za zemřelého, je dán buddhistickou tradicí a odpovídá období, během kterého duše prochází různými stadii opouštění těla). Ukazuje se, že Tadanobu, který doprovázel Šizuku, nemohl být Tadanobuem skutečným. Když Šizuka na své cestě dospěje do Jošicuneho klášterního úkrytu a její průvodce je s Tadanobuem konfrontován, přizná se, že skutečně není pravý Tadanobu, ale vtělení lišky, kterou přilákal zvuk bubínku Hacune, protože bubínek byl kdysi potažen kůžemi jeho rodičů. (Transformace lišky či jezevce do lidské postavy je motiv častý v čínském folkloru, v Číně i Japonsku jsou liška a jezevec považováni za zvířata nadaná nadpřirozenými schopnostmi.) Když se nepravý Tadanobu dozná ke svému podvodu, Jošicune, dojatý náklonností liščího Tadanobua k jeho rodičům, lišákovi bubínek Hacune daruje. Tato část scény je známá pod názvem *Liščí Tadanobu* či *Na dvorku rezidence opata Kawacury*. Tadanobuovo vtělení v podobě lišky je v džóruři vyjádřeno přímo loutkou lišky, respektive loutkou Tadanobua, která má zvláště zahnuté prsty

připomínající liščí tlapy. V praxi divadla džóruri byl dříve loutkovodič s loutkou bílé lišky efektně spouštěn na jeviště pomocí kladkostroje, jako by se liška na scénu snesla z nebe, v současnosti se od této praxe upouští. V divadle kabuki se „liščí“ Tadanobu odlišuje od Tadanobua skutečného tím, že je kostým doplněn o drobná kornoutovitá ouška. V závěru celé scény, který je v žánru džóruri znám samostatně pod názvem *Útok mnichů*, má být Jošicuneho úkryt napaden jošinskými mnichy. Vděčný liščí Tadanobu jejich útoku zamezí za pomoci magických schopností.

Páté dějství

Scéna V horách Jošina: Jošicuneho vazal Tadanobu se staví do cesty pronásledovatelům svého pána. Aby oddíl vyslaný Joritomem zmátl a svedl ze stopy, má na sobě Jošicuneho brnění a vydává se za svého pána. Zároveň tímto aktem loajality sleduje i osobní cíl, chce totiž v boji pomstít svého staršího bratra Cuginobua, kterého v bitvě u Jašimy zabil šíp generála Tairy Noricuneho. Taira Noricune se skrývá mezi jošinskými mnichy jako Kakuhan z Jokawy, a Tadanobu chce proto využít své příležitosti. Tadanobuův hrdinný boj v horách Jošina je mimochodem motiv známý mimo jiné ze *Zápisů o Jošicunem*. Souboj Tadanobua a Noricuneho je vyrovnaný, ale Noricune nakonec získá převahu, a to jen aby bodnul do prázdného brnění. Nyní místo Tadanobuova „liščího vtělení“ může zaútočit skutečný Tadanobu. Na místo potyčky ale přijíždí Kawagoe Taró i s ministrem Fudžiwarou Tomokatou. Kawagoe totiž odhalil, že císařský příkaz předaný Jošicunemu s bubínkem Hacune, tedy příkaz aby Jošicune silou zasáhl proti svému bratrovi Joritomoovi, si Tomokata vymyslel. Císař je prý rozhořčen a povoluje Jošicunemu vykonat spravedlnost podle jeho vlastního uvážení. Spravedlnosti se ale horlivě ujímá Taira Noricune a na místě Tomokatu setne, aby pomstil padlé rodu Taira, jelikož pronásledování svého rodu přičítá ministrovým intrikám. Sám Noricune je následně skolen Tadanobuem. Tímto finále se šťastně završuje „karma“ všech postav hry. I přes toto šťastné završení děje je ovšem tato závěrečná scéna spíše okrajovým, stručným a ne příliš často uváděným výstupem.

V předchozím textu se autorka pokusila, za pomoci přehledu děje dramatu *Jošicune mezi květy sakur* a jeho analýzy, postihnout alespoň hlavní vazby mezi scénami navzájem, plus hlavní vazby mezi hrou samotnou a dřívějšími literárními a dramatickými zpracováními Jošicuneho legendy. Pro větší přehlednost pak autorka na následujících dvou stranách shrnuje tyto vazby do tabulek.

struktura hry <i>Jošicune mezi květy sakur</i> a hlavní postavy jednotlivých scén		
dějství • scéna	postavy (Jošicuneho strana)	postavy (Jošicuneho nepřátelé)
1 (úvod – daidžo) <i>Interiér císařského paláce</i>	Minamoto Jošicune, Musašibó Benkei (jeho vazal)	Fudžiwara Tomokata (cís. ministr intrikující proti Jošicunemu)
1 (stať – naka) <i>Poustevna ve vsi Kitasaga</i>	×	Naiši (žena Tairy Koremoriho), Rokudai (její syn), Kokingo (vazal)
1 (závěr – kiri) <i>Rezidence Horikawa</i>	Jošicune, Kjó no Kimi (jeho žena), Škizuka (jeho milenka)	Kawagoe Taró (šógunem pověřený vyslanec, ale i otec Kjó no Kimi)
2 (úvod – kuči) <i>Před svatyní Fušimi Inari</i>	Jošicune, Tadanobu (jeho vazal, ve skuteč. bílá liška), Šizuka	kamakurský voj. oddíl pronásledující Jošicuneho, vedený Tódou z Hajami
2 (stať – naka) <i>U přívozu</i>	Jošicune, Benkei	Ginpei (Taira Tomomori), Orjú (chůva Cubone), Ojasu (císař Antoku)
2 (závěr – kiri) <i>U přívozu</i> <i>(Strážní věž na lodi v zátocce Daimocu, Ukotvený Tomomori)</i>	Jošicune	Taira Tomomori
3 (úvod – kuči) <i>Pod stromem šii</i>	×	Naši, Rokudai, Kokingo, „lotr Gonta“
3 (úvod – kuči) <i>Kokingoova smrt</i>	×	Naiši, Rokudai, Gonta, Jazaemon
3 (závěr – kiri) <i>Obchod s nakládaným suši</i>	×	Jazaemon (obchodník), Jasuke (Taira Koremori), Naiši, Rokudai, Gonta
4 (úvod – mičijuki) <i>Cesta „prvního tónu“</i>	Šizuka, liščí Tadanobu	×
4 (stať – naka) <i>Síň božstva Zaó</i>	opat Kawacura	jošínští mniši (mezi nimi Kakuhan)
4 (závěr – kiri) <i>Rezidence opata Kawacury (Tadanobuův příchod, Liščí Tadanobu, Útok mnichů)</i>	Jošicune, opat Kawacura, vazal Sató Tadanobu, liščí Tadanobu, Šizuka	Kakuhan z Jokawy (Taira Noricune)
5 (závěr – kiri) <i>V horách Jošina</i>	Jošicune, Tadanobu, Kawagoe Taró	Taira Noricune, Fudžiwara Tomokata

dějová struktura hry *Jošicune mezi květy sakur* – vztahy mezi dějstvími

1.	dějství (daidžo) – <i>Interiér císařského paláce</i>	
1.	dějství (naka) – <i>Poustevna ve vsi Kitasaga</i>	
1.	dějství (kiri) – <i>Rezidence Horikawa</i>	
2.	dějství (kuči) – <i>Před svatyní Fušimi Inari</i>	
2.	dějství (naka) – <i>U přívozu</i>	
2.	dějství (kiri) – <i>U přívozu (Strážní věž na lodi v zátoce Daimocu, Ukotvený Tomomori)</i>	
3.	dějství (kuči – 1. část) – <i>Pod stromem šii</i>	←
3.	dějství (kuči – 2. část) – <i>Kokingoova smrt</i>	←
3.	dějství (kiri) – <i>Obchod s nakládaným suši</i>	
4.	dějství (mičijuki) – <i>Cesta „prvního tónu“</i>	←
4.	dějství (naka) – <i>Síň božstva Zaó</i>	
4.	dějství (kiri) – <i>Rezidence opata Kawacury (Tadanobuův příchod, Liščí Tadanobu, Útok mnichů)</i>	←
5.	dějství (kiri) – <i>V horách Jošina (Květinová strážní věž v Jošinu*)</i>	←
	* alternativní název korespondující se závěrem 2. dějství	

◆ Úvod hry *Jošicune mezi květy sakur*, který se odehrává v císařském paláci, logicky ústí do samotného závěru hry. Ministr Tomokata, který v 1. dějství zosnoval intriku proti Jošicunemu, vmanipuloval ho do sporu s jeho bratrem, šógunem Joritomoem, a zapříčinil tak Jošicuneho útěk z rezidence Horikawa, je odhalen kamakurským vyslancem a Jošicuneho tchánem Kawagoe Taróem. V 5. dějství je ministr v poutech předveden před Jošicuneho, aby nad Tomokatou mohl osobně vykonat spravedlnost.

◆ Druhá scéna 1. dějství ústí do dějství třetího. V 1. dějství žena Tairy Koremoriho Wakaba no Naiši za pomoci štolby Kokingoa prchá i se svým synkem Rokudaiem z poustevny ve vsi Kitasaga, ve 3. dějství se uprchlíci dostávají do kraje Jošino, kde Kokingo padne v potyčce s trestným kamakurským oddílem.

◆ První scéna 2. dějství uvádí do hry výraznou dvojici, Jošicuneho vazala Tadanobua a Jošicuneho milenkou Šizuku. Již ve chvíli, kdy Tadanobu zachrání Šizuku před kamakurskými pronásledovateli, vykazuje výjimečné fyzické vlastnosti. Až ve 4. dějství ale vyjde najevo, že Tadanobu je ve skutečnosti vtělením bílé lišky.

◆ Scény *U přívozu* a *Obchod s nakládaným suši* lze pro jejich výraznost a osobitost pokládat za samostatné celky, scéna *Síň božstva Zaó* je spíše jen přemostěním v ději.

4.1.3. Jazyk 12. a 18. století

Formální stránka hry *Jošicune mezi květy sakur* samozřejmě nespočívá jen v „grafické“ podobě textu a ve strukturalizaci děje do pěti dějství. Svá pravidla a specifika v sobě má i způsob, jakým autoři nakládají s japonštinou, a to nejen s jazykem své doby, ale i s klasickou japonštinou. Hra *Jošicune mezi květy sakur*, i když vznikla v roce 1747, totiž stylisticky odráží skutečnost, že její děj se odehrává v polovině 80. let 12. století.

Co se týče vlivu klasické japonštiny na jazyk hry *Jošicune mezi květy sakur*, je patrný zejména tam, kde se tvůrci hry nechali inspirovat staršími díly, ze kterých vzešla Jošicuneho legenda. Silná je zde zejména vazba na *Příběh rodu Taira*, na *Zápisky o Jošicunem* a na nó hry, které jsou se dvěma předchozími díly spojené. Exemplární je v tomto ohledu závěr scény *U přívozu*, kde je na třech místech prakticky doslovně citován text nó hry *Benkei na lodi*. Zatímco rytmus deklamace předchozího textu se vyznačuje živou dramatičností, případně jistou „civilností“, rytmus citovaných pasáží se v souladu se stylem žánru nó vyznačuje důstojnou pomalostí. Poprvé je ve scéně *U přívozu* nó hra *Benkei na lodi* citována tehdy, když provozovatel zájezdního hostince v zátocě Daimocu a lodník Mazuna Ginpei odhalí svou pravou identitu a přizná, že je skrývajícím se tairským generálem Tomomori. Konkrétně je Tomomori odhalen následujícím veršem: „Hle, Taira Tomomori, sémě deváté generace císaře Kanmua. ‚Ginpei od Přívozu‘ bylo jen propůjčené jméno.“ (viz překlad hry v příloze). Již jen samotný kontrast mezi uvedenými dvěma větami naznačuje, že verš citovaný ze hry *Benkei na lodi* propůjčuje textu hry *Jošicune mezi květy sakur* ráz literární kultivovanosti, a že zdůrazňuje výjimečnost daného okamžiku v rámci děje. Podruhé na citaci ze hry *Benkei na lodi* narazíme v okamžiku, kdy Tomomori odchází do boje, aby v námořní potyčce pomstil svůj rod skolením Jošicuneho: „Otočen do večerních vln uchopí pevněji svou halapartnu, ve znamení tříštícího se víru vln víří okolo, vykopává do vzduchu jemný písek, poryvy větru zaslepují oči. Zdá se, jako by letěl vzduchem.“ Potřetí je hra *Benkei na lodi* ve scéně *U přívozu* citována tehdy, když se Tomomori vzdá boje i pomsty a spáchá sebevraždu skokem do vln, přivázaný ke kotvě: „Vezme kotvu, vzepře ji nad hlavu (...) vrhne se do víru vln a v okamžiku zmizí, šlechtic, tak čestný a oddaný. Jeho tělesná schránka tlí v hlubinách zátoky Daimocu, ale jeho jméno se dál nese slaným proudem, dál a dál se nese slaný proud, proud bělostně pěnivých vln.“ Závěrečný verš hry *Benkei na lodi* tak uzavírá druhé dějství hry *Jošicune mezi květy sakur*. Uvedené tři citace ze hry *Benkei na lodi* vlastně strukturálně rámuje celek závěru druhého dějství hry *Jošicune mezi květy sakur*, který je známý pod názvem *Strážní věž na lodi v zátocě Daimocu* (*Daimocu no funa jagura*) či *Ukotvený Tomomori* (*Ikari Tomomori*). Pro konkrétnější pochopení toho, jakými jazykovými prostředky citované pasáže ve stylu

žánru nó ovlivňují atmosféru scény *U přívozu*, bych nyní chtěla konfrontovat kontext žánrů nó a džóruri s fonetickým přepisem původního znění příslušných pasáží.

český překlad	originál – džóruri	originál – nó
<i>Jošicune mezi květy sakur</i>	<i>Jošicune mezi květy sakur</i>	<i>Benkei na lodi</i>
Hle, Taira Tomomori, sémě deváté generace císaře Kanmua. Ginpei od Přívozu bylo jen propůjčené jméno.	<u>Somo somo kore ha</u> Kanmu tennó kudai no kóin. Taira no Tomomori <u>nari</u> . Tokaija Ginpei to <u>hakari no na</u> . (stručný závěr vs. poetika stylu nó)	<u>Somo somo, kore ha</u> Kanmu tennó kudai no kóin. Taira no Tomomori <u>nari</u> . (zdroj poetiky: modulace hlasu, vzletný úvod a tvar slovesa „nari“)
Otočen do večerních vln uchopí pevněji svou halapartnu, ve znamení tříštícího se víru vln víří okolo, vykopává do vzduchu jemný písek, poryvy větru zaslepují oči. Zdá se, jako by letěl vzduchem.	Júnami ni. Naginata torinaoši. Tomoe nami no mon. Atari wo harai. <u>Isago</u> wo ketate. <u>Hajate ni curete</u> . Manako <u>wo kuramaši</u> tobu ga gotoku ni... (zajímavé je zde členění replik do krátkých větných úseků)	Júnami ni <u>ukaberu</u> , naginata torinaoši, tomoe nami no mon, atari wo harai, <u>ušio</u> wo ketate, <u>akufú wo fukikake</u> , manako <u>mo kurami</u> ... (vlnovka označuje, kde se předloha liší od hry <i>Jošicune senbon zakura</i>)
Vezme kotvu, vzepře ji nad hlavu ... vrhne se do víru vln a v okamžiku zmizí, šlechtic, tak čestný a oddaný. Jeho tělesná schránka tlí v hlubinách zátoky Daimocu, ale jeho jméno se dál nese sláným proudem, dál a dál se nese sláný proud, proud bělostně pěnivých vln.	Ikari wo tote kóbe ni kazuki. ... Uzumaku nami ni tobiite aenaku kietaru čušin gišin. Sono nakikara ha Daimocu no. Čihiro no soko ni kučihatete. Na ha <u>hiku šio ni jurare nagare</u> . <u>Nagarete ato hakuha to zo narinikeru</u> . (archaické tvary slov se nemění, členění vět je dynamičtější)	... mata <u>hiku šio ni jurare nagarete, ato hakuha to zo, narinikeru</u> . (závěr hry <i>Benkei na lodi</i> je ve scéně <i>U přívozu</i> jen drobně upraven, mírná změna členění textu a některých slovesných tvarů hře <i>Jošicune senbon zakura</i> propůjčuje větší dynamičnost a plynulost)

Příklad citace nó hry najdeme také ve scéně *Cesta „prvního tónu“*, která odkazuje na smrt Tadanobuova bratra Cuginobua a na legendu o Tairovi Kagekijovi, který měl soupeři Mionojovi v bitvě u Jašimy srazit chránič z helmy. Ve sbírce *Takeda Izumo Namiki Sósuke džóruri šú* se citace z nó hry *Kagekijo* nevyskytuje, lze ji ale najít ve sbírce Júdy Jošia *Bunraku džóruri šú*. Zřejmě jde o záměrnou pozdější úpravu textu. V každém případě vazba na klasický jazyk a žánr nó byla pro autory doby Edo důležitým výrazovým prostředkem. Poetiku klasičnosti hry *Jošicune mezi květy sakur* propůjčují i citace básní ze sbírek *Manjóšú*, *Kokinšú* či *Šinkokinšú*. Lidové popěvky textu naopak propůjčují svěžest aktuálního dobového jazyka. K jazykové stránce hry *Jošicune mezi květy sakur* bych ráda dodala ještě tolik, že je zaznamenána jako souvislý proud textu, ve kterém jsou repliky postav označeny pouze uvozovkami (u některých verzí i toto značení chybí). Překladatel proto na některých místech musí individuálně interpretovat, která z postav hovoří, případně kam až sahá replika postavy a kam replika vypravěče.

4.1.4. Premiéra a pozdější zpracování

Premiéra hry Jošicune mezi květy sakur se odehrála šestnáctého dne jedenáctého měsíce čtvrtého roku éry Enkjó, tedy 17. 12. 1747 v divadle Takemoto-za. U příležitosti premiéry byl vydán následující leták (banzuke) s informacemi o obsazení atp.

in: Takemoto Čikugo no Džó banzuke šú nisacu – Dva svazky divad. letáků ze sbírky Takemoto Džóa z kraje Čikugo, Jošicune senbon zakura – Jošicune mezi květy sakur. Tajú no bu, ningjó no bu – 2 listy (jeden je vyhrazen vypravěčům, druhý loutkovodičům). Knihovna Iwase bunko, Nišio (prefektura Aiči).

„banzuke“ – první list¹³⁵

ad 16. dne 11. měsíce (roku 1747 pozn. aut.)

VYPRAVĚČ (TAJÚ) – TAKEMOTO GIDAJÚ

REŽIE (ZAMOTO) – TAKEDA IZUMO NO DŽÓ

JOŠICUNE MEZI KVĚTY SAKUR (JOŠICUNE SENBON ZAKURA)

Daimocu no funa jagura (Strážní věž na lodi v zátocce Daimocu) ————— nahore
Květinová strážní věž v Jošinu (Jošino no hana jagura) —————

atd. až do pátého dějství (godan cuzuki) ————— dole

2 řádky vpravo a vlevo jsou poněkud nečitelné, Klopfenstein je interpretuje následovně:

vpravo: 舟どいやのこむすめに玉のかんむりなみまくのぢゅずのおとさっくにかけるしゅうじゅうのいかりづな:

perlová čelenka pro dceru lodníka, polštář z mořských vln a chřestění růžence, pouto pána a poddaného připoutaného ke kotvě (motivy ze scény *U přívozu*, pozn. aut.)

vlevo: つるべずしやはなよめにぢゅうにひとえにいまくらははつねのつづみちちつぽぼなきははのしらべなわ:

obchod s nakládaným suši a pro jeho dívčí kvítek obřadní roucho a svatební podušku, bubínek Hacune se již nerozeznívá svým „čičippopo“, svazuje ho mateřské pouto (motivy ze scény *Obchod s nakládaným suši* a ze čtvrtého dějství, které je proslulé výstupem liščího Tadanobua – mateřským poutem je míněno pouto mezi Tadanobuem – lišákem a jeho matkou – liškou, jejíž kůží je bubínek potažen, pozn. aut.)

obsazení – vypravěči

1.	dějství (初段)	Takemoto Kono-tajú, Takemoto Tomo-tajú, Takemoto Nišiki-tajú
2.	dějství (二段目)	Takemoto Modži-tajú, Takemoto Juri-tajú, Takemoto Masa-tajú
3.	dějství (三段目)	Takemoto Šima-tajú, Takemoto Kono-tajú
4.	dějství (四段目)	<i>Cesta „prvního tónu“ (道行)</i>

Takemoto Tomo-tajú, Takemoto Juri-tajú, Takemoto Nišiki-tajú, Takemoto Masa-tajú, Takemoto Šima-tajú

5.	dějství (五段目)	Takemoto Šinano-tajú

hráči na šamisen (三味線) Curuzawa Júdziró, Curuzawa Jošisuke, Curuzawa Zenšiči, Óniši Tózó

loutkoherec (おやまたて役人形*) Jošida Bunzaburó

autoři Namiki Senrjú, Mijoši Šóraku, Takeda Izumo

* výraz „ojama tate ningjó“ označuje ženské loutky, které na jevišti ztvárňují hlavní ženské role (šlechtičny, kurtizány), v kabuki výraz „ojama“ označuje ženské role ztvárňované mužskými herci V pravém horním rohu je emblém divadla Takemoto-za, ilustrace zachycuje scénu ze čtvrtého dějství: tančící Šizuku s mečem a bubínkem Hacune, před ní klečí Tadanobu v kimonu se znakem Minamotů (Gendži-guruma). Vpravo je Jošicune zakrývající si tvář, uprostřed je zřejmě opat Kawacura, vlevo před bránou je hlídající Jošicuneho vazal (Kamei či Suruga) nebo Jokawa Kakuhan – Taira Noricune.

¹³⁵ Rozbor reprodukováného letáku „banzuke“ srovnaj s pramenem Klopfenstein, s. 220 – 223.

„banzuke“ – druhý list

VYPRAVĚČ (TAJÚ)

TAKEMOTO GIDAJÚ

REŽIE (ZAMOTO)

TAKEDA IZUMO NO DŽÓ

obsazení rolí (podle pořadí, ve kterém se objevují postavy na scéně)

ministr Tomokata:	Kiritake Gendžúró	Mazuna Ginpei:	Jošida Bunzaburó*
císařský sekretář:	Jošitake Heihači	Orjú (jeho žena):	Kiritake Sukesaburó
Inokuma Dainošin:	Asada Taširó	Ojasu (jeho dcera):	Kitamacu Mondžúró
„Devátý“ Jošicune:	Jošida Saidži	sušija Jazaemon:	Jošida Bunzaburó
Kamei no Rokuró:	Tosa Ičidžúró	Osato (jeho dcera):	Tacumacu Gensuke
Suruga no Džiró:	Jošida Senzó	matka (jeho žena):	Jamamoto Iheidži
Musašibó Benkei:	Kiritake Monzaburó	Jasuke (jeho zeť):	Jošida Bungo
Šizuka Gozen:	Jamamoto Heidži	lotr Gonta:	Jošida Saidži
Kjó no Kimi:	Tacumacu Gensuke	Kosen (jeho žena):	Tanaka Šóhačiró
Wakaba no Naiši:	Jošida Džinroku	Zentaró (jeho syn):	Jamamoto Tódžiró
Rokudai Gozen:	Tacumacu Sakidži	mnich Arahokkjó:	Asada Taširó
štolba Kokingo:	Jošida Seizaburó	mnich Onisadobó:	Sasada Kihači
Kawagoe Taró:	Kiritake Sukesaburó	mnich Jakuibó:	Ičinoja Kudžúró
Tosabó Šóson:	Jošida Hikosaburó	opat Kawacura:	Kiritake Sukesaburó
Hajami no Tóda:	Tacumacu Kuhačiró ?	Asuka (jeho žena):	Tanaka Šóhačiró
Sagami no Goró:	Kiritake Hikošiči	Jokawa Kakuhan:	Kiritake Monzaburó
Irie no Tanzó:	Sugita Džinkuró	Sató Tadanobu:	Jošida Bunzaburó
Kadžiwara Heizó:	Jošida Hikosaburó		

PŘEDSTAVENÍ LOUTKOHHERECKÉHO KOLEKTIVU (TÓDORI)

KIRITAKE SUKESABURÓ

JOŠIDA SAIDŽI

KIRITAKE MONZABURÓ

* Jošida Bunzaburó byl velmi uznávaným loutkohercem své doby, i z uvedeného výčtu je patrné, že mu byly svěřovány významné role, v tomto případě jde o role Ginpeie, Jazaemona a Tadanobua.

V pravém horním rohu je opět emblém divadla Takemoto-za (devět listů bambusu v kruhu rámovaném šestiúhelníkem). Ilustrace podle Eduarda Klopfensteina zachycuje boj mezi „liščím“ Tadanobuem (vlevo nahoře) a Tairou Noricunem alias Jokawou Kakuhanem (vpravo dole). Do této interpretace ale příliš nezapadá ženská postava uprostřed (s největší pravděpodobností Šizuka), jak upozorňuje sám Klopfenstein. Je zde snad Šizuka připomínkou scény *Před svatyní Fušimi Inari*, ve které lišák v Tadanobuově podobě zachránil Šizuku před kamakurskými pronásledovateli? Reprodukovaný leták musel být podle Eduarda Klopfensteina připraven ve značném předstihu před premiérou, v době, kdy i sami zúčastnění znali děj hry jen přibližně. I tak by se dala přítomnost Šizuky v ilustraci vysvětlit. Vyskytují se navíc i letáky k premiéře, které se od zde reprodukové verze mírně liší.

Premiéra hry *Jošicune mezi květy sakur* se setkala se značným diváckým ohlasem a již „prvního měsíce“ roku 1748, necelé dva měsíce po uvedení původní loutkové varianty, byla hra *Jošicune mezi květy sakur* uvedena v adaptaci pro žánr kabuki, a to v divadle Kabuki-za ve městě Ise. To, že texty džóruri her, a zejména těch úspěšných, byly vzápětí po svém uvedení přejímány divadelními společnostmi žánru kabuki, bylo běžnou praxí. Podstatou těchto adaptací pochopitelně bylo převedení dramatického ztvárnění děje, které bylo založeno na práci s loutkoherectvím, na jevištní ztvárnění, které bylo založeno na akci živých herců. Žánr džóruri je limitován specifičností japonského loutkovodictví – původně loutku ovládal vždy jeden herec, později se ustálila praxe ovládání loutky třemi osobami.¹³⁶ Podstatnou roli v charakteristice žánru džóruri hrají také modulace proudu děje pomocí recitace a rytmika hry na šamisen. Žánr kabuki zde do jisté míry kopíruje práci s rytmikou a modulací hlasu vypravěče, na druhé straně ale přítomnost živého herce na jevišti umožňuje bezprostřednější ztvárnění replik a tím i kreativnější přístup k textu hry. Jak upozorňuje Klopfenstein, „v rámci žánru kabuki se v průběhu času utvořila jistá jevištní konvence, jednotná, závazná varianta textu ale neexistuje“¹³⁷. Co se týče zmíněné jevištní koncepce, v případě kabuki je klasická forma pěti dějství uspořádána do sedmi „aktů“ či „opon“ (maku). Důsledkem ovšem je, že se původních pět dějství, předepsaných textem džóruri, v sedmi jevištních celcích žánru kabuki jaksí rozpouští. „S tím jde samozřejmě ruku v ruce také to, že se vytrácí dělení scén v rámci dějství podle důležitosti na stupeň kuči, naka a kiri (v zásadě jde o dělení dějství na úvod, stať a závěr, pozn. aut.). Eliminace podružných scén vede například k tomu, že se ze hry vytrácí pro obsahovou soudržnost a celkovou motivaci díla velice důležitá postava intrikářského ministra Tomokaty. V podstatě se spolu s eliminací první a druhé scény prvního dějství vytrácí podstatná část expozice díla, takže například motiv bubínku Hacune se z děje vynořuje zcela nezprostředkovaně, případně zůstává nejasné, co má znamenat náhlé objevení se Kokingoa, paní Naiši a Inokumy ve čtvrté ‚oponě‘ (maku), která odpovídá první scéně třetího dějství v původním scénáři (maru-hon). Nezbyvá než konstatovat, že text ve verzi kabuki je torzem, kmenovou konstrukcí, která sama o sobě, bez opory v původní textové předloze, tedy v žánru džóruri, ‚visí ve vzduchu‘ a nutně zůstává nepochopitelná.“¹³⁸ Podívejme se nyní na konkrétní úpravy, které lze v kabuki adaptaci hry *Jošicune mezi květy sakur* najít.

¹³⁶ Praxe sólového loutkoherectví je v japonské terminologii označována jako „hitori-zukai“ (一人遣い), praxe spolupráce tří loutkoherců, „sannin-zukai“ (三人遣い) spočívá v následujícím uspořádání. Hlavní loutkoherce („omo-zukai“) ovládá krk (pohyb hlavy) a pravou ruku loutky. První pomocný loutkovodič („hidari-zukai“) ovládá levou ruku loutky a druhý pomocný loutkovodič („aši-zukai“) ovládá její nohy. Hlavní loutkoherce loutku ovládá viditelně, pomocní loutkovodiči jsou celí oblečení do černého a obličej mají zakrytý černou kápí.

¹³⁷ Klopfenstein, s. 164

¹³⁸ Ibid, s. 164 – 165

Především v kabuki adaptaci zcela chybí scény *Interiér císařského paláce* (1. dějství), *Poustevna ve vsi Kitasaga* (1. dějství), *Síň božstva Zaó* (4. dějství) a *V horách Jošina* (5. dějství). Obecně jsou v kabuki méně využívány posuvné zástěny (šódži), na konci čtvrtého dějství se například Jošicune objevuje před odhaleným Tairou Noricunem tak, že prudce odsune zástěnu. V kabuki je replika „posuvné dveře se se zasvištěním prudce otevrou“ vynechána a Jošicune se na scéně objeví v doprovodu tří vazalů poté, co se rozhrne vnitřní opona. „Zpěvné pasáže“ (čobo) jsou více méně zachovány, ale stylizovaný přednes se „přelévá“ i do epických popisných pasáží (dži no bun), zejména co se týče dlouhých monologů, jako je například vyprávění liščího Tadanobua. Takovéto pasáže jsou v kabuki často kráceny.

Změny oproti původní předloze (džóruri textu) jsou patrné zejména ve čtvrtém dějství, v *Cestě „prvního tónu“* a ve scéně *Rezidence opata Kawacury* (obě scény patří do 4. dějství). Co se týče *Cesty „prvního tónu“*... „Text je v žánru kabuki z velké části převzat doslovně, jen tu a tam je krácen, některé pasáže jsou přesunuty a (narozdíl od džóruri, pozn. aut.) jsou zde jasně vyznačeny dialogické pasáže. Oproti původnímu džóruri textu si navíc můžeme všimnout dvou významných dodatků, a to lidového popěvku z doby Edo (rjúkóka) a pasáže z nó hry *Kagekijo*, na které je založen taneční výstup zachycující legendu o Cuginobuově smrti v bitvě u Jašimy (...) Není zřejmé, zda se tyto dvě dodatečné pasáže objevily zároveň v bunraku i v kabuki, nebo nejdřív v jednom z těchto žánrů.“¹³⁹ Kabuki verze *Cesty „prvního tónu“* je navíc rozšířena o komický výstup kamakurského pronásledovatele Tódy z Hajami, který je téměř doslovně přejat z „druhé opony“, přičemž tento akt odpovídá scéně *Před svatyní Fušimi Inari*. Co se týče scény *Rezidence opata Kawacury*, originální text začíná lyricky, citací básně odrážející kontrast mezi začínajícím jarem a Jošicuneho chmurnými vyhlídkami. V kabuki je tato pasáž naopak dialogizována, báseň waka chybí. Výstup liščího Tadanobua je krácen, naopak mírný důraz lze v kabuki pozorovat u závěrečného výstupu Tairy Noricuneho.

Na závěr této kapitoly se ještě vrátíme k žánru džóruri. Již bylo řečeno, že premiéra hry *Jošicune mezi květy sakur* byla velmi úspěšná, dochoval se záznam, že její uvedení bylo „jedním z největších úspěchů starší i nové doby a setkalo se s masivní návštěvností“¹⁴⁰. Uběhlo ale celých 58 let, než byla tato hra v roce 1805 znovu uvedena v celém rozsahu, i když průběžně byly samozřejmě uváděny jednotlivé scény, v letech 1755 a 1784 to byla *Rezidence opata Kawacury*, v letech 1791, 1797 a 1801 to byla scéna *Obchod s nakládáním suší*. Za pozornost stojí i to, že právě pasáže ze hry *Jošicune mezi květy sakur* v roce 1945 znovuzahájily činnost divadel v poválečném Tokiu.

¹³⁹ Klopfenstein, s. 167. Srovnej stranu 104 a překlad hry *Jošicune mezi květy sakur* v příloze.

¹⁴⁰ Takemoto, s. 25. Původní znění: 此新浄瑠り古今の大當りにて大入なり.

4.2. „Převzaté“ a „nové“ motivy

Japonská kultura silně tíhne k zachování integrity a k až úzkostlivému držení se příslušného kontextu, což ovšem neznamená, že nezbývá prostor pro básnickou licenci. Spíš než o inovaci významů se zde jedná o jejich „vrstvení“. Mimo jiné i tento přístup přispívá k tomu, že je Jošicuneho legenda stále živá. Zamyslíme-li se nad mimořádností popularity hry *Jošicune mezi květy sakur*, nabízí se samozřejmě otázka, v čem tkví její atraktivita z hlediska diváka. Dost možná tkví tajemství v tom, že divák očekává variantu důvěrně známé legendy o Jošicunem, ale zároveň i nový příběh, a ve hře *Jošicune mezi květy sakur* se mu dostává obojího. To, jak autoři hry *Jošicune mezi květy sakur* nakládají s příměsí „známého“ (očekávaného) a „nového“ (neočekávaného), je dobře patrné v charakteru postav. Postavy hry *Jošicune mezi květy sakur* lze totiž rozdělit na ty, které se objevují již ve starší japonské literatuře, a na ty, které autoři do hry uvádějí zcela nově. Ty postavy, které jsou známy již z dřívějších pramenů, navíc autorům hry *Jošicune mezi květy sakur* poskytují možnost dvojí interpretace, která může spočívat buď v tradičním nebo inovátorském přístupu. Tradiční a inovátorský pohled je ostatně patrný i v jednotlivých scénách jmenované hry. Podívejme se na „tradičnost“ a „novost“ hry *Jošicune mezi květy sakur* nejprve z hlediska struktury celé hry a z hlediska místa jednotlivých postav v této struktuře.

„tradiční“ a „nové“ ve struktuře hry <i>Jošicune mezi květy sakur</i> a v jejích postavách		
dějství • scéna	„tradiční“ postavy	nově zavedené postavy
1 • <i>Interiér císařského paláce</i>	Jošicune, Benkei	Fudžiwara Tomokata
1 • <i>Poustečna ve vsi Kitasaga</i>	Naiši, Rokudai	Kokingo
1 • <i>Rezidence Horikawa</i>	Jošicune, Kjó no Kimi, Škizuka,	Kawagoe Taró
2 • <i>Před svatyní Fušimi Inari</i>	Jošicune, Šizuka, Tadanobu	liščí Tadanobu
2 • <i>U přívozu</i>	Jošicune, Taira Tomomori, Benkei, císař Antoku	Ginpei, Orjú (chůva Cubone), Ojasu
3 • <i>Pod stromem šii</i>	Naiši, Rokudai	Kokingo, Gonta
3 • <i>Kokingoova smrt</i>	Naiši, Rokudai	Kokingo, Jazaemon
3 • <i>Obchod s nakládaným suši</i>	Naiši, Rokudai, Taira Koremori	Jasuke, Jazaemon, Gonta
4 • <i>Cesta „prvního tónu“</i>	Šizuka, Tadanobu	liščí Tadanobu
4 • <i>Síň božstva Zaó</i>	Taira Noricune	Kakuhan z Jokawy, opat Kawacura
4 • <i>Rezidence opata Kawacury</i>	Jošicune, Šizuka, Tadanobu, Taira Noricune	opat Kawacura, liščí Tadanobu, Kakuhan z Jokawy
5 • <i>V horách Jošina</i>	Jošicune, Tadanobu, Noricune	Kawagoe Taró, Tomokata

Z předchozího rozdělení postav lze vyvodit následující závěry. Minamoto Jošicune prochází prakticky celou hrou (s výjimkou třetího dějství) a jeho postava tak funguje spíše jako spojující faktor než přímo jako hrdinský element, i když auru výjimečnosti Jošicuneho postava nepostrádá. Jošicuneho obraz ve hře *Jošicune mezi květy sakur* více méně odpovídá tomu, jak se Jošicune objevuje ve starší japonské literatuře, i proto se možná Jošicuneho postava jeví místy poněkud zastřené až idealizovaně. Zajímavé je v tomto směru srovnání s Benkeiem, který ve hře *Jošicune mezi květy sakur* vystupuje s až nepatřičnou živostí a aktivností. Stejně jako Jošicuneho aristokratická umírněnost, i Benkeiova prudkost má v každém případě značnou oporu v tradičním charakteru Benkeiovy postavy, daném klasickou literaturou. „Tradičnímu“ obrazu do značné míry odpovídá také postava Jošicuneho milenky Šizuky, která si zachovává charakter silné, vášnivé ženy.

Dále lze jmenovat ty postavy, které jsou z dobových pramenů a klasické literatury sice známy, ale jejich klasický předobraz přitom autorům hry *Jošicune mezi květy sakur* slouží jen jako přibližný zdroj inspirace. Sem lze zařadit například Jošicuneho manželku Kjó no Kimi, Jošicuneho vazala Tadanobua, paní Wakaba no Naiši a jejího synka Rokudaie. Některé postavy dokonce s dřívějšími prameny souvisí více méně jen na základě jména. To platí například o Fudžiwarovi Tomokatovi, o štolbovi Kokingoovi, o Kawagoe Taróovi, či o opatovi Kawacurovi. Vzhledem k volné vazbě mezi klasickou literaturou a těmito postavami je autorka řadí mezi „nově zavedené postavy“.

Dále jsou zde postavy, které lze v kontextu hry *Jošicune mezi květy sakur* považovat za zcela nové. Sem patří chůva císaře Antokua Cubone, „lotr“ Gonta, Gontův otec a majitel obchodu s nakládaným suši Jazaemon, a Jazaemonova dcera a manželka. Nový je i motiv liščího Tadanobua.

Tato klasifikace se ovšem týká pouze ústředních postav a je do značné míry „klouzavá“. To, jak se postavy pohybují na rozhraní mezi tradičností a novostí, je patrné zejména u postav příslušníků rodu Taira, kteří podle děje hry *Jošicune mezi květy sakur* měli přežít bitvu u Jašimy i bitvu u Dannoury a měli se ukrýt na různých místech. Taira Tomomori se skrývá u přívozu v Daimocu pod jménem Mazuna Ginpei a nakonec spáchá v souladu s klasickou literaturou sebevraždu skokem do moře. Taira Koremori se skrývá v obchodě s nakládaným suši pod jménem Jasuke a nakonec se uchýlí do kláštera. Taira Noricune se skrývá jako horský mnich v Jošinu pod jménem Jokawa no Kakuhan a nakonec padne Tadanobuoovou rukou.

Inovace textu hry *Jošicune mezi květy sakur* stejně tak jako tradiční a nové rysy v charakteristikách postav přitom nespočívají jen ve hře samotné, ale i v jejím pozdějším vývoji, v úpravách a jevištním ztvárnění jejích scén (viz přehled, s. 68 – 71).

4.3. Charakteristika postav mezi „dobrem“ a „zlem“

Podívejme se nyní podrobněji na rozdělení postav hry *Jošicune mezi květy sakur* mezi „pozitivní“ a „negativní“ typy. Podobně jako je tomu u rozdělení postav na „tradiční“ a „nové“, ani rozdělení postav na kladné a záporné není zcela jednoznačné. Tato nejednoznačnost spočívá především ve složitosti děje a vysokém počtu postav, ale i v samotném charakteru vystupujících figur. Nejprve bych tedy pro větší přehlednost ráda uvedla abecedně uspořádané základní postavy hry *Jošicune mezi květy sakur*.

Antoku	dětský císař, který podle historických pramenů utonul v bitvě u Jašimy, ve hře „Jošicune mezi květy sakur“ však přežije a vystupuje též pod tajnou identitou jako děvče Ojasu
Cubone	kojná císaře Antokua, stejně jako císař považovaná za utonulou, ale vystupující jako Ginpeiova žena Orjú
Benkei	též Musašibó Benkei (Benkei z Musaši podle místa jeho původu), prudký Jošicuneho vazal zmiňovaný v hist. i literárních pramenech
Ginpei	též Mazuna Ginpei či Ginpei z Tokaija (Ginpei od Přívozu), převozník a provozovatel hostince, ve skut. přeživší skrývající se Taira Tomomori
Gonta	„lotr“ Gonta (igami no Gonta), „nezvedený“ Jazaemonův syn
Jasuke	Jazaemonův učedník, ve skutečnosti Taira Koremori
Jazaemon	provozovatel obchodu s nakládaným suši v Šimoiči („Dolní Městys“, oblast Jošino), otec Gonty a Osato
Jošicune	vojevůdce z rodu Minamoto (Gendži) (1159 – 1189), který porazil rod Tairů (Heike), v důsledku intrik se však znelíbil svému bratrovi, šógunovi Joritomoovi, načež se před pronásledováním uchýlil do Koromogawy (prefektura Iwate) a zde nakonec spáchal sebevraždu, legendární hrdinská postava japonských dějin
Kakuhan	Kakuhan z Jokawy, zenový mistr sídlící v horách Jošina, viz též Noricune
Kamei	Kamei no Rokuró (Rokuró z Kamei), vazal Jošicuneho
Kawacura	opat z Kawacury, představený klášterů v oblasti Jošina
Kawagoe	Taró Šigejori z Kawagoe, Joritomoův kancléř a otec Jošicuneho manželky paní Kjó no Kimi
Kjó no Kimi	Jošicuneho manželka
Kokingo	Kokingo Takesato, vazal Koremoriho, vrchní správce stájí
Koremori	generál z rodu Taira (Heike), považovaný za padlého, ale ukrývající se v Šimoiči v obchodě se suši jako Jazaemonův učedník Jasuke

Liščí Tadanobu	„alter ego“ Sató Tadanobua, liška, která na sebe přivábena zvukem bubínku Hacune (potaženého kůží jejích rodičů) vezme podobu Sató Tadanobua a provází Šizuku, které byl bubínek svěřen do opatrování
Naiši	paní Wakaba no Naiši, manželka Tairy Koremoriho a matka Rokudaie („Wakaba“ = „Mladý List“, „Naiši“ = titul dvorní dámy, zde část jména)
Noricune	Noricune z rodu Taira (Heike), pán z Noto, považovaný za padlého v bitvě u Dannoury, ale skrývající se jako zenový mnich Kakuhan
Orjú	Ginpeiova žena, viz též Cubone
Osato	Jazaemonova dcera, která se má provdat za Jasukeho (Koremoriho)
Ojasu	dcera Ginpeie a Orjú, viz též Antoku
Rokudai	syn Koremoriho a paní Wakaba no Naiši
Suruga	Džiró ze Surugy, vazal Jošicuneho
Šizuka	též Šizuka Gozen („Paní Šizuka“), Jošicuneho milenka, proslulá svým tanečním uměním, legendární postava japonské literatury
Tadanobu	Sató Širóbjóe Tadanobu, věrný Jošicuneho vazal, bratr Sató Cuginobua, který Jošicunemu v bitvě u Jašimy zachránil život
Tomokata	Tomokata z rodu Fudžiwara, „ministr a generál zleva“, velitel císařské palácové stráže
Tomomori	generál z rodu Taira (Heike), domněle padlý, vystupující jako Ginpei

Nyní se v souladu se schématem ze strany 101 přidržme základního rozdělení postav na ty ústřední postavy, které stojí na straně Jošicuneho, a ty ústřední postavy, které stojí na straně opačné.

hra *Jošicune mezi květy sakur* z hlediska pozitivního a negativního charakteru postav

ústřední postavy (Jošicuneho strana)	ústřední postavy (Jošicuneho nepřátelé)
Musašibó Benkei (Jošicuneho vazal)	Fudžiwara Tomokata (císařský ministr intrikující proti Jošicunemu)
Kjó no Kimi (Jošicuneho žena)	Naiši (žena Tairy Koremoriho)
Šizuka (Jošicuneho milenka)	Rokudai (její syn)
Tadanobu (Jošicuneho vazal, respektive jeho vtělení do bílé lišky)	Kokingo (štolba a vazal rodu Taira)
opat Kawacura (formálně vyslovuje souhlas s kamakurským postupem proti Jošicunemu, ve skutečnosti Jošicuneho ukrývá)	Kawagoe Taró (šógunem pověřený vyslanec, ale zároveň Jošicunemu nakloněný otec Kjó no Kimi)
Kawagoe Taró (vzhledem ke své úloze kamakurského vyslance musí formálně vystupovat proti Jošicunemu, ve skutečnosti ale jedná v jeho zájmu)	Ginpei (Taira Tomomori)
	Orjú (chůva Cubone)
	Ojasu (císař Antoku)
	Jasuke (Taira Koremori)
	Kakuhan z Jokawy (Taira Noricune)

Již ze samotného předchozího jednoduchého přehledu je patrné, že postavy hry *Jošicune mezi květy sakur* nelze jednoznačně rozdělit na ty, které stojí za Jošicunem, a na ty, které stojí proti němu. Exemplární je v tomto ohledu postava Taróa Šigejoriho z Kawagoe, který je z titulu svého šógunského pověření povinen Jošicuneho vyslechnout a eventuelně potrestat, jako otec Jošicuneho ženy je ale Jošicunemu nakloněn, a tak nakonec intriku ministra Tomokaty, zosnovanou na konci první scény prvního dějství, vyšetří, a Jošicuneho tím očistí. Podobně ambivalentní, i když ne natolik exemplárně, je postava opata Kawacury. Opat Kawacura se z taktických důvodů staví na stranu kamakurské vlády, která Jošicuneho pronásleduje, ale ve skutečnosti mu poskytuje v Jošinu azyl. Z hlediska Jošicuneho stojí nad kategorií kladnosti a zápornosti též císař Antoku, kterého původně nepřátelský Taira Tomomori před smrtí svěřil Jošicunemu do opatrování. Jošicune i císař Antoku jsou jakoby unášeni událostmi a stojí tak „nad děním“, o čemž svědčí i tyto verše v závěru hry *Jošicune mezi květy sakur*: „Tak v tomto věku vladařů jeden z pánů (Jošicune) míří na Óšú a druhý (Antoku) do Ohary.“¹⁴¹

Zcela mimo katagorii „pro“ a „proti“ Jošicunemu se ocitají postavy závěru třetího dějství, tedy protagonisté scény *Obchod s nakládáním suši*. Scénu předznamenává již výstup „lotra“ Gonty, syna majitele obchodu s nakládáním suši Jazaemona, ve scéně *Pod stromem šii*. Gonta nemá z hlediska dějové linie k Jošicuneho postavě žádný vztah, jeho výstup se odehrává na rovině vztahu k paní Naiši, jejímu synovi Rokudaiovi a jejich průvodci Kokingoovi, případně na rovině Gontova vztahu k jeho rodině, usídlené v Šimoiči v obchodě s nakládáním suši. Podíváme-li se na vědecké práce věnované postavám hry *Jošicune mezi květy sakur*, zjistíme, že právě Gontovi je věnován největší prostor. V Gontově postavě je totiž kodenzován dramatický prostředek nenadálého zvratu v ději, který v tomto případě spočívá v Gontově proměně z podvodníka v charakterního, loajálního syna. Ve scéně *Pod stromem šii* se Gonta setkání s paní Naiši, Rokudaiem a Kokingoem snaží využít k vlastnímu obohacení a vlastní prospěch zdánlivě hledá i na začátku scény *Obchod s nakládáním suši*. Až do poslední chvíle je divák přesvědčen, že se Gonta s vyhlídkou na odměnu chystá Jasukeho (ukrývajícího se Tairu Koremoriho) udat. A když Gontova rodina, která Jasukeho (Koremoriho) chrání, spolu s diváky prohlédne pravé, ušlechtilé Gontovy úmysly, je již pozdě.

Vykreslování charakterů postav je jistě jednou ze stěžejních autorských radostí a strastí. Právě zde se do značné míry otvírá pole představitivosti a inovace. Autoři hry *Jošicune mezi květy sakur* brilantně nakládají nejen s polaritou pozitivních a negativních charakteristik postav, ale i s očekáváními, která do této polarity vkládají diváci. Již jen proto si každá z hlavních postav zaslouží svou kapitolu.

¹⁴¹ Srovnej překlad hry *Jošicune mezi květy sakur* v příloze.

4.4. Jošicune

Z formálního hlediska je Jošicune pochopitelně titulním hrdinou hry *Jošicune mezi květy sakur*, ale jak už bylo naznačeno, spíše než jako ústřední postava hry Minamoto Jošicune funguje jako dějová spojnice, jako „čerevená nit“ procházející strukturou celé hry. Se skutečností, že Jošicuneho postava takříkajíc „rámuje“ strukturu hry *Jošicune mezi květy sakur*, souhlasí mimo jiné i to, že nejsilněji je Jošicune přítomen v prvním a pátém dějství, tedy v úvodu a v závěru hry.

Nejaktivněji Jošicune působí na začátku scény *Interiér císařského paláce*, ve chvíli, kdy u císařského dvora podává hlášení o bitevních střetech Minamotů s rodem Taira. Tato pasáž je silně zakotvena ve starších pramenech, zejména v *Příběhu rodu Taira* a v nó hrách spojených s bitvami u Jašimy a Dannoury. Výsledný obraz je tedy poněkud tradiční. „Životněji“ Jošicune působí tehdy, když po jeho hlášení dojde k diskuzi s dvorskými úředníky. V jejím průběhu ministr Tomokata zpochybní Jošicuneho vojenské úspěchy a poukáže na to, že šógun Joritomo má o Jošicunem pochybnosti a že Jošicuneho během jeho pobytu v Košigoe odmítnul přijmout. Tehdy se Jošicuneho vazal Benkei svého pána zastane natolik hrubým způsobem, že Jošicune Benkeiovi přikáže opustit palác a zakáže mu objevit se až do odvolání v jeho blízkosti. Jedná se v podstatě o jediný okamžik v celé hře, o kterém lze tvrdit, že Jošicune aktivně přistupuje k řešení Benkeiovy prudkosti. Ve scéně *Před svatyní Fušimi Inari* sice Jošicune Benkeie za jeho unáhlenost trestá ranami vějířem, zde už jde ale spíš jen o emotivní ventilaci Jošicuneho bezmoci, kterou Jošicune pocituje nad nezvratitelnými okolnostmi, určujícími jeho další osud. Kromě zmíněných dvou záblesků aktivního konání je Jošicune spíš nehybným středem, kolem kterého se točí děj hry. Jošicuneho pasivita až bezmoc začíná už tehdy, když na konci první scény prvního dějství přebírá od ministra Tomokaty bubínek Hacune. Jako císařský dar a vzácný předmět z palácových sbírek, který byl použit již samotným císařem Kanmuem při obřadu vyvolávání deště, Jošicune bubínek zkrátka musí přijmout. A to i přesto, že bubínek zároveň symbolizuje rozkaz, že Jošicune má vojensky zakročit proti svému bratrovi, šógunovi Joritomoovi (protilehlé strany bubínku symbolizují bratrský vztah, udeřit na bubínek tedy znamená střet mezi bratry). V dané chvíli Jošicune obejde císařskou vůli s tím, že bubínek převezme, ale neudeří do něj, konflikt s bratrem ho ale pronásleduje až do konce hry. Z přediva intriky se Jošicune vymaní až na konci pátého dějství, kdy jeho tchán Taró z Kawagoe odhalí, že císařský rozkaz nařizující zásah proti Joritomoovi byl ve skutečnosti intrikou ministra Tomokaty. Ani tehdy ale není pomsta přenechána Jošicunemu, ministra Tomokatu totiž skolí Taira Noricune, který je následně sám skolen Jošicuneho vazalem Tadanobuem.

Podívejme se nyní na tradiční a inovované rysy charakteru Jošicuneho postavy. Celkově ve hře *Jošicune mezi květy sakur* Jošicune působí jako skromný člověk, který v sobě ovšem nezapře aristokrata. Stejně tak v sobě Jošicune nezapře válečníka a zdá se dokonce, že bojišti dává přednost před dvorským prostředím. Sám se přiznává, že ne zcela rád „ohýbá hřbet na císařském dvoře“, a že jeho srdce se „stále potýká s nástrahami bojiště“. Typologicky zde Jošicune zosobňuje abstraktní autoritu, ušlechtilost spojenou s neohrožeností, což odpovídá jeho idealizovanému obrazu známému ze *Zápisů o Jošicunem*. Je zajímavé, že se ze hry *Jošicune mezi květy sakur* vytrácí nelichotivý Jošicuneho obraz, který můžeme poskládat z některých pasáží *Příběhu rodu Taira*. Jošicune je jako určitá vyšší autorita a charakterní osobnost uznáván i protistranou, včetně příslušníků rodu Taira. Taira Tomomori, když před svou sebevraždou svěřuje císaře Antokua do Jošicuneho rukou, dokonce mluví o Jošicunem jako o „včerejším nepříteli“, který se stal „dnešním přítelem“. Jošicuneho postava tak „harmonizuje“ celek hry *Jošicune mezi květy sakur*, až po vyvrcholení v podobě happyendu, který samozřejmě nemá oporu v historických událostech, ale účinně korunuje Jošicuneho legendu soustředěnou do dramatické struktury pěti dějství hry *Jošicune mezi květy sakur*.

Jošicune s bubínkem Hacune u nohou, kabuki (archiv „Národního divadla“ 国立劇場)

obraz Minamoto no Jošicuneho ve hře *Jošicune mezi květy sakur*

dějství • scéna	Jošicuneho pozice, charakter atp.
1 • <i>Interiér císařského paláce</i>	Zde je podstatnou součástí Jošicuneho obrazu líčení bitev mezi rody Minamoto a Taira, zejména událostí spojených s vojenskými střety u Jašimy a Dannoury. Zdůraznit lze legendu o smrti Sató Cuginobua, a také legendu o tom, jak Taira Kagekijo srazil chránič z helmy Mionoji Džúróa. Jako přímý účastník bojů při svém hlášení <u>Jošicune působí aktivně</u> , i když zde hraje roli i <u>vliv tradice</u> v podobě <u>dobových pramenů</u> (<i>Příběh rodu Taira</i>) či <u>nó her</u> (<i>Jašima, Kagekijo</i>). Zároveň lze upozornit na vazbu ke scéně <i>Cesta prvního tónu</i> , která je z velké části tanečním ztvárněním Cuginobuovy smrti v bitvě u Jašimy, a která byla později rozšířena i o legendu o Mionojově chrániči helmy.
1 • <i>Poustečna ve vsi Kitasaga</i>	×
1 • <i>Rezidence Horikawa</i>	Zde se <u>Jošicuneho role</u> posouvá do <u>pasivní</u> roviny. <u>Benkei</u> , kterého Jošicune v první scéně zapudil pro nevhodně projevenou prudkost, se smí znovu objevit v Jošicuneho přítomnosti, a to na přímluvu Jošicuneho milenky <u>Šizuky</u> a Jošicuneho manželky, <u>Kjó no Kimi</u> . Výrazná je zde také role <u>Kawagoe Taróa</u> , který Jošicuneho přijíždí vyslechnout coby kamakurský vyslanec. Jošicuneho pozice v této scéně se do velké míry odvíjí od jeho vztahu ke zmíněným postavám.
2 • <i>Před svatyní Fušimi Inari</i>	I zde <u>Jošicune působí pasivně</u> , ocitá se „ve vleku“ morálního dilematu, kvůli kterému opouští Kjóto, iniciativu přebírají spíše jeho vazalové, zejména <u>Tadanobu</u> (respektive jeho liščí „alter ego“, jak vyjde najevo ve čtvrtém dějství).
2 • <i>U přívozu</i>	I když na konci této scény <u>Jošicune</u> přebírá odpovědnost za císaře Antokua, nelze jednoznačně tvrdit, že jeho role je zde aktivní, jelikož <u>je zastíněn postavou Ginpeie – Tairy Tomomoriho</u> .
3 • <i>Pod stromem šii</i>	×
3 • <i>Kokingoova smrt</i>	×
3 • <i>Obchod s nakládaným suší</i>	×
4 • <i>Cesta „prvního tónu“</i>	×
4 • <i>Síň božstva Zaó</i>	×
4 • <i>Rezidence opata Kawacury</i>	<u>Jošicune</u> je „nad dějem“, aktivně zde působí <u>Šizuka</u> a liščí <u>Tadanobu</u> .
5 • <i>V horách Jošina</i>	Zde je odhalena Tomokatova intrika a <u>Jošicune je očištěn</u> . Závěr hry se tedy soustředí na Jošicuneho, ale tím, kdo vykoná konečnou Spravedlnost, jsou <u>Taira Noricune</u> a <u>Sató Tadanobu</u> , nikoli Jošicune.

4.5. Šizuka

Šizuka Gozen čili „paní Šizuka“ ve hře *Jošicune mezi květy sakur* tvoří ženský kontrapunkt Jošicuneho postavy, přičemž v závěrečné scéně prvního dějství, která se odehrává v rezidenci Horikawa, se o tuto svou „ženskou“ úlohu Šizuka dělí s Jošicuneho manželkou, Kjó no Kimi. Text hry výslovně označuje vztah Jošicuneho milenky a Jošicuneho manželky za harmonický, mezi postavami Šizuky a Kjó no Kimi tedy nedochází k žádnému „tření“. Role Kjó no Kimi je ovšem ve srovnání s rolí Šizuky spíše epizodní, Kjó no Kimi totiž vystupuje právě jen ve scéně *Rezidence Horikawa* a její výstup vrcholí tím, že si podrízne hrdlo, aby jako adoptivní dcera nepřátelského rodu Taira nebyla Jošicunemu v jeho sporu s bratrem Joritomoem přítěží. Šizuka naproti tomu „jako stín“ následuje Jošicuneho až do kraje Jošino a spolu s Jošicuneho vazalem Tadanobuem (jeho lišším vtělením) je vlastně hlavní postavou úvodu druhého dějství a téměř celého čtvrtého dějství. Silou svého charakteru a svého odhodlání následovat Jošicuneho v jeho osudu je Šizuka bezesporu nejvýraznější ženskou postavou hry *Jošicune mezi květy sakur*, neztrácí nicméně zcela svou křehkost. Její charakter se skládá z pasáží, ve kterých Šizuka prokazuje až mužskou neohroženost a samostanost, a z pasáží, kde naopak působí v souladu se svým pohlavím ladně až bezbranně. Tuto ambivalentnost Šizučina charakteru svým způsobem symbolizuje skutečnost, že byla proslulou představitelkou žánru „širabjóši“, tedy tanečnicí, která v mužském kostýmu pohybově doprovázela recitaci klasických textů (zejména úryvků z válečných kronik).

Šizučino entrée ve hře *Jošicune mezi květy sakur* nepostrádá originalitu a výraznost. Již v prvním výstupu Šizuky, ve scéně *Rezidence Horikawa*, se totiž ukazuje plná škála jejího charakteru. Šizuka se na scéně objevuje jako tanečnice širabjóši, aby rozptýlila Jošicuneho a jeho manželku tancem na téma dobývání severovýchodního Japonska Jošicuneho předkem Minamoto no Jorijošim. Následně využívá svého přátelského vztahu k Jošicuneho manželce a snaží se jejím prostřednictvím přesvědčit Jošicuneho, aby odpustil zapuzenému vazalovi Benkeiovi z Musaši. Jošicune Benkeie na základě přímluv Šizuky a Kjó no Kimi skutečně vezme na milost a vliv Šizuky na děj hry tak dostává konkrétnější, praktické rozměry. Šizuka zde ovlivňuje „mužský svět“, přesněji feudální vztah mezi pánem – Jošicunem a vazalem – Benkeiem. Šizučin „přesah“ do mužského světa je navíc symbolizován kostýmem (mužským dvorským rouchem), ve kterém Šizuka v souladu s pravidly žánru širabjóši tančí svůj úvodní tanec. Zprvu ale Šizuka svůj vliv prosazuje především ženským šarmem. „Mužská stránka“ Šizuky dostává zřetelné obrysy až tehdy, když se Šizuka během napadení horikawské rezidence oblékne do brnění, chopí se halapartny a přidá se k obráncům z řad Jošicuneho vazalů.

V první scéně druhého dějství se Šizuka vrací ve své ženské, vnitřně silné, a přece navenek křehké a šarmantní podobě. Šizuka následuje Jošicuneho na jeho útěku až na předměstí Kjóta, ke svatyni božstva Inari ve Fušimi. Tentokrát se jí ale průnik do mužského světa nezdaří, Jošicuneho vazalové se shodnou, že následující cesta je pro ženu příliš nebezpečná, a ačkoli s nimi Jošicune souhlasí jen váhavě, je rozhodnuto, že Šizuka má zůstat až do Jošicuneho návratu v Kjótu. Její „mužská stránka“ je v tomto případě „spoutána“, a to i v doslovném smyslu slova, Šizuka je totiž zanechána u cesty, připoutaná ke stromu, aby nemohla Jošicuneho následovat, zákazu navzdory. Z pout Šizuku osvobodí Jošicuneho vazal Tadanobu (ve skutečnosti vtělení lišky), s jehož postavou zůstane Šizuka úzce spjata po zbytek hry. Prostředí svatyně božstva Inari, jehož poslem je právě liška, tak vytváří oslí můstek ke čtvrtému dějství. V tomto smyslu není náhodou, že oproti *Zápisům o Jošicunem* se Šizuka se svým milencem ve hře *Jošicune mezi květy sakur* loučí ne v Jošinu, ale před svatyní božstva Inari ve Fušimi.

Šizuce Jošicune na svém útěku svěřuje bubínek Hacune, Tadanobuovi – lišákovi svěřuje svou zbroj. Takto vybavení Šizuka a Tadanobu přicházejí na začátku čtvrtého dějství v Jošicuneho stopách do kraje Jošino. Tadanobu zde sice vystupuje primárně jako Šizučin ochránce a lze zde pozorovat určité oslabení Šizučiny postavy co do počtu jejích replik. Neznamená to ale, že zde existuje ostrá hranice mezi ženskou rolí Šizuky a mužskou rolí Tadanobua. Při „výslechu“ liščího Tadanobua si Šizuka počíná velmi aktivně, zatímco Tadanobu se v souladu se svou liščí charakteristikou projevuje takříkajíc ženskými, těkavými až nervózními pohyby. Podobně v nó hře *Šizuka v Jošinu* Šizuka vystupuje na obranu Jošicuneho sice ženskými prostředky (především, jak jinak, tancem), ale i pádnými replikami (nechybí „vojenská“ zmínka o bitvě u Dannoury a o debatě o ústupových veslech).

Šizuka s bubínkem Hacune, kabuki

obraz Šizuky Gozen ve hře *Jošicune mezi květy sakur*

dějství • scéna	Jošicuneho pozice, charakter atp.
1 • <i>Interiér císařského paláce</i>	×
1 • <i>Poustevna ve vsi Kitasaga</i>	×
1 • <i>Rezidence Horikawa</i>	Zde Šizuka využívá svých „ženských zbraní“ a vlivu na Jošicuneho (a jeho ženu Kjó no Kimi), aby se přimluvila za Benkeie, který upadl pro svou hrubost u Jošicuneho v nemilost. Zároveň se ale doslova chopí i „mužské zbraně“, konkrétně píky, když oddíl Tosabó Šósona vyslaný z Kamakury zaútočí na rezidenci. Motiv Šizučiny aktivní účasti na obraně horikawské rezidence je mimo jiné rozveden i v nó hře <u>Šóson</u> , stojí za pozornost, že Šizuku zde ztvárňuje dětský herec. Právě <u>ve scéně Rezidence Horikawa</u> Šizuka působí <u>nejsilněji a nejsamostatněji</u> , i když její přítomnost ve 4. dějství je také výrazná.
2 • <i>Před svatyní Fušimi Inari</i>	V této scéně <u>Šizuka</u> poněkud <u>ztrácí</u> svou aktivnost a <u>samostatnost</u> , chce totiž následovat Jošicuneho na jeho útěku, ale je zanechána na předměstí Kjóta. Zde ji z rukou kamakurských pronásledovatelů zachrání Jošicuneho vazal <u>Tadanobu</u> . Jošicune pak Tadanobuovi, který se nečekaně vrátil z dovolené v rodném kraji, svěří svou velitelskou zbroj, aby oklamal pronásledovatele, a svěří mu i Šizuku, které dal již dříve do opatrování bubínek Hacune.
2 • <i>U přívozu</i>	×
3 • <i>Pod stromem šii</i>	×
3 • <i>Kokingoova smrt</i>	×
3 • <i>Obchod s nakládaným suší</i>	×
4 • <i>Cesta „prvního tónu“</i>	<u>Šizuka</u> a <u>Tadanobu</u> přicházejí v Jošicuneho stopách do kraje Jošino, jejich <u>společný tanec</u> je oslavou proslulé jarní scenérie a události, ke kterým došlo v bitvě u Jašimy.
4 • <i>Sňh božstva Zaó</i>	Na začátku této scény se Tadanobu a Šizuka nechávají místními nasměrovat k rezidenci opata Kawacury, <u>výstup Tadanobua a Šizuky</u> je zde spíše <u>epizodní</u> a má <u>komický</u> charakter.
4 • <i>Rezidence opata Kawacury</i>	Jošicuneho v jeho úkrytu vyhledá jeho skutečný vazal Tadanobu a <u>vyjde tak najevo, že Tadanobu, který provázel Šizuku, je vtělením bílé lišky</u> , kterou přilákal zvuk bubínku Hacune – <u>vyslechnutí „liščího Tadanobua“</u> Jošicune svěří právě Šizuče a protože se jedná o úkol, který není prost rizika, dá jí k osobní obraně meč.
5 • <i>V horách Jošina</i>	×

4.6. Benkei

Tak jako Šizuka ve hře *Jošicune mezi květy sakur* tvoří Jošicuneho ženský protějšek, o Musašibó Benkeiovi lze tvrdit, že zde tvoří prudší, „vojenštější“ protějšek Jošicuneho charakteru. Přestože je Benkei příslušník duchovního stavu, sami Jošicuneho vazalové Suruga a Kamei o Benkeiovi tvrdí, že patří spíš na bojiště a že v období míru je jeho horkokrevnost spíš na obtíž. Jošicune je horský mnich samurajského ducha, nadprůměrně fyzicky vybavený, vysoké postavy a snědé pleti. Fyzicky je Benkei pravým Jošicuneho opakem a jeho charakter by mohl odpovídat Jošicuneho povaze, pokud by ovšem Jošicuneho charakter byl zbaven aristokratické jemnosti.

Benkeiův obraz, odpovídající typu urostlého a prudkého, až obhroublého mnicha, nadaného výjimečnou fyzickou silou, je velmi tradiční a lze ho zpětně vysledovat až k *Zápisům o Jošicunem* nebo k nó hře *Benkei na mostě*. Benkeiův poněkud „neotesaný“ vzhled ještě podtrhuje jeho výše zmíněné spojení se sedmi „tesařskými nástroji“ (srovnej stranu 86). Samuraj se pyšní svou zbrojí, dlouhým mečem, krátkým mečem, šípy, lukem, koženým kyrysem a přilbou. Benkei je naproti tomu úzce spjatý s poněkud plebejským výčtem zbraní, s železným hrablem, kladivem, pilou, bojovou sekerou, palicí, srpem a vidlicí sasumata (která byla původně nástrojem pro zatýkání zločinců). Jošicuneho vazalové Suruga a Kamei svého pána v prvním dějství hry *Jošicune mezi květy sakur* (ve scéně *Rezidence Horikawa*) upozorňují nejen na Benkeiovu horkokrevnost, ale právě i na jeho sedm nástrojů a na předimenzovanost jeho halapartny, která má měřit i s rukojetí zhruba dva a půl metru.

Nápadnost Benkeiova zjevu přímo bije do očí v první scéně hry *Jošicune mezi květy sakur*, kde je Benkei konfrontován s prostředím císařského dvora. Benkei v závěru scény slovně napadne ministra Tomokatu a fyzicky napadne jeho podřízeného Inokumu. Benkeiova přímočará impulzivnost tak doslova narazí na aristokratickou rafinovanost a Jošicune je nucen Benkeie vykázat ze své přítomnosti. Benkei se smí před Jošicunem objevit až po přímlově Šizuky a Kjó no Kimi a i ve scéně *Rezidence Horikawa* si zachovává svůj neotesaný, hrubý charakter válečníka. Dámy se Benkeiovi vskrytu smějí, nejen v prostředí císařského paláce, ale i v prostředí Jošicuneho rezidence Benkeiova robustní figura působí zkrátka nepatřičně. Útok na horikawskou rezidenci vrhá Benkeie do prostředí, které je mu vlastní, do bitvy, ale přesto se z Benkeiovy postavy nevytrácí zmíněný faktor nepatřičnosti. Benkei totiž svou vojenskou horlivostí sice odrazí bezprostřední hrozbu útoku, zároveň ale zkomplikuje situaci tím, že skolí velitele kamakurského oddílu a znemožní tak diplomatické řešení sporu mezi Jošicunem a „kamakurským pánem“ Joritomoem.

Přestože na Benkeiův mnišský stav je odkazováno již v prvním dějství hry *Jošicune mezi květy sakur*, teprve ve druhém dějství, v úvodu scény *U přívozu* si plně uvědomíme, že Benkei je příslušníkem duchovenstva. Patří sice do bojovné sekty horských mnichů, ale přesto v rozhovoru Benkeie s císařskou chůvou Cubone, která se u Přívozu ukrývá pod jménem Orjú, zřetelně vystupuje na povrch buddhistický aspekt Benkeiovy postavy. Orjú – Cubone Benkeie výslovně upozorňuje, že by se měl vyvarovat masitého pokrmu, protože je právě postní den zasvěcený jednomu z osmi „buddhistických Králů“, božstvu Fudó. Dále stojí za pozornost, že se Benkei zarazí, když překračuje spící Ojasu (dcerku Mazuny Ginpeie a Orjú, která je ve skutečnosti císařem Antokuem). Benkei se vymluví na křeč v lýtku, kterou prý způsobila pro mnicha nezvyklá přítomnost ženského pohlaví, ve skutečnosti se ale chtěl přesvědčit, že malé děvče od Přívozu je císař Antoku. Další narážkou na Benkeiův mnišský stav a zároveň narážkou na nó hru *Benkei na lodi* je okamžik, kdy Benkei odhalenému Ginpeiovi – Tairovi Tomomorimu přehodí přes krk růženec. Jedná se vlastně o parodizaci závěrečné scény hry Benkei na lodi, ve které Benkei mnutím růžence zažene Tomomoriho mstícího se ducha.

Z dalšího děje hry se Benkei vytrácí, jako by se Benkeiova postava svými dvěma rozměry, typem válečníka a typem mnicha, vyčerpala. Až ve čtvrtém dějství, ve scéně *Síň božstva Zaó*, na poradě mnichů zazní názor, že ukrýt Jošicuneho před kamakurskými pronásledovateli by nebyl problém, kdyby ovšem Jošicuneho neprovázel Benkei, známý svou nenasytností a prudkou povahou. Benkeiův charakter se zde tedy vrací k Benkeiově prapůvodní impulsivnosti a převahu nad mnišským zjevem opět získává Benkeiova hřmotná postava, kvůli které se mniši z Jošina obávají, že by Benkeie neuživili. Jak vidíme, Benkeiova postava ve hře *Jošicune mezi květy sakur* neplní jen funkci dalšího odkazu na klasický obraz, vytvořený starší literaturou. Benkei do děje vnáší svou prudkostí dějový zvrat i moment odlehčení.

vlevo: Benkei v kabuki hře *Výnos o církevní dani (Kandžinčó)*
vpravo: obraz ve stylu Ōcu-e, Benkei a jeho sedm nástrojů

obraz Musašibó Benkeie ve hře *Jošicune mezi květy sakur*

dějství • scéna	Jošicuneho pozice, charakter atp.
1 • <i>Interiér císařského paláce</i>	<u>Benkei</u> zde <u>přebírá iniciativu za Jošicuneho</u> a zastane se svého pána proti ministrovi Tomokatovi. Navíc fyzicky napadne Tomokatova podřízeného Inokumu a Jošicune proto Benkeie dočasně zapudí.
1 • <i>Poustečna ve vsi Kitasaga</i>	×
1 • <i>Rezidence Horikawa</i>	I zde lze sledovat hru s „nezvládnutelností“ Benkeiova charakteru, Jošicune sice po přímluvě Šizuky a své manželky Kjó no Kimi Benkeie vezme na milost, ale Benkei později v průběhu scény, během útoku na horikawskou rezidenci neuváženě skolí velitele útoku Šósona a znemožní tak vyřešení konfliktu diplomatickou cestou. Benkeiovou unáhleností mimo jiné ztratí smysl sebevraždy Jošicuneho manželky, která svou smrtí chtěla ukončit spor mezi Jošicunem a jeho bratrem, šógunem Joritomoem.
2 • <i>Před svatyní Fušimi Inari</i>	Jošicune zde Benkeiovi jeho předchozí jednání prudce vyčte, ale již <u>není cesty zpět a Benkei proto smí Jošicuneho doprovodit na jeho útěku</u> . Jedná se v zásadě o předěl mezi „dvorským“ a „bitevním“ prostředím, o okamžik, kdy „rodinný“ konflikt mezi Jošicunem a Joritomoem přerůstá v otevřený vojenský střet. A právě v atmosféře vojenského střetu je Benkei nejvíce „doma“.
2 • <i>U přívozu</i>	<u>Benkei se dosud projevoval spíš jako válečník, Orjú od Přívozu</u> (ve skutečnosti ukrývající se císařská chůva Cubone) <u>ho ale na začátku scény oslovuje jako mnicha a charakter Benkeiovy postavy se tak mírně proměňuje</u> . Na konci scény se ovšem Benkei opět mění z mnicha ve válečníka, scéna z nó hry <i>Benkei na lodi</i> , kdy Benkei zažene Tairu Tomomoriho mnutím růžence, je zde přejata v parodickém smyslu. Následně se Benkeiova postava ze hry <i>Jošicune mezi květy sakur</i> více méně vytrácí a je přítomna pouze pasivně.
3 • <i>Pod stromem šii</i>	×
3 • <i>Kokingoova smrt</i>	×
3 • <i>Obchod s nakládaným suším</i>	×
4 • <i>Cesta „prvního tónu“</i>	×
4 • <i>Síň božstva Zaó</i>	×
4 • <i>Rezidence opata Kawacury</i>	×
5 • <i>V horách Jošina</i>	×

4.7. Tadanobu

Ještě výraznější než Benkei je mezi Jošicuneho vazaly v případě hry *Jošicune mezi květy sakur* Sató Tadanobu. Právě Tadanobu se v porovnání s dříve zmíněnými postavami nejvíce odchyluje od obrazu, který mu přisoudila klasická literatura. Je to dáno tím, že charakteristika postavy Tadanobua – Jošicuneho vazala je ve hře *Jošicune mezi květy sakur* obohacena o charakteristiku postavy Tadanobua – bílého lišáka. Tak dramatická inovace nemá mezi postavami hry *Jošicune mezi květy sakur*, které mají kořeny ve starší literatuře, obdoby. Tadanobu na sebe ve druhém a čtvrtém dějství hry právem strhává pozornost. Na druhé straně je ale Tadanobuova postava těsně spojená s postavou Šizuky a z kontextu tohoto spojení ji nelze zcela vyjmout. Ani v pátém dějství, kde Šizuka již nevystupuje, Tadanobu nestojí zcela sám o sobě. Tadanobu se zde vyskytuje spíš jako vazal s vazbou na Jošicuneho a jako válečník, který je vázán povinností pomstít svého staršího bratra. V tomto smyslu Tadanobuovu postavu nelze osamostatnit. Podobně úzkou vazbu lze mezi Šizukou a Tadanobuem pozorovat i v nó hře *Šizuka v Jošinu*.

Co se týče vazby mezi postavou Tadanobua a postavou Šizuky, je leitmotivem začátku druhého dějství a celého čtvrtého dějství. Zároveň lze tuto vazbu považovat za symbol duality, která vzniká mezi „samurajskou“ (mužskou) a „romantickou“ (ženskou) stránkou hry *Jošicune mezi květy sakur*. Podívejme se nyní na charakteristiku Tadanobuovy postavy a na Tadanobuův vztah k ostatním postavám o něco podrobněji. Již zde byla v souvislosti s postavou Šizuky zmíněna oscilace mezi Šizukou a Tadanobuem a „ženským“ a „mužským“ charakterem jejich postav. Jak Šizuka, tak Tadanobu v sobě mají jinový i jangový rozměr. Šizuka je přitažlivá žena s uměleckým nadáním, zároveň je ale svým tancem schopna ztvárnit epizodu z vojenského prostředí a dokonce je schopna chopit se zbraně, když je to zapotřebí. Tadanobu se jako Jošicuneho vazal pochopitelně vyznačuje silnými rysy samurajského ducha, ale zároveň se ve hře *Jošicune mezi květy sakur* (s výjimkou poslední scény čtvrtého dějství a samotného závěru pátého dějství) objevuje „jen“ jako své liščí alter ego, ne jako skutečný Sató Tadanobu. Vtělení bílého lišáka do Tadanobuovy podoby je symbolizováno řasnatým kostýmem připomínajícím srst a kimonem zdobeným magickými symboly „liščích plamenů“ (kicune-bi). Loutka liščího Tadanobua má navíc specifické ruce se zahnutými prsty, které připomínají liščí tlapy (tomto charakteristickému rysu Tadanobuovy loutky se říká „liščí ruce“, kicune-de). Liška jako species je v japonské kultuře zvíře zastupující jinový, ženský princip, stínovou stránku přírodních sil. Proto byl bubínek Hacune, určený původně k vyvolání deště, potažen kůžemi lišek (rodičů liščího Tadanobua).

Konfuciánský motiv náklonnosti dítěte k rodičům, respektive motiv vazby liščího Tadanobua k bubínku Hacune, který reprezentuje hlas Tadanobuových rodičů, je podobně jako motiv průniku Tairy Koremoriho z aristokratické do měšťanské vrstvy prvkem, který má zajistit hře *Jošicune mezi květy sakur* aktuální náboj. Scéna *Obchod s nakládáním suši* i doznání liščího Tadanobua ve scéně *Rezidence opata Kawacury* se vyznačují tím, že jsou spíše než klasickou literaturou ovlivněny myšlenkovými směry, které hýbaly japonskou společností období Edo, především pak konfucianismem. Právě z konfucianismu vychází rigidní nastavení třídní společnosti a s ním spojená hranice mezi aristokratickou a měšťanskou vrstvou, kterou cítíme v dualitě postavy Tairy Koremoriho alias Jasukeho (a v menší míře též v dualitě postavy Tairy Tomomoriho alias Ginpeie ve scéně *U přívozu*). A z konfucianismu vychází také povinnost úcty dítěte vůči rodičům, která je tak silnou motivací konání liščího Tadanobua. Tadanobu ze hry *Jošicune mezi květy sakur* je Jošicuneho vazalem, kterého diváci důvěrně znají z válečných kroků a starších her, zároveň se ale postupně stává kýmisi zcela novým, svým „liščím“ alter egem, ze kterého diváci mohou čerpat moment překvapení i dojetí.

vlevo: „liščí Tadanobu“ s bubínkem Hacune, charakteristickými rysy jsou kornoutovité uši a řasnatý oděv se znakem ohně

vpravo: loutka bílé lišky, jejíž použití v žánru džóruri předznamenává a uzavírá proměnu „liščího Tadanobua“ ; dřívější jevištní zpracování scény, kdy je Tadanobu odhalen jako vtělení lišky, se vyznačovala tím, že loutkoherec ovládající loutku lišky (v případě kabuki herec ztvárňující „liščího Tadanobua“) byl zavěšen na konstrukci nad jevištěm a zjevení lišky – Tadanobua tak nabíralo na dramatickosti (dnes se závěsná konstrukce prakticky nevyužívá a „liščí Tadanobu“ na scénu přichází z úrovně jeviště – v případě loutkového zpracování je dnes běžnou praxí, že se loutka bílé lišky i liščího Tadanobua jakoby „náhle vynořují“ z pouzdra, ve kterém je uložena bubínek Hacune; v kabuki je zase běžnou praxí „rychlá změna“ hajagawari, kdy obecně řečeno spolu s náhlou změnou kostýmu dochází k proměně v charakteru postavy)

obraz Sató Tadanobua ve hře *Jošicune mezi květy sakur*

dějství • scéna	Jošicuneho pozice, charakter atp.
1 • <i>Interiér císařského paláce</i>	×
1 • <i>Poustečna ve vsi Kitasaga</i>	×
1 • <i>Rezidence Horikawa</i>	×
2 • <i>Před svatyní Fušimi Inari</i>	Postava Sató Tadanobua se na scéně objevuje ve chvíli, kdy je Jošicuneho milenka Šizuka zanechána na předměstí Kjóta uvázaná ke stromu, aby nemohla Jošicuneho a jeho vazaly následovat v nebezpečné cestě. Právě Tadanobu Šizuku zachrání, když se jí chtějí chopit kamakurští vojáci pronásledující Jošicuneho. <u>Tadanobu se v této scéně vyznačuje výjimečnými fyzickými schopnostmi a jak později vyjde najevo, není skutečným Jošicuneho vazalem, ale vtělením bílé lišky.</u> Svatyně ve Fušimi, kde se scéna odehrává, je zasvěcena božstvu saké a rýže Inari, jehož poslem a pomocníkem je právě liška. Od této scény se odvíjí těsný vztah mezi postavou Tadanobua a postavou Šizuky. <u>Tadanobu získává do opatrování Jošicuneho zbroj, Šizuka získává do opatrování bubínek Hacune, a jejich další cesta časem a prostorem v rámci děje hry je společná.</u>
2 • <i>U přívozu</i>	×
3 • <i>Pod stromem šii</i>	×
3 • <i>Kokingoova smrt</i>	×
3 • <i>Obchod s nakládaným sušič</i>	×
4 • <i>Cesta „prvního tónu“</i>	Tadanobu a Šizuka následují Jošicuneho do kraje Jošina, <u>začátek čtvrtého dějství je klasickou lyrickou scénou typu „mičijuki“</u> , ve které hrají podstatnou roli zasazení děje do ročního období, využití místních jmen a poetické ladění textu.
4 • <i>Sňž božstva Zaó</i>	Zde Tadanobu vystupuje spíše epizodně, jako průvodce Šizuky.
4 • <i>Rezidence opata Kawacury</i>	Do Jošina za Jošicunem přichází i pravý Sató Tadanobu, a tak dojde k <u>odhalení „liščího Tadanobua“</u> , který provází Šizuku, protože ho vábí zvuk bubínku Hacune, potaženého kůžemi jeho rodičů. Tadanobuova transformace v lišku je v žánru džóruři vyjádřena loutkou bílé lišky a loutkou Tadanobua s rukama sevřenými v pěst, které připomínají liščí tlapy. V žánru kabuki kostým herce doplňují liščí uši a charakteristický plášť z třásní připomínající srst.
5 • <i>V horách Jošina</i>	Zde <u>dojde ke střetu Tadanobua s Tairou Noricunem</u> a prolnutí postavy skutečného Tadanobua s postavou „liščího Tadanobua“.

4.8. „Ti druzí“

Postavy hry *Jošicune mezi květy sakur*, které vzhledem k Jošicunemu a k postavám, které s ním sympatizují, spadají do kategorie „ti druzí“, se dělí do dvou základních skupin, na postavy inspirované klasickou literaturou a na zcela nové postavy.

Zaměříme se nejprve na **postavy, jejichž charakteristiku lze srovnat se staršími díly** japonské literatury. Ústředními postavami této skupiny jsou tři válečníci z rodu Taira, Taira Tomomori, Taira Koremori a Taira Noricune, kteří (v rozporu s historickými prameny) přežili osudnou bitvu u Dannoury a následně se ukryli na různých místech. **Taira Tomomori** je ústřední postavou scény *U přívozu*, respektive druhého dějství hry *Jošicune mezi květy sakur*. Úzce jsou s ním spojeny postavy malého císaře Antokua a jeho chůvy Cubone – Taira Tomomori se u přívozu v zátocce Daimocu skrývá pod jménem Mazuna Ginpei, Cubone se ukrývá pod identitou jeho manželky Orjú a císaře Antokua vydávají za svou dcerku Ojasu. Taira Tomomori je v dějinách a japonské literatuře spojen především s motivem své smrti. Podle *Příběhu rodu Taira* se měl Tomomori v bitvě u Dannoury vrhnout do moře společně s Ienagou z kraje Iga (synem své chůvy), oblečený do dvojího brnění, a to se slovy, že musel přihlížet tomu, jak se všichni odebírají na věčnost, a že mu nezbývá než aby si sám vzal život. Císař **Antoku**, v době bitvy u Dannoury pěti až sedmiletý, našel rovněž smrt ve vlnách, a to společně se svou babičkou Tokiko (posmrtným jménem Nii no Ama). Nii no Ama je v případě hry *Jošicune mezi květy sakur* zastoupena postavou chůvy **Cubone** a v textu hry je patrný vliv *Příběhu rodu Taira*, nový je ovšem motiv sebevraždy chůvy Cubone a přežití císaře Antokua. Podobně je z *Příběhu rodu Taira* převzat motiv skoku do moře s kotvou (takto mělo spáchat sebevraždu během bitvy u Dannoury několik válečníků z rodu Taira). U Tomomoriho sebevraždy zejména ve dřívějším loutkovém zpracování hry *Jošicune mezi květy sakur* platí, že se Tomomori vrhá do příboje po hlavě, až jsou vidět jen jeho nohy.

vlevo: loutka Tairy Tomomoriho (Tomomori vzpírá kotvu nad hlavu a chystá se vrhnout do moře)
vpravo: kabuki, zpracování hry *Jošicune mezi květy sakur*, chůva Cubone s císařem Antokuem
(archiv „Národního divadla“ 国立劇場)

Taira Koremori je výraznou, ovšem nikoli ústřední postavou scény *Obchod s nakládaným suši*, tedy závěru třetího dějství hry *Jošicune mezi květy sakur*. Historicky je Koremoriho osud po bitvě u Dannoury nejistý, není vyloučeno, že v souladu s dějem hry *Jošicune mezi květy sakur* skutečně uniknul smrti a uchýlil se do kláštera. Nedostatečnost historických pramenů logicky poskytuje prostor literární licenci, a hra *Jošicune mezi květy sakur* tuto skutečnost využívá více než dostatečně. Ve scéně *Obchod s nakládaným suši* Koremoriho nacházíme jako psance, který se ukrývá ve vsi Šimoiči pod jménem Jasuke, jako adoptivní syn obchodníka s nakládaným suši Jazaemona. Do Šimoiči jsou mezitím vysláni kamakurští vyšetřovatelé, a Jazaemon proto v zájmu posílení Koremoriho falešné identity učiní z Koremoriho – Jasukeho svého dědice a zaslíbí mu svou dceru Osato. Právě ve chvíli, kdy spolu Koremori a Osato mají strávit první společnou noc, ovšem náhodou k obchodu s nakládaným suši zabloudí Koremoriho manželka Wakaba no Naiši s jejím malým synkem Rokudaiem. Není snad jiná scéna ve hře *Jošicune mezi květy sakur*, kde by byl více patrný kontrast mezi aristokratickým a měšťanským prostředím. Scéna *Obchod s nakládaným suši* je typické dramatické ztvárnění skutečnosti, že japonští měšťané 18. století, finančně zajištění, ale společensky opovrhovaní, usilovali o emancipaci své společenské vrstvy prostřednictvím rozvíjení vlastní kultury. Kontrast mezi příslušností postav k aristokratické a měšťanské vrstvě je v japonském dramatu osmnáctého století častým literárním prostředkem. Jedná se o kontrast poměrně ostrý, s ohledem na dobové rigidní nastavení sociální struktury společnosti je hranice do značné míry neprostupná, Koremori je sice oblečen a učen jako prostý obchodnický uředník, přesto ale vznešenost a přitažlivost jeho vzhledu prozrazuje aristokratický původ. A v jeho proniknutí do měšťanské vrstvy je cosi nepatřičného, jak je zřejmé z reakce paní Wakaba no Naiši, když se náhodně znovu setká se svým manželem, převlečeným za Jasukeho. Stojí za pozornost, že tento dramatický motiv má svůj ekvivalent v pozdějších japonských dějinách. Kido Takajoši (původním jménem Kacura Kogoró, 1833 – 1877) se jako jeden z proreformně založených samurajů z oblasti Čóšú skryl před vládním pronásledováním v měšťanské rodině a pojal za manželku čtrnáctiletou dceru z této rodiny. Tuto shodu lze považovat za důkaz, že scéna *Obchod s nakládaným suši* je mimo jiné přesnou analýzou sociální situace v Japonsku za období Edo. Kido Takajoši se vrátil ke svému aristokratickému původu a do veřejného života poté, co ho v jeho úkrytu vyhledala kurtizána, se kterou dříve navázal hluboký vztah. Jasuke – Koremori se ani po znovusetkání se svou ženou ke svému aristokratickému původu vrátit nemůže, prostřednictvím kamakurských vyšetřovatelů a veršů básnířky Ono no Komači, zašitých do mnišského roucha, je mu ale doručen Joritomoův vzkaz, že bude ušetřen, odejde-li do kláštera.

Taira Noricune je výraznou postavou čtvrtého dějství hry *Jošicune mezi květy sakur*, v pátém dějství pak jeho postava spolu s postavou jeho protivníka Tadanobua získává charakteristiky ústřední postavy. Taira Noricune, pán z kraje Noto (tedy z oblasti dnešní prefektury Išikawa, ze severozápadu středního Honšú) byl proslulý lukostřelec, a jeho smrti v bitvě u Dannoury je věnována celá kapitola *Příběhu rodu Taira*. Podle *Příběhu rodu Taira* se šestadvacetiletý Taira Noricune vrhnul do moře spolu s mladými bratry z kraje Aki, Taróem a Džiróem, které uchopil pod paží. V tomto smyslu také Jošicune na začátku hry *Jošicune mezi květy sakur* informuje úředníky císařského dvora. Na konci čtvrtého dějství ovšem vyjde najevo, že Noricune skok do moře přežil, a že se ukryl jako mnich Kakuhan z Jokawy v kraji Jošino. Podobně jako v případě postav Tairy Tomomoriho a Tairy Noricuneho i v případě postavy Tairy Noricuneho lze z textu hry vyčíst jemné narážky, díky kterým se skrže krycí, měšťanskou či mnišskou identitu tairských bojovníků dostává na povrch jejich skutečná identita. Tyto narážky se týkají zejména nápadně aristokratického zjevu a výjimečné fyzické síly tří jmenovaných skrývajících se Tairů, kteří přežili vyhlazení svého rodu. Podobné narážky připravující publikum na finální odhalení identity jmenovaných postav lze pozorovat i ve vývoji postavy Sató Tadanobua, respektive „liščího“ Tadanobua.

Dále se zaměříme na **postavy, které jsou do hry *Jošicune mezi květy sakur* zavedeny nově**, na základě originální autorské licence, **a nejsou jednoznačně vymezeny co se týče jejich vztahu k Jošicunemu**. V čele této skupiny stojí výrazná postava „lotra Gonty“, významná je též postava jeho otce Jazaemona, a spadají sem též postavy Gontovy matky a jeho sestry Osato. Jako první na scénu přichází „lotr“ **Gonta**, který se již na začátku třetího dějství, ve scéně *Pod stromem šii*, setkává s paní Wakaba no Naiši, jejím synkem Rokudaiem a jejich průvodcem Kokingoem. Dále se na scéně objevuje Gontův otec **Jazaemon**, který na konci scény *Kokingoova smrt* objeví Kokingoovu mrtvolu a protože je mu známo, že do kraje přijeli kamakurští vyšetřovatelé, zmocní se Kokingoovy hlavy, aby ji v případě odhalení mohl vydávat za hlavu Tairy Koremoriho. Ve scéně *Obchod s nakládaným suši* se stěžejní motivy třetího dějství spojují a vrcholí. Gonta přichází do Šimoiči, aby vylákal na rodičích peníze, a náhodou zjistí, že Jasuke, kterému se zaslíbila jeho sestra **Osato**, je ve skutečnosti Taira Koremori. Gonta následně naváže spolupráci s kamakurskými vyšetřovateli a jeho otec Jazaemon ho proto smrtelně zraní. Když vyjde najevo, že Gonta spolupráci jen předstíral, že chtěl Koremoriho pomoci a že dokonce místo paní Naiši a Rokudaie vydal do Kamakury vlastní ženu a vlastního synka, je již pozdě. Gonta umírá a psychicky zlomený Jazaemon odchází, aby doprovodil Koremoriho na jeho odchodu do kláštera. Co se týče paní Wakaba no Naiši a Rokudaie, skutečně byli vydáni do Kamakury, jak naznačuje text hry *Jošicune mezi květy sakur*.

Paní Wakaba no Naiši je smyšlenou postavou, ve skutečnosti byla Koremoriho ženou dcera Fudžiwary Naričiky, Kenšunmon'in, známá též jako nositelka hodnosti „nového vrchního rady“. Původně se po porážce Tairů v souladu se hrou *Jošicune mezi květy sakur* skutečně ukrývala ve vsi Kitasaga nedaleko Kjóta, byla ale udána a internována v Kamakuře. Na přímluvu duchovních z kjótského chrámu Džingo dži byla Kenšunmon'in i s Rokudaiem ušetřena a oba se uchýlili do klášterní internace. Rokudai (Koremoriho nejstarší syn známý též jako Taira Takakijo, 1173 – 1199) byl nakonec popraven, a to za účast na „Sansaemonově aféře“, která se rozpoutala po Joritomoově smrti v souvislosti s bojem o pozici kamakurského šóguna.

detail Gontovy loutky

Utagawa Kunitaru II. (1830 – 1874) Scéna *Obchod s nakládáním suši*

The Tsubouchi Memorial Museum, Waseda University.

(vpravo stojí Osato a vedle ní klečí Jasuke – ukrývající se Taira Koremori; před budovou stojí „lotr Gonta“ a vlevo je vidět kamakurské pronásledovatele, před kterými klečí majitel obchodu Jazaemon)

5. Nesmrtelnost literárního mýtu

Nejtíší slova to jsou, jež přinášejí bouři. Myšlenky, jež se blíží na nohách holubičcích, řídí svět.

(Friedrich Nietzsche)

Rozborem hry *Jošicune mezi květy sakur* jsem se pokusila přiblížit k dílu, které je svým způsobem vyvrcholením různých zpracování Jošicuneho příběhu, a zároveň modelovou ukázkou dramatu období Edo. Otázka existence Jošicuneho legendy v japonské kultuře tím ovšem nepřestává být aktuální. Vlastně odkrýváme jen špičku ledovce z celé masy děl a žánrů, do kterých se Jošicunemu podařilo proniknout. A tak jako ledovec, zdánlivě klidný, tak i Jošicuneho odkaz je ve skutečnosti neustále v pohybu. Následně bych se tedy chtěla zaměřit na to, za jakých okolností a jakými prostředky získala Jošicuneho legenda své privilegované místo v japonské kultuře obecně a zároveň bych se ráda dotkla také otázky existence Jošicuneho legendy v moderní japonské kultuře.

5.1. Když legenda přeroste v mýtus

Jaké síly dávají příběhům impuls razit si cestu staletími a kulturním vědomím mnoha generací? Co způsobí, že se navzdory obeznámenosti s historickými fakty necháme opakovaně okouzlovat příběhem, který s těmito fakty nepokrytě manipuluje? Pojem „literární mýtus“ do teorie slovesnosti vstupuje právě v době vzniku hry *Jošicune mezi květy sakur*, v osmnáctém století. To jistě koresponduje s romantickým přístupem k dějinám. Nebyly ale nakonec tyto „romantické tendence“ se slovesností spojeny od samého počátku? Když se podíváme na vývoj Jošicuneho legendy, nastíněný v předchozích kapitolách až po dobu hry *Jošicune mezi květy sakur*, zjistíme, že zde skutečně existují určité romantizující tendence, které postavě Minamoto no Jošicuneho zajistily značnou popularitu. Příkladem takové romantizující tendence je zejména historicky nezdokumentované Jošicuneho dětství a rané mládí, které je v *Zápiscích o Jošicunem* podáno tak, aby vytvořilo půdu pro pozdější hrdinský rozměr Jošicuneho postavy. Jošicune je již během své internace v kuramském klášteře obohacen díky výcviku skřeta Tengua o znalost tajných bojových nauk a o výjimečné fyzické schopnosti. Tím jsou také vysvětleny jeho pozdější vojenské úspěchy. Síla Jošicuneho charakteru a jeho aristokratický zjev, samurajská neohroženost spojená se šlechtickou kultivovaností, to samo o sobě stačí, aby se Jošicune etabloval jako výrazná literární postava.

Můžeme říci, že zde vznikl Jošicune jako typ vojenského a literárního hrdiny, otázkou ale je, zda to stačí pro vznik literárního mýtu. Hamlet, Don Juan, Don Quijotte či Faust jsou také výrazné literární postavy, ale zároveň v rámci evropského kulturního kontextu tyto postavy každá sama o sobě tvoří specifický literární model. Podstatné je v tomto ohledu samozřejmě to, že si dané postavy získaly oblibu, která se nevyčerpala jen jedním dílem (případně jedním unifikovaným jevištním zpracováním nebo jednou interpretací). Literární mýtus vzniká mimo jiné tím, že se k danému tématu vrací nejen čtenáři či diváci, ale i autoři (ať už spisovatelé, dramatici, režiséři či hudebníci). A Jošicuneho legenda v tomto ohledu poskytuje přímo bezpočet variant. Dále je pro vznik literárního mýtu podstatné, že námět díla zůstává „otevřený“, že poskytuje prostor pro vznik variací. Tato „otevřenost“ námětu legendy či literárního díla, které se tomuto námětu věnuje, nemusí být dokonce v rozporu s „fyzickou smrtí“ ústředního hrdiny. Je pravidlem, že hrdinové literárních mýtů odcházejí ze světa nápadně působivým způsobem. A nezřídka autoři usilují o to, aby z textu díla byla i po smrti ústředního hrdiny cítit přítomnost jeho osobnosti. Jestliže se z literární postavy má stát postava mytologická, pak je třeba, aby v divácích takřkajíc „doznívala“.

V této souvislosti není nijak překvapivé, že součástí Jošicuneho legendy je i dějová linie, která se snaží popřít Jošicuneho sebevraždu a Jošicuneho oživit. Jošicune se stal součástí japonské orální a literární tradice velmi záhy, již v průběhu období Muromači. Již to samo o sobě svědčí o přitažlivosti jeho postavy, která pochopitelně vyvolala patřičnou odezvu v podobě popularity na straně recipientů různých variant Jošicuneho legendy. A snad z této popularity a náklonnosti vzešla potřeba obohatit Jošicuneho příběh o alternativní „šťastný konec“. Tak vznikla legenda, že Jošicune unikl před smrtí z Koromogawy dále na Sever a až na čínskou pevninu, kde mu dále legenda dokonce přisuzuje identitu samotného Čingischána. „Na jaře čtvrtého roku éry Bundži (1188) byl v pevnosti Takadači zanechán vazal Suginome Taró jako stínový válečník (dvojník svého lenního pána, pozn. aut.) a Jošicune spolu s ženou, dětmi, Benkeiem a dalšími věrnými tajně prchnul do Hiraizumi. Překonal horu Tabašine a přes Tóno, Kamaiši, Mijako, Kudži a Hačinoe se dostal do Minmaja na poloostrově Cugaru, odkud se přeplavil na Hokkaidó. Dále se prý Jošicune dostal až na Sachalin a na Sibiř. Tato hrdinská legenda se rozvinula až do míry ztotožnění Jošicuneho s vládcem Čingischánem.“¹⁴² Tak alternativní konec Jošicuneho příběhu shrnuje publikace *Po stopách Jošicuneho legendy*. Určitý prostor pro spekulace o Jošicuneho smrti poskytuje historický fakt, že po doručení Jošicuneho hlavy do Kamakury se vyskytly pochybnosti o její autentičnosti, ale přesto je Jošicuneho dramatický únik na Hokkaidó a dále na pevninu ryzí licencí.

¹⁴² Nakai, Misato a kolektiv, s. 128 – 129

A nejedná se o jedinou literární licenci, která je pokusem o oživení výrazné postavy z rodu Minamoto. „Traduje se, že Minamoto Tametomo (Jošicuneho strýc, pozn. aut.), postižený povstáním éry Hógen, nezemřel na ostrově Óšima v souostroví Itó, ale odebral se na Okinawu, kde se stal otcem prvního panovníka království Rjúkjú, Šunten'óa (Nebeského Krále Šuna). Dále pak, v období Medži, vznikla legenda o přežití Saigóa Takamoriho¹⁴³ a jeho úniku do Ruska. Když ve dvacátých letech éry Meidži (konkrétně na jaře roku 1891, pozn. aut.) navštívil Japonsko ruský korunní princ (Nikolaj Alexandrovič, pozn. aut.), rozšířila se fáma, že s ním přijel též Saigó Takamori, a po celém Japonsku tato fáma vyvolala velkou senzaci. Vyprávění o Jošicuneho přežití lze považovat za příběh reprezentující právě takovéto legendy o přeživších hrdinech.“¹⁴⁴ Vrátime-li se v souvislosti s tématem mytologizace historické, potažmo literární postavy k Jošicunemu, pak se s prvními zmínkami o jeho údajném přežití a útěku na asijskou pevninu setkáme například již v nó hře *Kapitán před plání (Noguči hógan)*, ve které Jošicunemu zachránil život kuramský skřet Tengu. „V záznamech svatyně Ogami v Hačinoe v prefektuře Aomori je zachována zmínka, že se Jošicune dostal právě až do Hačinoe“.¹⁴⁵ Znamená to snad, že lze legendu o Jošicuneho přežití útoku na jeho rezidenci v Hiraizumi a o Jošicuneho útěku na Hokkaidó historicky podepřít? V každém případě převládají literární prameny nad historickými.

¹⁴³ Saigó Takamori (1828 – 1877) byl výrazný sacumský samuraj a politik období Meidži. Často je označován za „posledního skutečného samuraje“. V roce 1854 se v Edu jako vazal sacumského knížete Šimazua Nariakiry účastnil vyjednávání mezi tokugawským šógunátem a císařským dvorem. Šimazu Nariakira ale záhy zemřel a jednání byla zmařena „Hnutím odporu éry Ansei“ (Ansei no taigoku, 1858 – 1859). Saigó prchnul zpět do kraje Sacuma (dnešní prefektury Kagošima). Byl ale zatčen a poslán do vyhnanství na ostrov Óšima. Nakrátko byl omilostněn, ale nový sacumský kníže Šimazu Hisamicu ho opět poslal do vyhnanství a povolal ho zpět až v roce 1864, kdy Saigóa pověřil vyjednáváním s císařským dvorem. Saigó se stal velitelem sacumských oddílů s působností v Kjótu a spojil se se samuraji z kraje Aizu proti samurajům z Čóšú, čímž zabránil palácovému převratu. V listopadu 1867 abdikoval šógun Tokugawa Jošinobu, moc se formálně vrátila do rukou císaře a Saigó Takamori se stal velitelem císařských vojenských sil. S modernizací Japonska ovšem Saigó nesouhlasil a naopak propagoval myšlenku japonského tažení do Koreje. Když se jeho podřízení proti korejskému tažení ostře postavili (zejména pro jeho nákladnost), Saigó odstoupil ze všech veřejných funkcí a na protest se uchýlil do rodné Kagošimy. Během sacumského povstání, konkrétně v bitvě u Širojamy (na jihozápadě Kjúšú blízko Kagošimy), byl Saigó těžce raněn do boku a zřejmě spáchal seppuku, ale okolnosti jeho smrti jsou nejasné.

¹⁴⁴ Suzuki, s. 211

¹⁴⁵ Suzuki, s. 212

„Legenda o (Jošicuneho) útěku do kraje Ezo je mimo jiné zaznamenána v sedmdesátém devátém svazku *Pokračování Zrcadla raných událostí (Cuzuki hon Čócugan)*, v díle z desátého roku éry Kanbun (z roku 1670), které sestavili Hajaši Razan a jeho syn Gahó: ‚Ve světě se vypráví, že po Koromogawě Jošicune nezemřel, že prchl do kraje Ezo a na ostrovy, a že se zde usadil jako urozený šlechtic‘. A v ještě starších *Velkých dějinách Japonska (Dai Nihon ši)*, ve sto osmdesátém sedmém svazku, je nezávisle zaznamenána stejná legenda.“¹⁴⁶ Co se týče literárních zdrojů uvedené legendy, je pravděpodobné, že myšlenka nechat Jošicuneho uniknout na Hokkaidó vzešla z pohádkového sešitu *Vznešený syn a plavba po ostrovech (Onzóši šima watari)*, který vzniknul v době Muromači a který vypráví o pobytu mladého Jošicuneho v končinách severního Japonska. Suzuki Ken’iči zmiňuje též Čikamacuovu hru *Minamoto Jošicune a „Šachová sůtra“ (Minamoto Jošicune šógi kjó)* a románový sešit Eirakuši Issuie z roku 1853 *Jošicune v kraji Ezo a zápisky o jeho přednostech (Jošicune Ezo kunkó-ki)*. Co se týče Jošicuneho útěku do Číny a jeho ztotožnění s Čingischánem, tuto legendu podle Suzukiho poprvé zmiňuje Philipp Franz Siebold ve své práci *Japonsko (Nippon)*. Dále Suzuki vyzdvihuje práci *Identity of the Great Conqueror Genghis Khan with the Japanese Hero Yoshitsune*, kterou odevzdal na začátku období Meidži jako své absolventské dílo na cambridgeské univerzitě Suemacu Ken’ó. Tato práce v osmnáctém roce éry Meidži (1885) vyšla v překladu do japonštiny. Následovalo dílo Ojabeho Zen’ičiróa *Jošicune Čingischánem (Džingisukan ha Jošicune nari, 1924)* a po válce dílo Takagiho Akimicua *Čingischánovo tajemství (Džingisukan no himicu, 1958)*. V každém případě je zřejmé, že snaha „nenechat Jošicuneho zemřít“ a dát jeho postavě kromě literárního i mytologický rozměr, přetrvala.

5.2. Jošicune a jeho místo v japonské kultuře

Jošicune nepřežívá jen v literatuře a dramatu, přežívá (aniž bych této frázi chtěla přisoudit zbytečně sentimentální význam) „v srdcích Japonců“. A snad právě to z něj činí mýtus. Kde je tedy hranice mezi Jošicunem jako legendárním a Jošicunem jako mytologickou postavou? Kolik v Jošicunem zbývá z člověka, kolik z hrdiny, kolik z literární a dramatické postavy? Šance odpovědět na tyto otázky beze zbytku a objektivně jsou mizivé. Přesto jako by Jošicune naléhal, ať se pokusíme. Tato naléhavost vychází především ze silných kořenů, které Jošicuneho příběh zapustil v japonském kulturním povědomí. V této souvislosti je zajímavé, jak Jošicuneho odkaz pojímá Kodžima Cujoši ve své knize *Jošicuneho východní Asie*.

¹⁴⁶ Suzuki, s. 213

V japonském prostředí je Jošicuneho legenda zpravidla reflektována na základě podrobných rozborů jednotlivých historických a literárních pramenů, obecná analýza „shora“ je v japonské literární vědě řídkým jevem. Pohled Kodžimy Cujošiho je v tomto ohledu svým způsobem průkopnický. Kodžima zasazuje Jošicuneho postavu do širšího dobového a geografického kontextu, rovněž na střet Minamotů a Tairů se dívá v „mezinárodnějším“ měřítku, než je měřítko japonských dějin. Jošicuneho legendu pak Kodžima zasazuje opět do širšího kontextu a upozorňuje na její provázanost se samurajským kodexem bušidó a jde ve své analýze až k otázce filosofické reflexe dějin. I touto širokou parabolou se nicméně Kodžima nakonec dostává k tomu, co je pro Jošicuneho charakteristické především. A to je pevné místo jeho postavy v japonském prostředí, které v následující pasáži hraničí až s fyzickým poutem. „Když se nad tím zamyslíme, můžeme se jednoduše dobrat důvodu, proč Jošicune po bitvě u Ičiotani zůstal v hlavním městě. Jak zdůrazňuje prof. Hotate (Hotate Mičihisa, pozn. aut.), je sice faktem, že Jošicune od počátku patřil do šlechtických kruhů, ale i kdyby tomu tak nebylo, platí, že jeho ‚rodnou řečí‘, na kterou byl zvyklý od dětských let, bylo nářečí hlavního města Kjóta, kterým (pravděpodobně) mluvil i ve svých mladických letech. Pod vlivem tohoto nářečí se také utvořilo ‚kjótské nářečí ve stylu kraje Óšú‘ (Óšú-rjú no Kjó kotoba), užívané vyšší společností v Hiraizumi. (Jedná se o z hlediska historické vědy zcela neopodstatněnou a pouze přibližnou paralelu, ale vybavuje se mi Tolstého *Vojna a mír* a ‚versailleská mluva‘ užívaná moskevskou šlechtou.) Chci říci, že Jošicune se po zavraždění Jošinaky (svého bratrance, který padl u Awazu roku 1884, pozn. aut.) a po pronásledování Tairů ‚vrátil domů‘. Necítil se být přitahován k ‚zemi svých předků‘, k oblasti Bandó (k vrchovině na středním východě Honšú, pozn. aut.). Jošicune byl potomkem ‚šestého císařského vnoučete‘ (Cunemotoa z rodu Minamoto, následníka v linii císaře Seiwy, pozn. aut.) a jako devátý syn svého rodu sloužil v paláci císaře Goširakawy jako vojenský velitel, což mu nakonec bylo zřejmě bližší než život v barbarské, stísněné Kamakuře, kde by se navíc ani nedorozuměl.“¹⁴⁷ Dostáváme se tak k dalšímu podstatnému rysu literárního mýtu, a to je jeho zakotvenost v jazyce. A jestliže je mýtus zakotven v jazyce, musí být logicky zakotven také v jeho médiích. Kromě literárního a dramatického média se Jošicune a jeho věrní objevují i v médiích zcela moderních, například v Kurosawově filmu *Muži, kteří šlápli tygroví na ocas* (1945, film je založen na kabuki hře *Výnos o církevní dani – Kandžinčó*). Dále lze jmenovat TV drama *Jošicune* (2005, NHK), nemluvě o komiksu a počítačových hrách. V komiksově sérii Kató Kazuhikoa *Lupin Třetí* je například Jošicune v souladu s legendou o jeho úniku z Hiraizumi „oživen“ a ztotožněn s Čingischánem.

¹⁴⁷ Kodžima, s. 149 – 150

6. Spojit nespojitelné

Inovace spočívá v otázce: „Co kdyby?“

(Jonas Ridderstrale)

S jistou mírou nadsázky skutečně lze tvrdit, že se v této kapitole pouštím do „spojení nespojitelného“. Nicméně srovnáme-li v rámci patřičného nadhledu postavu Minamoto no Jošicuneho s hrdinou *Písně o Nibelunzích* Siegfriedem, dojdeme k místy překvapivě blízkým charakteristikám. Literární mýtus totiž, aby fungoval na skutečně obecné úrovni, musí být jako silný příběh sdělitelný v různých „kódech“ (různých médiích, různých jazycích). Jakkoli je mýtus zakotven ve „své kultuře“, musí v sobě obsahovat prvek transcendence, cosi, co osloví i recipienta z jiného kulturního okruhu. Pokud mýtus nepřesáhne své hranice, zůstane jen mýtem národním a nemůže být považován za skutečný literární mýtus. Myšlenka konfrontovat v tomto smyslu japonské a evropské prostředí a oživit pohled na Jošicuneho legendu optikou *Písně o Nibelunzích* mi byla vnuknuta zvnějšku, a jsem za ni vděčná. Za interpretace, které z této myšlenky vzešly, ovšem přebírám plnou odpovědnost.

6.1. Otázka srovnatelnosti

Postavíme-li proti sobě dva texty a dva literární hrdiny, kteří vzešli z diametrálně odlišného kulturního prostředí, pak se samozřejmě na začátku analýzy neobejdeme bez značného zobecnění. Zamysleme se tedy nyní nad tím, v jaké rovině lze srovnat Jošicuneho – hrdinu hry *Jošicune mezi květy sakur* a Siegfrieda – hrdinu *Písně o Nibelunzích*? Především je zde určitá shoda v prostředí, respektive dualitě císařského (královského) dvora a bitevního pole. Jošicune i Siegfried jsou šlechtici a zároveň válečníci. Dále lze pozorovat styčné body v charakteristikách Jošicuneho a Siegfriedovy postavy. Je to především aristokratické vystupování spojené se samurajským (rytířským) duchem. A s těmito kvalitami Jošicuneho a Siegfrieda je logicky spojena jejich oblíbenost u žen. A konečně třetí styčnou plochou je motiv Jošicuneho a Siegfriedovy hrdinské smrti. Ve hře *Jošicune mezi květy sakur* sice Jošicune neumírá, ale jeho smrt je natolik pevnou součástí „kapitánské legendy“, že Jošicuneho smrt je ve hře jaksi přítomna, minimálně na emocionální rovině v podobě nezvratitelné kauzality Jošicuneho osudu. Navzdory happyendu jako čtenáři či diváci cítíme, že Jošicuneho spor s Joritomoem bude mít ještě tragickou dohru. Siegfriedova smrt má rovněž silně tragický náboj a je způsobena zrádnou intrikou, stejně jako Jošicuneho pád.

6.2. Opěvovaný Jošicune a opěvovaný Siegfried

Podíváme-li se na Jošicuneho a Siegfrieda nejprve samostatně, aniž bychom z přání najít podobnosti učinili otce myšlenky, pak si na první pohled všimneme, že není pochyb ani o Jošicuneho, ani o Siegfriedově výjimečnosti.

Jošicune je v prvním dějství hry *Jošicune mezi květy sakur* (ve scéně *Interiér císařského paláce*) popsán jako „vojevůdce proslulého jména, takového zjevu, že i sama Věčnost vzhlíží k jeho čestnosti a odvaze; věčný jako květy sakur, které znovu a znovu rozkvétají do krásy“ („geni mo na dakaki taišó to; masse ni aogu tokudžicu no cujoku jú naru sono sugata; ičido ni hiraku senbon zakura ei he hisašiki“).

Siegfried je na začátku *Písně o Nibelunzích* popsán následovně: „Hoch nesl jméno Siegfried, měl pověst hrdiny; a posléz proharcoval všeliké končiny; do mnohé země táhl na zkoušku vlastních sil; až jednou smělé reky v Burgundské zemi navštívil. O časech jeho mládí, kdy žil svá šťastná léta; o jeho skvělých činech šla zvěst až na kraj světa. Kolika ctnostmi kvetl, kolika půvaby; z těch, které k sobě touhu krásných žen snadno přivábí“¹⁴⁸ (Staroněmecká verze: „Sivrit was geheizen der snelle degen guot; er versúochte vil de ríche durch ellenthaften muot; durch sínes líbes sterke er reit in menegiu lant; hey waz er sneller degene sít zen Búrgónden vant! In sínen besten zítén, bì sínen jungen tagen; man mohte michel wunder von Sívríde sagen; was êren an im wüehse und wie scêne was sîn lîp. Sît heten in ze minne diu vil wátlichen wip.“¹⁴⁹ Překlad do moderní němčiny: „Siegfried hieß der vorzügliche, kampfge wandte junge Mann. Er war durch viele Länder in kämpferischer Neugier geritten, um seine Kraft zu erproben. Ach, wieviel ritterlich geübte Gefährten sollte er später im Burgundenland kennenlernen! In seinen besten Jugendtagen pflegte man von Siegfried die wunderbarsten Taten zu berichten, wie sein Ansehen täglich wüchse und wie schön er war. Deshalb fanden ihn später die hübschen Frauen so begehrenswert.“¹⁵⁰).

Není bez zajímavosti, že v obou popisech jsou značně zdůrazňovány hrdinské zásluhy Jošicuneho a Siegfrieda. Další „klasickou charakteristikou“ je Jošicuneho a Siegfriedova osvaha spojená s fyzickou silou, která je u samuraje, respektive u rytíře, jaksi samozřejmá. Jošicune i Siegfried jsou nicméně navíc nadáni i aristokraticky jemným, přitažlivým vzhledem. S tvrzením, že Jošicune je hlavním hrdinou hry *Jošicune mezi květy sakur*, a že Siegfried je hlavním hrdinou *Písně o Nibelunzích*, lze v mnohém polemizovat. Ale přesto postava Jošicuneho i postava Siegfrieda z textu „vystupuje“ a „prozařuje“ ho svou přítomností.

¹⁴⁸ Pokorný, s. 15

¹⁴⁹ Grosse, s. 12

¹⁵⁰ Ibid, s. 13

Toto „fluidum“ Jošicuneho a Siegfrieda cítíme zejména tehdy, když jsou jmenováni hrdinové konfrontováni s opačným pohlavím. Jak Jošicune, tak Siegfried v ženách vzbuzují náklonnost a oddanost, která nekončí ani na hranici života a smrti. Vzpomeňme na sebevraždu Jošicuneho manželky, Kjó no Kimi, která obětuje svůj život jen proto, aby Jošicunemu ulehčila v jeho sporu s šógunem Joritomoem. Nápadná je i vášeň a odhodlanost, se kterou Šizuka Jošicuneho následuje až do hor v kraji Jošino. Siegfried je „pěkný na pohled a myslí si na něj mnohá urozená dáma“ (Wie Ehr' an ihm erblühte; und und wie schön er war zu schau'n; Drum dachten sein in Minne, viel der weiblichen Fraun“). Proslulá kráska, burgundská princezna Kriemhilda, je Siegfriedem okouzlena na první pohled, stejně jako islandská královna Brunhilda. Brunhilda je podobně jako Jošicuneho milenka Šizuka prostoupena ženskostí, ale i vojenským duchem, a jako žena nevídané síly po Siegfriedově smrti logicky volí krajní řešení – spáchá sebevraždu na místě posledního Siegfriedova odpočinku...

6.3. Meč a sláva, srdce a láska

Podívejme se nyní na naznačené motivy, které spojují Jošicuneho a Siegfriedovu legendu, o něco podrobněji. Zmínila jsem nejprve dualitu prostředí císařského (královského) dvora a bitevního pole. Jošicune se ve hře *Jošicune mezi květy sakur* pohybuje na pomezí císařského dvora, bitevního pole a míst, kam ho děj hry zavede jako psance. Siegfried se v *Písni o Nibelunzích* pohybuje na pomezí burgundského dvora¹⁵¹ a bitevního pole, je vazalem burgundského krále Gunthera a hrdinou z bitvy burgundských proti Sasům. Další významnou „kulisou“ je v případě Siegfriedova příběhu pochopitelně říše Nibelungů. Zde Siegfried zabije draka, vykoupe se v jeho krvi a stane se tak nezranitelným (kromě jediného místa na zádech, na kterém mu při koupeli ulpěl lipový list). Zároveň se stane pánem pokladu Nibelungů. Tato epizoda je v *Písni o Nibelunzích* zmíněna jen okrajově, přímo je známa ze severských ság na téma Siegfriedova příběhu. Lze nicméně tvrdit, že z hlediska obecného obsahu příslušných legend mají Jošicuneho i Siegfriedovy výjimečné schopnosti nadpřirozený původ. Jošicune je vyškolen kuramským tenguem, Siegfried své schopnosti získal od Nibelungů.

Dále je podstatná příslušnost Jošicuneho a Siegfrieda k samurajskému – rytířskému stavu. Tato příslušnost je jasně deklarována vztahem Jošicuneho a Siegfrieda k jejich zbráním, konkrétně k meči. Meč, kterým Jošicune spáchá v *Zápiscích o Jošicunem* sebevraždu, byl ukován v Kuramě na zvláštní objednávku a nese jméno Imacurugi

¹⁵¹ Burgundské království je v *Písni o Nibelunzích* situováno do povodí Rýna, neshoduje se tedy s francouzským Burgundskem a není jasné, kde přesně se mělo nacházet.

(„Dvojsečný Okamžik“). Siegfriedův meč nese jméno Balmung (stejně byl pojmenován i meč jeho otce a podle severských verzí si jej Siegfried sám ukoval – v severských ságách se totiž navzdory tomu, že Siegfried má být původem dánský princ, traduje, že byl vychován kovářem). Právě Balmungem pak Siegfriedova žena Kriemhilda setne hlavu zrádnému vazalovi Hagenovi z Tronje, který z ní intrikou vylákal tajemství Siegfriedova jediného zranitelného místa a zapříčinil smrt jejího manžela. Meč se v obou případech stává takříkajíc nástrojem Osudu. V historickém dramatu meč často svým ostřím tvoří dějový předěl a stává se téměř živou součástí té které postavy. Na tuto dramatickou úlohu meče upozorňuje mimo jiné Iwasaki Sodži ve své studii *Meč a Slovo – Shakespearův smysl pro tragičnost času*. Tak jako je meč prodloužením Jošicuneho a Siegfriedovy ruky, tak silně je v jejich srdcích zakořeněn samurajský – rytířský kodex. Svou oddanost Jošicune a Siegfried projevují jednak (logicky) ženám, ale především svým lenním pánům.

Jošicune nijak nezpochybňuje kroky svého bratra Joritomoa a Siegfried neváhá propůjčit kouzelnou čapku Nibelungů do služeb krále Gunthera (za pomoci čapky na sebe Siegfried bere Guntherovu podobu hned dvakrát, aby pro Gunthera získal islandskou královnu Brunhildu nejprve v souboji a posléze i v manželském loži – sám Gunther totiž není schopen překonat Brunhildinu pověstnou sílu). Tato dualita mezi láskou a vazalskou oddaností je pochopitelně zdrojem dramatických konfliktů a dějových zvrátů, Jošicune i Siegfried jsou svým způsobem lapeni v prostoru, který je vymezen právě hranicemi jejich citů a jejich vazalské oddanosti, tím, „co chce srdce“ a tím, „co velí povinnost“.

6.4. „Stejné“ a „jiné“

Zjistili jsme, že motivy a kulturní odkazy v legendách mohou být různé, ale že skutečné literární mýty jsou propojeny abstraktním dramatickým principem, přičemž v případě Jošicuneho a Siegfriedovy legendy můžeme tento dramatický princip konkretizovat jako konflikt vášně a povinnosti, v japonském prostředí známý jako střet principů nindžó a giri.

Další spojnicí je „nesmrtelnost“ hrdiny literárního mýtu. Téma zpochybnění Jošicuneho smrti zde bylo rozvedeno již dříve a co se týče Siegfriedovy smrti, je také zpochybněna. Siegfried musí samozřejmě podlehnout zradě, intrice, podlehnutí ve fyzickém střetu je nemyslitelné. A ani po své smrti Siegfried *Píseň o Nibelunzích* zcela neopouští, skrze svou manželku Kriemhildu se stává nástrojem pomsty a zkázy burgundského dvora. Burgundský dvůr je Siegfriedovou smrtí otřesen, otřesena ale není Siegfriedova existence, protože podle některých interpretací legendy Siegfried po své smrti vstupuje do pantheonu germánských bohů. Vývoj jeho postavy se tak dostává od kovářského syna královského

původu a legendárního vazala krále Gunthera ke svému vrcholu.¹⁵² Hrdina literárního mýtu překonává svou fyzickou smrt, tak jako literární mýtus překonává proud času. V samotném závěru by autorka chtěla přesněji formulovat, jakou silou vlastně legendární literární díla a jejich hrdinové zmíněný proud času překonávají. V úvodu práce autorka cituje studii Jana Mukařovského *Problémy estetické hodnoty* a spolu s Mukařovským se odvolává na subjektivní charakter estetické hodnoty. Literární mýtus ovšem může vzniknout teprve tehdy, je-li estetická hodnota daného díla obecně přijímána a považována za tak či onak existující, o estetické hodnotě literárního mýtu tedy můžeme mluvit teprve tehdy, když estetická hodnota získá více či méně objektivní rozměr. Jak si vznik této „objektivní“ estetické hodnoty v případě „klasických“ děl vysvětlit? Mukařovský hovoří o estetické hodnotě vzniklé z „kolektivního vědomí“. „Odmítli jsme možnost pokládat hodnotu za reální vlastnost objektu, když jsme konstatovali účast subjektu (autora, recipienta... pozn. aut.). Ale je tu jiná možnost: předpokládat, že hodnota sama sice není reální vlastností hodnocené věci (v našem případě japonského dramatu *Jošicune mezi květy sakur*, případně celého korpusu Jošicuneho legendy, pozn. aut.), ale že jistá struktura této věci, jisté její uzpůsobení, které existuje nezávisle na hodnotiteli, je s to vyvolat, kdykoli se věc stane předmětem hodnocení, takovou a takovou její hodnotu (N. Hartmann). (...) Nezbavíme se obtíží, dokud nevsuneme mezi objekt a subjekt něco, čemu říkáme kolektivní vědomí. Kolektivní vědomí není ovšem psychologický stav jedince, ani pouhá abstrakce; kolektivní vědomí je místo, kde hodnoty existují. Subjekt, kterýkoli individuum z kolektiva má ovšem volnost hodnotit, jak chce, ale vždy ono samo i jiní uvádějí jeho hodnocení. V kolektivním vědomí existuje ovšem i celá hierarchie hodnot: odtud pochopíme, že se tato hierarchie vyvíjí s historickým vývojem kolektiva. (...) V něm (kolektivním vědomí, pozn. aut.) hodnoty existují, ale také se rozvíjejí.“¹⁵³ A o tuto existenci estetické hodnoty a její historický vývoj jde v dramatu *Jošicune mezi květy sakur* především.

¹⁵² Podnětný rozbor Siegfriedovy postavy podává Walter Hansen ve své stati *Stopy hrdinů – Postavy Písně o Nibelunzích v legendách a dějinách*. Ta byla mimo jiné přeložena do japonštiny (v roce 1996), a to Kanaiem Eičim a Kobajašim Tošiakim.

¹⁵³ Mukařovský, s. 12 – 13

Závěrem

V rámci této disertační práce autorka představuje českému čtenáři hru *Jošicune mezi květy sakur* jakožto unikátní součást japonského dramatu, která svou komplexností zaujímá přední místo v korpusu japonské literatury. Autorka se ve své analýze hry *Jošicune mezi květy sakur* nesnaží pouze o popis a výčet faktů. Věří totiž, že stejně tak důležité je pochopení vazeb mezi hrou *Jošicune mezi květy sakur* a dřívějšími díly japonské literatury, která tuto hru inspirovala. Za pomoci komparativní metody a analýzy textu se tak autorka dobírá hlubšího vhledu do významu jmenované hry a také do problematiky místa Jošicuneho legendy v japonské kultuře. Takto do hloubky zaměřený a zároveň o objektivitu usilující přístup podle názoru autorky umožňuje dokonce i interkulturní analýzu. V případě Jošicuneho může být jeho idealizovaná hrdinská postava srovnána s postavou Siegfrieda, tak jak se objevuje v severských ságách a v *Písni o Nibelunzích*. Konceptem, který umožňuje uvedenou analýzu, je dle názoru autorky pojem „kolektivního vědomí“ ve studii Jana Mukařovského nazvané *Problémy estetické hodnoty*. Estetická hodnota má podle Mukařovského ze své podstaty subjektivní charakter, nicméně v rámci kolektivního vědomí tato hodnota podléhá procesu „existencializace“, stává se skutečnou a jako taková podléhá historickému vývoji. Proto dosud můžeme obdivovat Jošicuneho a Siegfriedova dobrodružství, nechat se jimi dojímat i fascinovat. A (částečně v důsledku procesu globalizace) a díky jisté „elasticitě“ kolektivního vědomí můžeme dokonce sledovat přenosnost vlivů z jednoho kulturního prostředí (z jednoho kolektivního vědomí) do druhého, jak dokazují paralely mezi Jošicuneho a Siegfriedovým příběhem.

Resumé

In this doctoral thesis the author would like to present the play *Yoshitsune Senbonzakura* (*Yoshitsune and the Thousand Cherry Trees*) as a unique piece of Japanese drama with great complexity and an outstanding place within the corpus of Japanese literature. When the author analyses the play in her doctoral thesis, she does not aim a mere description and a list of facts. She believes it is nonetheless important to understand the links between *Yoshitsune senbonzakura* and the earlier Japanese literary works that inspired it. Relying to comparative methods of research and text analysis leads to a deeper insight into the meaning of the play as well as the meaning of the legend of Yoshitsune within Japanese culture. Such deep and at the same time objective approach even enables an intercultural analysis in the author's opinion. In the case of Minamoto Yoshitsune, his idealised heroic character can be compared to the character of Siegfried as in the northern sagas and in the *Nibelungenlied*. A concept enabling the intercultural analysis is, in the author's opinion, the concept of „collective mind“ in the study of Jan Mukařovský called *Problems of aesthetic value*. According to Mukařovský, the character of aesthetic value is primarily subjective. Nevertheless, in the collective mind the value becomes more or less existent and real. Such value, of course, becomes dependent on time and historical processes. That is why we can still admire the adventures of Yoshitsune and Siegfried, be moved and fascinated by them. And (partly due to the process of globalization) and due to a certain „elasticity“ of collective mind we can observe cultural exchange and flow of influence from one cultural environment (collective mind) to another; the parallels between the stories of Yoshitsune and Siegfried prove this exchange quite well.

Zvláštní příloha:
komentovaný překlad hry „Jošicune mezi květy sakur“

Jošicune mezi květy sakur¹

Osoby	154
První dějství	
Interiér císařského paláce.....	156
Poustevna ve vsi Kitasaga	161
Rezidence Horikawa	166
Druhé dějství	
Před svatyní Fušimi Inari	178
U přívozu	184
Třetí dějství	
Pod stromem šii	198
Kokinoova smrt	205
Obchod s nakládaným suši	208
Čtvrté dějství	
Cesta „prvního tónu“	225
Síň božstva Zaó	228
Rezidence opata Kawacury	234
Páté dějství	
V horách Jošina	252
Poznámky a vysvětlivky	256

Osoby:

Antoku	dětský císař, který podle historických pramenů utonul v bitvě u Jašimy, ve hře „Jošicune mezi květy sakur“ však přežije a vystupuje též pod tajnou identitou jako děvče Ojasu
Arahokkjó	Jamašina no Hokkjóbó, mnich zvaný Arahokkjó („Hokkjóbó“ znamená „Mnich na mostě k Buddhově učenosti“, „Ara“ je přezdívka „Prudký“)
Asuka	manželka opata Kawacury
Cubone	kojná císaře Antokua, stejně jako císař považovaná za utonulou, ale vystupující jako Ginpeiova žena Orjú
Benkei	též Musašibó Benkei (Benkei z Musaši podle místa jeho původu), prudký Jošicuneho vazal zmiňovaný v hist. i literárních pramenech
Ginpei	též Mazuna Ginpei či Ginpei z Tokaija (Ginpei od Přívozu), převozník a provozovatel hostince, ve skut. přeživší skrývající se Taira Tomomori
Gonta	„lotr“ Gonta (igami no Gonta), „nezvedený“ Jazaemonův syn
Goró	Sagami Goró, nejprve vystupuje jako vazal Tokimasy z rodu Hodžó, kamakurského regenta, ve skutečnosti je vazalem Tairy Tomomoriho
Inokuma	Inokuma Dainošin, podřízený ministra Tomokaty Jakuibó Kaerisaka no Jakuibó, mnich
Jasuke	Jazaemonův učedník, ve skutečnosti Taira Koremori
Jazaemon	provozovatel obchodu s nakládaným suši v Šimoiči („Dolní Městys“, oblast Jošino), otec Gonty a Osato
Jošicune	vojevůdce z rodu Minamoto (Gendži) (1159 – 1189), který porazil rod Tairů (Heike), v důsledku intrik se však znelíbil svému bratrovi, šógunovi Joritomoovi, načež se před pronásledováním uchýlil do Koromogawy (prefektura Iwate) a zde nakonec spáchal sebevraždu, legendární hrdinská postava japonských dějin
Kadžiwara	Kadžiwara Kagetoki, vazal a vyslanec šóguna Joritomoa
Kakuhan	Kakuhan z Jokawy, zenový mistr sídlící v horách Jošina, viz též Noricune
Kamei	Kamei no Rokuró (Rokuró z Kamei), vazal Jošicuneho
Kawacura	opat z Kawacury, představený klášterů v oblasti Jošina
Kawagoe	Taró Šigejori z Kawagoe, Joritomoův kancléř a otec Jošicuneho manželky paní Kjó no Kimi
Kjó no Kimi	Jošicuneho manželka
Kokingo	Kokingo Takesato, vazal Koremoriho, vrchní správce stájí

Koremori	generál z rodu Taira (Heike), považovaný za padlého, ale ukrývající se v Šimoiči v obchodě se suši jako Jazaemonův učedník Jasuke
Kosen	Gontova manželka
Liščí Tadanobu	„alter ego“ Sató Tadanobua, liška, která na sebe přivábena zvukem bubínku Hacune (potaženého kůží jejích rodičů) vezme podobu Sató Tadanobua a provází Šizuku, které byl bubínek svěřen do opatrování
Matka	bezejmenná postava, Jazaemonova manželka a matka Osato a Gonty
Mniška	mniška z poustevny ve vsi Kitasaga, bývalá dvorní dáma
Naiši	paní Wakaba no Naiši, manželka Tairy Koremoriho a matka Rokudaie („Wakaba“ = „Mladý List“, „Naiši“ = titul dvorní dámy, zde část jména)
Noricune	Noricune z rodu Taira (Heike), pán z Noto, považovaný za padlého v bitvě u Dannoury, ale skrývající se jako zenový mnich Kakuhan
Onisadobó	Onisadobó z Umemota (Umemotobó), mnich (zvaný „Oni“, „Ďábel“)
Orjú	Ginpeiova žena, viz též Cubone
Osato	Jazaemonova dcera
Ojasu	dcera Ginpeie a Orjú, viz též Antoku
Rokudai	syn Koremoriho a paní Wakaba no Naiši
Saku	rychtář vsi Kamiiči („Horní Městys“, oblast Jošino)
Suruga	Džiró ze Surugy, vazal Jošicuneho
Šinohara	Šinohara Tónai, špeh
Šizuka	též Šizuka Gozen („Paní Šizuka“), Jošicuneho milenka, proslulá svým tanečním uměním, legendární postava japonské literatury
Tadanobu	Sató Širóbjóe Tadanobu, věrný Jošicuneho vazal, bratr Sató Cuginobua, který Jošicunemu v bitvě u Jašimy zachránil život
Tanzó	Irie Tanzó, vazal Tairy Tomomoriho
Tomokata	Tomokata z rodu Fudžiwara, „ministr a generál zleva“, velitel císařské palácové stráže
Tomomori	generál z rodu Taira (Heike), domněle padlý, vystupující jako Ginpei
Tosabó	Tosabó Šózon (Šózon z Tosy), Joritomoův podřízený, pověřený zásahem proti Jošicunemu, kterým započal Jošicuneho útek z Kjóta
Tóda	Tóda z Hajami, Tosabóův vazal
Zenta	syn Gonty a Kosen

První dějství

Interiér císařského paláce

- Vypravěč: Co činí náklonnost náklonností? Co oddanost oddaností? Kníže Ču ze státu Tchao, poslušen vůle krále Kou-tiena, získal nemsrtnou slávu. Jako list unášený poduškami vln vydal se přes patero jezer v doprovodu krásky Si-š'.² Takový je příklad čínské říše, i japonská vlast zná podobný. Konečně utichlo čtvero moří, a tiše přešla éra, ironií osudu nazvaná éra „Dlouhé Prosperity“, zakrátko v éru „Pravého Kalendáře“.³ Bílé květy trojpuků pučí jako bojové prapory rodu Gendži, jehož vojenská síla vzkvétá každým dnem.⁴
- Císař Antoku, osmdesátý prvý mezi vládnoucími generacemi, utonul v námořní bitvě u Jašimy a na trůn dosedl excísař Goširakwa. Jeho blízkosti a důvěře se těší ministr zleva, generál Fudžiwara no Tomokata. Je známý tím, že mu kdekdo lichotí, aby dosáhl povýšení. Těm největším oblíbencům se dostane nejvyšších postů. Mnoho vazalů to vidí, ale v obavě před autoritou excísaře drží svůj jazyk na uzdě.
- Dvorní radové, kameny pro roztírání tuše po ruce, sedí v řadě. Uveden palácovou stráží přichází kapitán Jošicune z rodu Minamoto, aby mu byla udělena audience. Je oděn do slavnostního roucha dvořana nižší, páté hodnosti a ozdoben nadmíru skvostným dlouhým mečem. Ozdobou je mu i jeho průvodce, který ve třech zemích nenajde sobě rovného, Musašibó Benkei ze Západní Věže⁵ oblečený do dvořanského oděvu a špičaté čapky s nápadným rodovým znakem, nejistý bez svého všedního mnišského roucha, přesto budí impozantní dojem.
- Ceremoniář: Válečníci z rodu Gendži se ráčili dostavit.
- Vypravěč: Slova se poté ujme generál zleva.
- Tomokata: Nuže, Jošicune, císař dosud nebyl podrobně zpraven o průběhu bitvy u Jašimy, o skonání císaře Antokua ve vlnách. Promluv, ať události onoho dne mohou být zaznamenány.
- Vypravěč: Jošicune s přitakáním uposlechne výzvu.

Jošicune: Slyšte tedy, jak boj probíhal. Klan Heike dosahoval počtu tisíců a rozbil svůj tábor na pobřeží u Jašimy.⁶ Mně bylo k dispozici sotva čtyři sta jezdců a vítězství se zdálo být vyloučené. Když jsme je však zaskočili nenadálým vpádem a bojovým křikem, ve zmatku se uchýlili na své lodě a vzali s sebou i císaře. V tu chvíli začalo hořet v pevnosti. Záře plamenů zřejmě probudila smysly nepřítele. Pán z Noto, Kami Noricune, přisednul do malého člunu, a tak jak je proslulý svým lukostřeleckým uměním, zasypal nás sprškou šípů. Mířil na mě, ale trefil do boku Sató Cuginobua, který strhnul svého koně přede mě, a zasažen z něj spadnul. Aby ukořistil Cuginobuovu hlavu, Kikuómaru již málem vystoupil z lodi na břeh, ale Cuginobuův bratr Sató Tadanobu vystřelil odvetný šíp a nepřítele trefil. Přátelé i nepřátelé byli zasaženi smutkem nad neštěstím padlých válečníků. Znepřátelené strany se tedy od sebe vzdálily, aby mohly být vykonány zádušní obřady, a boj onoho dne náhle skončil. Když se rozednilo, nepřátelé vystavili vějíř coby terč a Joiči Munetaka ho sestřelil. Kagekijo srazil Mionojovi (bojujícímu na naší straně) chránič šíje z helmy.⁷ Nepřátelé neskrývali obdiv, ani naše strana nešetřila chválou. Rod Gendži slavně zvítězil. Vojáci klanu Heike byli zahánáni na ústup, přičemž pán z Noto, Kami Noricune, sevřel z každé strany jednoho z bratrů z Aki, Taróa i Džiróa, a vrhl se do moře. Stejnou branou se odebrali do podsvětí postupně také Norimori, Cunemori, Sukemori, Arimori a Jukimori. Posléze se do vln vrhl také nově jmenovaný prostřední rada Tomomori, který provázel loď, na které dlel císař. Císařova existence byla otřesena, a tak, v nestřeženém okamžiku, císaře jeho babička Nii no Ama vzala do náruče a vrhla se do příboje. Víím o tom jen z doslechu, těla se nenašla, nemohu to tedy potvrdit. Zachráněna byla pouze císařovna matka. Zajatce z řad urozených jsem si dovolil vyjmenovat v listu, který jsem radě odevzdal již dříve. Má být předložen Jeho Veličenstvu k nahlédnutí, a tak se můžeme zdržet dalších nadbytečných slov.

Vypravěč: Tak, jak detailně Jošicune promluvil, bylo vše zaznamenáno. Slovo si vzal s trpkým výrazem Tomokata.

Tomokata: Ty, Jošicune, máš takové zásluhy, a přece ses musel vrátit z Košigoe, aniž by tě šógun Joritomo přijal. Čím ses provinil? Co nám k tomu povíš?⁸

Vypravěč: Nato předstoupí Benkei.

- Benkei: Jedná se o zájem váš a vašeho bratra. „Mladý pán“ z Kaby, Norijori, šlechtic pochybného původu⁹, připravuje mého pána Jošicuneho o zásluhy, jako by byly jeho vlastní. Se svými patolízalskými nohsledy rozšířil pomluvy a pán Joritomo vládnoucí v Kamakuře si toho při šetřeních nepovšimnul.
- Vypravěč: Ta slova sotva dozní, když do Benkeiovy řeči horlivě vpadne Jošicune.
- Jošicune: Zmlkni už, Benkei. Nech pomluvy pomlouvačům. Ať tak či tak, cesta k tomu, abych se před bratrem ospravedlnil, je uzavřená. Skleslý, skleslý jsem se vrátil z Košigoe. Byl ze mě, ač jsem mladší bratr šóguna, zkrátka učiněn odstrašující příklad pro celý svět. Mluvíš neopodstatněně, zbrkle a hanlivě. To je krajní neúcta.
- Tomokata: Jak jsi ryzí, Jošicune. Zpravím císaře o průběhu bitvy a podám tvou záležitost v laskavém světle.
- Vypravěč: Navenek vystavuje falešně lichotivou tvář. V nitru však chová zákeřný záměr, jako by chtěl lapit ptáka, spícího ve svém hnízdu, jak v doprovodu vrchního písaře odchází do hloubi soukromých komnat císařského paláce. Z přítmi okenního výklenku, zastíněného žaluzií, vystoupí pobočník generála zleva Tomokaty, zlotřilec o nic menší než jeho pán, dokonce i jeho rodové jméno je zlotřilé: Inokuma Dainošin. Spojuje v sobě znaky pro divokého vepře a medvěda.
- Inokuma: Jaká lehkovážnost je to od vás, pane Jošicune, jaká lehkovážnost. Tvrdíte, že jste potřel rod Heike, a zatím jste ušetřil přeživší manželku dvořana třetí hodnosti Koremoriho z Komacu, madam Wakaba no Naiši. To by se nemělo nechat jen tak. Proč ji neodstranit jako ostatní?
- Jošicune: K čemu ten povyk? Je to jen žena s dítětem. I kdyby takových byly desítky tisíc, pro řád země by to nebyla hrozba. Nechme věci tak, jak jsou.
- Inokuma: Nechat věci tak jak jsou... Tak to by jim měl být nechán volný průběh, buď jak buď. Můj pán, kníže Tomokata, je totiž paní Wakaba no Naiši okouzlen.
- Vypravěč: Benkei Inokumu nenechá domluvit.
- Benkei: To je nepřípustné. I kdyby neexistovalo nařízení kamakurského vládce o rodových spojeních. Vzít si svévolně za manželku ženu z rodu Heike je stejné jako stát se spojencem nepřítele. Je to nepřípustné.
- Inokuma: Jak se opovažuješ?! Není snad sám Jošicune švagr vrchního rady Tairy Tokitady? Můžeš si mlčet, stejně je to dobře známo. A paní Wakaba no Naiši, co já vím, s Jošicunem možná cukruje jako hrdlička.

Benkei: Tak jako hrdlička? A můj pán má snad být jako vrabec? Přestaň s tím. Jestli ti dva jsou jako ptáci, ty jsi jako otravná moucha. Zmiz odsud.

Vypravěč: A chopí se Inokumy a s lomezem ho vleče pryč.

Inokuma: Au au au! Krot' svůj hněv, Musašibó! Pust'! Pust'!

Vypravěč: Vtom ministr zleva Tomokata odhrne bambusovou zástěnu u vstupu do císařských komnat. V ruce zvláštní pouzdro, předstoupí se vši obřadností.

Tomokata: To přijmi s náležitou úctou, Jošicune. Jedná se o bubínek zvaný Hacune, který byl za časů císaře Kanmua¹⁰ použit při obřadu vyvolávání deště a doposud přechováván v císařském sídle. Jeho Císařské Milosti se doneslo, že si ho již dlouho přeješ mít, posílá ti ho tedy za tvé zásluhy společně s císařským vzkazem. Rač se podívat.

Vypravěč: S těmito slovy předá Jošicunemu pouzdro. Jošicune přitaká a uctivě skloní hlavu.

Jošicune: Taková pocta je víc, než si někdo tak nepatrný jako já může přát. Bubínek použitý při obřadu vyvolávání deště, a nyní spojený s mými činy na vojenském poli. Jsem tak vděčný, tak vděčný...

Vypravěč: Zvedne pouzdro vysoko k čelu.

Jošicune: Jaké pokyny asi obsahuje přiložený císařský vzkaz? Podívám se.

Vypravěč: Jošicune odklopí víko pouzdra, ve kterém je ale jen bubínek.

Tomokata: Hled'me... Nic takového jako vzkaz tu není... Sám bubínek je totiž vzkazem. Všechny věci mají svůj kladný a záporný pól, svůj jin a jang. Dvě kůží potažené protilehlé strany bubínku jsou ztělesněním bratrského vztahu. Jsou jako dva bratři, odkojení stejným mlékem. Ty, Jošicune, jsi jako rub, Joritomo je líc. Udeř do bubínku. Tak zní císařův vzkaz.

Vypravěč: Jošicune Tomokatu sotva vyposlechne...

Jošicune: Ach tak. Jestli je bubínek vzkazem, máme se s bratrem smířit? Máme ve vzájemném souladu bránit císařské sídlo? Taková je císařova vůle?

Tomokata: Nene, tak to není. Ty, Jošicune, vynikáš v oddanosti dvoru a Joritomo tě přesto stíhá jako provinilce. Jeho Milost excísař to považuje za projev nepřátelství. Císařský vzkaz proto zní: Udeř na svého bratra Joritomoa a zneškodni ho!

Vypravěč: Je to násilné překroucení všeho rozumu a intrika, která má vnést další svár mezi bratry. Jošicune je zaskočen, zrak sklopený v klín.

Jošicune: Vůle Jeho Milosti excísaře je vskutku nevšední... Nemohu uskutečnit útok proti svému staršímu bratrovi, i kdybych se tím měl protivit vůli samotného císaře. Jestliže byl Joritomo shledán vinným, pak mám také

- svůj díl viny a měl by mě stihnout trest. Tak mi velí povinnost mladšího bratra. Když bubínek Hacune nepřijmu, bude to tak jako by se ke mně císařský vzkaz nedostal.
- Vypravěč: Jošicune podává bubínek zpět Tomokatovi, ve tváři ministra je ale vidět pobavené uspokojení.
- Tomokata: Císařské slovo je jako pot, nelze ho vzít zpět či popřít.¹¹ Jestliže se vzepřeš vůli císaře, staneš se jeho nepřítelem. Jsme v tomto bodě zajedno?
- Vypravěč: Jošicune ví, že jde o prohnanou lest a o cestu, která vede na šikmou plochu, ale řeč je o vůli císaře a je třeba promluvit, i když odpověď znamená vystavit se nebezpečí. Zmůže se jen na to, že vydechne „Ano“. Musašibó se neovládne a překotně předstoupí.
- Benkei: Ctěný pane generále zleva, či jak je ctěná libost. Panovník je obrazem stavu toho světa. Jestliže se on dopustí bezpráví, bezpráví ovládne celý svět, bude se ho dopouštět každý. Souhlasíte? Jestliže dojde k bezpráví, proč jako přední šlechtic blízký císaři nezasáhnete? Máte před sebou vojevůdce, který se nezalekne ani sebevětšího nepřítele, a přece ho přemohlo jediné slovo. To zmítá mým nitrem a moje trpělivost je u konce. Vemte svoje slovo zpět a omluvte se!
- Vypravěč: Tak Benkei ve vzteku nechává průchod své hrubosti. Jošicune na něj ohromeně zírá.
- Jošicune: Benkei! Jak se to opovažuješ mluvit s vysokým hodnostářem? Touhle drzostí jsi překročil veškerou myslitelnou míru! Klid' se mi z očí!
- Vypravěč: Jošicune, tak jak to odpovídá míře jeho rozčilení, nemá stání. Když se Jošicune omlouvá, Inokuma dá najevo škodolibou radost, ale Jošicune mu nevěnuje jediný pohled. Obrátí se na Tomokatu.
- Jošicune: Bubínek, který jsem si tolik přál, mi činí zlou službu. Když ho nepřijmu, zprotívím se vašemu příkazu. Když ho přijmu, stanu se nepřítelem vlastního bratra. Napadá mě ale, jak obě cesty osudu obejít. Udeř do bubínku, tak zní císařova vůle. Když ho přijmu, aniž bych na něj prozatím zahrál, nebude na tom nic špatného. Přijmu jej tedy.
- Vypravěč: Uchopí bubínek a stáhne se, a s tím jak drží bubínek, jako by v ruce vážil Tomokatovy zlé činy. Vojevůdce proslulého jména, takového zjevu, že i sama Věčnost vzhlíží k jeho čestnosti a odvaze. Věčný jako květy sakur, které znovu a znovu rozkvétají do krásy. Budiž dlouho živ.

Poustevna ve vsi Kitasaga

- Vypravěč: Ve své době jsi kvetla jako císařský květ chryzantémy a přijímala jsi hosty vprostřed brokátových závěsů, ženo dvořana třetí hodnosti Koremoriho z Komacu, paní Wakaba no Naiši. Stejně tak tvůj syn Rokudai. Avšak nyní, když byl rod Heike vyhnán z hlavního města, musí se matka a syn skrývat „ve stínu hory Lu“^{1 2}, ve vsi Kitasaga, v travou porostlé poustevně. Nezvyklá se jeví služba Buddhovi, když paní společně se zdejší mniškou nabírá vodu stékající do údolí, když vezmou vědro zavěšené na tyči na svá bedra a vrací se do poustevny.
- Mniška: Má urozená paní! Jak se den za dnem plahočím, starostí se mi vytrácí úsměv z tváře, když mi pomáháte nosit vědro jako obyčejná děvečka. Jistě vás bolí rameno. Ani ve snu bych si vás nepředstavila u tak nízké práce. Jsou to neutěšené časy... Ale co to je slyšet? Mladý pan Rokudai se směje. Jako bychom ani nebyly pryč.
- Vypravěč: Jak dobrosrdečně mniška mluví, tak i koná, i sama urozená paní je pohnuta.
- Naiši: Jak víš, můj choť Koremori s celým svým rodem následoval císaře Antokua, když hlavní město padlo. Tak dlouho se o mě a mé dítě staráš tady v poustevně. A to ještě jen díky tomu, že jsi dříve sloužila v knížecí rezidenci a trochu jsme se stýkaly. Mého pána Koremoriho při bitvě v Západním Moři prý pohltily vlny, kolují ale i zvěsti, že přežil. Den, kdy Koremori opustil hlavní město, je pro mne nicméně dnem jeho památky. Kromě toho na dnešek připadá také výročí dne, kdy skonala můj tchán Šigemori. Zapálila jsem tedy něco málo vonných tyčinek a obětovala něco málo květin, vlastní rukou jsem nalila čerstvou vodu do nádoby na oltáři. Tento měsíc je zvláště příhodným měsícem pro uctění památky zesnulých, vykonáme tedy, jak káže starý zvyk, alespoň skromnou modlitbu k Buddhovi.
- Vypravěč: Tenký je dnešní oděv paní Naiši, tenký jako plátno z Kefu.^{1 3} Odloží však šat s krátkými rukávy utkaný z tenkých vláken a oblékne si dvouvrstvý spodní límec barvy bělostných květů trojpuku. Pak také dvořanský oděv jemně švestkové barvy mající dvanáct vrstev, jedna se skládá na druhou jako protrpěné strasti. A nakonec hedvábné šarlatové nohavice. Šarlatová barva hřeje jako oheň vzpomínek na dny, kdy ještě sloužila v císařském

paláci a odívala se do pestrého hedvábí. Z ozdobně lakované skříňky vyndává portrét knížete Šigemoriho a klade ho na oltář, spojí ruce a opakovaně vzývá jeho posmrtné jméno, Daifu Džóren Daikodži z Komacu, aby dosáhnul věčného spočinutí v Buddhově jménu.^{1 4}

- Naiši: Tohle, Rokudaii, je tvůj dědeček. Jsi ještě malý, ale jsi přímý potomek a pokračovatel rodu Heike. Spoj pěkně ruce a pomodli se. Na tom obrázku kníže Šigemori vypadá úplně jako oživlá podoba jeho syna, mého muže Koremoriho. Ach pane Šigemori, kdybyste byl ještě naživu, rod Heike by jistě nestihl zmar. I pro vašeho vnuka je škoda, že tu již nejste s námi. Stíhají nás jen a jen útrapy.
- Vypravěč: Obrácená k obrazu mluví, jako by byl portrét živý, ztěžka se sveze na podlahu a propukne v pláč. Vtom zvenčí dolehne do poustevny zvuk kroků. Mniška duchapřítomně vezme zástěnu s podsádkou a postaví ji před Naiši a Rokudaie. Sotva jsou skryti a již se odsouvají dveře a kdosi vstupuje dovnitř.
- Muž: Tady je to... Račte se dostavit k rycháři a vemte s sebou pečetidlo.
- Mniška: Jakže? To musí být nějaké nedorozumění. Pečetidlo neuvádám víc než jen jednou do roka, při kontrole věřících. Jsem mniška žijící v ústraní. Ani nejste ten, co sem chodí vybírat měsíční poplatky. Oč jde? Řekněte!
- Muž: Nu, třeba tohle není to místo. V oblasti Saga ale v poustevnách žijí i tací, co nosí růženec jen aby zakryli pravdu a jen na povrchu ukazují zbožnou tvář. Pod povrchem skrývají svůdnost a dlouhé vlasy. Jsou to i osoby od císařského dvora, možná mnišky, co si říkají Taikai nebo Šókai, postaví si před sebe kdovíkolik zástěn, zapálí tyčinky na oltáři a přitom provozují nekalé obchody. Královské kurtizány, dalo by se říci. „Svaté“ tanečnice jako Gió, Ginjo, Hotoke^{1 5} a jim podobné se teď stávají mniškami a stahují se do Sagy. Zdejší místo ztratilo dobrou pověst a pečeti je třeba přezkoumat. Nežijí snad v této poustevně nějaké pochybné osoby?
- Mniška: Vy tedy vedete pěkné řeči. Buddha ale všechno vidí. Co má být tohle za špinavost? Uráží mě už jen to, když vás poslouchám. Odejděte prosím.
- Muž: Dobrá tedy, odcházím. Urychleně předložte svou pečeť ke kontrole.
- Vypravěč: S těmi slovy se rozhlédne po poustevně a vyjde ze dveří. Mniška a paní poustevny ze sebe setřese obavy a odstraní zástěnu.
- Mniška: Slyšeli jste to? Jaké neslýchané řeči vedl? A jak si dovolil drze se tu rozhlížet! No tohle! Dokonce ten chlap sebral jedny vaše sandály. Byl to jenom obyčejný zlodějíček. Sebral je, když jsem nedávala pozor.

- Vypravěč: Jak to dořekne, spustí se jí z očí slzy.
- Naiši: Když se svět proti vám spikne, je těžké neznepokojoval se kvůli každé maličkosti. Copak svět nezná slitování s matkou a dítětem?
- Vypravěč: Poustevna je zahalena do oblaku nářků, ale zvenčí je slyšet jarem prodchnutý hlas obchodníka: „Skvělé klobouky z Kagy! Slaměné klobouky!“. Nese svůj náklad na tyči a nahlíží brankou dovnitř.^{1 6}
- Kokingo: Nemáte zájem o klobouk?
- Mniška: To tedy nemáme. K čemu asi tak mniška potřebuje slaměný klobouk? Vy jeden vlezlý drzoun!
- Vypravěč: Tak příkře je odbyt, ale mluví dál.
- Kokingo: Nemusíte se mě obávat. To jsem já.
- Vypravěč: Když pozdvihne klobouk, ukáže se, že je to Kokingo Takesato. Urozené paní srdce poskočí radostí.
- Naiši: V poslední době o tobě není slyšet a už jsem se obávala, co se s tebou asi stalo. Ale jen pojď dál.
- Vypravěč: Kokingo uctivě složí ruce před sebe.
- Kokingo: Jak vidím, má paní se těší pevnému zdraví a mladému pánovi se v obličeji zračí dobrá nálada. To jsem z duše rád. Ach ovšem, dnes je výročí úmrtí mého někdejšího pána Šigemoriho. Oblékla jste se do dvořanského roucha a vykonáváte modlitby.
- Vypravěč: Kokingo spojí ruce před oltářem.
- Kokingo: Když tu již není pán jako Šigemori, celý rod se i s námi řítí do neštěstí.
- Vypravěč: Na malou chvíli ho přemohou slzy, pokračuje ale.
- Kokingo: Jen se na mě podívejte. Dal jsem se na obchod se slaměnými klobouky. A nechal jsem si znovu narůst vlasy na čele^{1 7}, já chudák Kokingo. Je to tak nezvyklé, provozovat obchod, jen si to prosím rače představít. Ale co vám hlavně chci říci... Váš manžel pán Koremori se teď zdržuje na posvátné hoře Kója^{1 8}. To se alespoň povídá v hlavním městě. Co hodlám udělat je spolu s mladým pánem vystoupit na horu Kója, aby se otec se synem mohli setkat. Ostatně já sám si přeji stanout svému pánovi znovu tváří v tvář a promluvit s ním. Proto jsem také vykonal přípravy na cestu a přišel jsem za vámi.
- Vypravěč: Paní Naiši naslouchá a připadá si jako ve snu.
- Naiši: Jakže? Manžel je na hoře Kója, živ a zdravý? Jsem tolik šťastná a vděčná! Nemluv ale jen o Rokudaiovi. I když na horu Kója nesmí ženy, vezmi s sebou i mě, aspoň k jejímu úpatí, Takesato.

- Vypravěč: V očích se jí objeví slzy štěstí.
- Mniška: Nedivím se, že jste šťastná, nedivím. Ráda bych šla s vámi, ale stará mniška by vám byla jen přítěží. Měli byste si pospíšet, dokud je Slunce ještě vysoko.
- Kokingo: Přesně tak. V každé trošce štěstí je prý špetka ďábla^{1 9}, pospěšme tedy, než se stane něco zlého. Rychle, paní, přichystejte věci pro sebe i své dítě. Vlastní rukou jsem vyrobil kloubouky na cestu, račte si je prosím nasadit.
- Vypravěč: Stane se to právě když se věnují přípravám. Před poustevnou je slyšet lidské hlasy a kroky. Mniška jako vždy s rozvahou pobídne urozenou matku s dítětem k úložné skřínce pod oltářem. Sotva tak učiní, Tomokatův pobočník Inokuma Dainošin a vojáci z řad jeho vazalů překročí práh a hrubě vtrhnou do místnosti.
- Inokuma: V této poustevně se údajně ukrývá Koremoriho choť paní Wakaba no Naiši i se svým synem Rokudaiem. Přišel jsem to ověřit a případně je zatknout. Přiznej se, kde je schováváš?!
- Vypravěč: Do mnišky jako by udeřil blesk^{2 0}, ale zachová nevědomou tvář, jako by o ničem neměla ani ponětí.
- Mniška: To bude těžká věc, když s chotí pana Koremoriho nemám vůbec nic společného. Jak bych jí mohla poskytnout přístřeší?
- Vypravěč: Z ústraní se ozve Kokingo Takesato.
- Kokingo: Určitě jste si spletli poustevnu. Račte vyšetřovat někde jinde.
- Vypravěč: Není mu ale popřáno sluchu.
- Inokuma: Á, neholený holobrádek^{2 1} na nás bude vytahovat rozumy vucucané z prstu... Co jsi vůbec zač?
- Kokingo: Jenom prodávám slaměné klobouky.
- Inokuma: Jestli jsi jen kramář, tak se vrať odkud jsi přišel!
- Vypravěč: Vezme si sandály s hedvábnou stužkou, které mu na pokyn podává jeden muž z jeho doprovodu.
- Inokuma: Nevykroutíš se. Vyslal jsem svého muže, aby sem tajně proniknul, a on přinesl jako důkaz tyhle slaměné sandály. Stará mniška bude těžko nosit sandály s červenou hedvábnou stuhou. Chceš snad dál zapírat? Vemte ji dozadu a vynuťte z ní přiznání pozlém.
- Vypravěč: Popadne ji za paži a vleče ji dovnitř poustevny.
- Inokuma: Mužstvo, podrobte ji mučení!
- Vypravěč: Beze všech ohledů se jí chopí a vedou ji do zadního pokoje. Kokingo je s rozumem u konce, neví, co si počít. Nahlédne skulinou do zadního pokoje.

Vyvede urozenou matku s dítětem ze skrýše, našťestí jsou tu koše ve kterých nosí klobouky a může tedy matku i dítě schovat. Rozváže zdrhovadla a pomůže oběma nasoukat se dovnitř. Vezme na cestu přichystaný uzlík, ve kterém je zabalený Šigemoriho portrét, ve zmatku bere vše co mu přijde pod ruku. Mezitím v druhé místnosti nechává ministerský pobočník mučit mnišku, až nakonec stane ve dveřích.

- Inokuma: To je jako chytat vítr. Zřejmě uprchli... Ty, kloboučníku, nevíš o tom něco?
Kokino: Aby ne, pane. Tam co má poustevna zadní vchod, tak tam odtud před chvílí utíkala taková noblesní dáma s děckem.
- Vypravěč: Inokumovi se dychtivostí rozšíří oči.
Inokuma: To musí být oni! Jdou jen pěšky a ženské nohy mnoho nevydrží, nebude obtížné je dostihnout. Nechám tu dva muže, aby zabránili mnišce v útěku.
- Vypravěč: A vydá se po stopě, aby uprchlíky dopadnul. „To bychom měli“, pomyslí si Kokingo, s lehkou myslí zvedne svůj náklad do výšky a chystá se jít. Dva muži na stráží ale uchopí tyč s koši, každý z jedné strany, a stáhnou Kokingoa zpět.
- Kokino: Co to vyvádíte?!
Muž: Jsi nám podezřelý, to je to. Tady dole je vidět skřípnutý cíp ženského kimona.
- Kokino: To patří ke klobouku na objednávku.
Muž: Ale no tak, jen pěkně s barvou ven, nehraj si na nevinátka. To určitě musí být ta šlechtická matka s dítětem. Otevři ty koše a nech nás, ať to prošetříme.
- Vypravěč: Oba se postaví proti Kokingoovi, ten je ale vezme za ramena a začne se s nimi přetahovat. „Brání se prohledání, lump jedna podezřelá“, pomyslí si strážní, v mžiku tasí meče a sápo se na Kokinga. Ten vytáhne tyč z uší košů a bije jí oba protivníky, hlava nehlava. Volí citlivá místa, až nakonec oba protivníci krvácejí z očí a z nosu a svíjejí se ve smrtelné křeči. A dokud se nevrací ostatní nepřátelé, Kokingo si opět naloží břemeno na ramena a začne vyvolávat: „Slaměné klobouky! Klobouky z Kagy! Klobouky ze síťoviny!“. Tak uniká síti osudu.

Rezidence Horikawa

- Vypravěč: Již přichází, čas, kdy se květy navracejí do své krásy. Znovu vzkvétá sláva sedmi válečníků^{2 2}, pána a jeho rytířů v sedlech, jedou na mladých koních, jejichž ušlechtilé nozdry připomínají květy.^{2 3} Jako květy ožívají události u vrchu Tamuro, ožívá válečné štěstí Jorijošiho, jenž dobyl Óšú.^{2 4} Tak jako ty, Jošicune, jsi zvítězil v bitvě u Jašimy. V zemi zavládnul klid, jen vějíře vlají ve víru tance.^{2 5} Vtom se pozvedne smích a halas, chvála předvedeného tance mohutná jako válečný ryk, tak rušno je v rezidenci, kde se setkávají třída Horikawa a Druhá Ulice^{2 6}. Choť Jošicuneho, devátého z rodu Minamoto, pro rozptýlení pořádá slavnost. Paní Kjó no Kimi sedí uprostřed, Jošicune sedí v nové části haly. Na jedné straně je obklopen dvorními dámami, na druhé straně pak sedí v řadě Džiró ze Surugy, za ním udatný Rokuró z Kamei a další, až po méně urozené osoby, které nepatří k vazalům. I když nevědí, oč v tanci jde, volají „Bravo! Sláva! Skvěle!“ a chválí Šizuku, až to vypadá, že chválu její osoby chtějí přibarvit i ódami na Jošicuneho.
- Od paní, která vysílá se vzkazem vždy jednu z dvorních dam, k pánovi, jehož prostředníkem je Kamei, putují vzkazy. „Blahopřeji k oslavě“. „Zajímavé představení“. „Líbilo se vám?“. „Naplnilo mě nadšením“. Tak manželům velí etiketa. Z části haly vyhrazené pro pódium přichází paní Šizuka, již převlečená do formálního oděvu, vystoupí z předpokoje, vymění si pozdravy se Surugou a Kameiem a obrátí se k místu, kde sedí paní Kjó no Kimi.
- Šizuka: Předvedla jsem svůj tanec, jak jste si ráčila přát, stydím se ale...
- Kjó no Kimi: Ale kdeže! Dnes jsem vás viděla tančit poprvé a bylo to velice zajímavé. I když podstupuji všemožnou léčbu, můj život je v poslední době poznamenán skleslostí srdce. Díky vám se mi dnes dostalo nečekaného potěšení. Děkuji, že jste se ráčila obtěžovat.
- Vypravěč: Šizuka je zaskočena a neví, jaká slova zvolit, až nakonec odpoví v nanejvýš obřadném tónu.
- Šizuka: S dovolením bych se odvážila využít vašeho dobrého rozpoložení, mám totiž jednu prosbu.
- Kjó no Kimi: Není třeba formálně žádat, máte-li prosbu. Pojdte blíž a povězte, oč jde.
- Vypravěč: Teď Šizuka teprve podléhá vnitřnímu zmatku.

- Šizuka: Je to jen skromná prosba... Jde o tu nepříjemnou záležitost s panem Benkeiem. Prý se dopustil nějakého neslýchaného poklesku. Přišel za mnou do místnosti za jevištěm, hořce plakal a prosil mě o pomoc. Vypadal tak zkroušeně a přecitlivěle, že to ani nelze vypovědět, tedy když své líčení poněkud přibarvím. Jestli byste se tedy paní obtěžovala a pokusila se obměkčit našeho pána. To je má nejponížejší prosba.
- Vypravěč: Urozená paní se zatváří pobaveně, i sám Jošicune se pousměje. Džiró ze Surugy se tváří kysele.
- Suruga: No to je mi tedy vážně pěkná věc. Slyšel jste, Rokuró? Tak britký člověk jako Musašibó Benkei se doprošuje u ženy, v převlékárně a s pláčem...
- Kamei: Už to tak bude... Ti, se kterými je „na jednom koni“^{2 7}, pán z Ise a pán z Kataoky, pán z Kumai a pán z Wašino, ti všichni, když skončila válka, odjeli, aby si odpočinuli na svých panstvích. I Sató Tadanobu, kterého mohl také požádat, odjel za nemocnou matkou do svého rodiště v kraji Dewa.^{2 8} Vy a já jsme jako prostředníci nepřicházeli v úvahu. Neměl už kam se obrátit, nezbylo mu než se sem ještě před tancem vetřít a omluvit se za své chování. Měl by si na své mnišské lebce nechat narůst po stranách a vzadu trochu vlasů jako nějaký nevolník.^{2 9} Aby bylo hned poznat co je zač, to by mu patřilo.
- Vypravěč: Soukromá debata ještě podtrhne podivnou směšnost situace. Urozená paní se směje a promluví.
- Naiši: Co špatného vlastně Benkei udělal? Je to nepříjemná záležitost, ale takovéhle dohadování je spíš směšné.
- Vypravěč: Když urozená paní domluví, ozve se kapitán Jošicune.
- Jošicune: Během návštěvy v komnatách Císařského paláce se Benkei snížil k bezohlednosti, osopil se na ministra zleva knížete Tomokatu a fyzicky napadl jednoho z jeho vazalů. Hned na místě jsem ho přísně pokáral. A řekl jsem mu, že mi nemá chodit na oči, to je celá příčina. Když povolíte koni uzdu, tak bude kousat. Něco takového je u urozeného člověka a samuraje nepřípustné. Už ho mám dost, toho mnicha, je to úplný poděs. Dejme mu ještě malou lekci.
- Vypravěč: Džiró ze Surugy se hned chopí příležitosti a naváže na pánova slova.
- Suruga: Tak především těch jeho sedm zbraní. Jsou jen na obtíž. O rodu Gendži se mluví jako o těch, v jejichž službách je mnich ověšený nástroji jako nějaký tesař.^{3 0} Musí se tomu učinit přítrž. Měl byste to dát Benkeiovi jasně na srozuměnou, pane.

Vypravěč: Nato se ozve i Rokuró z Kamei.

Kamei: Nu což, těch sedm nástrojů se alespoň hodí ke stavění. Ale co teprve ta jeho halapartna. Rukojeť má čtyři stopy a čepel zrovna tak.^{3 1} Ohánět se věcí co měří osm stop, to aby se všichni v okolí strachovali o nos. Člověk jako Benkei je v době míru leda pro zlost. Prozatím bude nejlepší držet ho v ústraní.

Vypravěč: Tak jdou argumenty jeden proti druhému, až se urozená paní přestane smát a promluví.

Kjó no Kimi: Kdyby Benkei slyšel vaše řeči, jen by se rozlítl. Oba se omluvte.

Vypravěč: Tak se paní přimlouvá, až zasáhne sám pan Jošicune.

Jošicune: Mnich jeden nenapravitelný! Řádně mu domluvte, má paní, ať už se neopováží vyrukovat se svými hrubostmi. I ty mu domluv, Šizuko.

Vypravěč: Zvedne se ze svého místa a v doprovodu pánů Surugy a Kameie odchází do vnitřních pokojů. Šizuka se raduje.

Šizuka: Pospěště a zavolejte sem pána z Musaši!

Vypravěč: Jedna z dvorním dam nato odběhne.

Šizuka: Vaše laskavá přímluva se neminula účinkem. Jsem vám velice vděčná.

Vypravěč: S těmi slovy se obrátí na urozenou paní.

Kjó no Kimi: I kdepak, zrovna tak se neminula účinkem vaše žádost.

Vypravěč: Vzájemná zdvořilá oslovení pramení z lásky k Jošicunemu. Není tu ani stopy po neshodách či žárlivosti. A již je vidět hladké čelo pana z Musaši, který je strachy celý shrbený. Jeho sedm stop vysoké tělo jako by se scvrklo na tři stopy a devětaosmadesát palců, tak se plíží dovnitř a vleče za sebou svůj víc než čtyři stopy dlouhý meč. Služebné si špitají.

Služebné: Je to ale přeci jen tvrdohlavec, ten mnich. Jen se podívejte, jak se opatrně plíží, krok za krokem...

Benkei: No no no, odpusťte si to pomlouvání. Vy jedny kruté ženštiny, co si troufáte na slabého. Však ono na každého jednou dojde...

Vypravěč: Benkei se rozhlíží, kouleje očima.

Služebné: A jak ještě ke všemu zírá...

Benkei: Jen se tak po očku rozhlížím. Rozhlížím se.

Vypravěč: Zamračí se a příkrčí. Šizuka ho vezme za ruku a postrčí ho vpřed k urozené paní.

Šizuka: Už mu račte odpustit, prosím.

Vypravěč: Tak se Šizuka přimlouvá, napůl v žertu, paní si však zachová noblesu.

- Kjó no Kimi: Pán je jako loď, jeho vazalové jako voda. Když se zvednou vlny, pánovou lodí bude zmítat příboj. Tvé chování je u vazala neomluvitelné. Zdůrazňuji, zanech rychle své unáhlenosti. Chovej se trochu dospěleji, tak to bude lepší.
- Vypravěč: Tak paní mluví, jako se mluví s dítětem. Benkei se vzdá jen na „Ano, ano“, tře si ruce a zachovává si vzhled kajícího se hříšníka. Právě v tom okamžiku spěšně vstoupí zvěd Šinohara Tónai.
- Šinohara: Dnes jsem vykonal obchůzku v okolí osad Ócu a Sakamoto. Pomalu, zlehka se do hlavního města stahují kamakurští samurajové, Šózon z Tosy, Taró Jukinaga z Unno... Pod záminkou vykonání poutní cesty do svatyně Kumano mají prý udeřit na našeho pána. Tak se mi to alespoň doneslo. Krom toho se právě teď dostavil nejvyšší kamakurský rada, Kawagoe Taró Šigejori, a přeje si s pánem osobně promluvit. Je v předpokoji. Co mu mám říci?
- Kjó no Kimi: Nepochopitelná věc! S Kawagoe Taróem mě přece pojí jisté pouto, jistě nás přišel zpravit o chystaném útoku pánů Tosy a Unnoa. Bez prodlení ho nech volně vstoupit. Já o tom zatím zpravím manžela. Doprovod' mne, pane z Musaši, pojd' se mu ukázat.
- Vypravěč: Paní vstane ze svého místa a Musašibó promluví.
- Benkei: Útok? Skvěle, skvěle. Právě vhod. Jsem vděčný. Jak pána z Tosy, tak pána z Unno popadnu a slupnu jako zralou malinu na jedno jediné polknutí.
- Vypravěč: Už by se hrnul ze dveří, ale Šizuka ho zadrží.
- Šizuka: To už přestává všechno. To ani nepočkáš na názor svého pána, ty jeden nesnesitelný mnichu?
- Vypravěč: Mocí se ho chopí a táhne ho do zadních komnat, kde dlí Jošicune, a kam spěchá také urozená paní.
Jen malou chvíli nato vstoupí šlechtic povoláný přímo z Kamakury, Kawagoe Taró Šigejori. Velký rodový znak na prohýbaném dvořanském klobouku, působí svěžím dojmem. Dosáhl již padesáti let věku a je na vrcholu sil. Z kabinetu před soukromými komnatami přichází kapitán Jošicune, převlečený do formálního oděvu, a tiše vstoupí do místnosti.
- Jošicune: Jak vzácná příležitost, Šigejori. Kéž se mému bratrovi Joritomoovi i mnoha jeho věrným nadále vyhýbá vše zlé.
- Vypravěč: A uctivě skloní hlavu.

- Kawagoe: Především nesmírně rád vidím, že se těšíte dobrému zdraví a kondici. Ctěný pan generál zprava^{3 2} je rovněž v pořádku, on i lenní knížata, jsou zaneprázdněni každodenními záležitostmi. Můžete být bez obav.
- Vypravěč: Tak promluví Kawagoe a slova se ujme kníže Jošicune.
- Jošicune: Přicestoval jste se stejným posláním jako pánové Tosabó a Unno? Nebo vás snad přivádí jiné záležitosti?
- Vypravěč: Šigejori odpoví na dotaz.
- Kawagoe: Milý Jošicune, jsou zde tři nevyjasněné body. Jeden po druhém vám je přednesu a bude záležet na vašich odpovědích, jestli bude mé poslání stejné s Tosabóovým a Unnovým. Je zde nebezpečí, že ve svých slovech zajdu příliš daleko, raďte mi prosím odpustit. Žádám vás o pokud možno podrobné odpovědi.
- Jošicune: Ha! Zajímavé. Tak o mně jsou nějaké pochybnosti? Jedná-li se o osobu zastupující mého bratra Joritomoa, připustím jakkoli silná slova. Jen se raďte ptát, směle začněte.
- Vypravěč: Tak uctivě promluví a oba skloní čelo k zemi.
- Kawagoe: Jsem vám vděčný za vaši vstřícnost. Dovolte mi, abych si pro tuto příležitost přeseďl na čestné místo.^{3 3}
- Vypravěč: Vstane ze svého místa a rovněž kapitán si přeseďá, na níže položené místo, zatímco Kawagoeho pobídne k vyvýšenému místu. Po této výměně se ujme slova Kawagoe Taró.
- Kawagoe: Nuže, Jošicune. Potřel jste rod Heike, velkého nepřítele, dosáhl jste vojenského úspěchu, byl jste ale poslán z Košigoe zpět. Zřejmě jste z toho roztrpčený... Nebo tomu tak snad není?
- Vypravěč: Jošicune přitaká a spojí rukávy.
- Jošicune: Ctím svého staršího bratra, necítím žádnou vzájemnou trpkost.
- Kawagoe: Ale no tak, to jsou lživá slova, lživá. Jste člověk, který přikládá váhu úctě vůči staršímu bratrovi, a přitom hlavy tří z rodu Heike, nového prostředního rady Tomomoriho, generála třetí dvorské hodnosti Koremoriho a pána z Noto, Kami Noricuneho, které jste poslal do Kamakury, nejsou pravé? Proč jste předal podvržené hlavy? To je to, co vzbudilo šógunův hněv. Jak odpovíte?
- Jošicune: Ach, to se dá přece lehce omluvit. Podvržené hlavy měly být vydávány za pravé, tak aby se klam jevil jako skutečnost, takový byl tajný strategický plán. Rod Heike byl na vrcholu moci 24 let, a i když byl potřen, tak ti, kteří jim sloužili a bojovali za ně, jsou rozptýleni po všech provinciích.

Čekají, až se znovu zatřepotá jejich červený prapor. Jeden z rodu Heike, generál třetí dvorské hodnosti Koremori, je syn pána z Komacu a legitimní pokračovatel rodu. Jeho otec Šigemori si získal svou lidskostí náklonnost tolika, že těch, kteří mu stále blahořečí, je nepočítaně. Kdyby se dozvěděli, že Koremori přežil, zbylí vazalové by se nevyhnutelně znovu shromáždili a povstali. A dál jsou tu prostřední rada Tomomori a pán z Noto Noricune, muži protřelí tak, že jim v minulé ani dnešní době není rovno. Když by dal pokyn tak vysoce postavený vojevůdce jako jsou oni, jistě by se ochotně shromáždilo nemálo bojovníků. V zemi by tak nikdy nenastal klid a blahobyt. Rozšířila se ale naštěstí zvěst, že utonuli. Má se za to, že nikdo z rodu nezůstal naživu. Vydávání falešných hlav za pravé bylo pouhou lstí, pomocí které jsem chtěl dosáhnout klidu v zemi. Nemohl jsem ale tak velkého protivníka nechat jen tak proklouznout. Poslal jsem proto své nejskvělejší, pány z Kumai, Wašino, Ise a Kataoky, pod záminkou odpočinku na jejich panstvích, aby v tichosti dokonali naše dílo. Jsem nyní v bezpečí hlavního města, ale mé srdce se stále ještě potýká s nástrahami bojiště. Bratr Joritomo se v kamakurských horách oddává nočnímu pozorování hvězd a měsíce, obklopen mnoha lenními knížaty. Těší se z měsíce, sněhu i květů.^{3 4} Oba odvozujeme svůj původ od císaře Seiwy, já však ráno ohýbám hřbet na císařském dvoře^{3 5} a večer propočítávám, jak udržet a rozmnožit moc rodu Gendži, kterou bratr zosobňuje. Kdypak jen tohle bídné tělo spočine v poklidu na poduškách?

Vypravěč: Tak zdrceně promlouvá. I Šigejori si pomyslí, že v Jošicuneho slovech je mnoho pravdy, povinnost vůči úřadu mu ale velí stavět se do opozice.

Kawagoe: Tak takové myšlenky vás tedy vedly k tomu, že jste zosnoval povstání?

Vypravěč: Sotva je to vyřčeno a Jošicune se zalyká hněvem.

Jošicune: To je nesmysl! Povstání? Jaké povstání? A jaký by mělo mít účel?

Vypravěč: Jošicune je nanejvýš rozhořčen, Kawagoe ale bez obav pokračuje.

Kawagoe: Nebyl vám snad ústně sdělen císařský příkaz potřít kamakurskou vládu? Prý vám byl předán bubínek Hacune, jehož rub máte být vy a líc pan Joritomo, spolu se vzkazem, že do něj máte udeřit. Tak zní spěšný vzkaz od ministra zleva knížete Tomokaty.

Vypravěč: Když to Jošicune vyslechne, odpoví.

Jošicune: To jsou jen Tomokatovy pomluvy. Ten bubínek jsem si vroucně přál. Ale byl mi darován spolu se slovy, která vybízejí ke vzpouře. I když jsem si hned pomyslel, že jde o Tomokatovu prohnalost, jednalo se o vzácný

císařský dar. Kdybych jej nepřijal, protivil bych se císařově vůli. Kdybych jej přijal, nedostál bych náklonnosti, kterou jsem povinován bratrovi Joritomoovi. Tolik jsem si ten bubínek přál, ale když k němu byl připojen vzkaz „Udeř!“, dal jsem ho pro pouhou okrasu do výklenku a jen se těším pohledem na něj. Jako že jsou božstva i Buddha nade mnou^{3 6}, doposud jsem na něj nezahrál. Ani jsem se ho nedotknul.

- Vypravěč: Kawagoe propukne v srdečný smích a třikrát se ukloní.
- Kawagoe: Hahaha. Nemám nejmenší pochybnost o vašem zapřísahání se. Tím by byly zcela objasněny dva body. Ten jediný zbývající je ale citlivý. Vaše choť, paní Kjó no Kimi, je dcera jednoho z Tairů, vrchního rady Tokitady. Jaké pohnutky vás vedly k tomu uzavřít pokrevní svazek s rodem Heike?
- Jošicune: Ach, to je přece hloupá otázka. Sama manželka mého bratra Joritomoa, Masako, je dcera z rodu Hódžó. Nepatří snad lidé z rodiny jejího otce Tokimasy také ke klanu Heike?
- Kawagoe: To ale mluvíme o době, kdy byl pan Joritomo ve vyhnanství v Itó na poloostrově Izu. Tehdy se po zralé úvaze rozhodl spojit s osobou z rodu Hódžó, aby uvnitř něj získal spojence.
- Jošicune: Ach neříkejte, neříkejte. Kjó no Kimi je přece původně vaše vlastní dcera. Pan vrchní rada Tokitada se jí pouze ujal a poskytl jí výchování. To vy jste rodič, který se odvrátil od vlastní krve. Proč jste to v Kamakuře neuvedl jako argument? Nebo jste se snad obával, že by vám příbuzenství se mnou mohlo být přítěží, a proto jste to zamlčel? To je krajně zbabělé.
- Vypravěč: Když to Kawagoe Taró slyší, neklidně na svém místě poposedne.
- Kawagoe: Jste necitelný, kníže Jošicune. Jste potomkem rodu císaře Seiwy a devátým synem Minamoto Jošitomoa. Kdo vás má za zetě, je dost možná hlavou všech tchánů v celém Japonsku. Já, kterému je přes padesát let, že bych se tak strachoval o svou pověst a honil se za prospěchem? Kdybych teď odhalil náš příbuzenský svazek, vrhlo by to špatné světlo na přímluvu za vás, stala by se pouhým svědectvím příbuzného. Proto jsem v Kamakuře naše příbuzenství nezmínil. Snažil jsem se být slunečním svitem ve stínu, ale ať jsem byl sebevýřečnější, jazyky vašich pomlouvačů jsou silnější. Dokonce ani Hatakejamovi Šigetadovi^{3 7}, známému svou moudrostí, se nedostávalo sil v záležitosti vašeho svazku s rodem Heike. Kdybych teď řekl, že jde o moji dceru, bylo by to ještě přesvědčivé? Považovat mé jednání za krajně zbabělé je nelaskavé a nečestné. Jako upomínku si odvezu zjizvené nitro.^{3 8}

- Vypravěč: Svižně tasí svůj krátký meč.
- Kjó no Kimi: Zadržte!
- Vypravěč: Paní Kjó no Kimi přispěchá a zastaví mu ruku.
- Kjó no Kimi: To já sama bych se měla zodpovídat.
- Vypravěč: Vykroučí mu meč a čepel si vrazí do hrdla. Ztěžka vstane a zhroučí se na podlahu. Kníže Jošicune zděšeně vykřikne „Proboha!“, přispěchá i Šizuka a vezme paní do náruče. „Léky! Vodu!“, volá ve zmatku a pro slzy nemá dalších slov. Kawagoe se ani nepodívá.
- Kawagoe: Srdnatá jsi, Tokitadova dcero! Nebýt tvého jednání, nemohl bych naplnit své přání nastolit mír mezi bratry. Dokonce jsem uvažoval, že tě nechám zavolat, sám na tebe vztáhnou ruku a odejdu pak z tohoto světa společně s tebou, chtěl jsem, aby se o tobě mluvilo jako o manželce, která dostala věrnosti. Záměrně jsem předstíral, že si chci sáhnout na život, ale tys to prohlédla. Jsi obdivuhodná žena!
- Vypravěč: Tak navenek říká slova chvály, ale jeho srdce je plné slz. Jošicune přijde blíž a přistoupí k manželce.
- Jošicune: Toho jsem se obával... Záměrně jsem zmínil tvé pokrevní spojení s Kawagoem, abych oslabil spojení s klanem Heike. Když pomyslím, jak marný je to konec! Nic než tohle žalostné tělo, to je vše, v co se změnilo naše manželské sliby.
- Vypravěč: Oči se mu zaplní slzami. Šizuka soucítí s pánem i s paní a rovněž se utápí v slzách. Zraněná ještě láskyplně, láskyplně pohlédne na pána.
- Kjó no Kimi: Dokázal jste se postavit ne jednomu, ale hned dvěma závažným obviněním. Zbývalo jen jediné, svazek s rodem Heike. V tomto bodě nikdo nenese odpovědnost, jen já sama. Nezapomeňte na tu, jež vás věrně milovala. Je to tak smutné, že už vás na tomto světě nebudu provázet. Nevíme, co přinese zítřek, tak křehký je lidský osud. Jen se s vámi krátce rozloučím. Paní Šizuko, opatrujte manžela, prosím vás.
- Vypravěč: Zalyká se a pláče, ale pokračuje.
- Kjó no Kimi: Pane z Kawagoe. Tuto hlavu dcery vrchního rady Tokitady ukažte panu Joritomoovi, ať zavládne mír mezi bratry. To bude dobrý dar na mou cestu na věčnost.
- Vypravěč: Ukáže si na hrdlo a Kawagoe Taró, který s ní hluboko v srdci soucítí, jen polyká slzy ukryté v hrudi. V okamžiku je paní po boku.
- Kawagoe: Není to zcela přiléhavý příklad, ale družka císaře Süan-cunga, Jang Kuej-fej, vážila cestu na pláň Ma-wej, zemřela rukou Ke Šu-chana a

zbavila zemi těžkostí.^{3 9} Kdyby se rozhořel svár mezi bratry, naříkaly by celé desetitisíce. Je to smutný konec, ale konáš pro blaho země. Ušlechtilý čin. Dovol, ať ti, ač jsem ti cizí, posloužím na poslední cestě.

- Vypravěč: Tasí svůj dlouhý meč.
- Kjó no kimi: Ač se považujete za cizího, smrt z vaší ruky znamená hluboké pouto. Ať tak či tak, zbývá jen jediné.
- Kawagoe: V příštím životě se snad budeme moci nazývat otcem a dcerou.
- Kjó no Kimi: Snad ano.
- Kawagoe: Kéž by, kéž by.
- Vypravěč: Úder, padá tělo a za ním hlava. Košigoe ztěžka dosedne, srdce plné hoře a rozrušení. I Šizuka a Jošicune se propadají do zármutku, zcela zlomení. Vtom k jejich uším dolehne hluk, hřmící jako gong a bubny.
- Šizuka: Co to...
- Vypravěč: Šizuka je zděšena, i sám Jošicune je zaskočen.
- Jošicune: Tak je to tu, Unno a Tosabó zřejmě zaútočili. Kameii, Surugo!
- Vypravěč: Ani nestačí rozkázat, a oba se již chopí mečů a míří ke vchodu.
- Kawagoe: Počkejte!
- Vypravěč: Taróův hlas je zadrží.
- Kawagoe: Nepočkali s útokem do konce vyšetřování. Musí být spolčeni s těmi, kdo pomluvili vašeho pána. Jsou to ale kamakurští vazalové. Zranit je by bylo stejné jako postavit se na odpor kamakurské moci. Jen je zažeňte zpět varovnými šípy. Jinak na Jošicuneho vmžiku dopadne msta.
- Vypravěč: Na ta slova oba odpoví „Přesně jak říkáte!“ a vyběhnou z místnosti. I kníže Jošicune cítí, že slova pána z Kawagoe jsou trefná.
- Jošicune: Na toho nerozumného Benkeie se nedá spolehnout. Musaši! Musaši!
- Vypravěč: Na zavolání předstoupí služebná.
- Služebná: Pán z Musaši byl ještě před malou chvílí celý skleslý. Ale jak uslyšel hluk útoku, rozdychtěný vyběhl ven.
- Jošicune: Ten divoch se už nejspíš pustil do díla. Šizuko, běž rychle a usměrni ho. Pro šípy tam bude nebezpečno, vezmi si zbroj.
- Vypravěč: Služebná zbroj s přitakáním přinese. Mezitím Šizuka pevně sevře na trámu zavěšenou halapartnu, vezme ji a již tato bojovná žena běží ze dveří. O tom, jak se Šizuka vyznamenala při nočním útoku na rezidenci Horikawa, se bude vyprávět ještě i příštím pokolením.^{4 0} Panuje zde všeobecné rozrušení, když vtom se spěšně vracejí Kamei a Suruga.

- Kamei/Suruga: Zasnřtili jsme muže na naří straně do situace a nechali je střítet jen varovné řípy, a již již bychom nepřátele zahrnali na útěk, když se ten nemožný Musařibó pustil do nepřítelē železným kladivem a palicí na dřevo. Pak začal kosit lidi svojí velkou sekerou a velitele útoku, Taróa z Unno, rozpoltil od hlavy k patě.
- Vypravěč: Kapitán je rozezlen a Kawagoe Taró jen vzdychne.
- Kawagoe: Co to jen provedl. Zabil velitele. Teď už není naděje na smír. Má dcera obětovala život nadarmo. Co je to za svět, kde už není východiska.
- Vypravěč: Skrže hořké slzy promluví kníže Jořícune.
- Jořícune: V dávných dobách moudří lidé neznali zářř. Když se od nás odkloní štěstí, a přesto se nad situaci řádně zamyslíme, nezbude zářř ani lítost. Že se Musařibó dopustil neotesanosti má i řřastnou stránku. Když teď opustím hlavní město, nezprotívím se císařskému rozkazu a zároveň utiším bratrův hněv. Když ale pomyslím na smrt Kjó no Kimi, zbývá tolik lítosti!
- Vypravěč: A oplakává toto slzavé údolí, svět, který je proměnlivý jako sen.
- Jořícune: Vržen do prchavého světa, již slyřím zvonky, kterými se ohlašující poutníci na cestách.^{4 1} Kameii, Surugo, doprovodíte mne!
- Vypravěč: Již se zvedá, ale Kawagoe, stále zmožený zármutkem, ho zadrží.
- Kawagoe: Jen ještě chvílku.
- Vypravěč: Sáhne pro bubínek, který zdobí výklenek.
- Kawagoe: Když tu zanecháte takovou vzácnost, kterou jste si přál tolik let, mohlo by se říci, že jste ji zavrhnul, to by byla řřkoda. Císařská vůle, že do něj máte udeřit, vzeřla od těch, co vás chtějí očernit. Zjistím, kdo je původcem pokynu udeřit a vyčkám, dokud se znovu nenaváže bratrské pouto. Ať vám bubínek dá zapomenout na vaří dlouhou cestu.
- Vypravěč: S tak srdečnými slovy mu podává bubínek. Jořícune se jej dotkne.
- Jořícune: Je to už asi řízení osudu, že byla zpřetrhána příbuzenská pouta mezi bratry. Zkuste je znovu navázat, Kořigoe!
- Vypravěč: A Jořícune váhavě v doprovodu Surugy a Kameie opouřřtí rezidenci. Rovněž Kawagoe, který ho vyprovází se srdcem plným lítosti, nemaje volby, obrací se k návratu do Kamakury. Takový už je běh světa, není volby. V patách jim je hluk trubení na muřle a válečného křiku. Musařibó Benkei skolil Taróa z Unno a dál se chystá na pána z Tosey. Dopadl ho a vrací se, sedíc vzadu na koni, na kterém se veze i dopadený řřózon. Prudce koně zastaví mohutným kopnutím. Bílý písek v zahradě víří, rezidence se zachvívá zvukem zvonců.

- Benkei: Hej, pane, jsem zde! Udeřil jsem na Unnoa a rozdrtil ho na prášek. A Tosabóa jsem dopadl živého. Kameii, Surugo, kdepak jste? Nechcete si také vychutnat „chod“, který jsem připravil?
- Vypravěč: Ať volá jak volá, rezidence je najednou tajuplně ztichlá a není nikoho, kdo by odpověděl. Zvláštní...
- Benkei: Zvláštní, zvláštní...
- Vypravěč: A jak se Benkei rozhlíží kolem, Tosabó, první mezi všemi ve východních provinciích^{4 2}, přetrhne pouto kolem svých beder, seskočí z koně a zvolá mohutným hlasem.
- Tosabó: Mí lidé, sem!
- Vypravěč: Jak přikáže, již se sto otrlých ozbrojenců s křikem „Chopte se ho!“ sápe na Benkeie, aby se ho zmocnili. Jedním skokem je Musaši dole z koně. S rychlostí dravce se chopí dlouhého i krátkého meče. S medvědí silou bere do svých jestřábích spárů krky nepřátel a láme jim kosti. Jeho síla je ohromná, hází kolem lidmi, až to vypadá jako liják či krupobití. Tosabó si vyhlédne příhodný okamžik a uchopí Musašibóa v bocích.
- Benkei: Ale ale, chlapeček má chutě? Chceš mi snad napravovat páteř? Stačíš mě sotva jen zlehka namasírovat...
- Vypravěč: A roztočí Tosabóa jako káču^{4 3}, až s ním mrští o zem. Ale i když Tosabó padne na pozadí, nedá si, padouch, pokoj. Benkei zaútočí přes čtyři stopy dlouhým ostřím a těsně mine. A i když Benkei tne přesně, Tosabó úder umně zadrží rukojetí meče.
- Benkei: Hahaha! Za tu masáž kyčlí se ti odměním tak, že ti zakroutím krkem!
- Vypravěč: Prudce se ve skoku otočí, vykopne Tosabóovi meč, popadne protivníka za krk a přitáhne si ho těsně k sobě.
- Benkei: Můj pane! Má paní! Kameii, hej! Surugo, hej!
- Vypravěč: Ale ať se otáčí a volá sebevíc, není vidět, že by někdo přicházel.
- Benkei: Nu, asi to tu opustili. Ale proč?
- Vypravěč: A ani ho nenapadne, že by to mohla být jeho vlastní chyba. Není nikdo, kdo by dal odpověď, jen Tosabó skuhrá, jako vrány v koruně stromu, a Benkei s ním cloumá chvíli vpravo, chvíli vlevo.
- Benkei: Honil jsem se za tímhle darebákem, ztrácel čas a opozdil se... Tam, kam padne tvoje hlava, tam bude cesta, kudy se vydal můj pán. Tak jen ať už se kutálí!^{4 4}
- Vypravěč: A pevně sevře kápi, která halí Tosabóovu hlavu. Jedním rázem hlavu i s kápí oddělí od těla a vyhodí ji do vzduchu.

- Benkei: Kutálí se do směru znamení Draka a Hada, na jihovýchod. Do Ubary či Ohary se jistě nevydali... Pánovi původně říkali Býček, což tedy prozkoumat směr znamení Býka, severoseverovýchod? Nebo snad směr Hada, jihojihovýchod, a směr Koně, jih? To by se pak nabízelo Jošino, tak hezké na pohled... A co směr Psa a Kance, severozápad? A směr Kohouta, západ? Křídla ale přeci jen nemají, zkusím je dohonit.^{4 5}
- Vypravěč: To, co zamýšlel jako čin vazalské věrnosti, ho teď drtí, jako by se dostal mezi mlýnské kameny.^{4 6} Pomýlený, horkokrevný Benkei víří oblázky na cestě, až odletují a praskají. Přešlapuje a přešlapuje, neví, kam se obrátit. Vydává se po Jošicuneho stopách, nadchází hodina Tygra a zvedá se vítr.^{4 7}

Druhé dějství

Před svatyní Fušimi Inari

- Vypravěč: Ve vanoucím větru je slyšet válečný křik. Jak násilné ovzduší... Včera strážcem císařského sídla, dnes osobou na útěku z hlavního města. Takový je osud devátého z Minamotů Jošicuneho. Mnoho bojovníků se rozprchlo, jen Rokuró z Kamei a Džiró ze Surugy, vedeni svým pánem, se v počtu tří^{4 8} vydávají hlubokou nocí na pouť po cestě Jamato.^{4 9} Když se otočí do směru, odkud je přivedly jejich kroky, je vidět oblačný dým nad rezidencí Horikawa, mlhavý jako tento prchavý svět. Dorazí před svatyní božstva Inari ve Fušimi.^{5 0} A ač je již příliš pozdě, Rokuró z Kamei promluví.
- Kamei: Ten válečný křik vzadu, to jsou jistě kamakurské oddíly. Takhle jim ukazovat záda je pro mě trpké. Když laskavě svolíte, postavím se jim a utkám se s nimi v boji.
- Jošicune: To nejde, Šigekijo. Můj tchán mě přijel do hlavního města zpravit o hněvu kamakurského pána, vše se ale vyjasnilo. I žalostná smrt paní Kjó no Kimi mluví v můj prospěch. Jen proto, že Benkei ukvapeně udeřil na Taróa z Unno, jen proto musím neprodleně opustit sídelní město. Z úcty a povinnosti vůči staršímu bratrovi. Kdo by se postavil kamakurským silám, zpřetrhá tím veškeré lenní svazky!
- Vypravěč: Po těchto pánových slovech si oba vazalové, Kamei i Suruga, jen třou paže a svírají pěsti, jak jsou nuceni držet se zpátky. V Jošicuneho stopách roztouženě a odhodlaně klopýtá paní Šizuka. Sotva Jošicuneho uvidí, hned se k němu přivine.
- Šizuka: Můj pane! Vy jeden necitelný...
- Vypravěč: Chvíli se zalyká slzami.
- Šizuka: Prý že mám usměrnit pána z Musaši, s tím jste mě poslal pryč. Pak už jsem se jen doslechla, že jste ve spěchu opustil rezidenci, a i když jste byl několik mil přede mnou, přece jsem vás dostihla, taková je síla citu ženy. Jak bezcitné a kruté, takhle mě opustit. A vy dva, neslyšíte snad? Řekněte přece něco, ať mohu jít s vámi, prosím!

- Vypravěč: Tak naříká a i samotnému Jošicunemu žalostí slábné srdce. Když to uvidí Džiró ze Surugy, vezme si slovo.
- Suruga: Pane, to že jste se vydal na cestu se neobejde bez pomluv a naše kroky povedou řadami nepřátel. A především, chceme se uchýlit na vrch Tó k Džúdžibóovi.^{5 1} Když přijdeme se ženou, co si o nás v chrámu pomyslí?
- Vypravěč: A sotva se všichni trochu zklidní, vtrhe sem Musašibó Benkei na koni, celý bez dechu.
- Benkei: Musel jsem se vypořádat s Tosabóem a Unnoem, a tak jsem zůstal v hlavním městě a bezděky se opozdil...
- Vypravěč: Ani nedořekne a velký vojevůdce už se do něj pouští vějířem až to sviští, bez lítosti a rozmyslu bije prudkého mnicha přes oči a nos.
- Jošicune: Zkus se hnout, vážený mnichu, a zprovodím tě vlastní rukou ze světa.
- Vypravěč: Hněvem zrudlý pánův obličej je něco tak neočekávaného, že se Musašibó jen zaraženě stáhne před hrozbou.
- Benkei: Tehdy, jak jsme byli v paláci, jsem prý byl hrubý na pana Tomokatu, a tak jste mě zapudil. Dlouho, dlouho jsem pro vás nesměl nic vykonat, až se za mě omluvila vznešená paní Šizuka. Tím se mi dostalo svolení a váš zákaz byl zrušen. Zapuzení se už už měnilo v hřejivé teplo mé ruky a rozpouštělo se. A přece je vaše nálada opět zkažená a namířená proti mně, aniž bych si vzpomínal, jaké hrubosti jsem se dopustil.
- Jošicune: Jen neříkej, že si nevzpomínáš! Kawagoe prokázal vůli znovu navázat narušené bratrské vztahy mezi mnou a kamakurským pánem. A ty jsi smrt paní Kjó no Kimi obrátil vniveč. Proč jsi potřel kamakurské oddíly, které proti mně byly vyslány?! Není to snad tvoje pochybení?! Odpověz, ty jeden mnichu!
- Vypravěč: A upřeně při své řeči hledí na Musašibóa, který nemá slov, jimiž by odpověděl, ale nakonec promluví, aniž zvedne hlavu.
- Benkei: Račte odpustit. Ne že by mi to vše nebylo známo, ale měl jsem snad nečinně přihlížet tomu, jak se Tosabó, bezpochyby vyslaný zaútočit na rezidenci, chystá na mého pána? I když to byla vůle vyšších míst? S tím by se nesmířil žádný loajální bojovník v celém Japonsku. Jestli jsem pochybil, pak se co nejponíženěji mnohokrát omlouvám. Jsem ovšem váš vazal, ale káráte mě příliš přísně. To vše se děje proto, že jste teď vykořeněný, pane. Jak politováníhodné, politováníhodné.
- Vypravěč: Zatne pěsti a ačkoli je poslední z těch, kdo pláčou, uroní pár krůpějí slz, jak jinak než z vazalské oddanosti. Šizuka prohlédne Benkeiovo srdce.

- Šizuka: Když už tak promluvil, prosím, račte se ustrnout...
- Vypravěč: Po tak obměkčující omluvě i Kamei a Suruga, strženi příkladem, volají „Odpusťte mu! Odpusťte!“, a jak se přimlouvají, i Jošicuneho obličej nabývá měkčího výrazu.
- Jošicune: Kdyby se kvůli své nemocné matce Sató Širóbjóe Tadanobu^{5 2} nevrátil do svého rodiště a kdyby mě teď provázel, zůstaly by Musašiho omluvy nevyslyšeny. Ale máme před sebou nepřátele. Až přijde čas, může se hodit kdokoli s horkou krví a silou. Pro tuto cestu ti odpustím.
- Vypravěč: Jak pán domluví, Benkei hned uctivě skloní hlavu, poškrábe se na své mnišské lebce a raduje se.
- Benkei: (*pro sebe*) Bud' rád, žeš vyvázl z nesnází, Musaši. A šlechtná Šizuka se tolik přimluvila... (*k Šizuce*) Byla jste nanejvýš laskavá!
- Šizuka: Ach, to nic, jsem ráda, že přimluvy došly svého cíle. Teď vás jen prosím, přimějte mého pána, ať mi dovolí jít s vámi, pane z Musaši.
- Vypravěč: Vypadá, jako by se ztrácela v myšlenkách.
- Benkei: Teď se tedy ukazuje cena, kterou mám zaplatit za vaši přimluvu. Už jen z povinnosti by se slušelo přimluvit se za vás, ale nemohu se k tomu přimět. Jsme tajně na útěku, na takové výpravě dokonce i vazalové cestují odděleně. A máme namířeno jak jsem zaslechl na vrch Tó, tam ženy nesmí. Kromě toho se říká, že se soumrakem se mění lidské srdce, je tedy těžké předvídat Džúdžibóovy úmysly. Možná budeme muset změnit směr cesty, přejít přes Jamazaki do kraje Seccu a v Amagasaki v zátoce Daimocu nastoupit na loď. Pokud nás tedy vyslyší rod Ogata z kraje Buzen.^{5 3} Pokud se tak stane, znamená to dalekou cestu po moři. Nemůžete nás doprovázet. Přetněte to křehké pouto, podvolte se, zůstaňte v sídelním městě a vyčkejte prosím, až jak se pánovi povede.
- Vypravěč: Po těch slovech Šizuka propukne v pláč.
- Šizuka: Posud jsem vám byla bez ustání po boku, můj pane, a když jsem vás jen na chvíli spustila z očí, byla jsem jak tělo bez duše. Kdy se s vámi zase shledám? Čeká vás nejistý cíl a dlouhá cesta. Jak mám vydržet to čekání? Jaké mě to stíhá trápení! A vy mi nejste ani trochu po vůli, pane z Musaši. Vezměte mě s sebou, prosím!
- Vypravěč: V slzách se pevně drží pána, jako by se od něj nikdy nechtěla odloučit. I kapitánovi se z loučení se Šizukou chvějí víčka, promluví ale.
- Jošicune: Jak říká Benkei, je to nejistá cesta. Měla bys zůstat v sídelním městě a počkat na loď, na které ti přijedu vstříc.

- Vypravěč: Vezme brokátový vak, který dosud opatroval Kamei.
- Jošicune: Tady je bubínek Hacune, který jsem si tolik let vroucně přál. Dostal jsem ho před nedávnem od Jeho Císařské Milosti, ale nemohu na něj hrát, protože s bubínkem je spojená císařova vůle, abych udeřil na svého bratra Joritomoa. Když do bubínku neudeřím, nevyhnu se neuposlechnutí rozkazu. Když do něj udeřím, nevyhnutelně z toho vyplyne postavit se kamakurskému pánovi jako jeho nepřítel. Kdo rozliší dobro a zlo, které se v bubínku skrývá? Neodloučil jsem se od něj ale a vzal ho s sebou. Přijmi ho jako zástavu, dokud se opět nesetkáme. Nechť je ti útěchou ve dnech, kdy na mě budeš myslet.
- Vypravěč: Předá bubínek a jak ho Šizuka vezme do ruky, jako by se přetrhlo pouto, které ji pojilo s její touhou. Přitiskne si bubínek pevně k tělu a s pláčem se ztěžka zhroutí na zem. Předstoupí Rokuró z Kamei.
- Kamei: Dlouhým debatováním jen ztrácíme čas. Kdyby teď zaútočil zbytek Tosabóova oddílu, bylo by to vážné.
- Vypravěč: Po tak závažné námitce se Jošicune zvedne, slzy v očích. Šizuka se stále pevně drží pánova rukávu.
- Šizuka: Než bych zemřela sama, zanechána zde napospas osudu, to raději zemřu hned. Vrhnu se do hlubin řeky a zemřu, zemřu!
- Vypravěč: Tak pláče a běduje, a nikdo neví co si počít. Stačí málo a Jošicuneho jméno bude pošpiněno. V bezvýchodné situaci přiskočí Džiró ze Surugy a bez průtahů vytáhne šňůru, kterou je převázán bubínek, a která naštěstí může posloužit ke spoutání. Svižnou rukou Šizuče spoutá paže tak, aby pouta příliš neškrtila, a ještě provaz i s bubínkem křížem krážem omotá kolem seschlého stromu u cesty.
- Suruga: Tak, překážka je odstraněna, vydejme se na cestu!
- Vypravěč: A spěšně odcházejí po cestě pryč. Šizuka se zatím zmítá, hledí za svým pánem a jak se dívá, jen pláče a pláče.
- Šizuka: Vy jeden krutý pane ze Surugy! Jak nenávidím ty provazy, co mě poutají jen ze soucitu! Když je uvolním, poškodí se bubínek, tak drahá zástava... Co si počít? Rozvažte mě a nechte mě umřít!
- Vypravěč: Namáhá hlas, volá, nařiká, ale nikdo již není v dohledu. Jošicuneho na útěku nechce nechat proklouznout jistý Tosabóův vazal, Tóda z Hajami. Pronásleduje ho s mnoha vojáky, jeden za druhým spěchají po cestě, svítí si pochodněmi a svítilnami zavěšenými u pasu^{5 4}. Z přítmi pod seschlým stromem se ozve ženský pláč. Kdo to asi je? Muži se zastaví.

- Tóda: Ten hlas, ten přece patří té tanečnici Šizuze, která je Jošicunemu tak drahá. A je svázaná, úplně nám sama přišla do rány, skvěle, skvěle. I ten bubínek si Jošicune cení jako nějaký poklad. Bubínek Hacune se mu prý říká. Kapitán se bezpochyby bude skrývat někde na téhle cestě. Takové štěstí se naskytne tak jednou za sto let!^{5 5}
- Vypravěč: Tóda rychle přetne provazy, chňapne po bubínku a chystá se jít. (*U brány torii se objeví liška a zmizí za keřem*). Vtom ve stopách svého pána přichází Sató Širóbjóe Tadanobu. Když vidí, co se děje, skokem je u Tódy a pevně ho chytí za ramena. Zmocní se bubínku Hacune a nese se vzduchem do vzdálenosti dobrých dvou, tří kenů^{5 6}. Odmrští stranou ty, kdo obkličují Šizuku. Široce se rozkročí, pohled na něj lahodí srdci.
- Šizuka: Ach, pane Tadanobu, vkročil jste vpravý čas na pravé místo!
- Vypravěč: A zatímco se Šizuka raduje, promluví Hajami Tóda.
- Tóda: Tak Tadanobu? Úctyhodný soupeř. Když tě zajmu, získám si jméno...
- Vypravěč: A už Tadanobua obklopí a jeden přes druhého se na něj sápo.
- Tadanobu: Tak co, vy troufalí krvelační mrchožrouti!^{5 7} Zkuste si připsat zásluhy tím, že mě spoutáte!
- Vypravěč: Sotva to dořekne a s výkřikem „Máme ho!“ se na něj vrhají z obou stran. Tadanobu je ale postupně popadne za zátylek a hází jimi napravo nalevo, až se kutálí v kotrmelcích. Vmžiku ho zezadu napadne velké množství vojáků s tasenými meči. „Nu dobrá“, tasí i Tadanobu. Čepele mečů se blyští jako listy ostřice^{5 8} a Tadanobu přes ně se zasvištěním přelétne jako pták, poltí nepřátele od čela až po klíční kost, až ostatní s křikem utíkají. Pro Tódu z Hajami je však na útěk příliš pozdě. Tadanobu ho vezme za krk, prudce jím mrští o zem a stoupne si na něj.
- Tadanobu: Tak tobě a té tvojí bandě, takovým nickám, se zachtělo toho bubínku?! Ten má něco silné tělo a kůže, kterou je vně potažený, je ještě silnější! Nemám zkusit, co taková kůže vydrží?!
- Vypravěč: A dupe po Tódovi, až s heknutím vydechne naposledy a vypustí duši. Z přítmí brány torii vystoupí Jošicune v doprovodu svých vazalů.
- Jošicune: Podivuhodné, Tadanobu!
- Vypravěč: Tak Jošicune promluví, Tadanobu na ta slova jen váhavě přitaká.
- Tadanobu: Jak neočekávané setkání, můj pane!
- Vypravěč: Přiskočí a uctivě před Jošicunem spojí ruce. Přistoupí i Kamei, Suruga a Musašibó, vzájemně se ujistí, že je vše v pořádku, a Tadanobu znovu skloní hlavu před svým pánem.

- Tadanobu: Hned se mi volněji dýchá, když vidím, že můj pán je i nadále v pořádku. Uvolnil jste mne ze služby, abych mohl vykonat návštěvu u nemocné matky. Odebral jsem se tedy do svého rodného kraje Dewa a dlouho jsem o ni pečoval. Konečně se matka zotavila a já jsem se obrátil na cestu k návratu, a tehdy jsem se dozvěděl, že jste byl poslán zpět z Košigoe. Prý nastal bratrský svár mezi vámi a kamakurským pánem. Bez prodlení jsem vyrazil k hlavnímu městu. Když jsem se doslechl, že Tosabó na vás chystá útok, dnem i nocí jsem se hnál k vaší rezidenci na třídě Horikawa a dorazil jsem k ní dnes večer. Doneslo se mi, že jste ve spěchu opustil sídelní město, a vydal jsem se po vašich stopách. Ani bych si nepomyslel, že se mi dostane té cti a zachráním paní Šizuku z nesnází.
- Vypravěč: Tak promluví, naplněn radostí.
- Jošicune: Navštívil jsem zatím tuto svatyni, a tak jsem dobře viděl tvé nasazení. Sice jsem výslovně vyhlásil, že se proti kamakurským bojovníkům nemá zasahovat, ale když už byl skolen Tosabó, nezáleží na tom, jestli jsi ty skolil jeho vazala. Není to poprvé, kdy ses nad jiné vyznamenal, výtečně, výtečně. I tvůj starší bratr Cuginobu, který se postavil mým směrem letícímu šípu a položil za mě život, je zářným příkladem vazalské oddanosti.^{5 9} Tak jako jsem důvěřoval jemu, stejně tak důvěřuji jeho mladšímu bratrovi. Tadanobu, od nynějška poneseš jméno Jošicune, potomek císaře Seiwy, devátý z rodu Minamoto. V těchto zlých časech se proměníš v kapitána Jošicuneho, abychom oklamali nepřítel. Tvé jméno bude zachováno i po příští generaci. Taková budiž pro tuto chvíli tvá odměna.
- Vypravěč: S těmi slovy Tadanobuovi předá velitelskou zbroj, kterou přinesl jeden z vazalů. Tadanobu s díky přitaká a skloní čelo až k zemi, až k zemi.
- Tadanobu: Jen jsem zapudil vazaly z Tosabóovy svity, a dostávám za to velitelskou zbroj a navíc i vaše ctěné jméno, to je čest, která dosahuje velikosti několika životů a několika světů. Dostalo se mi nejvyšší milosti, jaká může válečníka potkat.
- Vypravěč: Vzdá díky nebesům a poté se pokloní i zemi. Z očí mu vytrysknou slzy štěstí a kapitán pokračuje.
- Jošicune: Já se uchýlím na Kjúsú a svěřím se do rukou Ogatů z kraje Buzen. Ty doprovod' Šizuku do hlavního města. Vše závisí na tobě. Ať se ti daří!
- Vypravěč: Ještě se pán hořce rozloučí se Šizukou.
- Jošicune: I když se odloučíme, dám o sobě vědět, pošlu list. Sbohem, sbohem...

- Vypravěč: Vstane, Šizuka si říká „Už se opravdu musíme rozloučit?“ a stoupne si po bok Jošicuneho. Kamei a Suruga ji odstrčí, i Tadanobu jí zastoupí cestu a loučí se s pánem, mlčky si vyměňují přání všeho dobrého. Pak odtáhne naříkající Šizuku stranou. Čtyři srdnatí muži se vydávají na cestu přes Jamazaki, která vede do Amagasaki v Daimocu.
- Šizuka: Počkejte přece ještě chvíli!
- Vypravěč: Chce zadržet jejich kroky a upřeně hledí do směru, kam odešli.
- Šizuka: Jako bych ještě viděla jeho vznešený obličej. Jak je mi drahý...
- Vypravěč: Klesne na zem, opustí ji síly a rozpláče se.
- Tadanobu: Ach, oba jsme zanecháni stejnému osudu, na stejné cestě. Jste na chvíli odloučení, ale máte bubínek jako zástavu. Myslete na pána a mějte ho neustále při sobě, nechtě je vám bubínek úlevou.
- Vypravěč: S těmi slovy si lehce naloží na ramena velitelskou zbroj a znovu a zase Šizuku utěšuje. Vezme ji za ruku, ta jen pláče a pláče, jako upomínku si k tělu tiskne kůži bubínku. Stále ještě se celá zalyká nezvratným rozloučením. V slzách kráčí cestou dál a dál, pod plynoucí oblohou. *(poslední verš plyne navazuje do další části dějství)*

U přívozu

- Vypravěč: Pod plynoucí oblohou, dnem i nocí, záliv ožívá ruchem odjíždějících a přijíždějících lodí. Amagasaki.⁶⁰ V Daimocu dobře známý „Ginpei od Přívozu“ provozuje svůj loďařský obchod u břehu, prodává kotvy, plachtovinu, bavlnu. Vykládají a nakládají se tu zavazadla a bez ustání přicházejí a odcházejí ti, kdo je přepravují, kapitáni, kormidelníci a jiní. Tak se tu volně žije, ve světě mezi loděmi a přístavním hostincem. Zatímco Ginpei je zaneprázdněný lodním nákladem, jeho žena Orjú obsluhuje v hostinci a chystá jídlo pro zákazníky, kteří jsou v hostinci ubytovaní. Jak místo napovídá, bude to něco, co uvízlo rybářům v síti, naložené v soli. Manželé také s láskou pečují o jedinou dcerku Ojasu, ta právě dřímá, nenachladí se snad od větru? Orjú přes ni obezřetně položí příkrývku, když vtom se zprudka otevrou zadní dveře a nečekaně vstoupí mnich s cestovním uzlíkem přes rameno.
- Orjú: Á, pan mnich. Právě jsem vám chtěla donést občerstvení. Odcházíte?

- Benkei: Ach tak, ach tak. Čekání na odjezd do západních provincií už mě i moje společníky nudí. Říkali jsme si, že zajdme do Nišimači^{6 1} na nákupy.
- Orjú: Škoda, takové plýtvání. Pro ostatní jsem připravila mušle v octu, pro vás, duchovního, bezmasé jídlo.^{6 2} Vážně neochutnáte?
- Benkei: Ale kdeže, kdeže! Já jsem horský mnich, bezmasé jídlo není nic pro mě! Mušle v octu, to zní dobře!
- Orjú: Ano, ale, víte, je osmadvacátý den v měsíci, den úcty k božstvu Fudó.^{6 3}
- Benkei: No ano, pravda... Významný postní den. Co se dá dělat. Poroučím se.
- Vypravěč: A už se má k odchodu.
- Benkei: Au au au!
- Orjú: Copak se vám stalo?
- Benkei: Nic to není... To dítě, které tu spí, je asi vaše dcera, že? Jak jsem ji překračoval, náhle mi nohu sevřela křeč... Už chápu! Je ještě malá, ale přeci jen je to děvče, vycítil jsem to asi předem a proto jsem bezděky strnul. Tak já tedy jdu, než se venku strhne úplný liják.
- Vypravěč: Narazí si klobouk z bambusových vláken na hlavu a spěchá kdovíkam. Matka přistoupí k dceři.
- Orjú: No tak, Ojasu, nemůžeš tu takhle podřimovat, nachladíš se...
- Vypravěč: Vezme ji do náručí a Ojasu si promne oči.
- Ojasu: Ách, maminko, jak jsem se se dívala co děláš, najednou jsem usnula...
- Orjú: Tak už se pěkně probud' a načisto přepiš to, co ses dnes naučila. Hezky přesně a úhledně. Tatínek se potom podívá.
- Vypravěč: Tak ryzí rodičovský cit aby člověk pohledal...^{6 4} Vezme dítě za ruku a odvádí ho do vnitřních pokojů. Vtom přichází zcela neznámý samuraj z Kamakury a za ním vazalové z jeho doprovodu.
- Goró: Chci se setkat s pánem domu!
- Vypravěč: A už vstupuje dovnitř. Paní domu překvapeně běží hostům vstříc.
- Orjú: Manžel je právě pryč. Co pro vás mohu udělat?
- Goró: Jsem vazal rodu Hódžó, Goró ze Sagami. Jošicune prý požádal o pomoc rod Ogata a prchá na Kjúšú, mám ho na základě vůle kamakurského pána a jako vyslanec svého pána Tokimasy dopadnout. Kvůli dešti ale není k mání žádná loď. Naštěstí prý odsud má jedna vyplout, až se počasí uklidní. Žádám proto, ať nám ta loď je přenechána, chceme hned vyplout. Cestující co si loď pronajali kdyžtak přemluvte, ať si tu ještě odpočinou. Spěcháme, spěcháme!
- Vypravěč: Vystupuje tak autoritativně, že Orjú jen přitaká a ohromeně přistoupí.

- Orjú: Pro tak důležitý účel nesehnat loď, to je jistě nemilé. Ale ti hosté před vámi tu čekají už dva, tři dny na to, až se počasí utiší. Najednou jim oznámit, že loď musí odmítnout, to bude těžké, navzdory vašemu poslání. A jsou to také samurajové, nemůžeme jim říci, ať se s vámi plaví na jedné lodi. Něco mě ale napadá. Když ráčíte posečkat do večera, počasí se do té doby jistě umoudří, lodě budou přijíždět jedna za druhou a jednu z nich vám pronajmeme.
- Goró: Zmlkni, ženská! Kdybych měl v úmyslu se tu zdržet, s takovými jako ty bych se vůbec nevybavoval. Poručím ti ve jménu místního hejtmana. A jestli je ti tak zatěžko s těmi samuraji promluvit, nezbyde mi než s nimi zkrátka promluvit osobně!
- Vypravěč: Prudce vstane, ale Orjú ho chytí za rukáv.
- Orjú: I když nemáte stání, pane, jestli půjdete dozadu za těmi lidmi, pro náš hostinec to bude znamenat těžkosti. Vyčkejte alespoň dokud se nevrátí manžel, snažně vás prosím.
- Vypravěč: Tiskne k sobě ruce v prosebném a omluvném gestu.
- Goró: Ženská jedna otravná! Jestli mě k těm samurajům nechceš pustit, pak se jedná o zbytky klanu Heike nebo o osoby ve spojení s Jošicunem! Mužstvo! Ať neproklouznou, pěkně s rozvahou!
- Vypravěč: Orjú je chce zastavit, ale odstrčí ji a smýknou s ní na stranu. Když se znovu natáhne, aby je zadržela, bez ohledu ji kopnutím odstraní z cesty. Spatří to její manžel, který se právě vrací, příběhne a samuraje zadrží.
- Ginpei: Tedy s prominutím, dovolte. Jsem pán tohoto domu, Ginpei od Přívozu. Můžete mi prosím sdělit důvod svého hněvu?
- Vypravěč: Poklekne a uctivě spojí ruce.
- Goró: No, když se ptá pán domu, dopřeji mu sluchu. Jsem vazal rodu Hódžó a jsem pověřen dopadnout Jošicuneho. Měl jsem v úmyslu jít dozadu a setkat se s ubytovanými samuraji, aby nám přenechali pronajatou loď. Tvoje žena nám chtěla zabránit ve vstupu, tak to došlo až sem.
- Ginpei: Odpusťte, ale neráčíte být v právu. Dovolím si říci proč. Svévolně si nárokovat někým pronajatou loď není snad bezpráví? A navíc, chtít vtrhnout do hostinských pokojů, šlapat po mé ženě a kopat ji, to se věru nepodobá chování samuraje. Když tu přenocujete, budete můj zákazník a vážený host. Ale nepřipustím, abyste jen tak vtrhli do soukromých pokojů pro hosty. Odejděte, prosím!

- Goró: Ale ale, tak obyčejný měšťák bude říkat kamakurskému válečníkovi, aby odešel?! Dozadu stejně půjdu, tak jako tak!
- Vypravěč: Povyťáhne meč z pochvy a spolu s doprovodem se hřmotně napřímí.
- Ginpei: Vážený pane, ráčíte jednat ukvapeně. Jsem sice jen provozovatel přístavního hostince, ale z doslechu přeci jen něco vím. Ve své podstatě meč nebo dýka není pouhý nástroj na zabíjení lidí. Je spojencem samuraje, který neoddělitelně patří k jeho pasu, je jeho strategií. A slouží k obraně před zbrklým násilím, tak se mi to alespoň doneslo. Plyne to i z toho, že znak pro slovo „válečník“ v sobě skrývá význam „zadržet rukojeť meče“. Napíšete-li jej, pak je tato pravda zřejmá.^{6 5}
- Goró: Ty přemoudřelý drzoune! Seknu tě přes tu tvoji nevyváchanou čelist!
- Vypravěč: Tasí a sekne, ale Ginpei ocelovým stiskem zadrží Sagamiho ozbrojenou ruku.
- Ginpei: Tady už zůstává rozum stát! Pro měšťana je jeho dům to samé, co pro samuraje jeho hrad. Vpadnete si sem, zaneřádíte to tu blátem a ještě se oháníte mečem. Koho jím chcete rozpoltit? Přeživší z rodu Heike? Nebo Jošicuneho svitu? S tím chcete vyhrožovat pocestným? Pro mě za mě, ať si jde třeba o samotného kapitána, i kdybych ho já, v Daimocu dobře známý Mazuna Ginpei, ukrýval, co s tím uděláte? Mám vás v hrsti. Zkuste se jen trochu pohnout. Rozdrtím vaši prázdnou lebku a váš osud naložím na loď směřující na onen svět.
- Vypravěč: Vykrouťí mu meč, zdvihne ho do výšky a mrští s ním, až se odkutálí ke prahu. S tváří zkřivenou smrtelnou bolestí se zvedne ze země.
- Goró: Tenhle pohled si dobře zapamatuj, to, co jsi provedl, tě totiž bude stát krk. Připrav se na nejhorší.
- Ginpei: Ještě pořád budete mlít pantem?
- Vypravěč: Zvedne kotvu, která leží na dvorku, a s úmyslem rozdrtit protivníky na kousky ji vrhne jejich směrem. Vojáci se rozprchnou jako loďky hnané silným větrem, jako by praporky na jejich zádech byly plachty, utíkají, ani se neohlédnou.^{6 6}
- Ginpei: Ha, tak to je dobré, to je dobré!
- Vypravěč: Přitáhne si ták s kuřáckým náčiním.
- Ginpei: Tak, ženo... Jestlipak se ten povyk donesl až k hostům dozadu?
- Vypravěč: Jako by něco z hovoru manželů uniklo a bylo odposlechnuto, odsunou se dveře do jedné z místností a objeví se kníže Jošicune, jehož tvář je poznamenaná útrapami cesty. Těsně za ním vstoupí i Suruga a Kamei.

- Ginpei: A tu jsou! Kdo by si to byl pomyslel?
- Vypravěč: Manžel hned srovná kolena k sobě a společně s manželkou natáhne ruce uctivě před sebe.
- Jošicune: Říká se, že nic není tak patrné jako to, co se skrývá. Když se ode mě odvrátil můj bratr Joritomo a byl jsem vržen do světa, požádal jsem o pomoc rod Ogata, a tamti lidé si dobře spočítali, že se ubytuji právě zde. Tokimasa poslal své vazaly, aby mne pronásledovali, a ty jsi mě svým nesobeckým konáním právě vysvobodil z nesnází. Když jsem oblehnul Ičiotani, jeden mladý dřevorubec, Wašinoo^{6 7}, mi ukázal, kudy vede horská stezka. I takové osobnosti rodí skromné prostředí hor. Jmenoval jsem ho samurajem a přijal ho do služby, ale tvůj čin ten jeho ještě předčí. Máš můj obdiv. Kdybych byl ještě tím Jošicunem, kterým jsem býval, povýšil bych tě do rytířského stavu a využil tvé schopnosti. Moje pověst ale značně vybledla...
- Vypravěč: Takovými slovy si neohrožený velitel stěžuje na svůj osud, Suruga a Kamei jen bezmocně svírají pěsti.
- Ginpei: To nic není, to nic není. Jsem vděčný za vaše slova chvály. V sousedství jsem sice jako Mazuna Ginpei dobře známý, ale přeci jen nejsem nic víc než měšťan. Co jsem dnes vykonal bylo konec konců jen činem „velitele od plotny“. Laskavě zveličujete něco, co je jen nepatrné. Jsem šťastný, že se mi od vás dostalo tak laskavých slov chvály. Vzpomínám si, že jsem vás spatřil už tehdy, když jste mířil do Jašimy. Dostal jsem na starost válečné lodě z přístavišť Watanabe a Fukušima, vojáci využili i mou soukromou loď. A nejen to, tentokrát jste se u mne zvláštní shodou okolností dokonce ubytoval, bude mezi námi asi hluboké pouto. Proto bych chtěl něco říci k situaci, ve které se nacházíte. Kdyby se vrátili vazalové rodu Hódžó, bylo by to vážné. Měl byste se raději co nejrychleji nalodit a vyplout.
- Vypravěč: Sotva domluví a do řeči mu vpadne Džiró ze Surugy.
- Suruga: Jsem s vámi zcela zajedno. Můžeme vyplout v tomhle počasí?
- Ginpei: S tím si neračte dělat starost. Osobám jako vy patří do ruky zbraně, luk a šíp, starostí obchodníka a loďaře jako jsem já je sledovat lodě a to, jestli je jim počasí nakloněno. Včera i dnes vane jihovýchodní vítr. V noci se spustí déšť. A zrána se zvedne silný vítr. Takové počasí je pro vyplutí vůbec nejlepší. To je moje zkušenost daná letitým pozorováním.
- Vypravěč: Mluví jako by viděl do budoucna a znal cestu. Rokuró z Kamei vstane.

- Kamei: Výtečně, Ginpeii. Přesně jak říkáte, měli bychom se spolu s pánem vypravit co nejdříve, dokud prozatím ustal déšť.
- Vypravěč: Nato promluví kníže Jošicune.
- Jošicune: Nechme Ginpeie, ať se laskavě postará o naložení lodi.
- Vypravěč: Ginpei přitaká a ukloní se.
- Ginpei: Jak si přejete. V loďarství se cvičím už od dětských let, dovolím si vás tedy dopravit na své soukromé lodi do Akaši v Sumě, mateřská loď kotví o pět čó dál na širém moři.^{6 8} A jmenuje se „Šťastný den“, řekl bych, že je to znamení, že den bude pro plavbu příznivý. Jen nachystám vybavení do deště a dostihnu vás. Ženo, rozluč se přece s panstvem.
- Vypravěč: S těmi slovy vstoupí do komory. Jeho žena přináší klobouk a plášť do deště, aby se urozený host skryl před lačnými zraky světa.
- Jošicune: Vaše laskavost nebude zapomenuta.
- Vypravěč: Nese klobouk a plášť i pro Surugu a Kameie, ti si rychle zaváží tkanice.
- Kamei/Suruga: Nuže, pane, pojďme.
- Vypravěč: Tři válečníci svižně zamíří k mořskému břehu, Jošicune nastoupí do připraveného člunu a za ním do něj skočí i jeho dva vazalové.
- Kamei/Suruga: Zvedněme kotvy!
- Vypravěč: Odvážou lano, paní domu otevře branku a sestoupí k přístavišti.
- Orjú: Ať při vás stojí válečné štěstí! Bude-li nám osud přát, možná se znovu shledáme! Buďte sbohem, buďte sbohem!
- Vypravěč: Vesla zaberou a loďka zamíří na širé moře, žena ztěžka vzdychne a vrací se do domu, nadchází soumrak.
- Orjú: Ach, něco jako by mi svíralo srdce...
- Vypravěč: Křesadlem zažehne světlo v místnosti a na domácím oltáři, dolije olej.
- Orjú: Dceruško! Dceruško! Ojasu! Ojasu! Už je večer, nech už opisování. Dnes večer tatínek jede vyprovodit pány samuraje k mateřské lodi, můžeš být tady, než půjdeš spát... A co asi uvnitř provádí můj muž? Chystá se, jako by měl před sebou cestu dlouhou snad deset tisíc mil... Už se stmívá! Jestli už jsi připravený, tak musíš vyrazit!
- Vypravěč: Volá, co jí síly stačí, ale nikdo se neozývá.
- Orjú: Snad ze všech těch útrap dneška neusnul... Ginepeii! Ginpeii!
- Ginpei: *Hle, Taira Tomomori, sémě deváté generace císaře Kanmua.* „Ginpei od Přívozu“ bylo jen propůjčené jméno. Teď, když jsem odhalil svou hodnotu prostředního rady a své pravé jméno, jsem plný hněvu.^{6 9}
- Vypravěč: Vezme svou dcerku za ruku a posadí ji na čestné místo.

- Tomomori: Vy jste ve skutečnosti osmdesátý prvý císařský vládce Japonska, císař Antoku. Rod Gendži nás zahnal do úzkých a když bylo nakonec jasné, že bitvu nemůžeme vyhrát, Nii no Ama^{7 0} vzala vaši vzácnou osobu do náruče a podařilo se vytvořit zdání, že jste společně se mnou klesnul k mořskému dnu. Celý čas jsem o vás pečoval, vaši kojnu prohlásil svou ženou a vás svým dítětem. Konečně jsem se dočkal. Dnes v noci udeřím na Jošicuneho, devátého z Minamotů a dvořana páté hodnosti. Dávná tužba se naplní. Jaká radost, jaká radost! Raduj se, Suke no Cubone!
- Vypravěč: A jak tak vzrušeně hovoří ve svém rozhořčení, jeho obličej vyzářuje důstojnost a sílu. Tak vznešený je zjev vojevůdce Tairy Tomomoriho.
- Cubone: Tak vy jste tedy odhodlán proměnit dnes v noci své přání v čin. Nicméně „Devátý z Minamotů“ je protřelý muž. Mějte se na pozoru.
- Tomomori: Ha, mám proti němu svou strategii. Ten muž, který vystupoval jako vazal rodu Hódžó, Goró ze Sagami, je můj podřízený lodník. Potyčku jsme jen předstírali a dali průchod násilí, abych se Jošicunemu jevil jako osoba, která mu prokázala službu, a abych si tak získal jeho důvěru. A ošidný vítr, který se dnes v noci zvedne, jsem vydával za příhodné počasí. Udeříme na něj přímo na lodi, to je moje strategie. Kdyby se ovšem rozneslo, že jsem přežil a skolil Jošicuneho, už bych vás nemohl opatrovat, Výsosti. A také bych nedošel zadostiučinění vykonáním pomsty na Joritomoovi. Proto jsem předem rozmístil své muže a sám náhle udeřím ze člunu. Když se s Jošicunem utkám na moři, bude to vypadat, jako by se zjevil zlý duch Tairy Tomomoriho, který zahynul v Západním Moři, déšť a vítr jim naštěstí zatemní zrak. A abych se jevil tak podivně, vzal jsem si navíc zbroj svázanou bílými šňůrami a halapartnu omotanou bílým pruhem látky. Právě s ní kapitánovi useknu hlavu a vrátím se. Znamení o vítězství či prohře vyhlízejte ve vlnách zátoky Daimocu. Když všechny pochodně a svítilny naráz zhasnou, vězte, že Tomomori padnul. Pak se i Jeho Výsost bude muset připravit na nejhorší, aby jeho vznešené tělo nebylo zneuctěno.
- Cubone: Neznepokojte se tím, co bude pak, a račte pro nás mít dobré zprávy.
- Antoku: Tomomori, pospěš!
- Vypravěč: Tak zazní slova císaře.
- Tomomori: S radostí!
- Vypravěč: Hledí na nadpozemský zjev císaře, tolik oduševnělý. Zní osm úderů do bubnu, tolik, kolik je císaři let. Znamení, že přišla smluvená hodina.^{7 1}

Tomomori: Mám naspěch, odcházím tedy.

Vypravěč: *Otočen do večerních vln uchopí pevněji svou halapartnu, ve znamení tříštícího se víru vln víří okolo, vykopává do vzduchu jemný písek, poryvy větru zaslepují oči. Zdá se, jako by letěl vzduchem.*^{7 2} Odchází. Suke no Cubone za ním hledí, pak přistoupí blíž k Jeho Výsosti.

Cubone: Ráčil jste pozorně vyslechnout, co právě řekl Tomomori? Jste sice ještě mlád, ale jako Dítě Nebes v tomto prostém přestrojení budíte hněv Boha Války. Převlékneme vás do slavnostního roucha.

Vypravěč: S těmi slovy vstane, v srdci odhodlána ve chvíli nejhorší podstoupit společnou cestu do podsvětí, a vstoupí do komory, skrývající slzy. Již brzy nastane hluboká noc, je slyšet divoké kvílení deště a větru.

Antoku: V téhle chvíli už asi vykonává svůj odvážný čin. Nebohý Tomomori!

Vypravěč: Tak císař promluví, nezvykle dospěle na svůj věk, a jeho vzhled se zdá být poznamenaný vážnými obavami. Netrvá dlouho a Cubone s úctou přináší císařské roucha barvy horské holubice^{7 3} a korunu, spočívající na podnose. Sama již převlečená vstoupí do obytné místnosti.

Cubone: Račte se prosím neprodleně převléci do slavnostního roucha.

Vypravěč: Přistoupí k císaři, pomůže mu svléci nuzné svršky a oblékne ho nejprve do spodního a poté do svrchního hedvábného roucha, nakonec přijde na řadu císařské roucha a koruna. Vyhlíží teď tak nápadně a důstojně, tolik se proměnil císařův dřívější vzhled, až se zdá, že se v něm odráží jeho božská podstata. Tak vznešeně se jeví lidským zrakům.

Cubone: Nyní nezbývá než doufat, že se od Tomomoriho dočkáme dobrých zpráv.

Vypravěč: Ozve se nejasný zvuk, může snad znamenat zprávu? Srdce v hrudi buší jako bubny a zvony v dáli. Bitva musí být právě v plném proudu... Po boku císaře čeká na zprávu, která musí přijít každým okamžikem. Přihlíží se Tomomoriho muž Sagami Goró, celý bez dechu.

Cubone: Nuže, jak? Řekni, rychle! Řekni!

Vypravěč: Cubone neklidně poposedá na svém místě.

Goró: Podle plánu jsme po setmění nasedli do člunu a mířili k mateřské lodi, na níž měl Jošicune přisednout. Vtom vítr od hory Muko^{7 4} přinesl déšť s hromy a blesky. Muži, co umí plavat, se všichni vrhli do moře a volali, že jeden z rodu Heike, co zahynul v Západním Moři, se jde Jošicunemu pomstít. Ale nepřítel byl bdělý. Rozmetal naše svítilny a louče a udeřil na naše loď. Bili se jak lvi a pobili velkou část najatých mužů. Vypadá to zle. Musím zpět, ujistit se, zda pan Tomomori odolává.

Vypravěč: Ani vše řádně nedopoví, a už je pryč.

Cubone: Ach ne, nastaly těžkosti. Tomomori se ocitl v ohni bitvy. Jakkak to asi vypadá na moři?

Vypravěč: Odsune dveře vedoucí z místnosti, svítilny a louče žhnou jako hvězdy na nebi, moře lze dobře přehlédnout pouhým okem. Různě se na něm míhá množství člunů, odpůrci i útočníci se kryjí za lodní opevnění^{7 5}, mísí se a přeskakují z lodi na loď. Vyrážejí ze sebe divoký válečný křik a bodají okolo sebe, jasně jsou rozpoznatelné lidské stíny a hluk boje nesoucí se větrem je slyšet tak, jako by ho bylo možné vzít do ruky.

Cubone: Pohleďte, pohleďte, Výsosti! Tam uprostřed, to musí být Tomomori!

Antoku: Kde? Ukaž!

Vypravěč: Natahuje se, aby viděl, vtom svítilny a louče zhasínají jedna za druhou, vlny se tajemně ztrácejí ve tmě. Znamená to snad, že Tomomori padnul? Cubone je tak otřesena, že ani nemůže plakat. Ve chvíli, kdy je zcela v koncích, se z boje vrací Tanzó z Irie, celý potřísněný krví.

Tanzó: Jošicuneho vojáci se bránili až do roztrhání těla. Naši lidé byli do jednoho pobiti, i můj pán Tomomori byl obklíčen značným množstvím a ocitnul se ve zřejmém nebezpečí. Vůbec nevím, co se s ním stalo. Jistě se vrhnul do moře a odebral se na onen svět. Jestli je to tak, musím do podsvětí odejít společně s ním!

Vypravěč: Jen to dořekne, obnaží se do půl těla, vrazí si meč do břicha a vrhne se do slaných hlubin.

Cubone: Ach, byl snad Tomomori opravdu tak rychle skolen?

Vypravěč: Vydechne, zhrouť se na zem a bezděky se rozpláče. I císař, prostoupen žalem z toho co spatřil a slyšel, se dá do pláče. S nářkem ukrytým v nitru Cubone obejmě císařova kolena a upřeně, upřeně mu pohlédne do urozené tváře.

Cubone: Více než dva roky jste byl nucen tento nevábny příbytek považovat za přepychový palác a své sídlo. Dokonce i váš pokrm se od rána do večera beze změny skládal jen z obyčejných věcí, i když ve svém srdci jste ho laskavě považoval za nejvybranější lahůdky. Takový život jste vedl. Teď, když Tomomori došel svého konce, dovršila se míra vašeho ponížení a osudu. Bylo snad dáno, že musíte bídne skonat v této zátocě? Bude se počet krušných událostí ve vašem životě, jemuž není rovno, stále vršit?

Vypravěč: S tak úpěnlivými slovy vstane, tělo jako by odplouvalo v proudu nářků.

Cubone: Ach, to je jen zbytečné naříkání. Připravme se na nejhorší. Pospěšme.

- Vypravěč: V slzách vezme urozenou ručku a plačíc, plačíc vyjde s císařem na břeh, ale z úmyslu, že by měla tak ušlechtilý zjev zkrátka utopit v moři, se jí zatmí před očima i v srdci, a těla se zmocní třes. Císař je bystrý, přesto ale v jeho myšlenkách není ani kapka pomyslení na smrt.
- Antoku: Chůvo, říkáš, že se mám připravit na nejhorší, ale kam mě vedeš?^{7 6}
- Cubone: To, že se mě Vaše Výsost ptá, je pochopitelné. Pěkně tedy poslouchejte. Zemi Vycházejícího Slunce ovládli válečníci z rodu Gendži a kraj je plný nástrah. Pod těmito vlnami se nachází Ráj, Čistá Země, sídelní město Hojnosti. V něm našli svůj cíl nejprve vaše babička Nii no Ama, pak rod Heike, a nyní i Tomomori. Odebere se tam i Vaše Výsost a ráčí se oprostít od strastí tohoto plynoucího světa.
- Vypravěč: Tak konejšivě hovoří, císař ale klesá na duchu.
- Antoku: A to do těch strašných vln půjdu sám?
- Cubone: Ach, jaká by to byla marnost! Co by to bylo za svět a co bych to byla za člověka, kdybych vás já, kojná, která vás s takovou něhou vychovala, jen tak vydala napospas bezedným hlubinám? Doprovodím Vaši Výsost. Jak bych mohla svého rozmilého svěřence nechat odejít samotného?
- Antoku: Tak to jsem rád. Když půjdeš se mnou, půjdu kamkoli.
- Cubone: To jste řekl pěkně...
- Vypravěč: Přitáhne císaře k sobě a obejmě ho.
- Cubone: Zda je nám souzeno vstoupit do ohně či utonout ve vodě, to už bylo předurčeno v minulém životě. Teď vykonejte přísahu do příštího života a vzdejte úctu veliké bohyni Slunce Amaterasu.
- Vypravěč: Císař se obrátí k Východu a spojí své líbezné ručky. Pohled na klečícího císaře oddávajícího se modlitbám až svírá u srdce.
- Cubone: Ach, pěkně jste vzdal úctu. Buddhovo království leží na této straně.^{7 7}
- Vypravěč: Císař se otočí do směru, kam ukazuje chůvin prst.
- Antoku: *Nyní již vím,
že řeka císařských potomků
na dně vln ukrývá
sídelní město.^{7 8}*
- Vypravěč: Takové verše císaři splynou ze rtů.
- Cubone: Umně jste recitoval! Kdybyste takovou báseň složil dřív, při pozorování květů nebo měsíce, jaká radost by to byla pro vašeho císařského otce! A pro vašeho dědečka knížete Kijomoriho a babičku Nii no Ama, i pro vaši matku Mon'in.^{7 9} V této krajní situaci už to jsou jen pouhá slova.

Vypravěč: Tak běduje a běduje, až se jí v slzách láme hlas, a přerývaně nařiká. Takový je její žal. V slzách víská a hladí císařovy vlasy.

Cubone: Teď už si ale pospěšme a vstupme do brány Blaženosti.

Vypravěč: Vezme císaře do náruče a ponoří lem suknice do divoce se vzdouvajících vln. Hledí na mořskou hladinu, hledí do dálky.

Cubone: Slyšte, osmero dračích božstev a šupinatí obyvatelé vod!^{8 0} Přichází k vám císař Antoku. Buďte mu laskavými ochránci!

Vypravěč: A již již se chystá vrhnout se do vln, když sem zničehonic vpadne „devátý z Minamotů“ Jošicune, vezme chůvu do rukou a zadrží ji.

Cubone: Ach to je mrzuté! Nevšímejte si nás a nechte nás zemřít!

Vypravěč: S těmi slovy se otočí.

Cubone: To jste vy?!

Jošicune: Tiše!

Vypravěč: Vezme císaře pod svou paži, zkroutí paži Cubone, silou ji uchopí a vede zpět do domu. Vtom se vrací Tomomori z boje, vlasy mu volně vlají, z brnění mu trčí šípy jako naježená srst a konce tkanic jeho zbroje jsou zbarvené krví. Tak vstoupí zpět do svého příbytku. V patách mu je Musašibó a poslouchá před vchodem, ale nic netušící Tomomori zavolá.

Tomomori: Výsosti, kde jste? Chůvo! Cubone! (*zaútočí na něj, Tomomori se brání*)

Vypravěč: Volá a volá, až se skácí k zemi.

Tomomori: Zpropadeně, taková mrzutost! Přece se tím ale nenechám zlomit!

Vypravěč: Vzepře se o halapartnu a vstane.

Tomomori: Chůvo! Pane! (*Tomomoriho napadnou další vojáci*)

Vypravěč: Vrávoravě klopýtá kolem dokola, když do místnosti vstoupí Jošicune, císaře chová na své pravé ruce a chůvu Cubone postrkuje před sebou.

Tomomori: Ale podívejme! Jošicune! Ještě se mi v paměti vynořují vlny, do kterých jsem klesnul u Dannoury! Teď tě rozdrťím na tisíc kousků!

Vypravěč: Pevněji uchopí halapartnu.

Tomomori: Hr, hr, zvítězím nebo padnu!

Vypravěč: Tlačí Jošicuneho do úzkých, ten ale ani nezvýší hlas, byť jen trochu.

Jošicune: Upokoj se, Tomomori. Chci ti něco povědět.

Vypravěč: Podá císaře chůvě Cubone no Suke a tiše předstoupí před Tomomoriho.

Jošicune: Nastrojil jsi svou smrt ve vlnách Západního Moře a uchýlil se s císařem na toto místo s úmyslem vykonat pomstu za celý svůj rod. Obdivuhodné, obdivuhodné. Když jsme se ubytovali v tomhle domě, všiml jsem si tvé nevšední urostlosti. A domyslel jsem si, že jsi z rodu Heike a na útěku.

Svěřil jsem se Benkeiovi a měl v plánu vypátrat císaře. A když Musaši náhodou překračoval tvoji údajnou dceru, jeho tělo sevřela strnulost, jak se dalo očekávat.^{8 1} Záměrně jsi se tvářil, že stojíš na mé straně, abys upokojil mé srdce a mohl na mě udeřit. Já jsem to ale prohlédnul, kormidelníky proklál a svrhnul do moře, člun obrátil zpět a vrátil jsem se sem. Vše jsem od začátku do konce bedlivě pozoroval, a i když mi císař padnul do rukou, nikdo nemůže tvrdit, že bych vzal pána, jež řídí směr celé Země Vycházejícího Slunce, do zajetí. Trpí jen proto, že v jeho žilách koluje krev rodu Heike. To, že jsem teď císaře zachránil, není třeba ospravedlňovat, ani před mým bratrem Joritomoem, i když je teď zneklidněný. V každém případě se o císaře nemusíš obávat, Tomomori.

- Vypravěč: Když to slyší Suke no Cubone, zaraduje se.
- Cubone: O těch slovech není pochyb! Před malou chvílí se pan Jošicune zachoval vůči Jeho Císařské Milosti velmi soucitně, hodlá ho svěřit do péče jeho doprovodu a na svou rytířskou čest odpřisáhl císaři věrnost. Radujte se, pane Tomomori!
- Vypravěč: Tomomori nevěří svým uším, mysl se zdráhá. Odstrčí Cubone stranou.
- Tomomori: Zpropadeně, taková mrzutost! Chtěl jsem vykonat pomstu za celý svůj rod, ale můj úmysl se zhroutil a během dnešní noci v krátké chvíli vyšlo najevo celé mé konání. Dokonce vešlo ve známost i kdo jsem, to už musí být vůle Nebes, vůle Nebes. Když jsi ale zachránil císaře, myslel jsi při tom na vlastní spásu, kterou ti to dobrodiní přinese. Já nemám důvod, proč bych se měl halit do hávu dobrodiní. Na místě tě skolím jedinou ranou meče, to bude má oběť duším zemřelých, co nenašly klid!
- Vypravěč: Rozbolavělýma rukama a na nejistých nohách se vzepře o halapartnu a postaví se proti Jošicunemu. Benkei se ale vtlačí mezi ně a ve chvíli, kdy již mají promluvit zbraně, se odhodlaně chopí růžence a tře jeho kuličky o sebe, až to hlasitě chřestí.^{8 2}
- Benkei: Ale no tak, Tomomori! Věděli jsme o tvém plánu předem. Sám jsem se už od dnešního rána pohyboval po palubě přichystané lodi a obrátil jsem tvoji lest proti tobě. Povznes se nad svou pomstychtivost.
- Vypravěč: S těmi slovy růženec, jehož kuličky mají ostré hrany, lehce přehodí Tomomorimu přes krk.
- Tomomori: Věšíš na mě růženec, to se snad mám dát na mnišskou dráhu?! Fuj, fuj! Co zná Japonsko čtyři rody^{8 3}, Tairové a Minamotové se znovu a znovu napadají, na život a na smrt. Copak tu zášť jde vymýtit?

- Vypravěč: Zášť, kterou cítí, se mu odráží v zarudlém obličejí. Oči má podlité krví a vlasy mu trčí do všech stran. Je z tohoto světa, ale vypadá docela jako zjevení mstícího se ducha. Jak ho slyší Kamei a Suruga, v obavách o svého pána se rozestaví kolem Jošicuneho a chystají se ho bránit. Císař i přes své mládí jako obvykle dobře chápe význam toho, o čem je řeč, a otočí se na Tomomoriho.
- Antoku: Sloužil jsi mi a po dlouhý čas laskavě opatroval mou osobu. Dnes mi laskavost učinil Jošicune, zachránil mě. Nemysli na mstu, Tomomori.
- Vypravěč: Z bezmoci císaři vytrysknou z očí slzy a rozpláče se i Suke no Cubone.
- Cubone: Dobře jste promluvil. Docela určitě na Jošicuneho dobrou vůli neračte zapomenout! Rody Gendži a Heike jsou ale zapřísáhlí odpůrci, někteří lidé by mohli pochybovat, zda teď k Vaší Výsosti i já, vaše kojná, v srdci tajně nechovám zášť. Když budu žít, nemohu vám už být ku prospěchu. Poroučím vás s naléhavou žádostí do laskavé péče pana Jošicuneho.
- Vypravěč: S těmi slovy si vrazí dýku, co ji má po ruce, do hrdla. S patrnou lítostí ještě upřeně, upřeně pohlédne na císařův obličej, zašeptá „Sbohem“ a v krátké chvílce s posledním vydechnutím opustí tento pomíjivý svět. Nikdo by nečekal, jak skončí život Cubone. Císař, a ještě více Tomomori, na nějž se vrší jen samé neštěstí, se uvnitř hroučí a chvíli nenacházejí slov. Tomomori po boku císaře roní hořké slzy.
- Tomomori: Byl jste díky zásluhám v minulém životě požehnán velkým štěstím a ráčil jste se narodit jako Pán Podnebesí. Ale v Západním Moři, vzdouvajícím se vlnami, ač obklopeni přílivem, nemohli jsme ukojit žízeň slanou vodou, vešli jsme na cestu hladových, k věčnému neukojení odsouzených duší. Onehdy vzedmul víchř vlny a zavál loď s dvořany ke skalisku. Mnoho dvorních dam hlasitě naříkalo, že co chvíli přijdou o život, znělo to jako kvílení z jámy pekelné. Vytrvalý boj mezi Minamoty a Tairy na souši byl zase utrpením těch, co nastoupili cestu duší mstících se válečníků. A dále, bezpočet koní v ležení Minamotů a jejich ržání značí cestu do zvířecí říše. Tak Vaše Výsost ráčila podstoupit všechny strasti pomíjivého lidství a před očima se vám zjevilo šest cest utrpení.^{8 4} Dalo by se říci, že to způsobilo přání mého otce Kijomoriho spojit se s císařským rodem. Vydával princeznu za prince, chopil se císařské moci, obešel Cestu Nebes.^{8 5} Obelhal Bohyni Slunce a vše se ve zlé obrací, zas a zas. Je tohle odplata na dětech rodu Heike? Zcela jistě! Jsem těžce raněný, dlouho nevydržím. Utonu zde v moři. Zachovám své jméno pro budoucí generace.

Nechť se šíří zvěst, že jsem coby mstící se duch napadnul kapitána v zátocy Daimocu! Co počít, dech se mi krátí, stručně a krátce tedy žádám, opatruj císaře, prosím.

- Vypravěč: Tak promluví a vrávoravě vstane.
- Jošicune: Budu pokračovat na Kjúšú, na území rodu Ogata, péči o císaře mi můžeš svěřit zcela bez obav.
- Vypravěč: Vezme císaře za ruku a odchází, Kamei, Suruga a Musaši ho následují. Tomomori se ironicky zasměje.
- Tomomori: Včera hrozba, dnes přítel. Jaký klid v srdci, jaká radost! Nezbývá než dát sbohem tomuto světu.
- Vypravěč: Obrátí se ještě, pohlédne na vznešený obličej dračího panovníka^{8 6}, v očích se mu objeví stopy slz, stejně jako v očích císaře. Císař se otáčí, branka, ze které vychází, je bránou loučení. A ten, jenž zůstává, se chystá vsednout na loďku, která ho zaveze do podsvětí.
- Tomomori: Vstoupím do trojího moře dělicího tento a onen svět, okusím jeho hlubinu.^{8 7}
- Vypravěč: Vezme kotvu, vzepře ji nad hlavu^{8 8}, zazní jen jeho „Sbohem, sbohem“, vrhne se do víru vln a v okamžiku zmizí, šlechtic, tak čestný a oddaný. Jeho tělesná schránka tlí v hlubinách zátoky Daimocu, ale jeho jméno se dál nese slaným proudem, *dál a dál se nese slaný proud, proud bělostně pěnivých vln.*^{8 9}

Třetí dějství

Pod stromem šii^{9 0}

- Vypravěč: Tři rozdílné cesty vedou do libých míst zvaných Jošina, jedno se nachází v kraji Tango, jedno v provincii Musaši, a jedno leží na cestě Jamato.^{9 1} Proslulá hora Kinbu ukrývá poklady božstev Zaó a Miroku^{9 2}, a když chrám otevře své brány, pláň i hora ožijí ruchem. V čajovně u cesty obsluhuje půvabný kvítek, vonící jako rozevřené čajové listy, kvítek co právě vyrašil do největší krásy, paní v modré zástěře.^{9 3} V nejlepších letech a půvabného vzezření. Přistoupí k ní ale pěti, šestiletý chlapec, zavolá „maminko“ a čajová vůně ztrácí omamnost.^{9 4} Odloučena od manžela, jako zlomená větev bez kmene, paní Wakaba no Naiši i s mladým pánem za pomoci vrchního štolby Kokingo Takesatoa unikla ze Sagi. Se srdcem upřeným k naději, že naleznou Koremoriho na hoře Kója, a s cestovním uzlíkem na zádech, dorazili do vsi Šimoiči v kraji Ošiumi v oblasti Jošina.^{9 5} Mladý pan Rokudai je sužován bolestmi břicha, čajovna přijde právě vhod.
- Kokingo: Odpočiňte si na chvíli tady na tom sedátku...
- Vypravěč: Pobízí paní Naiši a skládá z ramen uzlík.
- Kokingo: Čaj, prosím!
- Vypravěč: Na jeho žádost se ozve „Ano, ano“ a číšnice s úslužnou srdečností již nalévá. Paní Naiši ji soustředěně pozoruje.
- Naiši: Vidím, že také máte dítě. I já jsem s sebou vzala potomka, kterého mi zanechal manžel, po cestě se chlapec roznemohl a zásoby léků jsme už využili beze zbytku, nevím, co si počít. Kdo má dítě, jistě bude mít pochopení. Máte-li stranou nějaké léky, snažně vás o ně prosím.
- Kosen: Máte to ale nesnáz... Můj chlapec od narození ani jedinkrát neměl bolení břicha, a tak bohužel zrovna nemám žádný prostředek po ruce...
- Naiši: Ach, tak to je nemilé...
- Kosen: Ale počkejte, jen neříkejte... Naštěstí v téhle vsi před branou chrámu prodávají lék „darasuke“ z Dorogawy^{9 6}, pro vašeho mladého průvodce s neholenými vlasy bude hračka tam doběhnout.

Kokingo: Ne ne, nevyznám se tu. Je to troufalé, ale nemohla byste to pro nás laskavě zařídit?

Kosen: To je snadné, zařídím to pro vás. Zento, půjdeš se mnou? Nebo tu chceš zůstat?

Zenta: Chci jít s tebou...

Vypravěč: Vezme tedy s sebou žadonícího chlapce, žena okouzující až se srdce svírá, a oba spěchají před bránu chrámu koupit lék.

Naiši: Ta žena má ale dobré srdce!

Vypravěč: Paní Naiši se rozhlédne.

Naiši: Podívej, Rokudaii, na ten velký strom a všechny ty ořechy! Co jich pár sesbírat a tak se zabavit? Nemáš chuť? Kingo už sbírá, co ty na to?

Vypravěč: Ta povzbudivá slova pozvedají ducha.

Rokudai: Já taky budu sbírat!

Vypravěč: A tak se rozptyluje i nemoc mladého pána, která je beztak zpoloviny jen rozmarem. V dobrém rozpoložení se přidává i paní Naiši.

Naiši: Tak, pěkně, budeme sbírat...

Kokingo: Ne, jen to nechte na mně!

Vypravěč: Je mu už téměř dvacet let, ale s vlasy sčesanými do čela vyhlíží docela nedospěle, jak tak pro pobavení mladého pána sbírá a dává dohromady ořechy kaja a kaštiny.^{9 7}

Vtom se ozvou znavené kroky mladého muže, právě pokládá cestovní uzlík a bloumavě se rozhlíží po čajovně.

Gonta: Je to dost, konečně si odpočinu a zakouřím si.

Vypravěč: A s žuchnutím nechá uzlík dopadnout na sedátko.

Gonta: Dovolte, jenom si připálím...

Vypravěč: A potáhne z dýmky.

Gonta: A co vy, račte jít na pouť, podívat se na odhalení sochy? Mladý pán si dopřává oddych? Je jiný než děti tam, co žiju. Že je ale od přírody pěkný!

Vypravěč: Ale ať chválí a řeční sebevíc, ti dva odměřeně, s tělem skloněným k zemi a bez jediného slova, sbírají... Po krátké odmlce se muž zase ozve.

Gonta: Ale poslyšte, poslyšte, ty spadané ořechy jsou červavé. I když vypadají dobře, jsou prázdné. Račte si načesat ty, co jsou na stromě.

Kokingo: Co to povídáš, chlape? Nemám přece drápy, abych se sápal na vysoký strom, co měří tak dvě džó!^{9 8}

Gonta: Ale je jednoduchý způsob, jak se k nim dostat.

Kokingo: A jak tedy?

Gonta: Pohledte na trénovanou dovednost...

Vypravěč: Sebere oblázek, hodí, trefí větev a ořechy už se s hrkotem sypou. Mladý pán samým nadšením už úplně zapomněl na nářky.

Rokudai: Kokingo, sbírej!

Vypravěč: A jak je v radostném rozpoložení, raduje se i paní Naiši.

Naiši: To je pěkné, co jste pro nás udělal. Díky, díky.

Vypravěč: Poutník ani netuší, co taková jediná poklona ukrývá milosti.⁹⁹ S výrazem plným sebeuspokojení pokračuje.

Gonta: Že jsem to ale provedl zručně, že? Rád bych pokračoval v házení, ale mám před sebou ještě dlouhou cestu, a i když je mi tu jako v pohádce, nemohu se zdržet. Tak já tedy půjdu...

Vypravěč: S těmi slovy si přehodí uzlík přes rameno.

Gonta: Dá-li Osud, možná se zase shledáme.

Vypravěč: Tak promluví a spěšně odchází. Kokingo zanechá sbírání ořechů.

Kokingo: Tak, to by snad mohlo stačit... To byl tedy pěkně mazaný chlápek...

Vypravěč: Podívá se na uzlík na lavičce. I když má stejnou barvu, působí dojmem, jako by byl najednou nějak jiný. Vrhne se k němu a když se chce ujistit o jeho obsahu, objeví nepovědomý košík spletený z bambusu a potažený kůží. A v něm je oblečení vistáriové barvy!

Kokingo: Rozptýlil nás těmi ořechy, aby vzal náš uzlík a vykradl se ven? Nebo se snad jen spletl? Tak či tak, dohoním ho a vyměním s ním uzlík za náš.

Vypravěč: A zrovna když se chystá vyrazit, přichází mu v ústretu vracející se pocestný.

Gonta: Spletl jsem se, promiňte, promiňte...

Vypravěč: S těmi slovy předává uzlík.

Gonta: Už se skoro stmívá, neměl jsem stání a uzlíky měly stejnou barvu, ani jsem nevěnoval pozornost tomu, jestli je uzlík těžký nebo lehký, spletl jsem se a vzal ten váš. Po cestě jsem si toho najednou všimnul a přišel ho se slovy ospravedlnění se vrátit. Strašlivě se omlouvám.

Vypravěč: V nesouladu se svou vizáží uctivě spojí ruce v kajíčném gestu. Kokingo se upokojí.

Kokingo: Jestli jste se jen spletl, tak to ani nestojí za řeč. Ale pokud došlo k sebemenší ztrátě, neexistují žádné ohledy. Jsme zajedno?

Gonta: Jestli je s uzlíkem něco jinak, klidně se rozžehnám se životem. Naložte se mnou po libosti.

- Kokingo: Taková slova, pravda, nepřipouštějí pochybnost. Nicméně se podíváme dovnitř a přesvědčíme se.
- Vypravěč: Otevře uzlík, aby se podíval, a neshledá sebemenší změnu. *(při té příležitosti vyndá Kokingo z uzlíku Šigemoriho portrét a uschová ho)*
- Kokingo: Tak to opravdu bylo jen nedorozumění... Omluva už není třeba, vemte si tady svoje zavazadlo a raďte jít.
- Vypravěč: Vezme z lavice uzlík a jak ho předává, setká se s udiveným pohledem.
- Gonta: Ten uzlík je uvnitř uvolněný...
- Kokingo: A to nic... Zdálo se mi, že je uzlík jiný než předtím, tak jsem do něj trochu nahlédl...
- Vypravěč: Během té řeči pocestný otevře kůží potažený bambusový košík a přehrabuje se v něm, zkouší pátrat i v podšitých rukávech lehkého letního kimona. Zaskočený a vyděšený třese košíkem...
- Gonta: A co tady? Taky nic. Jsou pryč, jsou pryč...
- Vypravěč: Mluví a koulí přitom očima.
- Kokingo: Co je pryč? Co nemůžete najít?
- Vypravěč: I pro ostatní je situace velmi nemilá. Muž si svůj trik dobře propočítal a teď založil ruce.
- Gonta: Poslyšte, panáčku s vlasy do čela, v tom košíku byly peníze pro chrámové účely, které jsem měl na požádání doručit na horu Kója. Celkem dvacet rjó.¹⁰⁰ Ukradli jste je, ukradli! Sem s nimi, sem sem! Tak dáte je sem?!
- Vypravěč: Rozezlen nehorázným nařčením, Kokingo se již chystá k protiúderu.
- Kokingo: Co si to dovoluješ, sprostáku, vůči samurajovi?! Zkus říct ještě slovo!
- Vypravěč: V Kokingoovi se vaří krev, ale muž nehne ani brvou.
- Gonta: Příležitost dělá zloděje... Takové vyvyšování se a zastrašování, s tím si na mě nepřijdete, ne ne. Oháníte se tu s rezavým mečíkem¹⁰¹ a chcete se vykrotit? Takové chytračení si nechte pro strýčka Příhodu¹⁰². Je to nicotných dvacet rjó, vraťte je, dokud nemáte na krku oprátku¹⁰³, hleďte je vrátit, než napočítám do pěti. *(Kosen se synkem se právě vrátila z pochůzky a nepozorovaně vstoupí do čajovny)*
- Vypravěč: Urputný, vyděračský chlap! Kokingo ztrácí trpělivost a už už tasí, ale když pohlédne na své dva chráněnce, zatvrzelost jeho srdce ochabuje.
- Kokingo: Tak poslyš, holobrádku, to musí být nějaká mýlka. Sám vidíš, že se dvě osoby, které provázím, sotva drží na nohou. I kdyby někdo ztratil deset tisíc rjó, sotva bych měl kdy si toho všimnout. Vem to laskavě v úvahu.
- Vypravěč: Ještě ani nedomluvil, a je přerušen.

- Gonta: Eh, ti vaši na nohy slabí společníci jsou jen zástěrka pro zakrytí krádeže, aby nevzniklo sebemenší podezření, tak už to dnes chodí. O deset tisíc rjó se nikdo neprosí, chci jen svých dvacet.
- Kokingo: Takže ty tedy trváš na tom, že jsem je ukradl?
- Gonta: Je to přece nasnadě.
- Kokingo: A kde je důkaz?
- Gonta: A proč jste tedy povolil tkanici u kůží potaženého košíku? Sám jste řekl, že pokud by se ze zavazadla cokoli ztratilo, neexistují ohledy. To dá přece rozum. Sem s penězi, sem s nimi!
- Vypravěč: K nepřičetnosti dovedený Kokingo má jen kousek k tomu obnažit meč. Ale rozrušená paní Naiši ho zadrží.
- Naiši: Celkem vzato jsi v právu. Ale dopustíš-li se něčeho neuváženého, uvedeš mne i moje dítě do značných potíží. Měj slitování a ovládni se. Poslechni toho muže, prosím. Ber to tak, že bylo prostě neštěstím vzít s sebou nás, dva slabé, obměkči své srdce, prosím.
- Vypravěč: Roní slzy, jak prosí, ani horkokrevný Kokingo nemůže ten pohled snést.
- Kokingo: Kdyby ještě byla doba, ve které vládly generace našeho rodu, rozsekal bych toho opovážlivce na kousky, a ještě by to nebylo dostačující. Ale dokud jsme v ohrožení jako stébla trávy ve větru¹⁰⁴, zachovám se podle vašeho ctěného přání. Je to tak trpké! (*Gonta se zatím schovává za lavici, kterou se před chvílí zakryl jako štítem*)
- Vypravěč: Záleží mu na jeho dvou svěřencích, a tak jako jejich průvodce polyká příkoří, až mu skřípají zuby.
- Gonta: Přece jste shrábnul dvacet rjó, tak co je to za obličej? (*sladce*) Já se tak bojím, bojím! Ten rezavý mečík!¹⁰⁵ A ty výhrůžné oči! Po kouscích vám vyškubu ty vaše do čela sčesané vlasy. Kampak se asi poděly, penízky... Co začít s prohledáváním u vašeho dámského doprovodu?
- Vypravěč: Jak chce využít převahy nad slabším, Kokingo ho popadne za límec a odtáhne. Oddělí z peněz na cestu žádaný obnos a přidá k němu ještě ostrý pohled.
- Kokingo: Provázím významné osoby, jen proto získáš těch podvodně vydobytých dvacet rjó. Vem si je a zmiz.
- Vypravěč: S těmi slovy mu je hodí, a jak je u podvodníků zvykem, když Gonta uvidí podvodně získané peníze, zasvítí mu oči, spěšně je začne sbírat a minci po minci přepočítávat.
- Gonta: Hrůza pomyslet, že by ty peníze ukradl takový „včerejší zelenáč“.¹⁰⁶

Vypravěč: Tak nehorázná je jeho řeč.

Kokingo: Urazím ti bradu!!!

Vypravěč: Kokingo přistoupí blíž, paní Naiši ho ale zadrží.

Naiši: Než se něco stane...

Vypravěč: Vezme mladého pána a odchází. Kokingo nuceně následuje její kroky, polykaje příkoří. Spěchají do zájezdního hostince v Kamiiči.¹⁰⁷

Gonta: I kdyby mě třeba nastokrát proniknul pohledem, jeden takový pohled by vyšel hnedle na částku jednoho bu.¹⁰⁸ Dobrá práce...

Vypravěč: S tím lotr Gonta uloží peníze do náprsní kapsy a už spěšně míří do herny, když mu cestu zastoupí žena z čajovny.

Kosen: Hledme, Gonta... Kampak jdeš?

Gonta: Á, Kosen... Kam jsi odešla, když je čajovna otevřená?

Kosen: Pocestní mě požádali, tak jsem šla do Sakamota¹⁰⁹ koupit lék.

Gonta: To přišlo zrovna vhod! Kdybys tu byla, ještě víc by se to zamotalo... Je dobře, že ses do toho nezapletla...

Vypravěč: Vtom ho Kosen popadne u krku a přitáhne k sobě.

Kosen: Abych se nezapletla do tvého podvodu? Proto se ti hodí, že jsem byla pryč?! Vrátila jsem se už před nějakou chvílí a ten povyk byl slyšet až ven. Co kdybych se ukázala a dosvědčila, že jsi podvodník, co by se asi stalo? Poslouchala jsem tedy tam za tou borovicí. Že se ale chováš ohavně, jen co je pravda... Vzhledem a původem svou rodinu nezapřeš, ale srdcem se jí nepodobáš. Tvůj otec Jazaemon, známý též jako Jasuke¹¹⁰, má obchod s nakládaným suši, v obci mu popřávají sluchu. Přehlízí tě, úplně jako by se tě zřekl. Když jsme bydleli ve městě Gose¹¹¹, dělila nás vzdálenost. Ale i když od minulého měsíce bydlíme blízko, tady v Šimoiči¹¹², nechce se s námi sblížit, ani se svou snachou ani se svým vnoučtetem. Každý už z tvého srdce poznal tvoje úmysly, říkají ti lotr Gon nebo podvodník Gon! Není ti líto tady Zentaró? ¹¹³ Kvůli hazardu, kdyby na to přišlo, bys to dítě nebo mě byl schopen prodat. Zanech toho, prosím tě! Jakou to máš karmu, že tě vede k tak strašným úmyslům?

Vypravěč: Pevně se ho drží a běduje, ale Gonta se jí vytrhne.

Gonta: Zas už spouštíš to svoje lamentování? Původce toho, že jsem se dopustil všech těch krádeží a podvodů, jsi jen a jen ty!

Kosen: To je vrchol! Tohle nebudu poslouchat! Proč to vůbec říkáš?!

- Gonta: Však ty víš. Bylo mi patnáct let, sotva jsem dozrál, a otec mě poslal do Gose prodávat suši. Mezi těmi, co tajně prodávaly své pŕvaby, jsi mi právĕ ty uĕarovala dlouhými rukávy.¹¹⁴ Zmámený jak loď, která zbloudila svedená hejnem kosatek nebo žraloků, okradl jsem matku ukolébanou spánkem spravedlivých o tajné úspory.¹¹⁵ Zpronevěřil jsem i peníze z obchodu, zisk a obnos od velmi dobrého zákaznřka, úplnou pŕlku jmĕní. Slyšíš?! Proto mě otec vyhnal a zapudil. Ten starý bloud. Tou dobou, jako by se osud nemohl nasytit, jsi už měla v břřše tady ten hladový krk.¹¹⁶ Tvůj patron požadoval odškodnění. Ukradl jsem obecní peníze určené na roční odvod daní z rýže a těmi jsem odškodnění zaplatil. Až sem to zašlo a byl bych přřšel o hlavu. Ale dohodli jsme se s tím blbcem rychtářem na roční splátce. Den co den na mě tlačí. Abych ty peníze splatil, proto jsem se dal na hazard. Vyrážím do svĕta, trochu vydírám a podvádím. Dokonce jsem se onehdy zadním vchodem vkradl do otcova domu, ale moje mladší sestra Osato a ĕeledřn do mě celou noc úpĕnlivĕ huĕeli a všechno pokazili. Ale dnes se na mě zase usmálo štĕstř. Když se mi tak dařř, mohl bych trhnout chlup z matĕiny štĕdrosti a vylákat z ní dvě, tři kanme.¹¹⁷ Kup sake a poĕkej na mě. Zento, tak ty už spřš, sotva se setmělo? Když celé noci prospřš, sotva ti budu moct přřdat živnost. *(Gonta nejprve Zentovi přředvádř hru v kostky, když chlapce kárá za usnutí, uštĕdřř mu pohlavek. Bĕhem celĕho monologu živĕ gestikuluje)*
- Vypravĕĕ: Vstane, žena ho ale zadržř.
- Kosen: Ke všemu chceš podvĕst rodiĕe, taková niĕemnost! Pojd' domů, prosím.
- Vypravĕĕ: Aniž by jí vĕnoval pozornost, Gonta ženu prudce odstrĕř.
- Kosen: Zento, zastav tatřnka!
- Zenta: Tatřnku, pojd' dovnitř, prosím...
- Vypravĕĕ: Ovřne mu paži jako břeĕtan, a táhne ho za sebou, nezdárný muž se brání sevření malé ruky, ale přřci jen ho k ní váže pokrevnř pouto. *(Zenta zabořř hlavu do Gontova břřcha a tlačř ho do domu, Gonta nakonec povolř a pohladř chlapce po hlavĕ)*
- Gonta: Mám z toho najednou divnř pocit. Nikam tedy nepůjdu.
- Vypravĕĕ: I sám dáběl by se nad tím dřtĕtem ustrnul.
- Gonta: Ty máš ale studené ruĕičky...
- Vypravĕĕ: Stiskne mu ruce a i s ženou se ubřrajř společnou cestou zpĕt do domu. *(verš plynule navazuje do dalřř ĕásti dĕjstvř)*

Kokingoova smrt

- Vypravěč: Ubírají se společnou cestou, večerní slunce už se sklonilo k západu a vrchní štolba Kokingo Takesato se svěřenci dospěl do vsi Kamiiči.¹¹⁸ Zde ho přepadla Tomokatou vyslaná řádka pronásledovatelů. Na četných místech utrpěl zranění, ale i tak trvá na tom, že se s paní Naiši a mladým pánem, které doprovází, cobysmet vrátí do hlavního města. V patách jsou mu stovky těch, kteří je pronásledují s odhodláním nenechat je uprchnout. I když je raněný, jeho vůle je stále nezlomná jako železo a pevná jako skála, jak se sluší na samuraje, rozsévá smrt jako by se jeho meče zmocnilo šílenství, tu skolí tři protivníky, tam sedm. Jeho tělo se barví do karmínova jako podzimní listí a nepřátelé se mu vrší u nohou jak listy spadlé ze stromu. Velitel pronásledovatelů Inokuma Dainošin přispěchá se zpožděním.
- Inokuma: Tak tobě se nechce umřít? Kampak máš namířeno? Ve vsi Saga jsi mi proklouznul, můj pán kníže Tomokata by z toho byl bez sebe, ani za nic jsem se nemohl jen tak vrátit do jeho rezidence. Vynutil jsem tedy z té mnišky z poustevny doznání a vydal se po téhle cestě za vámi. Vydej nám Koremoriho manželku a syna a rozpárej si břicho!
- Vypravěč: Na ta slova Kokingo hrdě polkne krev, která mu následkem ran prýští do úst, ztěžka se nadechne a promluví.
- Kokingo: Syn kapitána Šumy¹¹⁹, Kokingo Takesato, že by se měl vzdát? Dokud dýchám, tak nikdy, nikdy.
- Inokuma: Tak tedy s těmihle slovy vypustíš duši!
- Vypravěč: Pružně vyskočí, Kokingo pohotově odrazí úder dlouhého meče a s předstíraným lehkým útokem se rychle otočí. Vydává ze sebe všechnu zručnost, ale přeci jen je raněný. Paní Naiši a mladý pán křičí „Pozor, pozor!“ a „Ach, ach!“, sbírají oblázky a písek a házejí je na nepřítele, je to pomoc i duchovní podpora. Inokuma se zdá být nezdolný, ale písek se mu dostane do očí a oslepí ho, a v té chvíli ho Kokingo tne plochým mečem do čela, až se dunivě svalí. Kokingo na něj chce skočit, ale Inokuma zespoda zaútočí špičkou meče mezi Kokingoova žebra. Kokingo se tedy zakloní. Inokuma se vzpamatuje, a zase se mu dostane hrsti písku. Inokuma i Kokingo s ránami zakouší mnohonásobná muka, jako by už byli na rozcestí do říše duší mstících se válečníků.¹²⁰ Kokingo, nadaný

vazalskou oddaností, snadno přemůže protivníka a jedním rázem mu zasadí smrtelnou ránu. „A je to... Jsem rád...“, pomyslí si, a jeho tělo se ztěžka sveze k zemi. „Ach, jak smutné!“, volají paní Naiši i mladý pán v upřímném pohnutí, a objímají Kokingoa.

Naiši: Ach ne, Kingo, Kingo, zůstaň při smyslech, prosím... Když zemřeš, co si počnu, sama s dítětem? Co s námi bude? Jak je to teskné, jak smutné!

Vypravěč: Dá se do pláče, a když její hlas dolehne k uším raněného, Kokingo zvedne obličej.

Kokingo: *(pozvolna a ztěžka)* Paní Naiši, pane Rokudaii, zanechte prosím nářků. V srdci mám stále odvalu, ale už nemohu... Můj pán Koremori měl už dřív přání stát se mnichem, existuje osoba, která se s ním prý setkala v zátocce Kumano^{1 2 1}, napřel jsem tedy své úsilí k tomu doprovodit vás na horu Kója^{1 2 2}, ale jsem raněný a neujdu už ani jediný krok. Mladý pane, račte mě pozorně vyslechnout. S urozenou paní se odeberte do zájezdního hostince Kamija, paní tam zanechte, požádejte někoho o doprovod a vystupte na horu. Nikomu neprozradte tatínkovo jméno. Navštivte toho, kdo teprve nedávno nastoupil duchovní dráhu. Na západě i východě číhá nepřítel. Ať vás nikdo neprohlédne jako potomka rodu Heike! Přeji vám šťastný osud, a až dospějete, vzpomeňte si, poníženě prosím, na Kingoa, a obětujte za něj na oltářík vodu nebo rozkvetlou větévku. Tak se mi na onom světě dostane odměny za mé služby. Počkám si na ni. Jak je mi líto, že se musím rozloučit!

Vypravěč: A vydává smutné vzdechy. Rokudai se ho chytí.

Rokudai: Neumírej, Kokingo! Když tu umřeš, sotva se setkám s tatínkem...

Vypravěč: Rozpláče se a paní Naiši promluví, zalykající se kašlem.

Naiši: Tak poslechni přece, i to dětské srdce na tebe spoléhá. Proč nemyslíš na slib, že nezemřeš, nezemřeš, dokud se nesetkáš s panem Koremorim? Z našeho rodu nezůstal ani jediný, všichni jsou mrtvi, a celý širý svět je nám nepřítelem. Jak dlouho myslíš, že zůstaneme naživu? Zabij nás společně, prosím!

Vypravěč: Tak naříká. Raněný ji vduchu chápe a víc a víc se utápí v slzách.

Kokingo: Můj dřívější pán, Šigemori z Komacu^{1 2 3}, byl velkým ochráncem Japonska, mladý pán je jeho vnuk. Nemůže být, že by vás božstva nepožehnala. Myslete na mé poslední přání a nedopusťte se ničeho zbrklého. Ale ale, vepředu svítí lucerny. Mohou to být zase pronásledovatelé, odejděte s mladým pánem, honem, honem!

- Naiši: Ne ne, nenecháme tě tu těžce raněného a neodejdeme někam kdoví kam. Zemřeme společně s tebou.
- Vypravěč: A posadí se na zem.
- Kokingo: Eh, taková zbabělost! Cožpak vám nezáleží na panu Rokudaiovi? Na taková zranění ještě Kingo neumře. Ale jestli neposlechnete, hned si mečem otevřu břicho.
- Naiši: Zadrž, prosím! Jestli jsi tak odhodlaný, nezbyvá nám než odsud prchnout. Zapřísahám tě, neumírej!
- Kokingo: Upokojte se... Dá-li osud, přijdu za vámi.
- Naiši: Budeme určitě čekat.
- Vypravěč: Zatím se světla z luceren blíží, ohrožena jejich září je paní Naiši nucena společně s mladým pánem prchnout, se srdcem plným lítosti. Raněný je provází pohledem.
- Kokingo: Řekl jsem, že nezemřu, byla to ale lež. I kdyby mi byla propůjčena Štěstěna celých tří tisíc světů, jak bych mohl s takovými rány přežít? Paní Naiši, pane Rokudaii, v tomto světě se už nesetkáme...
- Vypravěč: Takové myšlenky mu tíží srdce v jeho poslední chvíli. Již minula šestá, nastala předpovezená hodina jeho smrti^{1 2 4}, svítá a Kokingoův život pomíjí jako ranní rosa. Netrvá dlouho a lucerny se přiblíží, přichází pětičlenný oddíl ze zdejší vsi. O něčem se bouřlivě dohadují. U rozcestí na úpatí hory zůstane rychtář Saku stát.
- Saku: Tak, pane Jazaemone zvaný Jasuke, obchodujete s nakládaným suší, co kdybych na vás tedy naložil svou starost? Ten samuraj z Kamakury, co nám předtím dal rozkaz, do mě hučel jak hejno cikád. Syčel mi do uší, až z toho šel strach.^{1 2 5} Vzmohl jsem se jen na „Uctivý služebník, služebník“. Vy se v tom snad ráčíte vyznat?
- Jazaemon: Je to přece zjevné. Nevíte snad, že mám ve zvyku jít na všechno zpříma? I vlastní krev, vlastního syna jsem zapudil a nepustím ho přes práh, takový je Jazaemon. I kdyby mi měly kolenní klouby prasknout, nepolevím v úsilí.^{1 2 6} Ten příkaz výše jmenovaného je zrovna rajska huddba pro uši. Z vesnice Saga uprchli žena s dítětem a mladíkem s vlasy sčesanými do čela. Prý proklouzli do naší vsi, takové jsou zprávy od pronásledovatelů. Pan Kadziwara tu přenocuje a pokud budou uprchlíci dopadeni, dostaneme odměnu. To je mimořádně dobrá příležitost k činu. Buďte ve střehu!
- Člen oddílu: A co poprosit o pomoc vašeho syna, lotra (*zahanbeně se zarazí*) Gontu?

- Vypravěč: Pětičlenná skupina jde horskou stezkou a Jazaemon zatím sestoupí po svahu dolů, když by málem stoupl na osudu ponechaného raněného. S nedobrym pocitem zvedne lucernu. Přiblíží se, pomalu a zlehka.
- Jazaemon: To je kruté, jak je pobodaný a posekaný... Vypadá to na pocestného. Ale kdyby to bylo dílo lupičů, obrali by ho do poslední mrti.^{1 2 7} Udělal to snad darebák, kterému šlo jen o peníze určené na cestu?
- Vypravěč: Jako v otci, který sám má zlotřilého syna, v něm roste neklid.
- Jazaemon: Hej, tady! Je tu raněný! Raněný!
- Vypravěč: Volá, ale odpovědí je jen mrtvé ticho, přistoupí tedy k tělu.
- Jazaemon: Vypustil snad duši? Taková krutost! Z které provincie asi je? Hledme, nemá ještě ani vyvázané vlasy. Nikdy nevíme, kdy osud naše rukávy proplete s cizími.^{1 2 8} Namu Amida Bucu, Namu Amida Bucu.
- Vypravěč: Opakuje slova modlitby. Takový už je pomíjivý svět, smrt může potkat starého i mladého, a i když se to může jevit teskné, taková už je Buddhova vůle. Člověk má mít na paměti, že je důležité se podvolit a bez váhání zasévat semínka dobra pro příští život.^{1 2 9} Takové myšlenky jdou Jazaemonovi hlavou, jak odchází. Na co ale asi myslí teď, že se zarazil? Náhle ho něco napadne a pomalu se vrací. Rozhlédne se, rychle vezme opuštěný tasený meč a oddělí hlavu od těla. Sfoukne lucernu, vezme hlavu a se slovy díky klopytavě spěchá domů, jako by v nesouladu se svou pověstí sešel ze správné cesty.^{1 3 0} Tak se vrací.

Obchod s nakládaným suši^{1 3 1}

- Vypravěč: Tak se vrací. Tak jako pučící květy, které slibují rozkvést, i když jaro ještě nepřišlo. Taková je dívka co nakládá suši. Bude právě „tak akorát“, s tím pomyslením zákazníci přicházejí nakoupit. Chuť je tak dobrá, jak se sluší na „krásné Jošino“. Má věhlas po celém Šimoiči a je jeho místní specialitou. Obchod s nakládaným suši vede Jazaemon. I když je mimo dům, obchod není bez dozoru, Jazaemonova žena nakládá „rychlakvašné suši“^{1 3 2} a jeho dcera Osato, s podvázanými rukávy, v zástěře, s úsměvem a s láskyplnou péčí, láskyplnou jako ona sama, nakládá suši s rybou aju.^{1 3 3} Utlačí ho a pevně uzavře. Zralý půvab dlouhých rukávů i zralá chuť nakládaného suši, obojí je tak nevšední!

Upevní ještě víko petlicí a dá ho k již plným vědrům.

- Osato: Pověz, maminko. Včera tatínek řekl, že zítra večer mě a našeho Jasukeho konečně zasnoubí, abychom se prý před světem zaskvěli jako muž a žena, ale už se stmívá a ještě se nevrací. To si snad jen vymýšlel?
- Matka: Ale to ne. Co by si vymýšlel? Vypadá to dobře. Otec s sebou Jasukeho přivedl z cesty do Kumana,^{1 3 4} nahlédl mu do duše i do srdce a propůjčil mu svoje vlastní jméno. Sám si změnil jméno na Jazaemon a má v úmyslu předat obchod Jasukemu, jistě je jeho vůlí abyste se vzali. Dnes otce náhle zavolali z rychty, určitě se jenom zdržel. A stejně není nikdo, koho bychom pro něj mohli poslat.
- Osato: No právě. Je to špatná shoda okolností, pan Jasuke je zaneprázdňený přijímáním zakázek, co přicházejí zblízka i zdaleka. Ukázalo se, že nebudou stačit džbery, tak šel nějaké sehnat. Měl by se co chvíli vrátit.
- Vypravěč: A zrovna vprostřed brebentění vstoupí muž, který se vrací s prázdnými džbery. Bystrý a pohledný šarmantní muž nedostižné barvy a vůně.^{1 3 5} Kdyby si na své vlasy sčesané okolo spánků nasadil korunu, ani by to nepůsobilo nemístně. Sotva počká, než mladík vstoupí do domu, a Osato hned zvesela spustí.
- Osato: Pane Jasuke, tak už jste zpátky! Už jsem čekala, jdete pozdě. Říkala jsem si, jestli jste se někde „nezapomněl“. Pořád mi to vrtalo hlavou a měla jsem starost.
- Vypravěč: Snaží se tvářit, jako by už byla jeho manželka. Inu, dívka svěží a mrštná jako ryba v horském potoce. Rychlá a unáhlená jako bystrý proud. Matka se pobaveně usmívá.
- Matka: Pane Jasuke, neračte si jí všímat. Tady v kraji Jošino se v souladu s učením bohyně Benzaiten^{1 3 6} věří, že je svatou povinností činit manželovi stejně jako božstvu nebo samotnému Buddhovi. A to může vzbudit i silnou žárlivost. Ostatně jací rodiče, takové děti a taková vnoučata. Jablko nepadá daleko od stromu.^{1 3 7}
- Vypravěč: Tak se to celé snaží zamluvit.
- Jasuke: To spíš já bych se měl omlouvat, dáváte mi dceru, kterou jste vychovali s takovou láskou a péčí, nemohu vám ani dost poděkovat. A jste pořád samé „pane Jasuke, pane Jasuke“, až je mi to nemilé. Co takhle říkat mi prostě Jasuke? Jen se neostýchejte a říkejte mi tak.
- Matka: Kdepak, kdepak, musíte mi prominout.
- Jasuke: A pročpak?

- Matka: Inu to je tak. Jasuke, tak se doposud jmenoval můj muž. Nepřidat k tomu jménu oslovení „pane“ a užívat ho jen tak mi přijde nezdvořilé a nejde mi to přes rty. Dovolte mi tedy, tak jak jsem zvyklá, připojovat k vašemu jménu oslovení „pane“.
- Vypravěč: Ve skutečnosti ta slova patří sluchu dcery, které chce její matka ve šťastný okamžik vštípit povinnou úctu vůči manželovi. Tak laskavě, jak mohou znít jen slova matky. A právě když Osato a Jasuke vyrovnávají prázdné džbery na police, starší syn a dědic domu lotr Gonta se ozve u brány vemlouvavým hlasem.
- Gonta: Maminko, maminko...
- Vypravěč: Tak šveholí a když vstoupí, Osato se vyleká.
- Osato: Á, bratře, tak už jste zase tu?
- Vypravěč: Jak mluví, tře si ruce.
- Gonta: Co se tak ošíváš? Jsi snad překvapená, že jsem přišel? Vypadá to, že ty a Jasuke to spolu vedete moc pěkně. Ale dobře poslouchej, Jasuke. I když mě odsud vyhnali, všechno je tu moje, až po popel pod plotnou. Otce, hmyza jednoho otravného^{1 3 8}, povolali z rychty, a já chci říct jen jednu maličkost mamince, proto jsem tu. Vy dva se ztraťte dozadu.
- Vypravěč: Nenávistně se rozhlíží, zatímco Jasuke utrousí jen „Jak je libo“ a má se k odchodu. Dívka ho následuje a plouživě vstoupí do obývacího pokoje. Matka zůstává, jen si povzdechne.
- Matka: Zase sis počíhal, až otec bude pryč, a přišel loudit o peníze? Tobě není pomoci, ty jeden nezvedený člověče. Dal jsi mi sice snachu a dítě, ale kvůli tomu, jaké máš srdce, sem nesmí vkročit. Slyšela jsem, že prý přišli sem do vsi a usadili se tu, ale neznáme se, a i kdybychom se potkaly, snacha a tchyně, bylo by to, jako bychom pro oči neviděly.^{1 3 9} Prý před tvou špatností zavírám oči, říkají o mně lidé. Taková hanba! Nemáš ani trochu ohledu!
- Vypravěč: Ostře na něj hledí a Gonta vidí, že její rozčilení hned tak nepomine, vzdá se tedy myšlenky na hrubý nátlak.
- Gonta: Co to říkáte, maminko? Dnes večer jsem nepřišel loudit o peníze. Přišel jsem vám dát sbohem.
- Matka: Proč sbohem?
- Gonta: Odcházím hodně daleko, buďte tedy zdraví, otec i vy, buďte zdraví.
- Vypravěč: Uctivě se pokloní, matka je celá zaskočena.
- Matka: Hodně daleko? A kam? Proč vůbec odcházíš? A co tam chceš dělat?

Vypravěč: Podrobné vyptávání se otvírá vrátka ke Gontovu podvodu na rodičích. „Tak, chytila se“, říká si a přimhouří oči.

Gonta: Co je rodičů, je i dětí, říká se. Proto jsem vás žádal o peníze. Dosud jsem si nepřivlastnil nic cizího, ani hůlky, co by mi nepatřily. A snad z trestu za mou bezohlednost jsem včera v noci natrefil na strašného zloděje.

Matka: Ach!

Gonta: Ukradli mi třicet kanme, peníze na daň úřadu místodržícího!^{1 4 0} Nemám výmluvu, není zbylí. Než bych čelil trestu, připravil jsem se na nejhorší a odhodlal se ke krajnímu řešení. Tak žalostná věc se mi stala.

Vypravěč: Skryje obličej v širokém rukávu. Vzlykne, ale slzy ne a ne se spustit. A nemůže je vytvořit tak, že si olízne koutky očí, překáží mu v tom nos. Není větší shovívavosti než je shovívavost matky. Myslí, že Gontova slova jsou prativá a mne si oči.

Matka: Jen „dábelské božstvo“ nesejde na zcestí, říká se.^{1 4 1} Ukradli ti peníze na odvod daní a rozhodl ses tedy zemřít. To je velkorysé. Ale dostat se do tak tragických nesnází znamená trest i pro rodiče, pomysli na to.

Gonta: Ano ano, pomyslel jsem na to a jsem si toho vědom. Ale stejně mi nezbývá než zemřít. *(šátkem naznačuje záměr, že se oběsí)*

Matka: Ach bože... *(pokouší se mu šátek vzít, Gonta se svalí na zem)*

Gonta: Věru, ach...

Matka: Tvojemu nitru by se podobalo spíš to, že si zase vymýšlíš a vydíráš, ale dám ti peníze, co jsme s mužem dali stranou jako dědictví pro rodinu, tak aby otec nevěděl. A hled' se napravit! *(otře si oči, Gonta si mne ruce)*

Vypravěč: Pomalu se blíží k polici, matka připravená kvůli svému dítěti okrást manžela i sebe, mateřská laskavost povoluje ledabyly upevněný zámek. *(Gonta mimicky naznačuje rozbíjení zámku)*

Gonta: Ukažte. Půjde to otevřít kovanou hranou krabičky na kuřácké náčiní.

Vypravěč: Tak jak je zvyklý předvádí svůj trik, zcela beze studu. Matka z vřelosti k dítěti bere prokleté tři kanme^{1 4 2}, zahladí stopy a dá peníze Gontovi.

Matka: Ještě to chci do něčeho zabalit...

Vypravěč: Její laskavost nezná hranic.

Gonta: Výtečně. Je to od vás tak milé.

Vypravěč: Lotr Gon vezme prázdný džber na suši.

Gonta: Tady, sem!

Vypravěč: Tak matka se synem „naloží suši“ nadívané zlatem. Upevní víko petlicí.

Matka: Tak, dobře. Tak to nebude nápadné. Odes si ten džber.

Vypravěč: Zrovna když si říkají, jak to dobře zaonačili, objeví se ke vši trpkosti otec Jazaemon, a jako by měl také nějaký vroubek se hrne k bráně.

Jazaemon: Jsem zpátky! Otevřete!

Vypravěč: A buší a tluče na vrata.

Gonta: U dása! Otec!

Vypravěč: Ve zmatku neví, kde mu hlava stojí.

Matka: *(šeptá Gontovi do ucha)* Džber dej tady, sem...

Vypravěč: Gonta postaví džber mezi prázdné džbery a už matka a syn tlumenými kroky pospíchají, syn dozadu, matka do předního pokoje, oba tají dech.

Jazaemon: Proč neotvíráte, co?!

Vypravěč: Vytrvale buší na vrata, a už ze zezadu přibíhá Jasuke a otvírá. Jazaemon se vrací se špatnou náladou a rozhlíží se po domě.

Jazaemon: To tady snad všichni spí? A co suši, co jsem nakázal naložit, je hotové?

Vypravěč: Bere do rukou džbery a otvírá je, až to rachotí a duní. *(do jednoho ze džberů přitom nenápadně schová Kokingoovu hlavu)*

Jazaemon: No tedy neudělali jste tolik práce, kolik jsem čekal. Co moje žena a ta nezvedená Osato, co dělají?

Jasuke: Hned je zavolám, jsou vzadu v domě.

Vypravěč: Jasuke se má k odchodu, ale Jazaemon ho zadrží. Rozhlédne se po domě i po okolí, zavře vchod, upraví pro Jasukeho čestné místo k sezení a pokloní se, ruce uctivě natažené před sebe.

Jazaemon: Jsem velmi zavázán vašemu panu otci, vrchnímu ministrovi pánovi z Komacu, knížeti Šigemorimu. Pomyslel jsem si, že vypátrám, kam se poděl jeho syn, pan Koremori. A potkal jsem vás ve vsi Kumanoura.^{1 4 3} Přesvědčil jsem vás, abyste si oholil vlasy na čele jako to dělají měšťané^{1 4 4} a uvedl vás do tohoto domu, ale jsou tu zvědavé oči lidí a pod jejich dohledem bohužel musíte vykonávat podřadnou práci, která vám vůbec nepřísluší. Tu věc jsem probral jen se svou ženou, a jádrem výměny svatebních slibů dnes večer je to, aby vám má dcera sloužila. Přenechal jsem vám své nehodné jméno Jasuke, vždyť spojení jeho znaků napovídá, že brzy přijde záchrana.^{1 4 5} Už jsem myslel, že nikdo nic netuší, ale dnes z Kamakury přijel Kadžiwara Heizó Kagetoki^{1 4 6}, a že prý ukrýváme pana Koremoriho, podrobil nás důkladnému šetření. Snažil jsem se vymanit ze sevření jeho krkavčích spárů výmluvami, ale je plný podezření. Půjde po vaší stopě. Mám plán, opatrnosti nezbývá. Zítřejí se přestěhujete do mého výminku ve vsi Kamiči.

- Vypravěč: Na to pan Koremori odpoví...
- Koremori: Mému otci Šigemorimu jsou zavázány celé desetitícice lidí. Jste v té spoustě snad jediný tak ryzí? Kým jste byl v minulosti?
- Vypravěč: Tak vyzvídá.
- Jazaemon: Byl jsem, když byl rod Heike ještě na svém vrcholu, kapitán na lodi, co měla doručit do Číny na posvátnou horu Liou Chuang peněžitý dar. V úžině Ondo naši loď napadli a zmocnili se tří tisíc rjó ve zlatě.¹⁴⁷ Po výslechu jsem se jako kapitán už už rozžehnával se životem, ale pan Šigemori naštěstí prohlásil, že on sám byl pověřen dopravit japonský peněžitý dar do Číny a že on sám se tedy ke své lítosti dopustil loupeže na samotném Japonsku. Aniž by následovalo jakékoli další vyslýchání, odešel jsem sem do hor a začal obchodovat. Dnes si žiji v pohodlí, ale špatnost rodiče se vrací v jeho dětech, můj nezvedený syn Gontaró je zloděj a podvodník. Lidem se s tím nesvěřuji, ale v hloubi duše jsem si toho dobře vědom. Taková je moje ponížená zpověď.
- Vypravěč: Dovypráví a i Koremori si vzpomene na nejlepší léta svého vynikajícího otce, na kolena mu padají slzy žalosti.
- Jazaemonova dcera Osato ale dnes večer čeká svého vysněného pána, a jak vstoupí s lůžkovinami v náručí, pán domu rychle skryje uslzené oči.
- Jazaemon: Tak tedy, Jasuke. Jak jsem ti právě řekl, nezapomeň, že zítra odcházíš do Kamiichi. Dnes večer se tu s Osato zaříd' po libosti. Matka a já se vzdálíme do odlehlého pokoje a jen z povzdálí budeme „vychutnávat vůni svěžích květů“, ať máte pohodlí.¹⁴⁸
- Vypravěč: Zasměje se a odchází dozadu, i dcera je potěšena.
- Osato: Tatínek, šibal, si bude klidně někde v odděleném pokoji, a my abychom se tu mořili jako při „hnětení koláčků“. ¹⁴⁹ Je to takové zvláštní. Rozesteleme tedy svatební lůžko a necháme plně rozkvést naši lásku.
- Vypravěč: S těmi slovy rozloží podušky. Pan Koremori ale, jako by nad sebou měl ještě oblohu hlavního města, vzpomene v duchu na paní Wakaba no Naiši a na mladého pána. Srdce se mu svírá a mysl zkroušeně bloudí. Osato v domnění, že jde jen o pózu, k němu přistoupí.
- Osato: Copak, copak? Co je to za laškování? Nač ten začátečnický ostych? Polštáře jsou nachystány jak na dva, co na dva, na tři životy. Pěkně dva vedle sebe.¹⁵⁰ Pojdme spát.
- Vypravěč: Sama se uloží ke spánku, ale je vidět, že je to jen milostná léčka. Koremori se přiblíží ke svému polštáři.

- Koremori: Dosud byl cit mezi námi jen zdání, ale pokud by se z nás stali manželé, byl by to svazek na dva životy. Nemohu s tebou uzavřít svazek, mám pro to svůj důvod. Je tu něco, co jsem před tebou skrýval. Ve své rodné provincii jsem zanechal ženu a dítě! Věrná žena prý podruhé nevstoupí do manželství, a pro manžela to platí zrovna tak. Zprosti mě prosím těch pout, co nás mají spojit na dva životy!
- Vypravěč: Je to konec konců potomek pána z Komacu, příměstí je mu vrozena jako duchovní dědictví po otci. Zatím paní Wakaba no Naiši, která není ani božstvo ani Buddha a nemá o ničem tušení, bloudí po neznámé cestě.^{1 5 1} Hledá ubytování pro mladého pána a pomoc pro raněného Kokingoa. Vtom jako řízením osudu objeví dům a zatluče na dveře.
- Naiši: Nocleh, prosím!
- Vypravěč: Tak naléhá a Koremori, kterému je vyrušení právě vhod, zamíří ke vchodu, odkud se slabě ozývá klepání na dveřní rám.
- Koremori: Tady je prosím obchod se suši, ne zájezdní hostinec!
- Vypravěč: Jeho nevstřícnost je jen zdánlivá.
- Naiši: Ach, vyslyšte mě, prosím. Jsem jen putující žena se svojí ratolestí. Zapřísahám vás, jen na jednu noc!
- Vypravěč: Koremori otvírá s tím, že žádost odmítne a vrátí se, ale v měsíčním šeru se mu zjeví Naiši a Rokudai. Jen vydechne a přirazí dveře, má obavy, jak to celé vypadá, a co si počít s Osato. Ale když k ní přistoupí, zjistí, že už ji opředl sen. Před domem stojí paní Naiši, celá zaražená.
- Naiši: Připadá mi, že ten muž vypadal podobně jako můj manžel. Ale oblečený a učesaný byl jako prostý člověk. Přece...
- Vypravěč: A jak tak přemýšlí, odsunou se dveře a objeví se pan Koremori.
- Koremori: Wakaba no Naiši? Rokudaii?
- Vypravěč: Na jeho úpěnlivé volání se ozve odpověď.
- Naiši: Tak přece je to můj muž!
- Rokudai: Tatínku?
- Naiši: Tolik se nám stýskalo...
- Vypravěč: Přitisknou se k sobě, nikdo z nich tří nemá slov a nemohou než plakat. Koremori vstoupí do domu první a žena s chlapcem ho tajně následují.
- Koremori: Zrovna dnes večer jsem se zaobíral myšlenkami na hlavní město a na to, jak se vám asi daří, a najednou jste tu, moje žena i dítě, jak zvláštní setkání! Kdo vám řekl, že jsem v tomhle domě? A také mi nejde na rozum, že jste se vydali na tak strastiplnou cestu bez doprovodu?

- Vypravěč: Na ty otázky paní Wakaba no Naiši odpoví...
- Naiši: Poté, co jsme se v hlavním městě rozloučili, mě zneklidnily zprávy o boji u Sumy v Ičinotani,^{1 5 2} a když jsem se doslechla, že padl celý náš rod, v žalosti jsem se stáhla do vsi Saga a trávila své dny v slzách. Kdosi přišel s tím, že prý jste skončil na hoře Kója, a tak jsem se v doprovodu Kokingoa vydala na cestu s odhodláním vás najít. Přepadli nás, chudáka Kingoa jsme opustili těžce raněného, a zrovna když už jsem na konci sil, potkala jsem vás! Jaká radost! Ale jste přece dvořan třetí hodnosti, prostřední generál Koremori. Co má znamenat ten zevnějšek? Ten kabátec bez rukávů? A to oholené čelo?
- Vypravěč: Obejme ho, blízka mdlobám, a sám Koremori, zahanben svým vzhledem zvedne ruku k čelu, přikryje ho rukávem a zůstává ponořený v myšlenkách. I přes slzy paní Wakaba pohlédne na dřímající dívku.
- Naiši: A spí tu mladá dívka. A jsou tu dva polštáře. To určitě musí být tvoje milostnice! (*Osato Naiši zaslechne a snaží se druhý polštář skrýt*) Žiješ si tu v takovém pohodlí, a přece myslíš na hlavní město? Mohl jsi mi alespoň poslat zprávu, když už jsi mě odvrhnul. Jsi krutý.
- Vypravěč: Její slova jsou plná zášti.
- Koremori: Chtěl jsem napsat, upřímně, ale hrozilo, že se list ztratí. A krom toho, pán tohoto domu Jazaemon, zavázaný mému otci Šigemorimu, mě zachránil a až dosud mě se svou ženou zahrnoval vřelou péčí. Přemýšlel jsem jak jim jejich laskavost oplatit, a tu se mi otevřela cesta lásky jejich dcery. Když to řeknu chladně, nemám, jak bych se omluvil. Laskavost se nakonec změnila ve špatnou službu. Dal jsem falešný manželský slib, a protože ženská žárlivost dokáže odkrýt i závažné věci, i sám Jazaemon mě nabádal mlčet a nevyzradit moji totožnost. Ten polštář je přítěž vzešlá z povinné úcty k rodičům, takový je to manželský slib.
- Vypravěč: Jak vypráví, schoulená dívka, která se nevezmůže na odpověď, jen hlasitě vzlykne a dá se do pláče. (*Osato se skryje pod poduškami, které se otřásají jejím pláčem*)
- Naiši: Co to?
- Vypravěč: Paní Naiši se vyleká, přitáhne k sobě mladého pána a chystá se utéct.
- Osato: Ne, ne, počkejte, prosím.
- Vypravěč: S pláčem ze sebe vyrazí Osato.
- Osato: Račte prosím tudy...
- Vypravěč: A uvede paní Naiši a mladého pána na čestné místo.

- Osato: Jmenuji se Osato a jsem dcera tohoto domu. Ráčíte mě považovat za klamavou a opovrženíhodnou ženštinu, račte odpustit. Ale s jarem se objevila vzácně svěží tráva, váš muž, pohledný jak obrázek, ani kapka rosy na té trávě nedávala tušit, že je to pan Koremori, a tak jsem ve svém slabém dívčím srdci zahořela milostným citem a láskou. Tatínek mi nic neřekl, ani maminka, kdyby mi to tak alespoň ve snu naznačili, jak bych se pak já, i kdybych třeba měla zemřít touhou, jak bych se já, dcera obchodníka se suši, mohla zamilovat do osoby blízké samotným nadoblačným sférám?^{1 5 3} Takhle jsem si ho ale spojila s manželem na celý život a vytvořila si o něm svou představu. A teď se naše spojení na dobu dvou životů nenaplní. Prý složil slib z povinné úcty vůči rodičům. Ach, jak bezcitný cit mě to potkal!
- Vypravěč: Hrouť se a celá se chvěje, slzy se jí řinou proudem. Pan Koremori se cítí nepohodlně, a paní Naiši jako vyjádření omluvy roní slzy. Slzy ani nestačí oschnout a přibíhá místní radní, jak dorazí, už tluče na vrata.
- Radní: Hej, za chvíli se tu objeví pan Kadziwara, poklidte uvnitř!
- Vypravěč: Tak stručně utrousí a má se k odchodu. Všem jako by se zatmělo před usazenými očima. Jsou ohromeni, jako by do nich udeřil blesk.^{1 5 4} Osato se rychle vzpamatuje.
- Osato: Ze všeho nejdřív musíte na výminek rodičů do Kamiichi!
- Vypravěč: Je celá rozrušená.
- Koremori: Pravda, i Jazaemon mě nabádal. Ale přízeň osudu se s rodem Heike nadobro rozžehkala. Odrazím útočníky a zemřu se ctí, otevřu si břicho.
(vezme nůž, který má u sebe Rokudai)
- Vypravěč: Takové je jeho odhodlání. Paní Naiši je zkroušená.
- Naiši: Pomyslete tady na tu nevinnou dětskou duši! Hlavně pryč, pryč odsud!
- Vypravěč: Násilím ho vleče pryč, a i sám Koremori, jako by ho táhlo za vlasy jeho vlastní dítě, neochotně opouští toto místo. Jeho osud je v ohrožení. Nezvedený Gonta vše vyslechl z kuchyně a teď si vykračuje pokojem.
- Gonta: Na Naiši, Rokudaie a toho bídáka Koremoriho – Jasukeho byl vydán zatykač. Zadržme je! Podkaše si vzadu kimono a žene se pryč. Osato ho zastaví.
- Osato: Počkej!
- Vypravěč: Pověsí se na něj.
- Osato: Bratře, pro všechno na světě tě prosím, nech to být...
- Vypravěč: Aniž ji vyslyší, odmrští ji stranou.

Gonta: Je to velká věc a jsou v tom velké peníze, a ty mi nebudeš stát v cestě!

Vypravěč: Odkopne ji až odletí a se slovy „Málem bych zapomněl“ popadne džber na suši, který tu předtím odstavil. (*zamění džber za ten, do kterého Jazaemon při svém příchodu schoval Kokingoovu hlavu*) Pak se lačně vydává po stopě.

Osato: Tatínku! Maminko!

Vypravěč: Volá, až se objeví Jazaemon i matka a ptají se, co se děje.

Osato: Co co co. Z hlavního města sem přišla choť pana Koremoriho s mladým pánem. Zrovna uprostřed hovoru přišlo oznámení, že sem přijdou vyšetřovat. Ti tři prchli do Kamiči, ale můj bezcitný bratr to vyslechl a chce je dopadnout, mrtvé či živé, kvůli odměně. Právě se za nimi pustil.

Vypravěč: Jazaemon se diví.

Jazaemon: To je nanejvýš vážné...

Vypravěč: S vážností se opásá červenou pochvou s krátkým mečem a odchází. Zvenčí je ale slyšet „Ano ano ano“ a je vidět lucerny se znakem šípu.^{1 5 5} Kadziwara Kagetoki se svými četnými, po zuby ozbrojenými vazaly mu zahradí cestu.

Kadziwara: Ale ale, starouši, kampak? Chceš snad utéct? Myslíš, že nám unikneš?

Vypravěč: Popadnou ho až hekne a srdce mu divoce buší, starostí o uprchlíky i z obavy, že tohle je jeho konec. Buší jako by měřilo čas.

Kadziwara: Tak, ty chlape jedna křivá. Když jsem tě dnes vyslyšel ohledně Koremoriho, pořád ses jen vykrucoval, že ho neznáš, a že nevíš. Tak jsem tě tedy nechal, ať se vrátíš, abych si na tebe mohl došlápnout, až to nebudeš čekat. Víme totiž, že se Koremori schovává v tomhle domě, jeden místní člověk ho udal krajskému správci. Do Kamakury byl bez prodlení vyslán spěšný posel a já jsem se rychle vydal na cestu, abych Koremoriho zadržel. Zdání lehkovážnosti jsem zachovával jen proto, aby nám ta vaše banda neprokolouzla. Tak srazíš Koremorimu hlavu a předáš nám ji? Nebo se chceš protivit rozkazu? Odpověz!

Vypravěč: Tak ho zahání do úzkých. Jazaemon nemá naději, odhodlá se tedy.

Jazaemon: Je to tak, prohlásil jsem, že Koremoriho neukrývám. Ale vyšetřování bylo tak přísné, že jsem pochopil, že už ho dál nemám šanci skrývat. Sám jsem mu tedy předem srazil hlavu, račte vstoupit a přesvědčit se.

Vypravěč: Zatímco matka a dcera se strachují, kam to celé povede, Jazaemon vejde dovnitř, zvolna vezme jeden džber na suši a postaví ho před sebe.

Jazaemon: Hlava Koremoriho, dvořana třetí hodnosti. Račte ji přijmout, prosím.

Vypravěč: Ale jak chce odklopit víko, jeho žena ho s klapnutím přibouchne.

Matka: Ale ne, manželé, do tohohle džberu jsem uložila jednu důležitou věc. Nač ho chcete otevřít?

Jazaemon: Sám jsem do toho džberu před nějakou chvílí potají uložil hlavu pana Koremoriho.

Matka: Ne ne ne, v tom džberu je něco, co vám nemohu ukázat!

Vypravěč: A tak se o džber přetahují, tam a sem.

Jazaemon: Ale ty nic nevíš!

Matka: Ne, ty nic nevíš!

Vypravěč: Žena je upnutá na ukryté peníze a nevzdává svůj boj, až Kadziwara Heizó zasáhne.

Kadziwara: Ti dva jsou domluvení! Chopte se jich a svažte je!

Vypravěč: Sotva přikáže, ozve se „Máme je, máme je“ a zrovna v té chvíli sem zvenčí dolehne hlas.

Gonta: Zmocnil jsem se toho mizery Koremoriho, jeho ženy i toho usmrkance! Já sám, známý jako lotr Gonta! Dostal jsem je, částečně živé!

Vypravěč: Na to volání Jazaemon, jeho žena a dcera jen vydechnou a zmocní se jich panické šílenství. Lotr Gonta s vážnou tváří přivádí mladého pána a paní Naiši, pevně svázané ve smyčce jako nějaké opice.^{1 5 6} Drží je ve vzduchu a před zraky všech jimi s zuchnutím smýkne o zem.

Gonta: Můj nehodný otec, kupčik, s sebou Koremoriho, dvořana třetí hodnosti, přivedl z Kumanoury. Po cestě mu oholil vlasy tak, aby vypadal jako nevinný nezkušený dvacetiletý mladík, a propůjčil mu jméno Jasuke. A pak z něj dokonce drze udělal svého zetě. Koremori věděl, že by pro něj byla hanba nechat se chytit živý, a prokázal větší houževnatost než jsem čekal. S pomocí místních vesničanů jsem ho přemohl a přinesl jeho hlavu, račte se podívat.

Vypravěč: S těmi slovy hlavu předá.

Kadziwara: Vskutku. Věděl jsem, že je tu jistý Jasuke s oholenými vlasy na čele, ale schválně jsem předtím tomu mizerovi Jazaemonovi nic neřekl, abych ho zmátl. Mluví se o tobě jako o lotrovi Gonovi, jako o zloduchovi, a ty jsi zatím tak oddaný! Skvěle, skvěle. Naiši a Rokudaie jsi chytil živé. Je pohledná. Úplně jako laň na pláni snů.^{1 5 7} Zmocnil jsi se laňky a kolouška, to je chvályhodný čin. Za odměnu ti daruji život tvého otce Jazaemona.

Gonta: Ale ne, ne. Neudělal jsem to proto, aby byl otec ušetřen.

Kadžiwara: Jakže? Chceš raději odměnu, i když to otec zaplatí životem?

Gonta: To se týká jen a jen jeho. Dělejte jak myslíte. Já rozhodně chci peníze.

Vypravěč: Na tu žádost Kadžiwara odpoví...

Kadžiwara: Ty se ale vyznáš! Máš mít svoji odměnu!

Vypravěč: Kadžiwara si svlékne kabátec a předá ho s mírným úsměškem Gontovi.

Kadžiwara: Tohle je kabátec samotného knížete Joritomoa. Kdykoli ho přineseš do Kamkury, bude ti vyplacena odměna. Taková bude tvoje zástava.^{1 5 8}

Vypravěč: Gonta ho vyslechne a převezme kabátec.

Gonta: Dokázal jsem to, dokázal! Dnes, kdy jsou podvody na denním pořádku, se člověk musí mít dvojnásob na pozoru. Dobře jste to zařídil.

Vypravěč: Výměnou za kabátec předá svázané zajatce a Kadžiwara uloží hlavu zpět do nádoby.

Kadžiwara: Nuže, Gonto, Jazaemona a jeho komplice zatím svěřuji do tvé péče.

Gonta: Račte být bez starosti, nedovolím jim ani se pohnout.

Kadžiwara: Jsi chlapík jak má být.

Vypravěč: S takovými slovy chvály Kadžiwara postrčí svázané zajatce a odchází.

Gonta: Hej, hej, budu pak žádat svou odměnu, nezapomeňte!

Vypravěč: Provází je pohledem, jeho nepozornosti využije Jazaemon, v záchvatu nenávisti ho pevně uchopí a zákeřně do něj vrazí čepel meče, až se Gonta zvrátí dozadu. Je vidět, jak otec se synem oddychují. V jejich nenávisti je i lítost. Matka k nim instinktivně přispěchá.

Matka: To je trest Nebes! Pomysli na svoje špatné činy!

Vypravěč: A ještě než dořekne, zhrouť se na zem v slzách. Jazaemon zatíná zuby.

Jazaemon: Neplač, ženo! Nač ten nářek? Říkáš, že je ti přes všechny nesnáze milý. Ale nechat takového ničmu naživu by byla velká nesnáz pro celé lidské pokolení! Nařídil jsem, ať nepřekročí náš práh. A stejně se sem vplížil. Zabil Koremoriho, tak vzácného, převzácného pána, a paní Naiši a mladého pána vydal do Kamakury! Jsem rozezlen, tak rozezlen! Slzy mi padají a hrud' se svírá. Ve třech tisících světech, co jich Buddha zná, to musím být zrovna já, kdo zabije vlastní dítě.^{1 5 9} Snad jsem ti byl jako rodič přidělen osudem, abych byl potrestán za činy v minulém životě. Jsme-li svázáni takovou karmou, pak se ti tedy dílo zdařilo!

Vypravěč: Pevně uchopí rukojeť taseného meče, jako by ho chtěl zlomit, a zanoří čepel do rány, srdce plné slz. Gonta se vzdorovitě vzpírá tlaku meče.

Gonta: Ale otče, co to... Vlastní silou Koremoriho nezachráníte. To se nemůže podařit.

Jazaemon: Co povídáš? Dnes jsem na zpáteční cestě šťastně narazil na těžce poraněného zesnulého, řekl jsem si, že se to může hodit, oddělil hlavu, vrátil se a schoval ji tady dovnitř. Podívej!

Vypravěč: A jak otevře džber, vykutálí se z něj tři kanme.

Jazaemon: Cože?! Peníze? Co to má znamenat?

Vypravěč: Je úplně ohromený. Raněný mu pohlédne do obličeje.

Gonta: Ach, milý otče, mám tak špatné nitro! Ani jste se neměl s kým poradit. Předat hlavu s vlasy sčesanými do čela, to by byla krátkozraká a nebezpečná chyba. Přišel by snad samuraj jako je Kadziwara udeřit, aniž by věděl, že Koremori si teď říká Jasuke a obléká se a češe jako obyčejný mladík? Záměrně vám o tom nic neřekl, abyste se prozradil. Chtěl jsem panu Koremorimu a jeho ženě dát na cestu peníze, které jsem ukradl, a soudě podle tíhy jsem se zmýlil a vzal špatný džber. Když jsem ho otevřel, byla v něm místo peněz hlava. Zaskočilo mě to, ale vzal jsem to jako šťastnou náhodu a oholil hlavu, aby účes odpovídal vašemu záměru.¹⁶⁰

Jazaemon: A stejně jsi špatný! Proč jsi svázal urozenou paní a mladého pána a vydal je do Kamakury?

Gonta: *(v bolestech, pomalu)* Ti dva se za ně jen vydávali, byla to moje žena a můj chlapec.

Jazaemon: Ale, ale, kam se tedy poděli Koremori, jeho žena a mladý pán?

Gonta: Tak je tedy zavoláme...

Vypravěč: Vyndá z rukávu píšťalku a zapíská. A už jsou tu pan Koremori a paní Naiši, která je převlečená do šatů číšnice z čajovny a přivádí s sebou mladého pána.

Koremori: Jazaemone, tobě a tvé ženě, i Gontaróvi, patří dík... Gonta je raněný?!

Vypravěč: Je překvapen.

Osato: *(ke Koremorimu a jeho rodině)* Co vy? Ráčíte být v pořádku?

Vypravěč: Tak se ptá v obavách, ale pak její zájem vzbudí matka, která si s lítostí přisedne k raněnému.

Matka: Jestli máš tak upřímné nitro, proč ses navenek choval tak, že tebou lidé opovrhovali a očerňovali tě? Nebýt to tak, můj muž by tě nebyl musel zranit. Jak je to kruté!

Vypravěč: Zalyká se a nařiká nad svým hořem. Gontaró promluví.

Gonta: *(v bolestech)* Netřeba hořekovat, netřeba. Nebýt to tak, Kadziwara by návnadu nespokl a vrátil by se. Měl pochybnosti, proto mi nabídnul otcův život jako odměnu. Kdybych přijal, hned by mě přísně vyslechnul.

Když ve mně uviděl lotra, upokojil se, spolknul návnadu a stáhnul se. Tak se naplnilo úsloví, že ze zla, které trvá tři léta, může vzejít požehnání.^{1 6 1} Bylo mi dáno do vínku, že jsem propadnul hazardu. (*obrábí se k Naiši a Rokudaiovi*) A dnes, jak jsem vás ošidil o dvacet rjó, tak v uzlíku, co jsem sebral, byl umělecký portrét šlechtiice vysokého postavení, který jako by z oka vypadl našemu Jasukemu. Nemohl jsem tomu přijít na kloub, nastrojil jsem to tedy tak, že jsem přišel matku požádat o peníze a přitom se jí nenápadně vyptával, až jsem pochopil, do jakých nesnází se pan Koremori dostal. Došlo mi, že jestli tentokrát nezměním své nitro, už nikdy neobměkčím rodiče, a svou špatnost jsem změnil v pouhou přetvářku. Měl jsem k dispozici hlavu pana Koremoriho, ale chyběl někdo, kdo by zastoupil paní Naiši a mladého pána. Byl jsem s rozumem v koncích, když přišla moje žena Kosen s naším chlapcem, a že prý mě zavrhlí vlastní rodiče a že mám vazalskou povinnost vůči bývalému pánovi. A co prý ještě váhám. Prý „Použij mě a Zentu“. A jak natáhla ruce ke spoutání, přidal se i chlapec. Prý „Přivaž mě k mamince“. Snažil jsem se, ale třásly se mi ruce a uzly pořád povolovaly. Jakým řízením osudu se asi stalo, že zrovna já mám tak upřímné, nezkažené dítě? Při tom pomýšlení jsem se rozplakal, svázal je a plakal a plakal. Jak měli ruce za zády, to by nenechalo lhodestjným ani srdce démona nebo hada! Krvavé slzy by ronilo nad tou sladkobolnou nešťastnou shodou okolností. I má žena lehce vykřikla, v té chvíli jsem bolestí div nechrlil krev.

Vypravěč:

Jak vypráví, Jazaemon se vzpamatuje.

Jazaemon:

To nevydržím poslouchat, Gontaró! Když jsi svazoval moje vnouče, chtělo se ti chrlit krev, kéž bys tu lítost cítil i dřív! V celém širém světě má člověk jen jednu snachu a jedno vnouče. Když si někde hrálo hodně dětí, pátral jsem po podobě rodičů v jejich obličejích a ptal se sám sebe, zda mezi nimi není dítě s trpkými rysy. „Děti, děti, není mezi vámi syn jistého Gonty?“ Když se děti ptaly, kterého že Gonty, jaké má příjmení, nemohl jsem se přimět vyslovit, že jde o lotra Gontu. Myslel jsem, že by pak děti vnuka zavrhlý protože je syn zloducha, a že by to ještě přiživilo mou nenávisť. Kéž by ses takhle napravil před půl rokem, kéž by!

Matka:

Muži, uchovejme si v paměti alespoň obličej snachy a vnuka...

Jazaemon:

Á, ach, ach, ani nám nic jiného nezbyvá.

Vypravěč:

Celý se zalyká a vzdychá, srdce se topí v soucitu. Naiši celou dobu roní slzy a pan Koremori je stísněný myšlenkami, které mu svírají nitro.

- Koremori: Pro tebe, Jazaemone, je to asi nanejvýš bolestné, ale bylo předurčeno, že se naše cesty mají rozdělit, sotva se sešly, i bez setkání jsme ve smrti všichni spojeni osudem. Ta hlava, kterou jsi oddělil od těla a donesl k sobě domů, patřila štolbovi Kokingoovi, doprovázel Naiši a byl to můj vynikající vazal. Za jeho života se jeho věrnost projevovala jen slabě, o to silněji se ale projevila v jeho smrti, kterou nám prokázal věrnou službu. Jak zvláštní řízení osudu!
- Jazaemon: Stejně je to ale celé dílo těch mizerných pronásledovatelů z Kamakury.
- Koremori: Jak říkáš! Vše chtivě ovládnul velký generál zprava Joritomo a nezná slitování. Jaká škoda, že se nemohu pomstít úderem svého meče!
- Vypravěč: Jeho hněv se mísí se slzami.
- Jazaemon: Svátá pravda...
- Vypravěč: Jazaemon vezme kabátec, který tu zanechal Kadziwara.
- Jazaemon: Tenle kus oděvu prý měl na sobě sám Joritomo, nechali ho tu jako zástavu místo odměny. I kdybychom to rozsekali na tisíc kousků, nevystačí to na počet padlých z vašeho rodu. Ale jako symbolickou oběť jejich duším, roztrhněme ho alespoň jednou. Račte, prosím.
- Vypravěč: A předá kabátec.
- Koremori: Jakže? To nosil Koremori? Budu tedy následovat příkladu Jü Janga z dynastie Ťin, rozetnu ten oděv a pomstím tak celý svůj rod!^{1 6 2}
- Vypravěč: Položí ruku na rukojeť meče, uchopí kabátec a zvedne ho. Na rubu se objeví vzor, vlastně jsou to závěrečné verše básně.
- Koremori: *Není ti teskno po tom, co se skrývá? Je mi teskno po tom, co se skrývá.*
To spojení dvou řádků, takhle napsané, mi nejde do hlavy. Ty verše složila básnířka Komači.^{1 6 3}
*Říše nad oblaky, kde jsi dlela,
se od pradávna nemění,
směla jsi nahlédnout za perlovou zástěnu,
není ti teskno po tom, co se za ní skrývá?*^{1 6 4}
Verš, kterým Komači odpověděla na tuhle báseň, je známý. Že je tu napsán tak přímo je zvláštní. Kadziwara je válečník se zálibou v poezii. Tím, co se skrývá, musí být něco uvnitř kabátce, ukryté v jeho švech.
- Vypravěč: Rozpáře lem kabátce a hle, uvnitř je uloženo mnišské svrchní a spodní roucho^{1 6 5} a růženec. „Co to?!“ a „Jak to?!“, diví se všichni, až se ozve pan Koremori.

- Koremori: Už to tak bude... Za nepokojů Hógen a Heidži¹⁶⁶, už je to dávno, se můj otec, pán z Komacu Šigemori, domluvil s Ike no Zenni¹⁶⁷, že ušetří život k smrti odsouzeného Joritomoa a pošlou ho do vyhnanství do Itó. Kvůli tomu závazku teď zase Joritomo ušetří mě a dovoluje mi nastoupit mnišskou dráhu. V zrcadlové odpovědi ve verších se odráží splacení laskavosti.¹⁶⁸ Je to nepřítel, ale přeci jen je Joritomo úctyhodný generál. *Nahlédl jsem za perlovou zástěnu a je mi tak teskno...*
- Vypravěč: Vezme roucho. *(uctivě ho zvedne k čelu)*
- Koremori: Za vše vděčím otci Šigemorimu...
- Vypravěč: Všichni jen vydechnou a roní slzy štěstí. Raněný Gonta se vratce doplazí blíž ke Koremorimu.
- Gonta: Ve své nevědomosti jsem myslel, že jsem Kadziwaru obelstil, ale on všechno pochopil. Když se nad tím zamyslím, tak moje lsti mě nakonec obelstily o můj vlastní život, aniž bych cokoli tušil. Jaká hanba!
- Vypravěč: *(scéna je od této chvíle až do konce dějství doprovázena tklivou melodií šamisenu)*. Je blízko pohnutí, jak se jeho život blíží k samému konci, i pan Koremori cítí, že dosud obelstíval Buddhu a nedokázal se vymanit z koloběhu příčin a následků, cítí, že nadešel čas kruh prolomit a jediným máchnutím utne své do uzlu svázané vlasy. Naiši, mladý pán i Osato se k němu vrhnou.
- Osato: Půjdu také, stanu se mniškou, dovolte, abych vám v klauzuře sloužila!
- Vypravěč: Naléhá, ale Koremori neposlouchá a všechny od sebe odstrčí, jako by už byl duchem jinde.¹⁶⁹
- Koremori: Naiši, jdi do Takao a svěř Rokudaie do péče mnichovi Mongakuovi.¹⁷⁰ Ty, Osato, musíš zastoupit svého bratra a být oporou rodičům.
- Vypravěč: S těmi slovy vstane a promluví Jazaemon.
- Jazaemon: Je úlohou starce, aby byl průvodcem potřebné ženě.¹⁷¹
- Vypravěč: Společně se chystají na cestu. Matka zatím láskyplně pečuje o raněného.
- Matka: Ach, jaký jsi chladný otec! Gontaró je blízko smrti, buď s ním v jeho poslední hodině, prosím!
- Vypravěč: Zadrží ho a Jazaemon se zalkne.
- Jazaemon: Právě jsem vztáhnul ruku na svou vlastní krev. Jak bych s ním mohl být v jeho poslední hodině? Kdybych ho viděl zemřít, jak bych vůbec mohl dál, třeba o jediný krok? Dokud dýchá, je možné, že bude přese všechno zachráněn, i když ta myšlenka je jako upínat se ke stéblu trávy.¹⁷² Tím, že mě zadržuješ, žádáš příliš!

Vypravěč:

Vstane a rozpláče se, matka obzvlášť a stejně tak dcera chápou, jak je to otci nemilé, chápe to i Koremori, který se opásá mnišskou šerpou a do ruky vezme mnišské roucho. Namísto rozloučení zarecituje verš ze sútry, *anokudara sanmjaku sanbodai*.¹⁷³ Tak se na cestě „vyššího vědění a osvícení“ jejich cesty rozdělí do míst Takao a Takano.¹⁷⁴ Manželé se rozdělí, rodič za sebou zanechává své dítě. Raněný se za nimi dívá, v myšlenkách se obličej setká s obličejem, než vyrazí po cestě Jamato. Zůstává za nimi dům, kterým je Jošino proslulé, obchod se suši zvaný Jasuke. To jméno svým věhlasem rozkvétá do krásy, stejně jako proslulé místní květy, stejně tak jako láska sama. *(verš přesahuje do dalšího dějství)*

Čtvrté dějství

Cesta „prvního tónu“^{1 7 5}

Vypravěč:

(scénu doprovázejí alespoň tři vypravěči a pět hráčů na šamisen; vypravěči se střídají v replikách Šizuky a Tadanobua nebo deklamují sborové pasáže) Tak jako láska sama, i oddanost má svou váhu. Co je víc? Nejsou váhy, na kterých by ty dvě bylo možné poměřit! Vazalovi, tak oddanému, byla svěřena ta, která je Jošicunemu tak drahá, a která s tichou pokorou nechává za zády hlavní město.^{1 7 6} Putuje svou cestou, oděna do prostých šatů, a přece čerstvého vzhledu. Dle čerstvých zpráv Jošicune doplul rozbouřenými vlnami neklidných vod do Naniwy, teď prý dorazil do Jošina. Tak se Šizuka nechává vést řečmi lidí po cestě Jamato.^{1 7 7} *(až nyní je odhalena celá scéna znázorňující jarní Jošino)*

Odhodlaně, odhodlaně jde po tak málo, málo známé cestě, až se stezka jdoucí plání ztrácí v bujícím podrostu. Rozhrnuje mladou trávu, co roste napravo i nalevo, a ze které náhle vzlétne vyplašený bažant, co sháněl potravu. Vydává křik, „hororoken, hororoken“, a prudce máchá křídly.^{1 7 8} Snad že zaníceně miluje svá mláďata. My, co po stezkách lásky jen bezradně bloudíme, můžeme jen závidět! Páry divokých husí společně přilétají vždy když nastane podzim, druh oděn do okázalého oděvu z perí, jako by se pyšnil, že má družku.^{1 7 9} Oč jsou na tom lépe než lidé! Bujná tráva značí cestu ke svatyni božstva Uganomitama.^{1 8 0} S úctyhodnou důstojností tu a tam probleskne mlhou, která halí pláň Mika.^{1 8 1} Šizuka má u sebe zástavu lásky, bubínek, rozmile laská jeho kůži a šeptá mu sladce něžná slůvka.^{1 8 2} Skýtá to oporu jejímu srdci, tak jako je jí oporou hůl. V úzkostech se ubírá dál úzkou planinou, rozhlédne se, kol dokola rozkvétají slivoňové květy a ozývá se popěvek mužů ze vsi Utahime^{1 8 3}, co zpívají „O větévce slivoně“.

*Poštívá mě žena moje, poštívá mě jen,
polštáře si rozestýlá, ač je bílý den.*

*Co slavík mě poštívala, je to divná věc,
že si vrána krákorala, že mě svedla přec!^{1 8 4}*

Propukne smích, i prostí lidé vychovaní v domcích se střechami ze slámy na jaře hrají hru temari s pálkami a splétaným míčkem (*celou pasáž provází Šizuka tancem, v tomto okamžiku naznačí vějířem odpálení míčku pálkou*), je slyšet pink, ponk, zvuk se nese vzduchem a v závanu jara se rozpouští led loňského roku. Závan věčného mládí! Ať vzkvétá deset tisíc let tato země i její pán! Budiž tak, kéž je to tak, přejme sobě tak!^{1 8 5}

Šizuka: (*v myšlenkách*) To je jistě pravý lid země Jamato, což se jich zeptat na dům, kde se skrývá můj urozený pán? Mám bubínek Hacune, s jeho „prvním“ tónem svému pánovi popřeji, ať vzkvétá. Kéž by se tak chtěla přítomnost obrátit v minulost...

Vypravěč: Jako slavík v údolí, tak zazní i bubínek Hacune, bubínek vydá svůj první tón, tak lahodný zvuk, že přivábí travou i Tadanobua, který zůstal pozadu.^{1 8 6} (*scénu přeběhne bílá liška, která se promění v Tadanobua*) Je v cestovním, na zádech pevně přivázaný uzlík. Spěchá,spěchá cestou jdoucí plání, kterou lemují pole, horlivě a s radostnou lehkostí. Aby nebyl nápadný, drží se stranou cesty.

Tadanobu: Vzal jsem na lehkou váhu, jakou sílu dokáže dát nohám ženské nitro. Asi jste již byla neklidná. Tady nás naštěstí nikdo nevidí.

Vypravěč: Položí brnění, které mu společně se jménem propůjčil jeho pán, a uctivě se mu pokloní, jako by to byl jeho pán sám. Šizuka na brnění položí bubínek co pánův vznešený obličej. Jako kameni na mořském břehu, tak ani lidem není známo, jak Jošicuneho na cestě do západních provincií potkala bouře, a jak jeho loď, zmítaná vlnami a větrem, byla zahrnuta do zátoky Sumijoši. Proto se teď tedy zdržuje v Jošinu.^{1 8 7} „Vydejme se za ním!“ S tou myšlenkou se oba zároveň chopí předmětů, co jim byly zanechány jako zástava.

Husička divoká, nebo vlaštovička, která je rozmilejší?

Snad vlaštovka, co dítku svoje zahrnuje péčí...

Divoké husy, co křikem jarní květy plaší,

přece však poselství nesou, ty ochránkyně listů, co nové pouto značí.

Je to snad tak, anebo není? Je tomu tak, a ne že není!

Tak zní zpěv, tak zajímavě zní!^{1 8 8}

Tadanobu: Že jsem obdržel toto brnění, i za to vděčím věrným službám, které pánovi prokázal můj bratr Cuginobu. (*následující verše jsou pozdějším dodatkem k textu hry, Šizuka s Tadanobuem je provázejí tancem*)^{1 8 9}

- Vypravěč: Tak jako opravdová, zas vyvstává v myšlenkách ta scéna. *(Tadanobu tuto v prudkém tempu recitovanou pasáž doprovází tancem s vějířem)* Dannoura, na mořské hladině bojové lodě a červené zástavy rodu Heike. Na pevnině bílé zástavy a oddíly rodu Gendži. *(v tomto okamžiku přímo na scéně dojde ke změně Tadanobuova kostýmu; dosud měl Tadanobu na sobě kimono tmavé barvy, po odhalení svrchního oděvu se objeví červenobílé kimono se znakem kola, rodovým emblémem Minamotů; následující verše čerpají z nó hry „Kagekijo“ včetně hrdelní deklamace)* Hledme! Vznešenost sama! V šeré záři večerního slunce se chopí své halapartny. „Jsem samuraj z rodu Heike, jistý Akušičibjóe Kagekijo!“. Tak zvolá své jméno a rozmachuje se, divoce se rozmachuje, až samurajové připomínají bouřný vír zkosených květů, tak slabí jsou protivníci, jako listy v bouři. „Vy budižkničemové! Teď se do toho vloží Mionoja Širó!“. Tak se žene přívalem vod, až příkladně udeří. Meč se v úderu odrazí od halapartny, ta se mlčky rozechvěje v odvěkém tanci. Žádný nevíteží ani nepodléhá, zvuk vln, jak o sebe narážejí, se sráží s údery dlouhého meče, jehož rukojeť se náhle rozlomí. A je tu ústup, tak jako ustupuje slaný odliv, tak jako se vracejí divoké husy. Jakoby chtěl zbůhdarma zahodit květ konečného vítězství, vezme (Kagekijo) halapartnu do podpaží a chvatem se zmocní chrániče ze sokovy helmy. Ten se stáhne, vratce, krok sun krok, onen zase vykročí vpřed, dus dus dus. (Kagekijo) násilně tahá za sokovu helmu, řemen praskne, a už oba s žuchnutím sedí na pozadí. „Jaká to síla paží!“, řekne napadený. A na to útočník: „Asi taková síla, jaká je v kostech tvého krku!“ „Ha ha ha ha ha!“ „Ho ho ho ho ho!“ Tak po smíchu propukají i bojová vřava a zmatek.
- Tadanobu: V bitvě u Jašimy můj starší bratr Cuginobu strhul svého koně před pánova oře, aby pána zaštitil před šípem.
- Šizuka: Slyšela jsem. Na straně Tairů byl věhlasný lukostřelec, Kami Noricune, pán z Noto. Sotva prý stačíš vyslovit jeho jméno, už napne tětivu a strelí. *(Šizuka a Tadanobu bitvu během tance mimicky předvádějí)*
- Tadanobu: Prokletý šíp proklál kyrys mého bratra Cuginobua, ten se neudržel a bídne padl. *(Šizuka naznačí let šípu hozením vějíře Tadanobuvovi)*
- Oba: Žalostný Cuginobuův konec, smrt z věrnosti a oddanosti, je odkazem, který nám zůstává i s jeho jménem.
- Vypravěč: Se vzpomínkami přicházejí slzy a rukávy neosychají, tak jako nevysychá studniční pramen v Cucui.¹⁹⁰

- Šizuka: Jednou se snad můj pán dočká poklidného života, který bude dlouhý jako výhonky vrbových větví na jaře, a budeme spojeni v manželství jako stromy, jejichž větve se propletly.^{1 9 1}
- Vypravěč: Žehrají na svět a vzájemně si nedovolují podlehnout trudnomyslnosti, spěchají, a přece nepostupují. Přes pláň Aši a ves Kó v podhůří, přes vsi Cučida a Mucuda se táhne nekonečná pěšina.^{1 9 2} Jarní vítr rozhání mraky, zrakům se otvírá pohled na krásné Jošino, na ves na úpatí hory.

Síň božstva Zaó^{1 9 3}

- Vypravěč: Ves na úpatí hory, kam doputovali, by krásou svých květů obměkčila i samotnou sochu hněvivého Buddha, vysokou celých šestnáct šaku.^{1 9 4} Taková je hora Jošino. Obrysy domů se ztrácejí v mlze, skvělostí obzvláště vyniká síň Zaó. Sakury zatím nekvetou, jen osaměle tyčí své holé větve k předjarní obloze. Mniši z celé hory brzy zahájí hromadné zasedání a poddaní vesničané spadající pod pravomoc chrámu úslužně zametají, až se jim praší pod vousy.^{1 9 5} Spíš než z božské moci nové Buddhovy sochy mají strach z trestu mnichů. Místo je známé svou tichostí, i spěchá sem tichostí známá paní Šizuka, kterou opatruje Tadanobu, roztouženě přichází až sem ve stopách Jošicuneho, a ačkoli je teprve třetí měsíc a je brzy, přece se kolem skýtá pohled na takovou krajinu, jaká je vlastní jen hoře Jošino. Vesničané mezi sebou klevetí.
1. vesničan: To je ale pěkná slečinka z hlavního města! Na pozorování květů je ale ještě brzo...
2. vesničan: Jaké pozorování květů?! Jsou dva, chlap a ženská. Nejspíš bude obtěžkaná. (*k příchozím*) Přicházíte společně? Přihodilo se vám něco?
- Tadanobu: Ale ne, nic takového. Přišli jsme jen něco vyřídit s opatem Kawacurou. Kudy se k němu dostaneme?
- Vypravěč: Vesničan ho ani nenechá domluvit, tak rychlý je jeho úsudek.
2. vesničan: Á, chápu, chápu. Jste tu kvůli službě, kvůli místu společnice. Tak to máte štěstí, opat Kawacura je hlavou všech mnichů z celé hory a celé Jošino vstává nebo lehá na jeho povel. Má ženu a po libosti jí ryby a drůbež! Je to nehodný mnich, ale ženatý a vlivný.^{1 9 6} Tak zlomte vaz, ať vám štěstí přeje. Takovou krásou se jistě rád pokochá, máte vkus.

Tadanobu: Řekněte, jsou u opata Kawacury nějací vzácní hosté?

2. vesničan: To já nevím. Slyšel jsem, že je tam denně rušno a ozývá se tam hra na koto a šamisen. Dejte se po téhle cestě, ke svatyni bohyně co pomáhá při porodu a chrání děti, tam musí zavítat každá žena!^{1 9 7} Před svatyní, ve směru cesty nalevo už uvidíte, je to tam jak je velká brána.

Vypravěč: Na vesničanovo vysvětlení odpoví Šizuka.

Šizuka: Ach tak, ach tak. Jsme vám zavázáni.

Vypravěč: A myslí se už už vydává na cestu, a už po ní spěchají dál. Ranní zvon svolává mnichy, přichází Jamašina no Hokkjóbó, tak bezpříkladně násilnický mnich, že mu ke jménu přidávají znak „ara“, „prudký“, a přezdívací mu „prudký Hokkjó“. Za ním s dusotem následuje Onisadobó, zloduch už jen podle přízviska psaného znakem pro ďábla, a Kaerisaka no Jakuibó.^{1 9 8} I když jsou to praví mniši, jsou opásaní meči a oblečeni do širokých nohavic. Chtějí být na dnešním zasedání první ze všech a vystavit na odiv svou pochybnou moudrost. Doteď obhroublí vesničané hned obrátí a začnou poklonkovat, Onisadobó se ostře rozhlíží.

Onisadobó: Ještě nemáte uklizeno?! Rozkaz jste dostali už před hodnou chvílí! Všiváci líní, jen se poflakujete! Počkejte, až bude doba placení daní!

Vypravěč: Tak je kárá, vesničané se vzmohou jen na „Ano, ano, ano“ a v mžiku začnou zametat, jen to sviští. Zvednou se mračna, až mají mniši šerpy i roucha plná prachu.

Onisadobó: Co to zatraceně provádíte?!

Vypravěč: Když jde o kárání, nezná ostych.

Vesničané: Uklízíme...

Vypravěč: Ve zmatku jeden přes druhého a celí zaprášení utíkají zpátky domů. A již vstupuje představený klášterů na hoře Jošino, nepotrpí si na okázalost, má na sobě světle zelené mnišské roucho a tmavé, šňůrkami zdrhnuté nohavice.

Kawacura: Všichni jste tu brzy...

Vypravěč: Postupně se navzájem pozdraví a posadí se do řady na kulatá sedátka.

Kawacura: Již dříve jsem vás obeslal, abychom se sešli a pohovořili si. Váš rychlý příchod a vaše účast na dnešním setkání mě těší. Ale přistupme bez okolků k jádru dnešní porady.

Vypravěč: S těmi slovy vyndá ze záhradří list.

Kawacura: Vazal kamakurského pána, švagr Ibarazaemon, mi poslal tento dopis. Když vám ho přečtu, nejlépe to objasní stav věci, račte tedy poslouchat.

- Vypravěč: Rozloží list.
- Kawacura: *(čte)* „Obracím se na vás se spěšnou zprávou. Jde o kapitána Jošicuneho. Jakožto mladší bratr mého pána obdržel císařský rozkaz pronásledovat svého vlastního bratra Joritomoa a krom toho dokonce skolil Tosabó Šósona, stáhnul se z hlavního města a pohybuje se po cestě Jamato. Jak se to doslechl kamakurský pán, rozzuřil se k nepřičetnosti a nechává do všech provincií rozesílat zprávu, že Jošicune má být dopaden. Jestliže ho dopadnete, je přislíbena odměna, jestliže ho ukryjete, bude to znamenat zánik celé posvátné hory Jošino. Prvního měsíce, třináctého dne, opatu Kawacurovi. Ibarazaemonova pečeť.“ Nuže, slyšeli jste všichni, jaký je předmět naší porady? V zásadě je kapitán bez viny, a pokud se pohybuje po cestě Jamato, je skoro jisté, že přijde požádat o pomoc mnichy z hory Jošino. V takovém případě chcete jeho žádost vyslyšet a ukrýt ho, nebo na něj chcete na místě udeřit? Taková věc se nevyřeší bez shody jedné mysli s druhou. Každý z vás může bez váhání přednést svůj úsudek.
- Vypravěč: „Prudký“ Hokkjó ho sotva nechá domluvit.
- Arahokkjó: To je samozřejmě všechno pravda, ale není ani třeba ptát se nás na úsudek. Pokud nám jakožto představený celé posvátné hory pan opat ráčí vyjevit své úmysly, nikdo z našeho řádu se vaší vůli ani slovem nezprotiví. Seznámíte nás tedy nejprve se svým stanoviskem?
- Kawacura: Mám jistý úmysl, ale kdybych vás s ním rovnou seznámil, třeba byste se mnou vduchu nebyli zajedno, a přitom váhali vyslovit nesouhlas. Vezmeme-li to z mého konce, může to vyvolat zmatek. Své stanovisko sdělím až posléze, nejdřív ať každý přímo vysloví, co si myslí.
- Vypravěč: Ale i když je osloví, váhají a chvíli se nikdo nevzmůže na odpověď, až si odhodlaně vezme slovo Kaerisaka no Jakuibó.
- Jakuibó: Nejprve tedy já, nehodný mnich. Schováme Jošicuneho tak na dva, tři roky, nebo i na deset, dvacet let, a po tu dobu ho budeme podporovat a živit. Když budeme počítat jen s ním samotným, je to maličkost. Ale co takový bezedný chřtán jako Benkei? Kdo ví, co toho spořádá! A když řekneme, že je neukryjeme, tak kdo ví, jestli ten poděs Benkei nevezme sekyru, co má mezi těmi svými sedmi zbraněmi, a neproseká si cestu do skladiště! Než se nechat takhle okrást, bude lepší určit podíl jednotlivých klášterů na celé hoře a krmit ho čajem a vývarem. Jinak se nedopočítáme.¹⁹⁹
- Vypravěč: Opat je tou zvláštní řečí pobaven.

- Kawacura: Nu ano, i to je zásadní. A co další dva pánové?
- Vypravěč: Sotva stačí domluvit...
- Arahokkjó/
Onisadobó: Nuže tedy, na téhle věci není nic tak zásadního. Úlohou buddhistických mnichů je přinášet lidem spásu. Jošicune nic nespáchal, a jestliže ho ukryjeme a z Kamakury tudíž dorazí úderné síly, pak místo mnišských rouch smířlivosti oblékneme brnění s vyobrazením přemožení ďábla a odpovíme útočníkům protiútokem.²⁰⁰ Zaženeme je rovnou až do Kamakury, vyvrátíme jedno po druhém ta neslýchaná obvinění proti pánovi Jošicunemu a zkosíme řady jeho pomlouvačů. A když to tak nepůjde, udeříme na Joritomoa a předáme zemi do kapitánových rukou. To je naše stanovisko. Nepřikročíme k úmyslům ctěného pana opata?
- Kawacura: Ne ne, ještě vám o nich nemohu povědět. Šlechtnosti zde pana Hokkjóa se v současnosti těší hostující mnich, zenový mistr Kakuhan z Jokawy.²⁰¹ Měl by se sem každou chvíli dostavit. Dokud se k nám nepřipojí a nezeptám se i jeho na jeho úmysly, nemohu nic říci. Proč se ale asi opozdil? Čekáme už dlouho...
- Vypravěč: A sotva to dořekne, horskou pěšinou se pozvolna blíží mnich zvučného jména, Kakuhan z Jokawy. Rukávce má zdrhnuté šňůrkami a vykasané, opásaný je mečem dlouhým tři stopy a pět palců.²⁰² Posadí se na nejposlednější místo, ale je tak urostlý a mnišsky důstojný, že přece jen vyniká jeho velikost.
- Kawacura: Už jsme vás očekávali, mistře Kakuhan. Račte jen blíž, jen blíž.
- Vypravěč: A jak ho pobízí, aby šel blíž, mírně se napřímí.
- Kawacura: Nuže, Kakuhan, podívejte, tam v mlžném oparu se ztrácí dvě hory, nesou společné jméno Imose, jsou proslulé a často opěvované v básních. Dělí je řeka, západní hora je hora Imo a východní hora je hora Se. Tak jsou rozděleny vedví. „Imo“ znamená „mladší sestra“ nebo i „mladší bratr“. A hora Se tedy, jak jinak, symbolizuje staršího bratra, Joritomoa. Bratry Jošicuneho a Joritomoa nyní rozděluje řeka Jošino. Jejich vztah se neliší od uspořádání těch dvou hor, tak jak je i popsáné v básni.

*Mezi dvě hory spřízněné,
Jošino, řeka, vklíněná je.
Již není zbytí, tak už světa běh
svým proudem dále pulsuje.²⁰³*

Ač jsme lidé, kteří se zřekli světskosti, máme snad nechat nevyslyšené něčí prosby? Domníváte se, že máme tnout ostrým meče, zpěněným bílou vlnou?^{2 0 4} Seznamte nás stručně se svou odpovědí. Nu, mluvte.

Vypravěč: Na ta slova Kakuhan bez rozmýšlení svižně vstane, kývne, vezme luk a šípky věnované jako obětní dar síni božstva Zaó a natáhne tětivu.

Kakuhan: Račte pohledět, ctěný pane Kawacuro. To je moje stručná odpověď. Ve směru očí mezi těmi dvěma horami stojí dva stromy. Nechtě se rozhodne mezi těmito dvěma cíli. Pohleděte na mou odpověď.

Vypravěč: Napne tětivu a sotva zacílí, už se svistem střelí. Bílý šíp se zaboří hluboko do kmene stromu, který značí horu „staršího z bratrů“, horu Se. Opat se na něj upřeně zadívá.

Kawacura: Napnul jste z luk k hoře Se, která představuje Joritomoa. Joritomoa tedy stavíte mezi protivníky a Jošicuneho mezi přátele... Hm, hm.

Vypravěč: S tím závěrem sroluje diskutovaný list a zasune ho zpět do záňadří.

Kawacura: Jamašina Hokkjó, Umemotobó (Onisado) a Jakuibó smýšlejí stejně, že?

Arahokkjó/

Onisadobó/

Jakuibó: Přikláníme se k přátelství s Jošicunem, tak jest!

Vypravěč: Tak zvolají.

Kawacura: Nuže, je-li to tak, pak tedy i opat objasní svoje stanovisko.

Vypravěč: Stejně jako Kakuhan vezme luk a šíp, natáhne tětivu, zacílí. Na kterýpak z cílů asi? Zraky se upírají na šíp, kam asi zamíří. Prudce vystřelí směrem k hoře, která zastupuje mladšího z bratrů Jošicuneho.

Kakuhan: Jakže? Jste na Joritomoově straně? Zamířil jste lukem na Jošicuneho!

Kawacura: Ovšemže! Spíš než svazek s uprchlíkem je úlohou duchovního správce jednat v souladu se světem a zabránit zániku celé posvátné hory.

Kakuhan: Míníte to vážně?!

Kawacura: Kakuhane, do tak delikátní záležitosti je třeba vložit veškerou vážnost. Jestli se Jošicune objeví tady na hoře a požádá o pomoc, třebaš ho i schovejte, já, opat, ho stůj co stůj najdu a udeřím. Však uvidíte. Tehdy budeme na nepřátelských stranách. Škoda času stráveného poradou s tak zabeďněnými mnichy. Dnešní setkání je u konce, sbohem, sbohem.

Vypravěč: Jen tolik utrousí, ani nepočká na nosítka, vstane a odchází. Je to podezřelý jako jeho stanovisko samo. Onisado stojí s otevřenými ústy.

Onisadobó: Co to má být?! Všichni jsme přece byli zajedno. Co myslíte, Kakuhane?

Vypravěč: Jamašina (Arahokkjó) a ostatní naléhají, Kakuhan jen vyprskne.

- Kakuhan: *(vstoupí do zahrady)* Že jste ale nedůvtipní! Opat by se nedopustil podlosti. Z toho, jak opatrně volil slova, jste už asi všichni pochopili, že on sám Jošicuneho tajně ukrývá. Ale i opat prohlédl mé stanovisko, to, že mé stranění Jošicunemu je lež. Bylo mu to vidět v očích, když odcházel. Když budeme zdlouhavě plánovat, nedá se odhadnout, jestli zatím Jošicuneho nenechá uniknout. Domluvme se na dnešní noc. Úderem osmé podnikneme noční útok. Každému se dostane odměny od kamakurského pána. Slyšte mé nabádání k nočnímu útoku, slyšte!
- Vypravěč: Ztěžka dosedne na ztrouchnivělý kmen velkého stromu.
- Kakuhan: Jak jsme pronikali do Buddhova učení, osvojili jsme si i pojednání o strategii od mistrů Suna a Wua.²⁰⁵ Moje slova nejsou pomýlená. Arahokkjó s deseti jezdci v plné zbroji pronikne přes Alej Kamenných Luceren přímo do opatovy rezidence, třikrát, čtyřikrát udeří do malého chrámového zvonu a vyvolá zmátek. Mezitím Onisado strhne most Rokudžizó, co stojí proti zadnímu traktu chrámu Njoirin, bude čekat na prchající nepřátele a bez milosti je postřílí. Já zapálím klauzuru v Šinbódani, požár mnichy vyžene na horu Šóden, tam jim odříznu cestu ke spáse, potru je a dosáhnou vítězství.²⁰⁶ Dnešní noci máme vítězství na dosah ruky. Jen odvahy, odvahy!
- Vypravěč: Jakuibó ale vrtí hlavou.
- Jakuibó: To je ale jen domněnka a přání ze strany útočníka. Co když nepřítel bude silný a váš útok odrazí? Co když sám podnikne přímý útok, opevní se ve svatyni Katte²⁰⁷ a zoufale bude bušit na bránu? Co pak?
- Kakuhan: Váš nesouhlas a vaše kritika mají své opodstatnění. V tom případě vystoupíme na vrcholek hory Sodefuru ke chrámu Hačió, na jeden z osmi vrcholků zasvěcených božstvu Kongó Zaó²⁰⁸ a odtamtud je zasypeme přívalem šípů. Pod palbou nevydrží a stáhnou se.
- Arahokkjó: V tom případě se ale skryjí za větvemi a kmeny dosud nerozkvetlých sakur a pěšinou se dostanou k Císařskému Mostu a ke stupňovité Šógunově Pagodě.²⁰⁹ Co když využijí čas k opevnění se na nárožní baště, počkají na ostatní mnichy a střelí do nás hroty šípů? Co pak?
- Kakuhan: To je povyku kvůli maličkosti, Arahokkjó. I když budou střílet, počet šípů, které budou mít uprchlíci s sebou, bude omezený. Budeme se stahovat a útočit, útočit a stahovat, až šípy vystřelí, nepotrvá to dlouho a zneškodníme je. Buďte bez obav a ve střehu. Kdysi dávno při bitvě císaře Tenmua sestoupila na zem nebešťanka a zatančila pro něj.²¹⁰

To se stalo počátkem ochranných magických obřadů.^{2 1 1} Nuže, mějte víru ve vítěznou bitvu! Nášlap, nášlap, dupnutí, dupnutí, sedm kroků vlevo, sedm kroků vpravo. Dohromady čtrnáct kroků doleva a doprava. Pěkně krok sun krok.^{2 1 2} Nuže, vpřed!

Vypravěč: Tak rázně kráčí rázovitým krokem a odchází, zenový mistr Kakuhan z Jokawy, hrdina, jaký jen zřídka se vídá.

Rezidence opata Kawacury

Vypravěč: *Zřídka se vídá slavík.
Je vzácné, zazní-li jeho hlas.
Sníh dosud neroztává
v horské vsi,
jak poznat, že jaro přichází?^{2 1 3}*

Jaro přichází, a přece nenastává, pro kapitána Jošicuneho, devátého z Minamotů, pro jehož rozptýlení zní v zadních pokojích opata Kawacury melodie kota a šamisenu. I sama melodie zní nízko a tlumeně, jako by byla ponížena a skrývala se před celým světem, pražce nástrojů se tyčí jako sloupky a jejich kovový zvuk připomínající křik hejn divokých husí jako by úpěnlivě žádal jaro, ať se neobrací ke světu zády.^{2 1 4} Opat, který byl od rána pryč, se právě zvolna vrací a tváří se, jako by mu cosi viditelně leželo na srdci. Jeho žena Asuka mu vyjde vstříc.

Asuka: Vracíte se nějak brzy... Týkalo se dnešní shromáždění správy klášterů tady na hoře? Nebo snad šlo o hosta, který se zdržuje v našich zadních pokojích, o pana Jošicuneho?

Kawacura: No ano, ano, šlo i o Jošicuneho.

Asuka: A? Celá hora Jošino je mu beze zbytku přátelsky nakloněna. Je to tak?

Kawacura: Ale ovšem, ovšem. Z mnichů byli přítomni Kaerisaka Jakukibó, Jamašina Arahokkjó, Umemoto Onisadobó a další. Zvláště Kakuhan z Jokawy se důrazně postavil na stranu Jošicuneho přátel, snad proto, že pátral v mém srdci a pochopil mé úmysly. Sám jsem se vyjádřil tak, že stojím na kamakurské straně, a s tím jsem se vrátil.

Asuka: To, že jste na kamakurské straně, jste řekl s úmyslem prozkoumat úmysly mnichů i z téhle stránky?

Kawacura: Kdepak, kdepak. Dnes jsem své úmysly přehodnotil. Jsem teď na straně Jošicuneho nepřátel.

Asuka: Jakže?! Vy snad chcete Jošicuneho...

Kawacura: Chci na něj udeřit a vydat ho kamakurskému pánovi. Jestli nechápeš, podívej se na tohle. Vyškubne ze záňadří dopis, žena ho vezme do ruky a písmeno od písmene ho celý přečte.

Asuka: Hmmm. Podle toho listu to vypadá, že do Kamakury už bylo udáno, že se Jošicune skrývá tady na hoře.

Kawacura: Přesně jak říkáš, ženo. Nebesa nemají ústa, říká se, a tak promlouvají skrze lidské bytosti.^{2 1 5} Tu zprávu mi dal vědět švagr Ibarazaemon. Tomu, že tak napsal, muselo předcházet udání. Tajná zpráva, kterou byl kapitán prozrazen. Už pro něj není úniku. Než bych dovolil jiným, aby na něj vztáhli ruku, kloním se k tomu vztáhnout na něj ruku sám.

Asuka: Je to celé pravda?!

Kawacura: No ano!

Asuka: Tedy opravdu, opravdu hodláte knížete Jošicuneho skolit mečem?

Kawacura: Jsi otravná. Otravná!

Vypravěč: Žena jen vydechne „Ach“ a v hloubi duše vše zvažuje. Opat ještě rychleji než by tasil meč prohlédne, že si jeho žena chystá vzít život, a vezme jí nůž, který má u sebe.

Kawacura: Co děláš? Proč bys umírala?

Vypravěč: Hledí si upřeně do obličeje.

Asuka: Nemíním vás poslouchat, pane opate! Proč mi bráníte? I kdyby takových dopisů slibujících odměnu přišlo tisíc nebo deset tisíc, přece nepouručíte závazek, který jste jednou dal! To se vám nepodobá! Jsem mladší sestra Ibarazaemona, vazala kamakurského pána. Možná ve svém srdci pochybujete, jestli jsem právě já staršímu bratrovi neudala místo, kde se kníže Jošicune ukrývá. Nebudu se vymlouvat z něčeho, co mi ani nepřišlo na mysl. Máte-li jedinou pochybnost, račte mě zabít.

Vypravěč: A roní hořké slzy. Opat ji vyslechne až do samého konce, pak vezme dotýčný list a rychle ho rozcupuje na kousky.

Kawacura: Přece se nevzdáš života kvůli něčemu, co je jen faleš! Pochybovat o vlastní ženě, to se podobá nedostatku stálosti, ale knížeti Jošicunemu jsem bezvýhradně oddán. Abych nahlédl hluboko do duší mnichů a prohlédl jejich úmysly, proto jsem jim předložil ten podvržený dopis. Zbavil jsem se ho, upokoj se tedy. A přestaň myslet na sebevraždu.

Vypravěč: S těmi objasňujícími slovy se všechna hořkost rozplývá jako sníh.

Jošicune: Á, pan opat je zpět... Promluvíme si?

Vypravěč: S těmi slovy ze zadních pokojů vstoupí kníže Jošicune.

Jošicune: Nezapomenu na naše přátelství, uzavřené na hoře Kurama.^{2 1 6} Je těžké vyjádřit vděk, který k vám cítím za vaši neutuchající vřelost! Proběhla dnešní porada mnichů do detailu tak, jak jsme se dohodli?

Vypravěč: Opat na oslovení přitaká a skloní hlavu.

Kawacura: Je to rozkaz představeného mistra, ale proto na vaší straně nejsem. Aniž byste zlehčoval ryznost mého srdce, zvěděl jste i mé nejhlubší pohnutky. To je pro mne nesmírnou radostí. Musašiho (Benkeie) jste poslal za Hidehirou na Óšú a zbylo vám jen málo vazalů, jako třeba Kamei a Suruga. Považujte mne prosím za jednoho z nich!

Vypravěč: A jak pronáší ta slova, předstoupí sloužící.

Sloužící: Pan Sató Širóbjóe Tadanobu žádá o přijetí. Mám mu říci, ať jde dál?

Vypravěč: Tak se ujišťuje.

Jošicune: Tak je tedy v pořádku! Pošli ho dál, přijmu ho.

Vypravěč: Domluví, opat s ženou vstanou a odejdou. Ohlášený Širóbjóe Tadanobu je uveden a předstoupí před místo, kde sedí jeho pán. Když pohlédne do jeho obličeje, který dlouho nespatriil, bezděky se mu z očí spustí slzy, sklopí hlavu a nenachází slov. Velký generál je blahosklonně naladěn.

Jošicune: Co jsem se s tebou rozloučil, přísné vyšetřování kamakurského pána mnou smýká tu sem, tu tam. Neměl jsem, kde bych spočinul, když mi poskytnul útočiště žák mnicha Tókóa, opat Kawacura.^{2 1 7} V mém srdci jaro nastat nemůže, ale přeci jen se jaro blíží. Můj osud se brzy naplní, ale ty, kterému jsem propůjčil své jméno, máš život před sebou. Mé štěstí se tedy snad ještě nevyčerpalo. To je pro mne vyplněným přáním a radostí. A jakpak se daří Šizuče, kterou jsem ti svěřil?

Vypravěč: Pánovo oslovení se Tadanobuovi jeví podezřelé.

Tadanobu: O tom mi neráčí být nic známo. Když Tairové do jediného padli v bitvě u Jašimy a zvedl se vítězný válečný zpěv oslavující sjednocení země, donesla se mi zpráva, že má matka je nemocná. Dostalo se mi od vás volného času a vrátil jsem se do rodné provincie Dewa. Vloni, třetího měsíce. Krátce nato se matka odebrala na věčnost. Během zádušních obřadů mě začalo bodat v ráně utržené v bitvě a onemocněl jsem tetanem. Už jsem byl na půli cesty z tohoto světa, když jsem byl ke své lítosti zpraven o vašem sporu s bratrem a útěku z rezidence Horikawa. V hrudi

mne to nepálilo o nic méně než nemoc. Byl jsem naplněný takovou beznadějí, že jsem uvažoval, že si rozpáru břicho. Přál jsem si ale ještě alespoň jednou spatřit pánův obličej. Mé vroucí přání se vyplnilo a uzdravil jsem se. Vydal jsem se na dlouhou cestu, již prost bolestí, a dospěl až k této rezidenci, kde se zdržujete. Sotva jsem sem dorazil. Že byste mi propůjčil své jméno nebo mi svěřil paní Šizuku, na to si ani v nejzazším koutku paměti nevzpomínám.

- Vypravěč: Sotva stačí dopovědět a generál vybuchne.
- Jošicune: Jen se nedělej, Tadanobu! Zrovna v době, kdy jsme opouštěli rezidenci Horikawa, ses přece z rodného kraje vrátil, a v pravé chvíli jsi zachránil Šizuku z nesnází. Předal jsem ti svou zbroj, udělil ti jméno „kapitán Jošicune, devátý z Minamotů“ a svěřil ti Šizuku. S tím jsme se rozešli. Jsem nucen žít vskrytu před zraky světa, zřekl ses mě tedy a vydal Šizuku do Kamakury?! Přišel jsi, abys vypátral můj úkryt? Že prý ses právě vrátil z rodného kraje! Taková troufalá, zrádná faleš! Má sláva pobledla, ale můj duch neklesá! Chtít mě takhle oklamat! Ta drzost! Ty jeden neloajální, věrolomný, nehodný člověče! Nechám tě lapit a svázat! Kameii! Surugo!
- Vypravěč: Hněvivým hlasem přivolá dva hrdinné samuraje, kteří přiběhnou jako o překot a obstoupí Tadanobua každý z jedné strany, připraveni tasit.
- Kamei: Všechno jsme do detailu vyslechli. Vzdej se, Širóbjóe!
- Suruga: Kam se poděla paní Šizuka?! Chceme jasnou odpověď, ať je jasno!
- Kamei: Máme tě snad přišlápnout k zemi a svázat?
- Suruga: A co takhle přimět tě mluvit mučením?
- Kamei: Co ty na to?
- Vypravěč: Je zahnán do úzkých, a tak před své protějšky hodí své meče.
- Tadanobu: Zadržte, oba jednáte ukvapeně.
- Kamei: Prý zadržte! Máš snad výmluvu? Tak pověz!
- Suruga: Copak to asi bude za výmluvu...
- Vypravěč: A zrovna, zrovna uprostřed největšího napětí...
- Sloužící: Paní Šizuka a pan Širóbjóe Tadanobu jsou zde!
- Vypravěč: Přítomní jsou ohromeni. Přišel ještě jeden Tadanobu? Nemohou to pochopit, ani se nevzmohou na otázku, až se ozve obklíčený Tadanobu.
- Tadanobu: Jestli se ohání mým jménem, je to nějaký podvodník! Zneškodním ho a vše panu generálovi objasním.
- Vypravěč: A má se k odchodu.

Kamei: To tedy ne, ne. Až do konce vyšetřování se ani nehneš.

Vypravěč: Kamei k němu přistoupí a zadrží ho.

Jošicune: Zadrž, zadrž, Rokuró. Tadanobu je zde, a přitom je tu ještě Tadanobu, co provází Šizuku. Za tím jistě něco vězí. Rychle je uveď, ať vstoupí.

Vypravěč: Kamei přitaká a odejde do vedlejší místnosti. Tadanobu se strachuje o svou existenci, mlčí a pátravě se rozhlíží. Již od rozloučení chce pánovi pohlédnout do tváře a setkat se s ním, tak toužebně přichází zadní halou Kawacurovy rezidence paní Šizuka, celá nedočkavá.

Šizuka: Ach můj pane, bylo mi tak teskno!

Vypravěč: Bez studu před pohledy lidí se k němu přivine a množství jejích slz je zabarvené něžností a láskou.

Jošicune: Ach, ženské srdce! Nářek je pro něj vším. Jak jsem říkal už při loučení, jsem nyní odkázaný na soucit lidí, jsem v bludném kruhu a musím se dopouštět i ošklivého jednání, třebaš i chladného. Tvůj průvodce Tadanobu, kdepak je?

Šizuka: Zrovna se mnou vešel do vedlejší místnosti, tady ale zdá se ještě není.

Vypravěč: S těmi slovy se rozhlíží.

Šizuka: *(ukáže na Tadanobua)* A, tu ho máme, tady je. Že jste si sem ale pospíšil! Chtěli jsme se před pánem ukázat společně, ale vy jste se sem vplížil o něco dřív. Myslíte snad, že jsme na bitevním poli? Rád berete věci do vlastních rukou, že?

Vypravěč: Jízlivá slova ani trochu nerozptylují zmatek Širóbjóe Tadanobua.

Tadanobu: Pán se mě také tak ráčil vyptávat, já si ale nevzpomínám. Zrovna před chvílí jsem se vrátil z provincie Dewa. Od loňského roku, kdy mi bylo uděleno volno, je to teď poprvé, co vás vidím.

Šizuka: Ten člověk si z nás v žertu utahuje!

Tadanobu: Ale neutahuji, je to čistá pravda!

Šizuka: Tak vy mi snad chcete lhát? Takhle přímo do očí? *(nakloní se k němu)*

Vypravěč: A jak se na něj svůdně obrací, vrací se Kamei Rokuró.

Kamei: Chtěl jsem předvést Tadanobua, co provázel paní Šizuku, ale není vedle ani v chodbě, byl jsem i v dlouhé hale, ale nikde nikdo.

Vypravěč: Jošicune je zmaten.

Jošicune: Tohle, Šizuko, není Tadanobu, kterému jsem tě svěřil. Vykládal nám, že se právě vrátil z rodné provincie, když byl ohlášen další Tadanobu, spolu s tebou. Kdo z těch dvou se neukáže, je podezřelý. Tadanobuovi podobný podvodník, co se za něj vydává. Nevšimla sis ničeho?

- Vypravěč: Během jeho řeči si Šizuka Tadanobua upřeně prohlíží.
- Šizuka: Když o tom tak mluvíte... Má podšíváné kimono s krátkými rukávy a vůbec jiné šaty. Ale počkejte! Že by... No ano! Něco mne napadá. Když jsme se loučili, ráčil jste mi jako zástavu dát bubínek Hacune. Jak račte vidět, neodloučila jsem se od něj, a když jsem rukou zavadila o jeho kožené tělo, vždy se mi dostalo Tadanobuovy péče. Ve vsi Jawata, Jamazaki nebo Ogura,²¹⁸ tu a onde se zase vytratil, a tehdy, když byl pryč, a já jsem z lásky a touhy po vás sáhla po bubínku a pro útěchu do něj udeřila, vždy se zase bez výjimky vrátil. Byl tak zmámen zvukem bubínku, úplně jako opilý. Když jsem přestala hrát, jen se neklidně rozhlížel kolem a tvářil se bezvýrazně. Zdálo se, že má bubínek hodně, hodně v oblibě. Když jsem do něj udeřila, poprvé, dvakrát, třikrát, čtyřikrát, viditelně se změnil. Popáté už to bylo zvláštní. Pošesté už z něj šel úplně strach. Víckrát už jsem neudeřila. Doslechla jsem se, že zde pobýváte, a s toužícím srdcem jsem se rozběhla cestou za vámi. Tadanobu se mi ztratil, ale vzpomněla jsem si na bubínek, udeřila jsem do něj a hle, zvláštní věc, z ničehož nic se mi objevil před očima, jako by přišel odnikud. Ve své prosté ženské mysli jsem se domnívala, že mne šálí zrak, a dorazila jsem v jeho doprovodu až sem. Ale jak to asi půjde dál?
- Vypravěč: Když tak promluví, ozve se kníže Jošicune.
- Jošicune: Vrací se, když udeříš do bubínku, říkáš. To by mohlo zkrátit naše pátrání. Šizuko, o něco tě požádám. Vypátrej za pomoci bubínku, co je zač ten Tadanobu, který tě provázel. Pokud by mělo dojít k něčemu ošemetnému, tady je meč.
- Vypravěč: A předá jí tasený meč.
- Jošicune: Já na bubínek nesmím udeřit, jen se občerstvím jeho libým zvukem. Rychle hraj, hraj!
- Vypravěč: Když domluví, odebere se do zadních pokojů. I Kamei a Suruga vstoupí dovnitř a postrkují mezi sebou Tadanobua.
- Je domek na pláni Sono
a u něj cypřišek,
zdá se tu být, a přece mi mizí,
snad že je jako ty,
ty, s nímž se nemohu setkat.*²¹⁹
- Pozvolným, tichým krokem přechází po místnosti paní Šizuka.

Šizuka, poslušná vůle svého pána, vezme bubínek za temně karmínové šňůry, nejistě, jako by svazovaly i ji samotnou, přitazením šňůr ho naladí, sevře ho v ruce a zvedne na rameno. Ladné jsou pohyby její ruky a čistě a jasně proniká hlas bubínku k uším a až k samotnému srdci, tak delikátní je jeho tón. V celém světě není bubínku Hacune rovno. Jako by byl slyšet až v Lojangu. Tak jako bubínek zavěšený v bráně hradu Kchuaj Čchi.^{2 2 0} Jeho tón se nese osvěžujícím jarním větrem, až přiláká Sató Tadanobua. *(Scénu doprovází hra na flétnu a bubínek. Jak Šizuka hraje na bubínek Hacune, objeví se na scéně bílá liška, vyběhne ze zákulisí (dřívější praxí bylo, že na scénu skočí od stropu), přeběhne dvorek a zmizí za bambusovým plotem. Tzv. „rychlou přeměnou“ („hajagawari“) se liška promění v Tadanobua, jehož kostým je přizpůsoben oděvu, který měl v předchozím průběhu scény na sobě skutečný Tadanobu.)*

Pokloní se Šizuce, obě ruce před sebou. Naslouchá hlasu bubínku jako zmámený citem. Šizuka si ho hned všimne, ale nepřestává hrát a zatím zkoumá jeho zjev, jak se zaposlouchává do barev tónů a je do nich cele pohroužený. Jak si Šizuka všimne jeho zvláštnosti, přestane hrát.

- Šizuka: Opozdil jste se, pane Tadanobu. Pán už na vás čeká. Nuže, račte dál.
- Vypravěč: Tadanobu na ta příkrá slova jen přitaká stručným „Ano“, pomalu vstane a klopí zrak. Šizuka využije jeho nepozornosti a učiní proti němu výpad mečem. Tadanobu se lehkým skokem vyhne.
- Tadanobu: Co to děláte?!
- Vypravěč: Šizuka obvinění promění v ironický smích.
- Šizuka: Hahahaha! Vy se ale tváříte! Dlouho jsem si nezatančila jeden tanec, který jsem pak chtěla předvést, chtěla jsem se v něm nejdřív pocvičit. Je to tanec, co doprovází vyprávění o bitvě u Jašimy.
- Vypravěč: Udeří do bubínku v rychlém taktu. *Tak se ve zmatku utkávají rody Taira a Minamoto. Tairové na lodích se blíží k pevnině a Minamotové přecházejí z pevniny na útesy. Na obou stranách zní válečné bubny.*^{2 2 1} A jak zní bubínek, Tadanobu se zase celý pohrouží do jeho zvuku a poslouchá, jako by nad sebou neměl vládu.
- Šizuka: Ty nejsi Tadanobu!
- Vypravěč: A opět po něm švihne mečem. Tadanobu se těsně vyhne jeho špičce a zachytí meč u rukojeti.
- Tadanobu: Čeho jsem se dopustil, že tak zákeřně bodáte? Nejsem si ničeho vědom!
- Vypravěč: Vykroučí jí meč a odhodí ho.

Šizuka: Ty jeden falešný Tadanobu, přiznej se! Jsem pověřená pánem tě vyslechnout. A jestli nepromluvíš, tak udělám tohle a ty už rozvážeš!

Vypravěč: A udeří do bubínku, ta ta ta. Tak Tadanobu, přemožen silou slabých ženských paží, jen vydechne „Ach, ach“, ale je lapený, Šizuka ho tlučením do bubínku má ve své moci.

Šizuka: Tak přiznáš se? Nu? Nu?!

Vypravěč: Je zahnán do úzkých, ale neodpoví ani slabikou, nemá slov, jen se zhroutl na kolena. Přeučtivě vezme bubínek Hacune do rukou a zvedne ho k čelu. Je to tak nevšední, jímavé... Zvedne bubínek až nad hlavu a položí ho zpět před Šizuku. Tiše, tiše vstane, sestoupí do zahrady a vyhlíží tak ponížene, až je to ohromující. Spojí uctivě ruce.

Tadanobu: Až do dnešního dne se mi dařilo se skrývat, nikomu nebylo známo, kdo jsem. Ale dnes se z provincie vrátil Tadanobu a padlo na něj podezření. Když už tedy nastala taková potíže, není zbylí. Povím tedy, kdo jsem. Na počátku byl tady bubínek Hacune. Za časů císaře Kanmua byl v komnatách císařského paláce použit při obřadu vyvolávání deště. Tehdy byly zde v zemi Jamato chyceni bílý lišák a bílá liška s magickou silou, která jim propůjčila život dlouhý tisíc let. To jejich živoucí kůži je bubínek potažen. Pro potěchu a rozptýlení božstva deště. Když se do něj udeřilo směrem ke Slunci, ozvuk kůže bubínku probudil vodu, protože liška je zvíře negativního, stínového principu jin, a spustil se déšť. Tehdy se poprvé zvedl jásot všeho lidu a bubínek byl nazván bubínkem „prvního tónu“. Ten bubínek, to jsou mí rodiče. A já, já jsem prosím jeho dítětem.

Vypravěč: Jak vypráví, Šizuka vystrašeně vstane, ale ovládne hlasitě bušící srdce.

Šizuka: Tak bubínek jsou vaši rodiče a vy jste jeho dítětem? Jste tedy liška?

Liščí Tadanobu: Přesně tak. Když byly ony dvě lišky kvůli modlitbám za déšť chyceny a zabity, tehdy jsem ještě neznal rozdíl mezi rodičem a dítětem, ani co je lítost. Byl jsem jen nechápavým liščetem. Uběhlo mnoho let, kolikrát jsem se skryl za podobou vodních řas a kolik bran torii napočítal...^{2 2 2} Ani na jediný den jsem se nedočkal rodičovské opory. Nemohl jsem jim splatit dobrodiní, že mě přivedli na tento svět, a tak jsem mrzký jako nějaký vepř nebo vlk. Jsem nejnižší ze všech šedesáti čtyř tisíc lišek, nejsem nic než divoce žijící lišák a nemám naději, že se mé postavení zlepší. Kdo je svým rodičům bezohledným dítětem, tomu lidé říkají „bestie“ nebo „liška prašivá“. Mladí holubi vyjadřují úctu k rodičům tím, že sedají na nižší větví. Vrány oplácejí rodičům jejich péči a krmí je.

Všichni žijí v pokorné úctě k rodičům, i ptactvo. Což teprve liška znalá lidské řeči i lidského citu. I ten sebevíc bezduchý zvířecí tvor má jakés povědomí o pokoře a úctě. Já jsem bez rodičů, zbývá mi jen ten bubínek. Za tisíc let nabytá magická síla mámení stále zůstává skryta v jeho kůži. Je samou podstatou mých rodičů. Následovat bubínek a chránit ho, to je to nejmenší, jak mohu projevit svou úctu. Naneštěstí byl ale uložen v zapovězené části císařského paláce, kam jsem se neodvážil kvůli hrozbě osmi milionů démonů, co palác stráží.^{2 2 3} Zpřetrhal už jsem pouta vši naděje s tím, že jsem se v minulém životě dopustil přečinu, že jsem činil zle lidem. Takoví se narodí znovu jako liška, taková bude jejich karma, jak se píše v sútrách. Třikrát dnem a třikrát nocí se mé vnitřnosti svírají a roní krvavé slzy. Plameny, co jsou liščím emblémem, značí oheň, co mi plane v hrudi.^{2 2 4} Žhne jako výheň. Takovou karmou jsem za své činy zatížen. Zvláštním požehnáním božstev zhůry se bubínek Hacune dostal do rukou knížete Jošicuneho. Když se bubínek dostal mimo palác, už nebylo třeba se obávat. Ta radost, ta útěcha! Nuže tehdy jsem následoval knížete Jošicuneho, který si v lesíku u svatyně ve Fušimi postesknul, kéž by prý byl s námi Tadanobu. Napadlo mě splatit mu jeho dobrodiní a stát se Tadanobuem. Zachránil jsem vás, paní Šizuko, když jste se ocitla v nesnázích. Jako odměnu jsem dostal, já, nehodný zvířecí tvor, jméno potomka císaře Seiwy, devátého z Minamotů Jošicuneho. Tak se mně, tvorovi s do Nebe volajícím osudem, dostalo požehnání. Chtěl jsem především prokázat úctu rodičům, tak draze, draze je chovám v srdci. Že mi generál ráčil propůjčit své jméno je stejné, jako by se mi dostalo lidské karmy. Tak drazí jsou mi rodiče, že následuji bubínek, aniž bych se od něj jen na chvíli odloučil. Vy jste do zvuku bubínku vložila lásku ke svému pánovi a asi se vám zdá, že barva jeho tónů se nemění. Ale mé uši slyší hlasy mých rodičů, volají mne, a tak jsem se již několikrát vrátil. Nyní hlas bubínku říká, že kvůli mně pan Tadanobu upadl u pána v podezření. Sice jen na chvíli, ale uvedl jsem Tadanobua do těžkostí, je to má vina. Rychle se vrať, to mi velí otec a matka. Před jejich slovy jsem bezmocný, vrátím se tedy odkud jsem přišel. Dosud jsem šálil generálův zrak. Mějte slitování, paní Šizuko, a račte se mu za mne prosím omluvit.

Vypravěč:

Seskočí z verandy a hledí za bubínkem, který je mu otcem i matkou. Oslovuje ho hlasem, za nímž jsou slzy. A tak... Tak jeho rozloučení dojíhá a je ještě vroucnější než cit, jakého jsou schopni lidé.

Liščí Tadanobu: Tatínku. Maminko. Nebudu neposlušen vašich slov a rozloučím se. Není snad ale politováníhodné, že se od vás musím odloučit? Když jsem byl oddělen od obou rodičů, tehdy jsem ještě nic neznal. Jak jde den za dnem, chci být alepoň na chvíli po vašem boku, chci vám splatit to, že jste mě přivedli na svět. Tak se trápím ve svém bídném živobytí skrápěným slzami. Tak marně toužím, den za dnem, měsíc za měsícem, už čtyřista let.^{2 2 5} Když pomyslím, jak vás zabili kvůli vyvolávání deště, chci se pomstít zářícímu Slunci. Déšť bez mraků, to jsou mé slzy. Jsem naplněn radostí, že se mé přání uctít vás vyplnilo. Ale zanechal jsem v nejistotě svou ženu lišku, ke které jsem s měsíci a léty vřele přilnul, a liščata, co vzešla z naší náklonnosti. Několikrát jsem se vydal na cestu, kam to mé srdce táhlo, i když to zároveň bylo jako bych srdce ani neměl. Zanechal jsem je v divočině. Neumírají hlady? Neumrznou? Nechytí je mladý lovec? Netouží mé děti po mně tak jako já po svých rodičích? Ty obavy pramení z toho, že ač jsem se snažil, nedokázal jsem protnout koloběh znovuzrození a přetnout řetěz vášně, co mě poutá. Úplně jako by mi drtil maso a kosti v těle. Opustil jsem a odvrhnul svou nebohou ženu a své děti, a od loňského jara vás doprovázím. Neuběhl ještě ani rok a mám se vrátit, v půli cesty. Proč jen na to musím říci ano, proč? Když neuposlechnu, stanu se nehodným synem. Jako by se mé sužované srdce utápělo ve vodách, s takovou beznadějí se vracím. Čím jsem si to jen zaloužil? Ale alespoň jedno zůstane zachováno v paměti, to, že mi generál ráčil propůjčit své ctěné jméno, „Devátý z Minamotů“. Budu tak znám příštím světům i příštím pokolením. A přece, jak mám překonat stesk? Zaplavuje celé mé srdce.

Vypravěč: Pláč opakovaně zachvacuje jeho tělo, až klesne s bolestným nářkem. V zemi Jamato se věru vypráví o lišákovi jménem „Devátý z Minamotů“, příběh nad jiné jímavý. Šizuka, jak je její ženské duši vlastní, spatřuje pravost jeho citů v jeho uslzených očích. Obrátí se do vnitřních pokojů.

Šizuka: Můj pane, jste tu?

Vypravěč: Jak promluví, odsunou se vnitřní dveře.

Jošicune: Ano, a vše jsem podrobně vyslechnul. Tak ty tedy nejsi člověk? Dosud jsem ani já sám netušil, že jsi liška. A s takovým neštěstím v srdci.

Vypravěč: Lišák sklopí hlavu, pokloní se a uctivě před generálem poklekne. Poté vstane a jak vstává, lítostivě se ohlédne za bubínkem Hacune. Neodchází, nikoli, spíš se rozplyne před očima jako jarní mlha do nezřetelného oparu.

- (liščí Tadanobu se změní zpět v bílou lišku)* Když to spatří generál, je pohnut a promluví.
- Jošicune: Zavolej ho zpět! Udeř do bubínku! Jeho zvuk ho zase přivede zpátky. Bubínek, honem! Bubínek!
- Vypravěč: Šizuka znovu uchopí bubínek a udeří, ale ten nevydá žádný zvuk.
- Šizuka: No toto, toto...
- Vypravěč: Změní držení bubínku, ale ať tluče jak tluče, nevyjde „vysoký“ ani „rovný“ tón.^{2 2 6}
- Šizuka: Ach tak. Bubínek, ve kterém zůstávají duše lišek, truchlí nad loučením mezi rodiči a dítětem, proto přestal hrát. To snad není obvyklé ani u lidí, aby tak pomýšleli na své děti.
- Vypravěč: A jak sklesle zanechá hraní, promluví Jošicune.
- Jošicune: I mě se hluboce dotýká důsledná vděčnost a láska toho živoucího tvora. Ani já jsem, třeba na jediný den, nemohl prokázat synovskou oddanost, můj otec Jošitomo padnul Osadovou rukou.^{2 2 7} Dospěl jsem v ústraní v Kuramě a chtěl prokázat věrnou službu alespoň staršímu bratrovi, tím, že své tělo nechám klesnout do Západního Moře. Bylo mi to ale špatnou službou, ze které vzešla bratrova prechlivost. Byl jsem odvržen, vlastním bratrem, kterého jsem považoval za rodiče. Ten, kterému jsem propůjčil své jméno, „Devátý z Minamotů“, je zatížen činy z minulých životů, já zrovna tak. Z jakého života asi vzešla taková nevyhnutelnost, že jsem takto spoután předivem činů a jejich následků?!
- Vypravěč: Tak se mu pohnutím svírá nitro a roní slzy. Šizuka nahlas propukne v pláč. Skrytý jejich zrakům v přední části zahrady, pohnutý generálovým dojetím, roní slzy „Devátý z Minamotů“, až se mu dojetím vydere z úst vzdech. A jak jeho pohnutí narůstá, náhle ze sebe vyrazí bolestný výkřik, rozptýlí se mlha mezi nimi, která je halila, tak je odhalen jeho zjev. Jošicune vstane, vezme do svých rukou bubínek a zvedne ho před sebe.
- Jošicune: Nuže, „Devátý z Minamotů“, svěřil jsem ti Šizuku a dlouho jsi o ni pečoval, těžko mohu vyjádřit slovy svůj vděk. Zde je vzácný předmět, který se ke mně dostal až z vnitřních komnat císařského paláce, rač jej přijmout.
- Vypravěč: S těmi slovy předá bubínek.
- Liščí Tadanobu: Vy mi ráčíte ten bubínek dát?! Ach, ach, ach, jsem tolik zavázán, tak vděčný! Tolik jsem po něm dychtil, tolik po něm toužil, po bubínku, svých rodičích. Nemohu odmítnout takovou velkorysost. Tak nesmírně,

nesmírně hluboké je vaše dobrodiní! Abych se odvděčil, budu vás provázet jako stín. Bude-li váš život v ohrožení, přijdu vás bez okolků ochránit. Takto vám splácet vaše dobrodiní pro mne bude potěšením! Á, byl jsem tak rozptýlen vašim dojetím a tím, jak jste můj osud povýšil na svůj, že bych zanedbal to, co vám mám říci. Zlotřilí mniši z celé hory zamýšlejí dnes v noci udeřit na vaši rezidenci. Ještě než se shoufují, do jediného mnichy ošálím svou magickou schopností proměňovat se. Pozvolna je nalákám do rezidence. Postavím se jim čelem a udeřím „kolovým“ úderem. Když jich na mě bude víc najednou, udělám výpad „pavoučích nohou“, „křížový“ výpad, anebo „šerpový“ výpad, zprava i zleva.^{2 2 8} Zaútočí-li horem, přikrčím se, zaútočí-li na lem roucha, vznesu se lehce do vzduchu, umění svižného letu ovládám, to je mi vlastní! (*mimicky předvádí popisované akce*) Vydám je do vašich rukou, ať zhynou! V každém případě buďte ve střehu!

Vypravěč: Vezme bubínek, pokloní se a ztratí se jako by se vznášel, zahlazujíc za sebou stopy. Vše od začátku do konce podrobně vyslechl udivený Širóbjóe, který předstoupí společně s Kameiem a Surugou.

Tadanobu: Upřímná řeč toho tvora rozptýlila pochybnosti pana generála a projasnila srdce, není na světě větší radosti!

Vypravěč: A ještě než domluví, vstoupí opat Kawacura.

Kawacura: Říká se, že o tajemství, síle, povstání a o tom, co patří bohu, se nemluví.^{2 2 9} Ale ten „Devátý z Minamotů“ mluvil o tom, že mniši z celé hory dnes v noci přijdou zaútočit. To, co jsem sám již dříve tajně vypátral, do sebe s jeho řečí zapadá jako kolonky „má dáti“ a „dal“. Utkáme se tedy s nepřítelem tak, že se stáhneme sem, nebo mu vyjdeme v ústrety? K tomu je třeba se vyslovit. Co o tom soudíte vy?

Vypravěč: Na jeho oslovení se se ozve Širóbjóe Tadanobu.

Tadanobu: Mám svou strategii. (*k Jošicunemu*) Propůjčil jste své jméno lišákovi, ale původně bylo určeno mně. Pokud se za vás budu vydávat a budu při útoku zabit, celá věc se tím odbude projednou provždy. Poníženě vás prosím, abych to pro vás směl vykonat.

Vypravěč: Na horlivou prosbu generál odpoví.

Jošicune: Je tu ještě něco, co musím promyslet. Chvíli se tedy ještě zdrž. Vezmi na sebe mé jméno a přelsti tu zlotřilou bandu. Zemřeš-li, zemřu i já, v žádném případě tedy nesmíš při útoku zemřít!

Vypravěč: Odepne si meč, předá ho a s vřelými slovy Tadanobua provází pohledem.

Jošicune: Šizuko, pojd!

Vypravěč: Zvolna se odebere do do zadních pokojů. Uběhne sotva chvilka a přichází Jamašina Arahokkjó. Vychloubačně si nese své meče u pasu a významně se jich dotýká. Bez ohlášení prudce vstoupí.

Arahokkjó: Slyšte, slyšte, pane opate, chtěl jsem vám poděkovat, že jste se předtím osobně dostavil, a hned vám poblahopřát. Prý se vám podařilo dopadnout Jošicuneho, tak alespoň zněla zpráva. Urychleně jsem tedy přišel.

Vypravěč: S těmi slovy si hledí do očí. „Jistě ho jako protislužbu za bubínek očaroval ten lišák“, přikyvuje si v duchu sám sobě opat.

Kawacura: Přesně tak, přesně tak. Je vzadu, svázaný, račte dál, jen dál.

Vypravěč: Sám opat jde napřed a trvá to sotva okamžik, než Kamei mnicha rychle popadne silnou paží a srazí ho na zem, až se s žuchnutím svalí. Nenechá ho vstát a dupe, dupe po něm, rychle ho sváže pouty a vytáhne do vzduchu. „Za generálem s tebou“. S tím odchází. „Devátý z Minamotů“, ale nikoli Jošicune, právě on připadnul na tuto strategii. Dále přichází Umemoto Onisado. Tváří se, jako by byl schopen cokoli polapit a zhltnout. Neviditelný „Devátý z Minamotů“ ho očaroval, Onisado ale nic netuší, v hlavě bílo tak jak bílé je jeho roucho, jehož rukávy má vykasané. Zírá kolem dokola po celé místnosti.

Onisadobó: Hledme, pane opate, jaké nenadálé štěstí vás právě potkalo! A to jsem myslel, že jste se ještě ani nevrátil domů! Že jste ale jednal pádnou rukou! A zajatec?

Vypravěč: S nabubřelým výrazem a nosem nahoru kráčí dlouhou chodbou, a jak vkročí do obytné místnosti, sesype se na něj Suruga a přišlápne ho k zemi. Nedopřeje mu ani chvilku, aby zalitoval, a odtáhne ho za jeho předchůdcem do zadních pokojů. A přichází třetí, Kaerisaka Jakuibó. Klopýtá po cestě s kyselým obličejem.

Jakuibó: To je pořád pobízení, sem, tam, a pojd... Počkejte chvíli. Co mě tak popotahujete? Vždyť mi roztrhnete svrchní roucho i kimono! Co je to za hrubé zacházení?!

Vypravěč: Je očarován „Devátým z Minamotů“ a jeho slova nedávají smysl, jak se jeho nitro sváří s liščím kouzlem.

Kawacura: Už jsem na vás čekal, Jakuibó. Nuže, nuže, tudy...

Vypravěč: Pokyne k příslušnému místu obličejem a stiskem mu zatím zkroutí paži nahoru.

Jakuibó: A, au au au au! Co to provádíte?!

Kawacura: Tohle!

Vypravěč: A táhne urostlého mnicha za sebou.

Kawacura: Podle uvážení urozeného pána z tebe připravím chutné domácí pohoštění. Jen si počkej! Jak kníže Jošicune rozhodne o jídleníčku, rozsekám tě na kousky!

Vypravěč: Směje se a vejde do zadních pokojů. Mezitím vstoupí takový hrdina, že to ani nelze popsat. S třesknutím nechá na zem dopadnout obnažené ostří kopí. Pod rouchem má plátovou zbroj garnátového vzoru^{2 3 0} a šerpu má omotanou přes hlavu. Jedinečný Jokawa Kakuhan. Postává na velkém předním dvorku.

Kakuhan: Pane opate, pane opate, jste tu? Přišel vás navštívit „hostující“ mnich! Mohu vstoupit dovnitř? Musím se s vámi setkat, nutně, nutně!

Vypravěč: Tak volá a kráčí dál, až se ozve hlas zpoza vnitřních posuvných dveří.

Hlas: Ty, z rodu Tairů, pane z Noto, Kami Noricune, počkej!

Vypravěč: Kakuhan se bezděky ohlédne.

Kakuhan: Jakže? Je slyšet hlas, ale nikoho není vidět. Beztak to volání nepatří mně. Překvapen jménem, které mi vůbec není povědomé, jsem nevědomky znejistěl. Ha ha ha ha ha! Nikdo tu není, zač se tedy stydět.

Vypravěč: Tak mluví sám k sobě a kráčí dál.

Hlas: Ach, ty jeden zbabělý Kami, pane z Noto! „Devátý z Minamotů“, kapitán Jošicune, už na tohle dlouho čeká!

Vypravěč: Posuvné dveře se se zasvištěním prudce otevřou. Když to Kakuhan uvidí, chce se s dlouhým kopím, které má pod paží, vrhnout na protivníka, je mu to vidět v obličejí. Protivník se ale nenechá vyvést z míry a mírně se usměje.

Jošicune: Tak vskutku, karmínový válečný praporec se přetrojil za mnicha, ale neukryl se! Noricune je proslulý plavec. Viděli jsme, jak se vrhnul do vod zátoky u Jašimy. Klesl ke dnu, ale zase se vynořil a objevil se na tomto světě. Netrvalo dlouho a přišel jsem na to. Mne změněným vzhledem neoklameš, nemá cenu zapírat.

Vypravěč: Na ta vybroušená slova Kakuhan odpoví...

Kakuhan: To je mi ale prohnaná řeč! Ať už má jít o Noricuneho nebo koho. Stojíš proti nepříteli Kakuhanovi, neozbrojený. Jen si namlouváš, že tě tu někdo zachrání. Tak politováníhodný osud, to až láme kosti v těle, ty ubohý „Devátý z rodu“.

Vypravěč: Tak se mu vysmívá.

- Jošicune: Že si ale troufáš mlít pantem! V lukostřelbě se ti možná nevyrovnám, ale v šermířské dovednosti tě jistě předčím! Jestli myslíš, že mě můžeš proklát ostřím rodu Heike, které otupila vůle Nebes, tak to jen zkus, Noricune z Noto!
- Vypravěč: Sotva to dořekne a Noricune se vyšvihne za ním na vyvýšený stupeň. Zařinčí krátký meč, jak jím Jošicune odrazí švih dlouhého meče o rukojeť. Bodnutí míří na nekrytý trup, Jošicune výpad zadrží kopnutím, využije svou výhodu a až se to nepodobá jeho vlastním slovům, rychle se stáhne do vnitřních pokojů. Noricune rozkopne posuvné dveře, které ho dělí od zadního pokoje, kam přechnul Jošicune, rozkopne je a hle, na místě určeném potomkům Nebes se skví líbezný zjev císaře Antokua.
- Noricune: Tohle, to přece... Ach ta hanba! Jaktože ráčíte být zde?!
- Vypravěč: Hrud' mu buší zmatkem, jak osloví císaře. Ten odpoví vznešeným hlasem.
- Antoku: Paní Ama a po ní celý rod bez výjimky klesnul do moře, jak jsem slyšel. Ale s Noricunem tomu tak není, zdá se.
- Vypravěč: Ten ze sebe v odpověď vyrazí jen přitakání a odhodí kápi, která halí jeho černé vlasy.^{2 3 1} S poklonou spojí rukávce, které halí zbroj.
- Noricune: Jeden muž, syn mé chůvy, Rokuró ze Sanuki, vzal na sebe jméno Kami Noricune, pán z Noto. Vzal z jedné strany Taróa z Aki a z druhé strany jeho bratra a vrhl se s nimi do moře, tak marný to s ním vzalo konec.^{2 3 2} Já sám jsem se vynořil na liduprázdném skalnatém pobřeží. Požádal jsem o pomoc vymítače Jamašino Hokkjóa a vzal na sebe podobu mnicha Kakuhana a nyní jsem přišel vykonat pomstu na Jošicunem. Ráčí snad být vaše vzácná osoba v jeho zajetí? Jestli jste v ohrožení, tak mi jen pěkně zpříma račte vše objasnit.
- Vypravěč: Jak ho osloví, císař, který je ještě nevinné dítě, se rozpláče.
- Antoku: Jak víš, Noricune, do Jašimy jsem jsem uprechnul z císařského paláce. Už by mě byl uvítal svět, kde již není žádných žádostí, když jsem se náhodou setkal s Jošicunem. Ten válečník z rodu Minamoto má soucit. I zastyděl se Tomomori ve svém srdci, požádal Jošicuneho, aby mě náležitě provázel, a vrhl se do moře. To, že jsem se ocitl zde a že se tu s tebou setkávám, je celé Jošicuneho plán. Narodil jsem se sice jako pán nad Výcházejícím Sluncem, ale snad že jsem se zprotivil vůli bohyně Amaterasu, lid země, kterou mám spravovat, mne sužuje, ve vlastní zemi nemám, kam bych se uchýlil. Stýská se mi po paní matce! Když jsem byl ještě v hlavním městě, chtělo se mi spatřit bělostný sníh na hoře Fudži a jaro v Jošinu, ale teď se

moje touha upírá ke vsi Ohara, právě tam dlí matka, po jejíž lásce toužím. Co je mi do Jošina, co do květů, když bytost naplňují truchlivé myšlenky!

Vypravěč: Dolíci svůj osud, klesne k zemi a pláče. Jak truchlivé! Politováníhodné!

Noricune: Á, co počít, co počít! Tak tedy Jošicune prohédl Tomomoriho i mou obdivuhodnou lest, dobře uváženou strategii! Že mu ale válečné štěstí přeje! Nu, už je to tak! Ale ta trpkost!

Vypravěč: Z bezmoci skřípe zuby až do krve a zatíná pěsti, až se mu nehty zarývají do dlaní. Víčka jako by mu ztěžkla pod vahou několika set kinů.^{2 3 3} Pevně zavře oči, až je zase náhle doširoka otevře.

Noricune: Á, sám jsem pochybil! V bitvě u Jašimy jsem Jošicuneho pronásledoval, a on tehdy přeskočil přes osm lodí a stáhnul se zpět na spřátelenou loď.^{2 3 4} Byla v tom asi strategie, ne zbabělost! I to, že se teď stáhnul dozadu, udělal proto, že odhalil mou lest. Nechal mě setkat se s Vaší Jasností, jak rytířsky šlechtné! Teď vás zachráním. Ještě se vrátím, aby se mezi mnou a Jošicunem rozhodlo o vítězství a prohře. Do té doby vás odvedu z Jošicuneho úkrytu, nově vám otevřu širý svět a postarám se, abyste se setkal s paní matkou. Tedy vpřed, kéž nám přeje štěstí!

Vypravěč: Vezme císaře do náruče, pravou rukou uchopí předlouhé kopí.

Noricune: Pomíjivost světa tíží jak volský povoz, ale já se o vás postarám!^{2 3 5}

Vypravěč: Má se k odchodu, když v tom se ozve hlas tří ostrých výkřiků a třeskot mečů. Rychle přitáhne blíž své kopí a ani se nestačí ohlédnout, když vejdou Kamei, Suruga a opat Kawacura. Každý z nich má v rukou zakrvácený meč a uťatou hlavu.

Kamei/Suruga/
Kawacura: Vy jeden zbabělý pane z Noto! Bandu mnichů na vaší straně jsme jednoho po druhém skolili, jak vidíte, a přece se chcete zmocnit císaře a prchnout zadními vrátky? Tlučte si na bránu, není úniku. Dáte se do rozhodujícího boje nebo se vzdáte? Vyberte si a odpovězte!

Vypravěč: Tak mluví jeden přes druhého a Noricune je probodává pohledem.

Noricune: Co si tu na mě dovolujete otvírat čelisti? Troufáte si na někoho, s kým se nemůžete měřit! Klidně bych vám mohl jednomu po druhém srazit hlavy. Ale co bych s tím ztrácel čas. Jen kvůli Jošicunemu, který mi svěřil císaře, jen jako malou laskavost vůči němu vás ušetřím. Měli byste mi děkovat! Osopujete se na mě, že utíkám, to je vrchol drzosti! Nemáte respekt před císařským doprovodem! Probodnu vás očima, vy sprostí, neurvalí špinavci! Hněte s sebou a třikrát se pokloňte!

Kamei/Suruga/

Kawacura: Jak se nelidsky chvástá! Svážeme ho a dáme mu do jeho pyšného nosu!

Vypravěč: Tak ho trojice obklopí ze všech stran, Noricune se ocitne v obklíčení jako prostřední bod čísla pět na kostce.^{2 3 6} Zatlačen do rohu, kope kolem sebe písek. Noricune se nad nimi vztyčí jako božstvo Idaten^{2 3 7} a shlíží úkosem dolů. Císař uprostřed té konfrontace vyhlíží, jako by cítil, že záře klenotu jeho života brzy pohasne.

Jošicune: Tak počkat, vy všichni! Co je to za unáhlenost?!

Vypravěč: Tak zazní hlas knížete Jošicuneho, který vstoupí ve dvořanské čapce a loveckém úboru, po dvorském způsobu všedně oděn, neozbrojený.^{2 3 8}

Jošicune: Pamatujte se před císařem a nebraňte mu v cestě! Je nemálo ošemetné, když poddaný zbuhdarma pokouší svého pána. Upokojte se, i já sám přicházím císaře vyprovodit. Proto jsem na sebe vzal tenhle oděv. Nechávám Noricuneho svobodně odejít, nemá ostatně schopnost vznést se do Nebes nebo skrýt do země. Však on neunikne a jeho osud se naplní. Nikdo na něj nevztáhne ruku. Nyní tu není, ale když ho skolí Tadanobu, skolí tak nepřítele svého bratra Cuginobua, upokojí tím bratrovu duši dlící ve světě pomstou posedlých démonů, a jeho čin tak bude mít smysl. Noricune je psancem tohoto světa, i já, Jošicune, jsem z něj vyvržen. Ani jeden z nás nemáme hrad ani štít, utkejme se tedy v boji zde v Jošinu, květy nám budou strážními věžemi.^{2 3 9} Musí se rozhodnout, vítězství nebo prohra, prohra nebo vítězství. Bylo oznámeno, že císař utonul, Císařský Palác už podniknul oficiální kroky. Ať už zvítězíš či prohraješ, střež se vůči císaři dopustit chyby!

Noricune: Božsky delikátní slova! Tak uspokojivá! Nezabývám se ale trivialitami. Nejsi to jen ty, Jošicune, koho zahrnují mé plány. Chci se urychleně zmocnit hlavy Joritomoa, co utlačuje Podnebesí, a naopak znovu nastolit císaře na trůn. Pak se jistě i vám dostane šlechtických poct.

Jošicune: Moc ti to mluví, Noricune! Na mě si můžeš nasazovat jak chceš, ale jestliže se stavíš jako nepřítel proti mému staršímu bratrovi, pak to nemohu přeslechnout!

Vypravěč: Generál položí ruku na pochvu meče, hned je patrná sebevědomost jeho pravé ruky a prchlivost. Do jeho nitra ale vstoupí lišák jménem „Devátý z Minamotů“ a utiší ho, z vděčnosti za laskavé propůjčení vzácného jména tento nepravý Tadanobu zklidní myšlenky a srdce, takový je neviditelný ochránce svého pána.

- Noricune: Bud' sbohem, Jošicune. Za to, že jsi velkoryse ušetřil císařův život, se ti odměním tím, že se ti jako Noricune, pán z Noto jménem Kami, nepostavím jako nepřítel. Tolik na oplátku. Až se znovu setkáme, mé jméno bude znít Jokawa Kakuhan. Půjdu do jošinských vrchů a až narazím na Tadanobua, nechť se rozhodne o vítězi a poraženém. Tehdy, tehdy se naše osudy naplní. Uvolněte cestu pro císaře, plebejci! Průchod!
- Vypravěč: Tak volá a znovu vezme do náruče císaře Antokua, který je pán země, a přece není. A ten, který je, a přece není vazalem, Kakuhan z Jokawy, se ujímá role císařského průvodce. Ač nepřítel, i Jošicune žádá uvolnění cesty, mocným, mocným hlasem, ve kterém zní majestátnost, pomstychtivost i soucit. Opat Kawacura se ujímá role předvoje, Suruga role lokaje a Kamei role sluhy nízké šesté hodnosti. Sluhou není, ale chrání císaře s trpělivostí, která je sluhům vlastní a odráží se i v obou znacích, kterými se služebný post zapisuje.²⁴⁰ Jejich všední oděv neprozrazuje nic dvorského, jen ozdoby u rukojeti jejich mečů, co připomínají kapří ústa, se občas zablesknou jako stříbrná ozdobná krabička ve tvaru kapra, která je znamením dvorské hodnosti.²⁴¹
- Jošicune: Dovolte mi laskavě doprovodit vás až k bráně.
- Vypravěč: Spolu s žádostí skloní hlavu, načež si oba generálové upřeně pohlédnou do obličejů. „Devátý z Minamotů“ Jošicune a „Devátý z Minamotů lišák“, zvuky jejich jmen, jsou-li nahlas přečtena, jdou spolu ruku v ruce, tak vznešená jsou slova příběhů země Jamato.²⁴²

Páté dějství

V horách Jošina

- Vypravěč: Vznešené jsou hory, co se tyčí jedna za druhou, bělostné, i na konečcích větví leží bílý sníh. Jaký to pohled! Sató Tadanobu volá silným hlasem.
- Tadanobu: Pocházím z plémě císaře Seiwy, jsem kapitán a dvořan páté hodnosti Minamoto Jošicune!^{2 4 3} Vy, vazalové mého staršího bratra Joritomoa a jim podobní! Právě jste si ze mě udělali nepříteli! Neurvalci, co se obrací proti urozenému pánovi! Využijte zvláštních schopností, jimž mě naučil horský skřet Tengu^{2 4 4}, do jednoho vás zamorduji a potupně vás svrhnu do vodního toku v údolí! Počítejte s tím!
- Vypravěč: Jak volá, zprava i zleva ho obklopí povyk zlořečené kamakurské bandy.
- Kamakurští: Ha, takové divné řeči o vládnoucím a podřízeném! Udeřme a ukažme mu, jestli je tu pánem nebo ne! Vpřed! Vpřed!
- Vypravěč: A zaútočí ze všech stran. Ale napadený jakoby nic uhne vpravo, švihne vlevo, klame svými výpady a seká a seká, až kamakurská tlupa zavelí „Ústup!“. Však já jim ten útěk zarazím, myslí si napadený a pronásleduje je na jistých nohou po strmé horské pěšině. Generál z rodu Taira, Kami, pán z Noto, pamětliv předsevzetí, že se utká s Tadanobuem, kráčí bělostným sněhem, nikým nepoznán, s mnišskou kápí přes hlavu, coby Jokawa Kakuhan klopýtá po okraji skaliska na úpatí hory. Sató Tadanobu, který pronásledoval nepřátele všude možné, se vrací. Nepřítel, který k němu již drahnou dobu upíná své předsevzetí, ho již očekává. Ještě než se vrátí kamakurské oddíly, ať se rozhodne o vítězi a poraženém, říká si a přiblíží se s úsměškem ke svému protějšku. Ten, hrdinný bojovník oddaného ducha, ho rovněž očekává se smíchem. Tak se vzájemně pobízí a vyzývají.
- Tadanobu: Vloni, třetího měsíce, se na skalisku u Jašimy postavil před generálova koně a oddaně zastavil šíp, který na generála mířil. Byl to Sató Saburóbjóe Cuginobu. Já jsem jeho mladší bratr Širóbjóe Tadanobu. Přišel jsem se pomstít jeho nepříteli, generálovi z rodu Taira, Kami Noricunemu, pánovi z Noto!

- Noricune: Ó, jak ušlechtilé, Tadanobu! Oslovit nepřítele svého bratra a udeřit na něj. Ale už je tomu tak, že provázím jako svého chráněnce císaře Antokua a zároveň hodlám ovládnout celé Podnebesí. Bohužel to tedy budu naopak já, kdo tě skolí. Ospravedlň se za mě bratrovi v podsvětí. Zenový mistr Kakuhan z Jokawy ti poslouží na tvé poslední cestě!
- Vypravěč: Opře se o rukojeť kopí jako o poutnickou hůl a propukne v hrčivý řehot. Po té slovní potyčce se Tadanobu zahledí přímo na svůj protějšek, zvedne meč do výše a udeří. Protivník se brání výpadům a uhýbá špičce meče, která mu má proniknout do těla, seká kolem sebe, ohání se kopím, neví kam tnout dřív. Když Tadanobu sekne vpravo, tu víří jak v tanci vlevo, když zaútočí zleva, změní držení a bělostná čepel meče zadrnčí o jeho kopí. Karmínová barva se jim vpíjí do nitra i brnění, vzájemně si ji chtějí přivlastnit co barvu vítězství. Jak Kakuhan donekonečna útočí, vyskočí Tadanobu do koruny rozložitého stromu, jeho pronásledovatel uchopí pevněji kopí, jediným mocným máchnutím tne do sakury a opře se do ní nohou, až se strom zvolna, zvolna s praštěním skácí. Tadanobu se přehoupne na druhou stranu rokle, kterou strom svým pádem překlene jako most. Kurážný generál vstoupí na toto nejisté přemostění a zvolna postupuje vpřed, uklouzne mu ale noha a už už padá do údolí, nezřítí se ale, sevře kmen pevně nohama a zůstane viset hlavou dolů. Tehdy Tadanobu učiní výpad mečem a bodne jeho špicí, ale protivník roztočí kopí chvatem „vodního kola“^{2 4 5} a jeho čepel zařinčí, jak dopadne na rukojeť soupeřova meče. „Čirin čirin“, „hata hata“, „šiččo šiččo“. Tak promlouvají zbraně. Jaká je to oči uchvacující podívaná, taková zručnost! Mezitím se vrací rozprášená kamakurská tlupa a s křikem „Tadanobu neunikne!“ bez ladu a skladu znovu útočí.
- Tadanobu: U všech ďasů! Ti tu ještě chyběli!^{2 4 6}
- Vypravěč: Přejde na druhou stranu a utká se s nimi, Kakuhan ve volné chvíli oseká strom v místech, kde mu svírá lýtka, a osvobodí se. Tadanobu ho ponechá jeho pádu a pouští se za kamakurskou bandou, aby je všechny pobil. Noricune zatím v údolí zručně postupuje na rychlých nohou, bez ustání zabodává kopí do štěrbin ve skalínách a postupuje vzhůru. Sněhem pokrytá půda ale povoluje, drolí se hlína i kamení. Klouzavě stoupá nahoru, nohama se napůl vzepře o větev blízké slivoně a šplhá na vrcholek skály. Sató Tadanobu zatím zahnal kamakurské oddíly a přichází k němu z levé strany.

Tadanobu: Tady, Kakuhane!

Vypravěč: Tak ho vyzve a do prodlevy způsobené protivníkovým šplháním zavolá...

Tadanobu: Že to ale trvá! Jdu za tebou!

Vypravěč: A snese se z vysokého vrcholku, tak daleko a lehce jako pták. To svedu také, říká si Kakuhan a skočí. Ale ouha, tkanice brnění se mu zamotají do větví a už se houpe, houpy hou, jako by se bavil na houpačce jako malé dítě. Zábavná podívaná. Jak je znehybněný, Tadanobu se na něj chystá udeřit, ale Kakuhan se otočí, přetne zamotané tkanice a už se zdá, že je s ním ámen, jak v bezmoci doširoka rozpřáhne ruce. Jeho protivník, ač má navrch, odhodí meč tak jako Kakuhan kopí a vzájemně se proti sobě vrhnou s pokřikem „Eija!“. „Hrrr, hrrr, hrrr“, křičí Tadanobu a zatlačí Kakuhana na ústup silou božstva Bišamon.²⁴⁷ Ten lehce uhne a s výkřikem „To tak!“ dupne jako bohyně Marišiten.²⁴⁸ Víří sněh, jak zápasí, když vtom se nějak přihodí, že Tadanobu podlehne řadě chvatů, je zcela zahnán do úzkých, polapen a vržen s žuchnutím na zem. Kakuhan mu zalomí paže a přisedne je koleny. Ale, jak zvláštní věc, přichází další Tadanobu a než se Kakuhan vzpamatuje, tne ho přesně do brnění nechráněného místa. Napadený navzdory sečné ráně nehne ani brvou, jen překvapeně hledí.

Noricune: Jakže?! Co je tedy zač tenhle Tadanobu?!

Vypravěč: A popotáhne za tkanice zbroje, není v ní ale Tadanobu, je tu jen Jošicuneho brnění. „No tohle“, říká si, nemůže uvěřit, že zbroj je prázdná, bedlivě ji zkoumá a bodá do ní, bodá. Ač těžce raněn, zvolá...

Noricune: Tak jen pojď, vem si moji hlavu!

Vypravěč: Vtom přispěchá kníže Jošicune.

Jošicune: Nuže, Noricune! Císař Antoku nastoupí mnišskou dráhu ve vsi Ohara, jako žák své paní matky. Jsi obdivuhodný a proslulý, Noricune, ale lišák s magickou silou, „Devátý z Minamotů“, vložil svou sílu do tohoto brnění, a propůjčil ji tak Tadanobuovi, kterému bylo brnění svěřeno. A tak tě všechno tvé válečnické umění zradilo.

Vypravěč: A sotva to dopoví, náhle se zcela nečekaně objeví Kawagoe Taró Šigejori a za ním generál zleva Tomokata s rukama svázanýma za zády.

Kawagoe: Dlouho jsme se nespatriili, kníže Jošicune! Vyšlo najevo, že bubínek, který vám byl předán s císařským příkazem zaútočit na Joritomoa, vám svévolně podstrčil Tomokata. Přicházím s pokynem od samotného excísaře, že v té věci máte zakročit podle vlastního uvážení.

Vypravěč: Jak to uslyší, vstane Noricune ze svého místa.
Noricune: Ho! Slyšel jsem, že i císařský rozkaz pronásledovat rod Taira má na svědomí Tomokata! Zabít toho mizeru, to bude spravedlností pro celý můj rod!
Vypravěč: A ještě než to dořekne, setne mu hlavu.
Noricune: A teď smí Jošicune žádat Noricuneho hlavu!
Jošicune: Ale pán z Noto, Kami Noricune, utonul v zátocě u Jašimy. Hlava Kakuhana z Jokawy, ta náleží Tadanobuovi.
Vypravěč: A ten, ještě než jeho pán dokončí svoji řeč, zdvihne meč a skolením bratrova nepřítele uctí bratrovu památku. Tak v tomto věku vladařů jeden z pánů míří na Óšú a druhý do Ohary^{2 4 9}, rod Tairů je vyhlazen a poklidně spočívá na dně širého Západního Moře. Nadchází čas blahobytu a zralého zrna, čas rozkvětu „země podzimních žní“^{2 5 0}. Kéž by tak znovu přišel, kéž by!

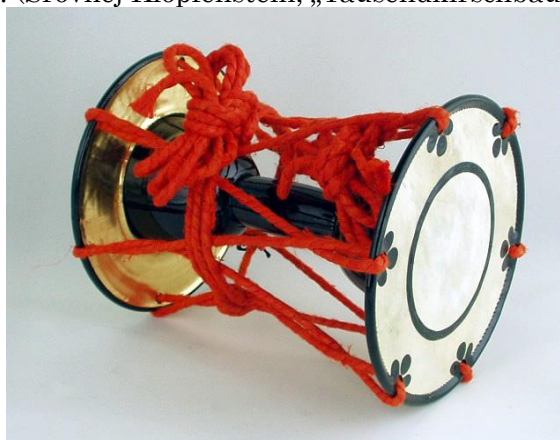
Čtvrtého roku éry Enkjó (1747), „v měsíci mrazu“ (jedenáctého měsíce), šestnáctého dne

Takeda Izumo
Mijoši Šóroku
Namiki Senrjú

-
- ¹ Název hry „Jošicune senbonzakura“, doslovně „Jošicune a tisíc sakur“, vychází z japonské místopisné i literární tradice. Spojuje v sobě jméno proslulého kapitána Jošicuneho z rodu Minamoto s narážkou na věčnou, stále znovu se obnovující krásu květů sakur, která je zde symbolem Jošicuneho slávy a oblíbenosti. Zároveň je symbolické i to, že sakury odkvétají právě v době své největší krásy, podobně jako Jošicunemu bylo dáno dosáhnout skvělých vojenských úspěchů a zemřít ve věku pouhých třiceti let. Výraz „senbonzakura“ („tisíc sakur“) dále evokuje sakurami proslulé místo v horách Jošina (prefektura Nara, středozápad ostrova Honšú). Oblast Jošino se dělí do čtyř celků, Šimo no Senbon (Dolní Senbon či „Dolní Tisícitřešňová“), Naka no Senbon (Prostřední Senbon), Kami no Senbon (Horní Senbon) a Oku no Senbon (Zadní Senbon). Vzpomnout lze také paralelu s podobným místním názvem, Senbon Macubara („Pláň Tisíce Borovic“). Nachází se v oblasti poloostrova Izu (prefektura Šizuoka, středovýchodní Honšú), který byl v minulosti častým místem vyhnanství. Legendární ministr Sugawara Mičizane, poté co by poslán do vyhnanství do Dazaiфу na Kjúšú, údajně napsal báseň vyjadřující stesk po jeho oblíbené meruňce. Ta pak za ním měla dolétnout až na Kjúšú a následovat ji měla i ministrova oblíbená borovice. I zde je možné vidět, jak podstatná je pro japonskou kulturu symbolika stromů. V každém případě výraz „senbon“ („tisíce stromů“) je symbolicky využit již v básnické sbírce Manjóšú (8. století) a rovněž v někdejší hlavním městě Kjótu existuje ulice nazvaná „Senbon“. Tyto a jiné paralely lze vzhledem k hluboké vnitřní integritě japonské kultury sotva považovat za náhodné.
- ² Jedná se o populární epizodu z čínských dějin. Král státu Jüe, Kou-tien, který se ujal vlády v r. 496 př. Kr., vytáhnul proti sousednímu státu Wu, přestože ho jeho ministr Fan Li (později známý jako kníže Ču z Tchao) od tohoto záměru zrazoval. Kou-tien utrpěl drtivou porážku, a tak Fan Li zosnoval plán, jak stát Wu přemoci lstí. Jako vyslanec se v doprovodu krásy Si-š' vydal ke dvoru království Wu a skutečně se mu podařilo místního panovníka za pomoci Si-š' rozptýlit natolik, že stát Wu byl nakonec poražen a anektován královstvím Jüe. Fan Li se už ale tohoto procesu aktivně nezúčastnil a v ústraní užíval nahromaděného majetku a vlivu. Nárazku na tuto epizodu lze objevit u filosofa Lao-c' a nepřímou i v nó hře „Benkei na lodi“. (Srovnej německý překlad hry „Jošicune mezi květy sakur“ Eduarda Klopfensteina. Ve srovnání s prof. Klopfensteinem se autorka rozhodla řídit se při prepisu čínských jmen pravidly české transkripce (nikoli normou Wade-Giles), a to zejména v zájmu lepší čitelnosti a čtenářské přístupnosti.
- ³ Éra „Dlouhé Prosperity“ (Džuei) trvala jen necelé 3 roky, spadá do období let 1182 – 1184. Éra „Pravého Kalendáře“ (Genrjaku) spadá do období let 1184 – 1185.
- ⁴ Trojpuk (deutzia, čeled' pustomylovité) má květy bílé barvy, bílou barvu měly také bojové zástavy rodu Minamoto (Gendži, použijeme-li sinojaponskou podobu jména). Zástavy rodu Taira (sinojaponsky Heike) měly barvu červenou.
- ⁵ „Musaši“ je staré označení oblasti dnešního Tokia a prefektury Saitama (částečně sem spadá též dnešní prefektura Kanagawa). Výraz „Západní Věž“ je pak narážkou na Benkeiův mnišský původ. Jako mnich totiž působil na posvátné hoře Hiei u Kjóta v klášteře při chrámu Enrjaku, a to právě v jeho Západní Věži.
- ⁶ Konflikt mezi rody Minamoto a Taira se rozhořel poté, co Taira Kijomori dosadil v roce 1180 na trůn svého ročního vnuka jako císaře Antokua. Tairové byli nakonec nuceni opustit tehdejší hlavní město Kjóta a v domnění, že na moři budou mít nad rodem Minamoto převahu, ustoupili na jihozápad Japonska. 22. března 1185 pak došlo k námořní bitvě u Jašimy (u dnešního města Takamacu, prefektura Kaga, severovýchodní Šikoku) a 24. března 1185 proběhla námořní bitva u Dannoury (u města Šimonoseki, prefektura Jamaguči, jihozápadní výběžek Honšú). Tairové byli poraženi a většina z nich včetně zhruba šestiletého císaře Antokua zemřela ve vlnách

Vnitřního Moře. Správu země poté nominálně vykonával v souladu s praxí vlády excísařů (insei) excísař Goširakawa, který se po třech letech vlády (1155 – 1158), v době vzestupu rodu Taira, uchýlil do kláštera, přijal buddhistické jméno Hóó (Mnišský Císař) a po návratu z ústraní vykonával císařskou funkci spíše již jen formálně. Skutečná moc se soustředila do rukou kamakurského šóguna. Co se týče literárních pramenů, zejména pak divadelních her, bitva u Jašimy a bitva u Dannoury často splývají. Jošicune zde podává spíše souhrnný popis, odpovídající více průběhu bitvy u Dannoury.

- ⁷ Střelba na vějír i sražení chrániče helmy jsou epizody, které se objevují v japonské literatuře v různých zpracováních. Zmínka o střelbě na vějír se například objevuje v „Příběhu rodu Taira“, zde ovšem narozdíl od hry „Jošicune mezi květy sakur“ ke střelbě dojde již v podvečer prvního ne bitvy, ne až druhého dne. Legenda o sražení chrániče (šikorobiki) z helmy válečníka z rodu Minamoto jménem Mionoja Džúró (v dodatku k první scéně čtvrtého dějství figuruje jako Mionoja Širó) během bitvy u Jašimy Kagekijom z rodu Taira se objevuje například v nó hře „Kagekijo“ či v džóruri hře „Revidované zápisky z boje u Ičiotani“ („Ičiotani Futaba Gunki“, poprvé uvedeno r. 1751), stejně tak se tato scéna objevuje i v žánru kabuki.
- ⁸ Jošicune se po vítězných bitvách svedených s Tairy pokoušel o audienci u bratra, šóguna Joritomoa, ale byl zřejmě kvůli neshodám týkajícím se vojenské strategie očerněn (podle některých pramenů generálem Kadžiwarou Kagetokim), a namísto audience se tedy po zhruba třech týdnech čekání musel ze vsi Košigoe, kde byl zastaven před svým vstupem do Kamakury, bez úspěchu vzdát a vrátit se do Kjóta. Více viz „Jošicune v Košigoe“ (in: Elisabeth Oyler, „Swords, Oaths, and Prophetic Visions. Authoring Warrior Rule in Medieval Japan“).
- ⁹ Norijori ve skutečnosti pocházel z rodu Minamoto, byl nevlastním bratrem Jošicuneho a Joritomoa. Také se jako nižší velitel podílel na bojích proti Tairům, ale zdaleka nedosahoval Jošicuneho postavení, jeho matkou byla totiž kurtizána. Narodil se ve vsi Kaba, odtud jeho přídomek. Narozdíl od jiných pramenů, které uvádějí jméno Kadžiwaru Kagetokiho, je zde za původce Jošicuneho upadení v nemilost označen právě Norijori.
- ¹⁰ Císař Kanmu vládnul v letech 781 – 806. V kronice „Šoku nihongi“ („Pokračování zápisků o Japonsku“) je doloženo, že v roce 788 byl vykonán obřad vyvolávání deště, ale bubínek Hacune zde zmíněn není. V jiných pramenech i ve hře „Jošicune mezi květy sakur“ je popisován jako malý bubínek (kocuzumi, viz. obr.) užívaný při doprovodu her nó. (Srovnej Klopfenstein, „Tausendkirschbäume Yoshitsune“).

- ¹¹ Tato metafora vychází z čínského pramene „Liou Siang čuan“ („Liou Siangova biografie“). Liou Siang (79 – 8 př. Kr.) byl uznávaný konfuciánský učenec. Viz též Klopfenstein.

- ^{1 2} Hora Lu (v japonském přepisu Ro San) se nachází na jihu čínské provincie Ťiang-si (oblast Jang-c'-tiang), v malbě či poezii bývá často synonymem působivé scenérie. Výraz "hora Lu" jako metafora pochází z dvojverší básníka Po Ťü-ia a v daném kontextu vyjadřuje spíše pocit odloučenosti než malebnost krajiny. Po Ťü-i dožíval opuštěn, stár a nemocen právě pod horou Lu, a tehdy údajně zaslal inkriminované verše třem přátelům u císařského dvora sídlícího v hlavním městě Čchang-an. Metafora zde evokuje kontrast mezi někdejší vysokým postavením paní Wakaba no Naiši u dvora a její současnou nepříznivou situací. Metafora zde nicméně funguje i ve svém prvoplánovějším významu, jako symbol malebné krajiny, oblast někdejší vsi Kitasaga („Severní Skaliska“) totiž leží na severu části dnešního Kjóta Arašijama („Bouřné Hory“), která je proslulá kopcovitou scenérií. Srov. Klopfenstein.
- ^{1 3} Slovní hříčka, „Kefu“ označuje místopisné jméno (vesnici na severovýchodě Honšú, dříve kraj Mucu, dnes převážně prefektura Aomori), zároveň však výraz „kefu“ odpovídá ve staré japonštině fonetickému přepisu výrazu „kjó“ („dnes“). Jedná se tedy stejně jako u předchozí metafory (život „pod horou Lu“) o narážku na to, že paní Wakaba no Naiši je ve své dnešní situaci nucená skrývat se a žít v chudobě (oblékat se do prostého tenkého oděvu). Výraz „plátno z Kefu“ byl v poezii období Heian užíván jako tzv. „polštářové slovo“ (ustálená metafora). Srovnej Klopfenstein a též anglický překlad hry „Jošicune mezi květy sakur“ Stanleyho H. Jonese, „Yoshitsune and the Thousand Cherry Trees“.
- ^{1 4} Praxe tzv. posmrtných jmen je v buddhismu běžná, věřící si své „převzaté jméno“ („hómjó“) mohl zvolit sám, když nastoupil dráhu duchovního, nebo mu bylo přiděleno poté co skonal. Reformami Meidži například bylo kodifikováno, že jednotlivé éry budou odpovídat vládě jednotlivých císařů a budou nazvány právě posmrtným jménem císaře. Období Meidži tak odpovídá období let 1868 – 1912, přičemž Meidži („Osvícená Vláda“) je posmrtné jméno císaře Mucuhita. K volbě posmrtného jména císaře narozdíl od běžné praxe dochází logicky již při nástupu císaře na trůn. Současný císař Akihito si jako své posmrtné jméno a jako označení období své vlády zvolil slovní spojení Heisei („Nastalý Mír“). Co se týče ve hře zmíněného posmrtného jména Tairy Šigemoriho, Daifu Džóren Daikodži z Komacu, lze ho přeložit jako Hlavní Ministr, „Čistý Lotos a Rozmnožitel Rodu“, pán z Komacu.
- ^{1 5} O něco dříve zmíněná jména Taikai („Velké Moře“) a Šókai („Malé Moře“) často přijímaly slavné kurtizány 18. století (kdy vznikla hra „Jošicune mezi květy sakur“). K tomu, že bývalé dvorní dámy a tanečnice „širabjóši“, které provozovaly mužské tance, se stávaly mniškami a uchýlovaly se do ústraní, skutečně docházelo. Mniškami se staly například právě tanečnice Gió, Ginjo a Hotoke, které původně působily u dvora jako milenky Tairy Kijomoriho. Ve vsi Kitasaga dodnes existuje chrám nazvaný Gió a mezi slavné zástupkyně tanečnic širabjóši patřila i Jošicuneho milenka Šizuka. Srovnej též Klopfenstein.
- ^{1 6} Jako obchodník s klobouky tu ve skutečnosti vystupuje vazal rodu Taira Kokingo Takesato. Zavazadlo, které s sebou nese, se skládá ze dvou košů zavěšených na tyči. Ženské klobouky pletené z rákosu pocházející z oblasti Kaga (dnešní prefektura Išikawa, středozápad ostrova Honšú) byly obzvláště oblíbené na začátku 18. století. Jméno Kaga navíc foneticky evokuje rostlinná vlákna, šustí, ze kterého se klobouky vyrábí. Srovnej též Klopfenstein.
- ^{1 7} V období Edo (16 – 19. stol.) bylo zvykem, že si chlapci po dosažení zralého věku (zhruba od patnácti let) nechávali vyholit vlasy na čele. A rovněž v dřívějších dobách bylo v Japonsku charakteristické dětem obou pohlaví ponechávat delší vlasy. Kokingo si tedy kvůli utajení nechává narůst vlasy na čele, aby budil zdání, že ještě nedosáhl obřadu genpuku (při kterém se dětem poprvé oblékal oděv dospělých a vlasy se vyvazovaly nahoru nebo se zkrátily). Viz též Klopfenstein.

- 1 8 Hora Kója (pref. Wakajama) je centrem sekty šingon založené mnichem Kúkaiem.
 1 9 Jedná se o přísloví: „V každém štěstí je desetina ďábla“. V přirovnání jsou užity míry sun (3,03 cm) a šaku (cca třetina jednoho metru, desetinásobek míry sun).
 2 0 Doslovně „Mniška jako by se spálila o hvězdu (jako by ji štípla hvězda)“.
 2 1 Narážka na fakt, že Kokingo nemá vyholené vlasy na čele. Viz poznámka 17.
 2 2 Podle kroniky „Mucu waki“ („Zápisky o Severovýchodu Japonska“) se při dobývání Severovýchodu Minamoto Jorijoši ocitl v obklíčení asi 200 povstalců, vojáci se buď rozprchli nebo byli smrtelně raněni, zbyl jen Jorijoši a 6 jeho věrných. Traduje se rovněž, že také Joritomo unikl po prohře u Išibašijamy v roce 1180 v doprovodu pouhých sedmi vazalů. Srovnej nó hru „Šičikioči“ („Únik sedmi rytířů na koních“).
 2 3 Slovní hříčka založená na slově „hana“. V japonštině má výraz „hana“ význam „květ“ i význam „nos“. Odlišná je jen intonace u partikule, která následuje. Klesavá intonace za slovem „hana“ = „květ“, nezměněná intonace = „nos“.
 2 4 Jorijoši z rodu Minamoto (988 – 1075) byl Jošicuneho předek (prapradědeček Jošicuneho otce Jošitomoa) který pro rod Minamoto dobyl oblast Óšú (zhruba dnešní prefektury Fukušima, Miagi, Iwate a Aomori na severovýchodě Honšú). Nejprve proti samozvanému vládci severního Japonska Abe Joritokimu zasahoval neúspěšně, ale v roce 1062 se u vrchu Tamuro spojil s posilami z provincie Dewa (dnes převážně prefektura Akita) a podařilo se mu zvítězit.
 2 5 Tuto pasáž provází tanec Šizuky ve stylu širabjóši, to znamená, že Šizuka recitaci doprovází tancem v mužském oděvu. Existuje zde i paralela s žánrem kówakamai (recitace textů z „Příběhu rodu Taira“ za doprovodu loutny a tance). Ještě i v době vzniku hry „Jošicune mezi květy sakur“ byla rozšířená praxe (ženských) tanců doprovázejících přednes textů z válečných kronik.
 2 6 „Příběh rodu Taira“ a kronika „Zrcadlo východních provincií“ („Azuma kagami“) rezidenci Horikawa lokalizují na Šestou, ne Druhou ulici, dále od císařského sídla.
 2 7 Doslovně „ti, se kterými je v jednom sedle“, to znamená Benkeiovi přátelé.
 2 8 Někdejší kraj Dewa zabíral zhruba území prefektury Akita (severozáp. Honšú).
 2 9 Při vstupu do buddhistického řádu je obvyklé, že si mnich či mniška nechají oholit celou hlavu, zatímco nesvobodní obyvatelé středověkého Japonska se vyznačovali účesem, který je ve hře zmíněn, tedy pruhem vlasového porostu v zadní partii hlavy. Benkei je sice v historických pramenech zmiňován jako buddhistický mnich, nicméně ve hře „Jošicune mezi květy sakur“ vystupuje v souladu s charakterem své postavy jako prudký válečník s bohatým vlasovým porostem.

Benkei (manga)

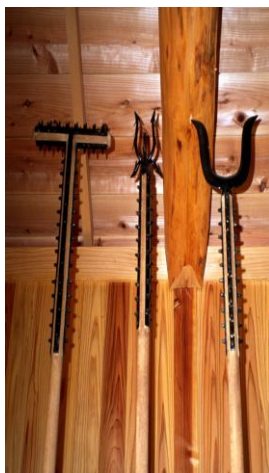

Benkeiova podoba ve stylu kabuki

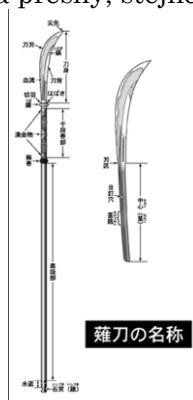

Benkeiova alegorická loutka

- 3 0 Existuje sedm nástrojů pravého samuraje (zbroj, dlouhý meč, krátký meč, šíp, luk, kyrys (přesněji kožený chránič hrudi) a přilba). Mezi Benkeiem užívaných sedm „tesařských“ nástrojů pak patří železné hrablo, velké kladivo, velká pila, bojová sekera, palice, vidlice sasumata (původně nástroj pro zatýkání zločinců, viz obr. na následující straně) a srp.

- 3 1 Jap. stopa, „šaku“ (尺), dosahuje zhruba délky 30 cm, Benkeiova halapartna má tedy být zhruba 2,5 m dlouhá. Výraz halapartna se již pro kopí typu naginata (viz obr.) poměrně vžil, bohužel není zcela přesný, stejně jako výraz kopí či partyzána.

- 3 2 Generálem zprava zde Kawagoe míní Minamoto Joritomoa. Minamoto Joritomo byl generálem zprava a zároveň zástupcem vrchního rady jmenován až roku 1190, a titul šóguna získal až roku 1192, ale již dvacátého sedmého dne čtvrtého měsíce druhého roku éry Genrjaku (1185) byl povýšen na kandidáta na pozici druhé dvorské hodnosti. V době, kdy se hra odehrává, byl tedy čerstvě povýšen. Stal se tak přímým podřízeným ministrů druhé hodnosti a začalo se mu říkat „druhý z Minamotů“, třebaže byl třetí, nikoli druhý syn Minamoto Jošitomoa. Funkce generála zprava (右大将 うだいしょう, plným titulem 右近衛大将 うこんえのだいしょう) odpovídala třetí dvorské hodnosti na úrovni vrchního rady, jehož zástupcem se Joritomo stal zároveň s udělením generálské hodnosti.

Systém hlavních dvorských hodností

císař

1. dvorská hodnost

hlavní ministr 太政大臣 だじょうだいじん

左大臣 さだいじん ministr zleva **2. dvorská hodnost** ministr zprava 右大臣 うだいじん

3. dvorská hodnost

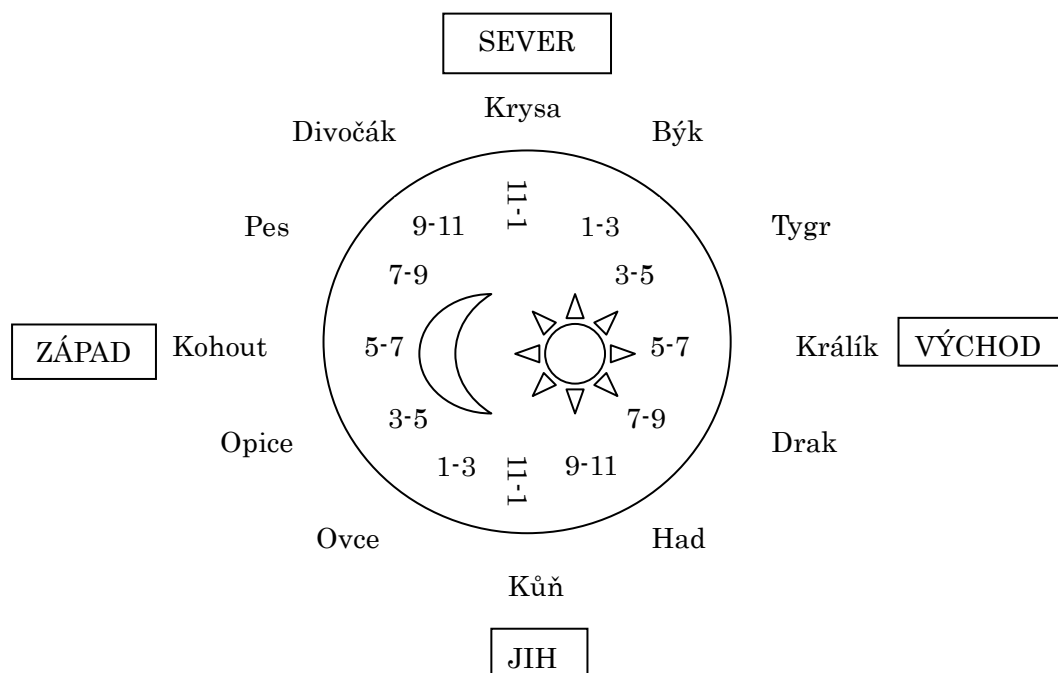
vrchní rada 大納言 だいなごん

(hlavní dvorské hodnosti mají celkem 5 stupňů, politicky významné jsou uvedené 3)

- ^{3 3} Jošicune se jako pán domu na začátku rozhovoru usadil na čestné vyvýšené místo, ovšem v dalším průběhu rozhovoru bude Kawagoe reprezentovat kamakurského šóguna, proto mu Jošicune čestné místo postoupí.
- ^{3 4} Tradiční sezónní rozptýlení (květy na jaře, měsíc na podzim a sníh v zimě).
- ^{3 5} Doslova „ohýbám (snižuji) kolena v urozeném císařském sídle“.
- ^{3 6} Jošicune se zapřísahá ve jméno šintoistických božstev i Buddha, toto spojení původní japonské náboženské tradice a přes Čínu a Koreu importované buddhistické tradice dává přísaze až nepatřičně silný nádech.
- ^{3 7} Hatakejama Šigetada (1164 – 1205) byl schopný vojevůdce a vlivný Joritomoův ministr. Pocházel stejně jako Benkei z kraje Musaši (zhruba oblast dnešního Tokia), konkrétně z Hatakejamy. Vzbudil podezření Joritomoova tchána Hódžóa Tokimasy a nakonec byl zneškodněn Tokimasovým druhorozeným synem Hódžóem Jošitokim. V kronice „Bájný Jošicune“ vystupuje Hatakejama naopak jako Jošicuneho odpůrce. Srovnej Klopfenstein.
- ^{3 8} Kawagoe vyjadřuje skutečnost, že jeho city byly raněny, a zároveň odhodlání spáchat rituální sebevraždu seppuku (harakiri). Výraz „nitro“ evokuje též výraz „břicho“, podobně jako je tomu u českých archaických výrazů „život“ či „luno“.
- ^{3 9} Toto spojení s čínskými dějinami není při bližším prozkoumání v daném kontextu přesné ani lichotivé, proto ho Kawagoe označuje za „ne zcela přiléhavý příklad“. Šestý císař dynastie Tchang, Süan-cung (685 – 762) se po letech úspěšné vlády oddal životu v přepychu a podlehl vlivu své konkubíny Jang Kuej-fej a jejích příbuzných. Roku 756 byl celý dvůr nucen uprchnout před povstáním An Lu-šana a na pláni Ma-wej došlo ke střetu, kdy armáda vzbouřenců požadovala mstu na konkubíně a její rodině. Císař byl přinucen nechat Jang Kuej-fej zardousit a abdikovat ve prospěch svého syna. (Generál) Ke Šu-chan ve skutečnosti potlačil An Lu-šanovo povstání, ovšem se smrtí Jang Kuej-fej neměl nic společného. Viz Klopfenstein.
- ^{4 0} Tato epizoda je detailně zpracována v nó hře „Šózon“, jejíž název vychází z křestního jména Tosabó Šózona a která je neobvyklá tím, že role Šizuky je tradičně ztvárněována dětským hercem. Existuje i loutkové zpracování této epizody, hra z r. 1737 „Královský květ nočního útoku na rezidenci Horikawa“ („Gošosakura Horikawa jouči“).
- ^{4 1} Jedná se o ustálenou frázi, poetický obrat, který má navozovat atmosféru nejisté cesty. Nově jmenovaní správci provincií se dříve na cestě na své nové působiště prokazovali při příjezdu do přeprahací stanice právě zvonkem, který byl symbolem jejich úřadu a měl jim zajistit potřebné služby. Srovnej Klopfenstein.
- ^{4 2} Benkei je ozančován jako ten, který „nemá na západě sobě rovného“, Tosabó jako „první na východě“, tato pasáž tedy naznačuje, že proti sobě stanuli dva nejsilnější válečníci z celého Japonska, kteří jsou si navzájem rovnocenní.
- ^{4 3} Benkeiovo potýkání se s Tosabóem je vyjádřeno japonským citoslovcem „buri buri“, které označuje zvuk kuličky (buri) při chlapecké hře z období Heian (9.-12. stol.). Hra spočívá v rozpořhobování kuličky pomocí paličky, na které je připevněný provázek. Hra připomíná právě roztáčení káči. Existuje též od obd. Edo (17.-19. stol.) rozšířená obdobná novoroční hra giččó, spočívající v rozpořhobování kuličky samotnou paličkou. V této verzi hra připomíná křoket (viz obr.). V japonštině tedy metafora funguje spíše na základě zvukové podobnosti (na základě zvuku úderů), zatímco česká metafora, „roztáčení káči“, funguje spíše na základě pohybu zápasu. Autorka tuto českou variantu zvolila kvůli zachování herní podstaty metafory.

- ^{4 4} Doslovně: „Posloužíš dobře, pro věštbu na cestu!“, případně „Nuže, dobrý vrh!“. Šťastný směr cesty se dříve určoval vrháním dřivek nebo drobných mincí.
- ^{4 5} Tato pasáž je bohatá na různé aluze a vyžaduje komplexnější vysvětlení. Celá pasáž je založena především na spojení asijského zvěrokruhu se světovými stranami. Asijský zvěrokruh se skládá z dvanácti znamení a každému je přiřazen určitý směr. Na základě těchto spojení zde pak vzniká řada hříček. Směr mezi znameními Draka a Hada, jihovýchod, Benkei zavrhuje, možná právě kvůli daným znamením zvěrokruhu. Zmíněná Ohara (svatyně v Ubaře) ležící severozápadně od Kjóta (nikoli jihovýchodně, jak by se mohlo jevit z textu) mimochodem není totožná se slavnou Óharou, která leží od Kjóta severním směrem. O severoseverovýchodě, směru Býka, Benkei uvažuje proto, že Minamoto Jošicune byl v dětství pojmenován Ušiwaka Maru, což lze přeložit jako Býček Kulička. Praxe pojmenovávání dětí nelichotivými či směšnými jmény, aby se od nich držely dál zlé síly, se v některých asijských zemích dodnes dodržuje. Ve směru Hada a Koně, na jihu, leží Jošino, proslulé svou scenérií a přezdívané mi-Jošino („krásné Jošino“ či foneticky též místo „jež stojí za pohled“, proto se k němu také Benkei přiklání). A konečně západní směr Benkei komentuje s tím, že se jedná o směr Kohouta a jeho pán s doprovodem nemají křídla, aby se dostali příliš daleko.
- ^{4 6} Doslovně „jako by se ocitl mezi ovci a opicí“. Budeme-li pokračovat v paralele s kalendářem, pak se jedná o váhání mezi jižním a západním směrem. Zároveň tato fráze vyjadřuje pomýlené jednání, neočekávanou událost, špatné vyhlídky.
- ^{4 7} Se znameními asijského zvěrokruhu nesouvisí jen světové strany, ale rovněž časové úseky dne. Jednomu z dvanácti znamení odpovídá vždy dvouhodinový úsek. Hodině Tygra odpovídá doba mezi třetí a pátou hodinou ranní. V této době před rozbřeskem se prý často zvedá vítr, připomínající řev tygra.
- Pro snadnější orientaci v předchozích třech poznámkách autorka přikládá **schéma japonského kalendáře** včetně odpovídajících světových stran a časových úseků. Pravá strana pole odpovídá dopoledním hodinám, levá strana odpoledním hodinám.

- 4 8 To, že Jošicune z Kjóta uprchl v doprovodu pouhých dvou vazalů, je básnická licence. Podle „Příběhu rodu Taira“ město opustil s pětistý jezdcí, podle kroniky „Bájný Jošicune“ („Gikeiki“) s patnácti tisíci jezdci a podle kroniky „Zrcadlo východních provincií“ („Azuma kagami“) s dvěma stovkami jezdci.
- 4 9 Cesta Jamato vedla od mostu na Páté ulici přes Fušimi do oblasti města Nara, podle některých interpretací se právě v oblasti této cesty nacházel bájný první japonský stát Jamato, odtud původní název, dnes je cesta pojmenována Fušimi, podle kjótské městské části, kterou vede.
- 5 0 Městská část Fušimi se nachází na jihu Kjóta a místní svatyně je zasvěcena bohu sake (které se zde dodnes destiluje) a rýže, tedy božstvu Inari, za jehož posla je tradičně považována liška. Svatyně je proto proslulá sochami lišek a dlouhými řadami posvátných bran torii. Liška je v čínském i japonském folklóru spolu s jezevcem považována za zvíře s magickými schopnostmi, srov. motiv „liščího Tadanobua“ ve čtvrtém dějství hry.
- 5 1 Vrch Tó (Tó no mine či též Tamu no mine, výška 608 metrů) se nachází v jihovýchodní části prefektury Nara u města Sakurai. Nachází se zde svatyně Danzan (případně též Katarijama) a hrob předního starověkého státníka a zakladatele rodu Fudžiwara Fudžiwary Kamatariho (614 – 669). Džúdžibó (pravděpodobně mnich ze zdejšího kláštera) není historicky spolehlivě doloženou osobností, ale Jošicuneho výskyt v oblasti kláštera na vrchu Tó je zmíněn v kronice „Zrcadlo východních provincií“ („Azuma kagami“), konkrétně 22. dne 11. měsíce zakládajícího roku éry Bundži (1185). Zde je také zmíněno Džúdžibóovo jméno. Ženám byl vrch Tó zapovězen, stejně jako posvátná hora Kója (viz pozn. 18). Proto se Suruga staví proti tomu, aby Šizuka Jošicuneho na útěku doprovázela.
- 5 2 Sató Širóbjóe Tadanobu (1161 – 1186) je vedle Benkeie z Musaši další výraznou osobností mezi Jošicuneho vazaly. Pocházel z rodu Sató z kraje Mucu (z oblasti severovýchodního Honšú). Jméno Tadanobu se skládá ze znaků „loajalita“ a „víra“, což je výmluvným ukazatelem jeho charakteru, prostřední jméno Širóbjóe pak naznačuje, že byl čtvrtým synem ve své generaci („širó“) a „vojákem ochráncem“ („bjóe“). Vyznamenal se v boji proti mnichům, kteří zaútočili na Jošicuneho v horách Jošina (srovnej páté dějství hry). V roce 1186 se vrátil do Kjóta, kde se nakonec dostal do obklíčení a spáchal sebevraždu. Často vystupuje v legendách a dramatech jako vazal obdařený nezvyklou oddaností a silou. Jak vyjde najevo ve čtvrtém dějství, skutečný Tadanobu se zdržel ve svém rodném kraji a Tadanobu, který vystupuje v první scéně druhého dějství, je vtělením bílé lišky, která byla přivábená bubínkem Hacune. To také vysvětluje objevení se lišky u brány torii, Tadanobuovu sílu, jeho dlouhé skoky, let přes hroty mečů a jeho nervozitu, když se objeví Jošicune. Viz pozdější děj scén.

Vlevo: Sató Tadanobu jako válečník.

Vpravo: plakát inzerující hru „Jošicune mezi květy sakur“ („liščí“ Tadanobu spolu se Šizukou a bubínkem Hacune, za pozornost stojí bílé roucho se symbolem plamenů, naznačení liščích slechů na hlavě a držení rukou, které má navozovat iluzi liščích tlap).

5 3 Saburó Korejoši z rodu Ogata je v souvislosti s Jošicuneho únikem po moři zmiňován v „Příběhu rodu Taira“ („Heike monogatari“) i v kronice „Bájný Jošicune“ („Gikeiki“). Kraj Buzen se nacházel převážně v oblasti dnešní prefektury Fukuoka, na severovýchodě Kjúšú.

5 4 Jedná se v podstatě o svítilnu v podobě lampiónu („koši-čócin“), kterou má její nositel pro větší pohodlí připevněnou na tyči u pasu. V minulosti se svítilny často zdobily rodovými znaky. Na obrázku je vidět tři různé typy těchto svítilen.

5 5 Doslovně „To je štěstí na (celá) tři léta!“.

5 6 Délková míra „ken“ se rovná šesti japonským stopám, tedy zhruba délce 1,8 m.

5 7 Tadanobu své protivníky nazývá slovem „unzai“, což je zkrácená podoba výrazu „unzaigaki“. „Unzaigaki“ jsou duše těch, kteří se provinili nenasytností, a jsou potrestány tím, že v podsvětí trpí hladem a vidinami zbytků z jídel živých, kterých se nemohou dotknout. Oslovení má pochopitelně hanlivý význam a označuje zároveň i omezeného člověka. Srovnej Stanleigh H. Jones Jr.

5 8 Čepele mečů jsou tu přirovnány ke stéblům trávy „cubana“ (též „čigaja“, imperata cylindrica, Japanese bloodgrass, imperáta válcovitá či lalang válcovitý). Viz obr.

5 9 Srovnej první scénu prvního dějství, líčení průběhu bitvy u Jašimy, během které se Tadanobuův o dva roky starší bratr Sató Cuginobu (1158 – 1185) postavil do cesty šípu vystřelenému Kami Noricunem (pánem z Noto), aby zachránil život svému veliteli Jošicunemu. Mimo jiné odtud pramení Jošicuneho důvěra v Tadanobua. To, že Jošicune Tadanobuovi svěřil velitelskou zbroj a propůjčil mu svou identitu, aby zvýšil své šance na zdařilý únik, se objevuje též v kronice „Bájný Jošicune“.

6 0 Amagasaki je označení té oblasti Vnitřního Moře, která zahrnuje námořní cestu spojující Kjóto a Ósaku. V pozdním středověku náleželo toto strategické území (Ósacká Zátoka při ústí řeky Kanzaki – rameno řeky Jodo) mezi Ósakou a Kóbe rodu Čóšú. Nacházel se zde rovněž hrad Amagasaki.

6 1 „Nišimači“ znamená „Západní Město“, dnes sem spadá oblast města Amagasaki známá jako Daimocumači Ničóme (zhruba jihozápad centrální části města).

6 2 Buddhistickým duchovním jsou masité pokrmy zapovězeny (kvůli povinnosti ctít veškerý život). Jako „mušle“ (ve hře zmíněná mušle „torigai“, fulvia mutica, je mlž podobný srdcovce jedlé) se navíc hovorově označovala i vagína. Srov. Klopfenstein.

6 3 Božstvo Fudó, plným označením Fudó Mjóó („Nehybný Zářící Král“, v sánkrtu Ācalanātha, „Nehybný Strážce“) je hlavní bůh pětičlenné skupiny „Mjóó“ (skupiny tzv. „Zářících Králů“), je uctíván zejména v esoterickém buddhismu, sektou šingon.

Jako „Nehybný“ je nazván proto, že je neochvějný ve své víře. Často je zobrazován vsedě či v pevném postoji na kameni. Mění hněv ve Spásu, nabádá k obrácení se na víru pomocí přísného pohledu. Na čele má občas zobrazeno třetí oko, v pravé ruce často drží meč „kurikara“ (俱利伽羅, „Nástroj Využití Ducha Buddha“) k potření zlých sil a v levé ruce často drží provaz ke svázání démonů. Někdy je také zobrazován se dvěma ze svých osmi mladých učedníků, Kongarou a Seitakou, případně se dvěma tesáky v ústech, někdy jeden z tesáků směřuje nahoru a druhý dolů (symbolika pokoření zlého a dosažení Nebeské Milosti). Typicky ho obklopuje plamenná aura, ve které mají shořet pozemské žádosti. Viz obr. na následující straně.

Malba Fudóa s učedníky, chrám Daigo (Kjóto) Fudó s mečem a provazem (zvýrazněny tesáky)

- 6 4 Doslovně „srdečnost rodiče vůči dítěti, která nemá oči (která se na nic neohlíží)“. Verš „me no naki“ („nemající oči“) koresponduje s frází „me ni kaki“ („pohlédnout“, „podívat se“) v předchozí replice Orjú. Autorka se pokusila paralelu zachovat pomocí slov „podívat se“ a „pohledat“.
- 6 5 Znak pro výraz „válečník“, resp. pro výraz „bojovný duch“ 武 (ブ、たけだけしい) se skládá z komponentů 戈 a 止, první má význam „rukojeť zbraně“, „píka“, druhý má význam „zadržet“, „zastavit“.
- 6 6 Ve středověkém Japonsku se v bitvách zneprátelené strany lišily barvou praporek, které bojovníci měli upevněné na zádech. Obraz zády otočených utíkajících vojáků a jejich třepotajících se bojových praporek má vyvolat komický dojem.
- 6 7 Wašinoo Saburó Jošihisa (Wašinoo v překladu znamená „Orlí Chvost“) se s Jošicunem podle 9. svazku kroniky „Příběh rodu Taira“ a podle 36. svazku „Kroniky vzestupu a pádu Minamotů a Tairů“ („Genpei džósui“) skutečně setkal tehdy, když se Tairové opevnili v Ičiotani u Kóbe. V „Příběhu rodu Taira“ je ovšem Wašinoo zmíněn jako lovec, nikoli jako dřevorubec.
- 6 8 Akaši („Zářící Kámen“) je úžina v oblasti skalnatého pobřeží u Kóbe, jehož území je známo jako Suma (lze přeložit jako „Vybroušeno“). Oba místní názvy, Akaši i Suma,

jsou zároveň jména svazků „Příběhu prince Gendžiho“. Míra „čo“ (psáno znakem 町 nebo 丁) odpovídá délce 109 m.

- 6 9 Kurzívou zvýrazněný začátek repliky je přesnou citací nó hry „Benkei na lodi“. Deklamace se mění do hrdelního stylu divadla nó, což scéně dodává působivost. Autorem hry „Benkei na lodi“ je Kanze Nobumicu (1435 – 1516), v první části hry Jošicune zanechává Šizuku v přístavu v Daimocu a ve druhé části hry se vydává na moře, kde je jeho loď napadena duchem utonulého Tairy Tomomoriho.
- 7 0 Nii no Ama („Mniška Druhé Hodnosti“) je posmrtné jméno Tokiko z rodu Taira (1126 – 1185), Kijomoriho manželky a babičky císaře Antokua.

Vlevo: císař Antoku (chrám Sennjů, spravovaný sektou šingon, Kjóto, oblast Higašijama)

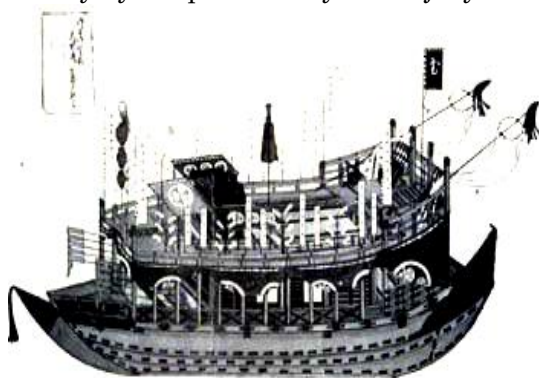
Vpravo: Nii no Ama zachraňuje císaře Antokua před drakem, Utagawa Jošicuja či též Jošicuja Ičieisai (autor žánru ukijoe, 1822 – 1866)

- 7 1 8 úderů podle jap. kalendáře odpovídá hodině Ovce, která vrcholí ve 2 hodiny ráno. Zároveň se jedná se o předem smluvený signál a počet úderů je podle textu hry dán věkem císaře Antokua, který se ovšem měl narodit roku 1180. V době bitvy u Jašimy, kdy měl utonout, by mu tedy bylo zhruba 5 až 6 let. Pokud by se následně dva roky skrýval, jak naznačuje pozdější text hry, skutečně by císaři muselo být 7 až 8 let. To ovšem odporuje faktu, že ve skutečnosti mezi bitvami u Jašimy a Dannoury a Jošicuneho útekem uběhlo jen asi sedm měsíců. Časové zasazení děje se tak stává nelogickým. Možná se jedná o záměr autorů, který má ospravedlnit císařovu duševní vyspělost. I „Kronika vzestupu a pádu Minamotů a Tairů“ (43. svazek) a „Příběh rodu Taira“ (11. svazek) zmiňují Antokua jako osmiletého (západnímu určení věku odpovídá 7 let).
- 7 2 Tato pasáž je parafrází veršů z nó hry „Benkei na lodi“. Původní verše zní takto:
Vznáší se na večerních vlnách, uchopí pevněji svou halapartnu, ve znamení tříštícího se víru vln víří okolo, vykopává do vzduchu vody přílivu, vítr duje tak, že zaslepuje oči, srdce ve zmatku zapomíná na minulost i budoucnost, je pouze „ted“.
Obrat „znamení tříštícího se víru vln“ – tomoe nami no mon (巴波の紋) – není pouze metafora, jedná se zároveň o typ rodového erbů (viz obr.).

- 7 3 Světlý odstín modrošedé barvy („kikudžin“, „jamabatoiro“).

- ^{7 4} Starší název hory Rokkó (931 m), která se tyčí v severní části Kóbe. Je zmíněna i ve hře „Benkei na lodi“. Dodnes se v oblasti Kóbe nachází řeka Muko a pláň Muko.
- ^{7 5} Lodní opevnění, „funa jagura“ (船矢倉・船櫓), je krychlovitá dřevěná konstrukce vycházející z podoby běžné opevňovací věže, „jagura“ (矢倉・櫓). Viz obr. vlevo, dřevěná nástavba na přídi lodi. Na danou část hry „Jošicune mezi květy sakur“ se podle tohoto motivu někdy odkazuje jako na „Lodní opevnění u Daimocu“. Výrazem „jagura“ se označuje též krychlovitá nástavba, která je slavnostně umístována na střechu kjótského divadla Minamiza vždy v listopadu u příležitosti tzv. „kaomise“, přehlídky vystoupení známých tokijských herců divadla kabuki. Viz. obr. vpravo.

- ^{7 6} Tato pasáž až k modlitbě a básni císaře vychází z „Příběhu rodu Taira“ (11. svazek, 9. kapitola) a objevuje se i v „Kronice vzestupu a pádu Minamotů a Tairů“ (43. svazek). Podobně je popsán císařův odchod ze světa rovněž v nó hře „Utonutí s kotvou“ („Ikari kazuki“, srovnej Tomomoriho smrt v závěru dějství).
- ^{7 7} Císař se v modlitbě obrací nejprve na Východ, aby uctil Bohyni Slunce Amaterasu, poté na Západ, kde leží Buddhova podsvětní říše.
- ^{7 8} Jedná se o verše z „Kroniky vzestupu a pádu Minamotů a Tairů“, kde jsou vloženy do úst Antokuově babičce Nii no Ama v okamžiku, který těsně předchází jejich společnému skoku do moře. V „Příběhu rodu Taira“ se tyto verše běžně neobjevují, ve hře „Jošicune mezi květy sakur“ figurují jako císařova báseň na rozloučenou („džisei“, 辞世). Zmíněnou „řekou císařských potomků“ je řeka Mimosuso (běžněji známá jako řeka Isuzu), která se nachází u Vnitřní Svatyně v Ise, zasvěcené Bohyni Slunce Amaterasu, od níž japonští císaři odvozovali svůj původ. Právě ve Vnitřní Svatyni v Ise je uloženo posvátné osmihranné zrcadlo bohyně Amatarasu. Antoku chce v souladu s verši splynout s vlnami a tím i s „proudem“ svých předků.
- ^{7 9} Antokuovým otcem byl císař Takakura (vládl v letech 1168 – 1180), jeho dědečkem byl Taira Kijomori. Antokuova babička Tokiko a její druhá dcera, Antokuova matka Tokuko, jsou zde jmenovány svými posmrtnými jmény, tedy jako Nii no Ama („Mniška Druhé Hodnosti“) a Kenreimon'in („Poklona Bráně Kláštera“).
- ^{8 0} Osm dračích božstev je zmiňováno v Lotosové Sútře. Jsou známa jako „osm velkých dračích králů“ (八大龍王) a mají vládnout nad vodami a deštěm. Vodní tvorové obecně jsou zde osloveni ustáleným výrazem „šupinatí z Gangy“.
- ^{8 1} Viz začátek druhé scény druhého dějství „U přívozu“, kdy Benkei strne v křeči, když překračuje dřímající Ojasu (ve skutečnosti císaře Antokua).
- ^{8 2} Ve hře „Benkei na lodi“ je Tomomoriho duch zahrán Benkeiovým mnutím růžence. Buddhistický růženec má 108 kuliček, mne se mezi dlaněmi. Benkei jako horský mnich užívá růženec s kuličkami, které nejsou zaoblené, ale mají mírné hrany.
- ^{8 3} Mezi čtyři hlavní japonské šlechtické rody patří Fudžiwarové, Minamotové (Gendži), Tairové (Heike) a příslušníci rodu Tačibana.

- 8 4 Šest cest od utrpení ke spáse představuje následujících šest možných úrovní:
1. věčné utrpení v „jámě pekelné“ či v „propasti abi“ (阿鼻, v sánkrtu „avīci“), případně obecněji „peklo“ („džigoku“, 地獄, v sánkrtu „naraka“)
 2. věčné hladovění („gaki“, 餓鬼, v sánkrtu „preta“); duše zde mají vidiny pokrmů, ale nesmějí okusit (srovnej též pozn. 57)
 3. převtělení se do světa zvířat („čikušo“, 畜生, v sánkrtu „tiryagyon“)
 4. vtělení se do „hladového démona“ („šura“, 修羅, v sánkrtu „asura“), do světa, kde vládnu zášť, pomstychtivost a krvelačnost
 5. lidské utrpení, lidský svět („ningenkai“, 人間界, v sánkrtu „manussa“)
 6. Ráj, Cesta Nebes, „Cesta na Nebesa“ („tendžódó“, 天上道, v sán. „devaloka“)
- V kronice „Příběh rodu Taira“ (11. svazek, tzv. „Svitek Splynutí“, „Kančo no maki“) se vyskytuje pasáž známá jako „Nejzazší mez Šesti cest“ („Rokudó no sata“), která je pro danou část hry podstatným inspiračním zdrojem. Ještě zřetelnější je zde inspirace v textu nó hry „Óhara gokó“ („Vznešená pouť do Óhary“, jedná se o disputaci matky císaře Antokua a excísaře Goširakawy).
- 8 5 Tato pasáž není zcela jednoznačná a při uvedení hry se často vypouští. Z textu nelze vyvodit, zda jsou Tomomoriho slova míněna tak, že císař Antoku byl ve skutečnosti děvče, a Kijomori ho vydával za chlapce. Je možné, že tato nejasnost vznikla proto, že daná pasáž nebyla řádně prodiskutována v rámci trojčlenného autorského kolektivu. Její zdroj lze vysledovat v „Příběhu rodu Taira“ („Svitek Splynutí“, 5. část) a ještě zřetelněji v „Kronice vzestupu a pádu Minamotů a Tairů“ (43. sv., část „Císař Antoku nedosáhne štěstí“, „Antoku-tei kičizui narazu“).
- 8 6 Doslovně se zde objevuje výraz „dračí obličej“. Osobnost císaře Antokua je tak spojena s mýtem „osmi velkých dračích králů“ (viz pozn. 80) a s tradicí linie čínských „dračích císařů“.
- 8 7 Doslovně Tomomori zmiňuje, že překročí vody „tří moří“, jedná se o narážku na obrat „Řeka Tří Cest (Světů)“, („Sanzu no gawa“), kterou musí duše překonat na cestě do podsvětí.
- 8 8 Motiv vychází z legendy, podle které se Tomomori v bitvě u Dannoury připoutal ke kotvě a vrhnul se do moře. Výrazně je využit v nó hře Konparu Zenčikua „Utonutí s kotvou“ („Ikari kazuki“). Závěr druhého dějství hry „Jošicune mezi květy sakur“ je někdy označován jako „Ukotvený Tomomori“ („Ikari Tomomori“).
- 8 9 Citace závěrečného verše hry „Benkei na lodi“.
- 9 0 Strom šii (*castanopsis* či *pasania cuspidata*, Japanese Chinquapin) je kaštanovec z čeledi bukovitých, rozšířený v Japonsku a na jihu Korejského poloostrova. Dorůstá dvaceti až třiceti metrů. Viz obr.

^{9 1} **Jošino v provincii Tango** je dnes již neznámé místo, které se podle „Zápisků z provincie Tango“ („Tango Fudoki“) nacházelo na severovýchodě dnešní pref. Kjóto. **Jošino (dnešní Mijošino) v provincii Musaši** se nachází u dnešního města Kawagoe v prefektuře Saitama (oblast Kantó, středovýchodní Japonsko). Je zmíněno v „Příběhu z Ise“ („Ise monogatari“).

Jošino na cestě Jamato se nachází v prefektuře Nara a ze zmíněných tří je nejproslulejší. Bohatě je propojeno s japonskými dějinami i japonskou literaturou. Místní jméno Jošino je charakteristické pro oblast s působivou scenérií a často je zesíleno předponou „mi“ s významem „krásný“, „libý“, výraz „Mi-Jošino“, „Krásné Jošino“ lze považovat za ustálený básnický obrat.

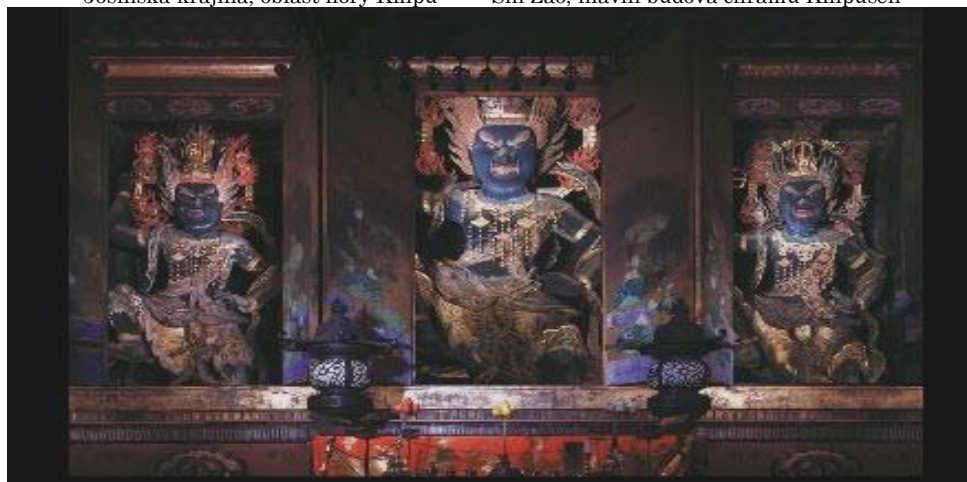
^{9 2} Hora Kinpu (Kinpu Sen či Kinpu San, nezaměňovat s horou Kinpu na hranicích prefektur Jamanaši a Nagano) je označení horského hřbetu táhnoucího se až do oblasti Oku no Senbon (Jošino, prefektura Nara, viz též pozn. 1). Nachází se zde stejnojmenný klášterní komplex (Chrám Kinpusen, 金峯山寺), který je centrem sekty šugendó (sekty horských mnichů jamabuši). Hlavní síň komplexu (蔵王堂) nese jméno božstva Zaó (蔵王権現, ざおうごんげん, hlavního božstva sekty šugendó, božstva meditace a uctívání hor, které se mělo zjevit při meditacích jejímu zakladateli, asketovi jménem En no Gjódzá). Božstvo Zaó je v chrámu Kinpusen zastoupeno známými třemi sochami, sochou božstva Miroku (弥勒, v sánskrtu Maitreya, bódhisattva sestupující na zem aby šířil světlo Buddhova učení), sochou Buddha Léčitele a sochou božstva Kannon s „ticící pažemi“. Ve dnech zpřístupnění chrámu se k sochám konala procesí.

Jošinská krajina, oblast hory Kinpu

Síň Zaó, hlavní budova chrámu Kinpusen

Tří ztělesnění božstva Zaó, Miroku vlevo, Buddha Léčitel uprostřed, „tisíciruké“ božstvo Kannon vpravo (Chrám Kinpusen, síň Zaó)

- ^{9 3} V zábavních čtvrtích bylo zvykem pro kontrast a nápadnost nosit červené zástěry. Modrá zástěra naznačuje počestnost podniku.
- ^{9 4} Tím, že má Kosen malého syna, a je tedy zadaná, klesá podle textu její atraktivita.
- ^{9 5} Oblast Ošiumi (dnes Ošimi, ves u řeky Jošino), kam je ves Šimoiči situována, se nachází asi dva či tři kilometry západně od dnešního města Jošino. Podle legendy se sem měl uchýlit Taira Koremori po porážce rodu Heike. Srov. Jones a Júda.
- ^{9 6} Lék „darasuke“ je hořký lék tmavého zabarvení připravovaný z bylin a kůry óbaka (kůra korkovníku amurského). Dorogawa („Blátivá Řeka“) je ves v horách jižního Jošina. Srovnej Kolopfenstein.
- ^{9 7} Jedná se o plody stromu kaja (torreya nucifera, Japanese Torreya, Kaya) a plody stromu toči (v tomto případě jde o druh jedlého kaštanu). Není jasné, proč jde o jiné plody než plody stromu šii, pod kterým se scéna odehrává. Důvodem byla pravděpodobně zvukomalba a plynulost japonského textu. Konkrétní verš zní „wagakimi no kigen toru kaja toči“ (doslovně „plody kaja a toči sbírané pro povznesení nálady mladého pána“, výraz „kaja“ označuje plody stromu kaja, ale zvukově zároveň zdůrazňuje účel sbírání, pozvednutí Rokudaiovy nálady).

Větévka a plody stromu kaja

kaštiny ze stromu toči

plody stromu šii

- ^{9 8} Míra džó (丈) odpovídá zhruba třem metrům, strom je tedy zhruba 6 m vysoký.
- ^{9 9} Narážka na to, že Gontovi není znám vysoce urozený původ těch, s nimiž se setkal.
- ^{1 0 0} Mince rjó (viz obr.) byla v 18. stol. rozšířeným platidlem a vzhledem k tomu, že se jedná o platidlo ze zlata a stříbra, dvacet rjó představuje nezanedbatelnou částku.

- ^{1 0 1} Doslova je zde meč přirovnán k „červené sardince“, respektive k nakládané, solené či sušené sardince, jejíž barva má narezlý nádech.
- ^{1 0 2} Doslovněji „Mluvíte sice umně, ale nechte si to na dobu, až nastane věčné jaro“.
- ^{1 0 3} Gonta zde naráží nikoli na možnost, že by Kokingo mohl být za krádež pověšen, ale na to, že by za ni mohl být udán, zatčen a svázán.
- ^{1 0 4} Situace uprchlíků je přirovnána k ostrým stéblům trávy čigaja (viz pozn. 58.). Konkrétně metafora vyjadřuje možnost, že za stébly trávy ukrývá nepřítel.
- ^{1 0 5} Opakuje se přirovnání meče k sardince, viz pozn. 101.
- ^{1 0 6} Urážka vychází z přísloví „Na hoře Kója šedesát, v Nači osmdesát“. Na těchto posvátných místech i na pozicích noviců působili starší duchovní, přísloví ironizuje k věku se nehodící chování či vzhled. Narážka na Kokingoův dětský účes a též hříčka se slovem „hidžiri“ („světec“) a „hidžiru“ („uloupit“). Srov. Klopfenstein.

-
- 1 0 7 Ves Kamiiči leží stejně jako ves Šimoiči v prefekt. Nara západně od města Jošino.
- 1 0 8 Jedno „bu“ (匆) odpovídá čtvrtině hodnoty jednoho rjó, sto „probodnutí“ pohledem a sto bu by tedy odpovídalo dvaceti pěti, nikoli daným dvaceti rjó.
- 1 0 9 V oblasti Šimoiči je víc míst zvaných Sakamoto, není jasné o jaký chrám se jedná.
- 1 1 0 Jasuke je jméno tradované v Jazaemonově rodě, označuje také rodinný podnik, právě jméno Jasuke přijal Koremori, když se ukryl v Kamiiči.
- 1 1 1 Město Gose leží 10 až 15 km na sever od Šimoiči a Kamiiči.
- 1 1 2 Ves Šimoiči („Dolní Městys“) a ves Kamiiči („Horní Městys“), kde má svůj podnik Gontův otec Jazaemon, jsou od sebe oddělené pouze údolím.
- 1 1 3 Gonta je zde osloven zkrácenou formou svého jména, jako Gon, zatímco jeho malý synek Zenta je naopak osloven plnou formou svého jména, jako Zentaró.
- 1 1 4 Dlouhé rukávy jsou tradičně spojené s představou ideální ženské přitažlivosti a zároveň byly znakem svobodného stavu, nezadanosti.
- 1 1 5 Metafora vychází z pověry, že žraloci a kosatky mají schopnost zavést loď na širé moře a způsobit, že ztratí směr. „Spánek spravedlivých“ je „spánkem Buddha“ a omámenost lze vztáhnout na Gontu i na jeho matku „zmámenou“ spánkem.
- 1 1 6 Z textu vyplývá, že Kosen prodávala své tělo tajně, není tedy jisté, zda byla vázaná smlouvou s některým z veřejných domů v Gose. Po jejím otěhotnění nicméně její patron požadoval odstupné, na které měl nevěstinec nárok pokud dívka odstoupila od smlouvy. Gonta synka přirovnává k hladové duši „gaki“ (viz pozn. 84).
- 1 1 7 „Kanme“ (貫目) je stará jednotka váhy i měnová jednotka. V obl. Kansai (středozáp. Japonsko), kde se hra odehrává, bylo preferováno stříbro, které se obvykle obchoduje na váhu, v oblasti Kantó (středovýchodní Japonsko) byly preferovány zlaté mince. Čtyři kanme stříbra odpovídaly hodnotě jednoho rjó (viz pozn. 100).
- 1 1 8 Viz pozn. 107.
- 1 1 9 Jméno Šuma lze přeložit jako „vrchní štolba“, tuto pozici zřejmě zastával Kokingoův otec a v rodině se dědila, na několika místech textu je Kokingo označen jako štolba.
- 1 2 0 Je zde naznačeno, že soupeři nedojdou klidu kvůli nedokončené mstě a promění se v duše mstících se válečníků. Srovnej pozn. 84, vtělení se do „hladového démona“.
- 1 2 1 Zátoka Kumano se nachází ve stejnojmenném městě v dnešní pref. Wakajama, motiv Koremoriho pobytu ve zdejší oblasti je převzat z „Příběhu rodu Taira“.
- 1 2 2 Hora Kója se nachází ve východní části dnešní prefektury Wakajama, hostinec Kamiya, který Kokingo zmiňuje o chvíli později, se nacházel na jejím úpatí u vstupu na posvátnou půdu, kam neměly přístup ženy. Paní Naiši by proto musela počkat v hostinci, zatímco malý Rokudai by vystoupil na horu a setkal se s otcem.
- 1 2 3 Taira Šigemori (Šigemori z Komacu, 1138 – 1179) je zde označen přímo za „světce“, za jednoho z posvátných předků ochraňujících Japonsko. Účastnil se nepokojů Hógen a Heidži, po převzetí moci Tairy zastával funkci „generála zleva“ i vrchního ministra. Podle legend vynikal výjimečně pevným charakterem a lidskostí.
- 1 2 4 Podle hodiny narození lze údajně na základě japonského kalendáře předpovědět hodinu úmrtí dané osoby.
- 1 2 5 Doslova je zde užít výraz „lízat ucho“ (zblízka našepávat, vytrvale přemlouvat). Zároveň je zde metafora přirovnávající našeptávače k obtížnému hmyzu, přičemž výraz „gedži gedži“ (doslovně „stonožka domácí“) evokuje jméno příslušného kamakurského samuraje Kadžiwary Kagetokiho. Výraz pro stonožku ve spojení s Kadžiwarovým jménem užil již Čikamacu Monzaemon v díle „Minamoto Jošicune a šachový svitek“ („Minamoto Jošicune šógi kjó“) z roku 1706. Srov. Klopfenstein.
- 1 2 6 Japonské úsloví přirovnává pravou neústupnost k odhodlání vydržet sedět v předepsané pozici na skrčených nohou i kdyby hrozilo prasknutí kloubů v kolenou.
- 1 2 7 Doslovně „byl by okraden až do úplného vysvlečení“.

- 1 2 8 Přeneseně „Nikdy nevíme, kdy nás karma s kým spojí“. Buddhistické přísloví.
 1 2 9 Tato moralita vyjadřuje pomíjivost života a buddhistickou víru v jeho koloběh.
 1 3 0 Náznak toho, že i charakterní Jazaemon je schopen dopustit se nemorálního činu.
 1 3 1 Obchod s nakládaným suši (nazývaný jménem Jasuke, které se v rodině majitelů předává z generace na generaci) skutečně existuje. Podle historických pramenů byl založen v první polovině 17. století. Nakládané suši je specialita vsi Šimoiči a nakládá se do džberů tak, že se proloží vždy vrstva rýže vrstvou rybiho masa, po naplnění se džber utěsní a obsah se nechá „zrát“. Srov. Klopfenstein.

Vlevo – typ džberu, ve kterém se suši nechává uležet. Uprostřed – nakládané suši, konečný naservírovaný produkt. Vpravo – ukázka toho, že obchod s nakládaným suši Jasuke hru „Jošicune mezi květy sakur“ dosud využívá k propagaci; propagační materiál zachycuje Jazaemonova zlotřilého syna Gontu se džberem.

- 1 3 2 „Rychlokvašné suši“ („hajazuke“) se oproti obvyklým 12ti – 20ti dnům nechává uležet 4 dny – 8 dní.
 1 3 3 Ryba aju (plecoglossus altivelis, sweetfish, viz obr.) je druh potočního pstruha, ve vsi Šimoiči, kde se děj odehrává, se vyskytuje přímo ve vodách místní řeky Jošino.

V dané pasáži se mimo jiné rozehrává jazyková hra se zvukovou podobností jména ryby „aju“ a podstatného jména „ai“ („láska“). Stejně tak jako Jazaemonova dcera Osato vzbuzuje lásku, tak chuť nakládaného suši z ryby aju vzbuzuje oblibu. Daná jazyková hříčka čerpá z útržku, jehož autorem je čínský konfuciánský učelec Hsün-tzu (312? – 230/5? př. Kr.). V tomto útržku je s podst. jménem „ai“ (zde ve význ. „indigovník“) spojena „indigová barva“ („ao“). Podobnou hru se slovy využívá v krátké žertovné básni (kjóka) i „Shakespeare japonské literatury“ Čikamacu Monzaemon. Jeho žertovná tanka je známa relativně krátce. Srov. Klopfenstein.

Hsün-tzu (v kanbunovém čtení)

*Ao wa kore wo ai jori torite
 ai jori mo aoši.*

Čikamacu

*Kotosara ni
 adži wa Jošino no
 curube suši
 aju jori idete*

aju wo ošikeri („ošikeri“ = „~~potlačit~~“ „stlačit“)

Text hry „Jošicune mezi květy sakur“

Fúmi mo Jošino Šimoiči ni hirometaru curube suši ... Musume Osato ga ... hojahoja to ... ai ni aimocu aju no suši osaete šimete nare sasuru.

Chuť (nakládaného suši) je tak dobrá, jak se sluší na „krásné Jošino“. Má věhlas po celém Šimoiči ... dcera Osato ... s úsměvem a s láskyplnou péčí, láskyplnou jako ona sama, nakládá suši s rybou aju. Utlačí ho a pevně uzavře.

*Indigo bere modř z indigovníku,
 a přec je modřejší než on sám.*

*Obzvláště lahodná je
 chuť Jošino,
 jeho nakládaného suši,
 je z ryby aju,
 a přec jako by rybu aju předcívalo.*

^{1 3 4} Kumano („Medvědí pláň“) je rozšířený místní název, města pojmenovaná Kumano lze najít v prefekturách Wakajama, Mie, Šimane a Hirošima. Zde se jedná o „Zátoku Kumano“ (ves Kumanoura) na ostrově Šikoku. Koremori se tam po bitvě u Jašimy podle „Příběhu rodu Taira“ skutečně uchýlil.

^{1 3 5} Tato pasáž líčící Koremoriho jako mimořádně přitažlivého a jemným vkusem nadaného muže je narážkou na báseň zařazenou pod číslem 38 do antologie „Sbírka starých a nových básní waka“ („Kokin wakašú“).

Pro koho ulomit a komu poslat snítku s květy slivoně?

Nikommu ji nemohu ukázat, jen tobě,

tomu, kdo nad jiné vyniká

smyslem pro barvu a vůni slivoňových květů.

^{1 3 6} Bohyně Benzaiten (též Benten) je buddhistickou patronkou učenosti, řeči a hudby, často je zobrazována sedící s loutnou biwa v rukou (původně byla zobrazována se čtyřmi nebo i osmi pažemi). Jejím předobrazem je staroindická bohyně říčních vod Sarasvatī („Plynoucí Voda“). Bohyně Benzaiten patří mezi sedm božstev štěstí. Je zmíněna mimo jiné v Lotosové Sútře a Sútra Zlaté Záře jí přisuzuje ochrannou funkci, v Japonsku se proto stala ochránitelkou země a osobního bohatství.

Sarasvatī

Benzaiten

Osmiruká Benzaiten, Svatyně Enošima

(Socha vpravo pochází z raného období Kamakura, 1185 – 1333, podle legendy ji mnich Mongaku zhotovil na přímý rozkaz Minamoto Joritomoa, Joritomo chtěl údajně za pomoci sochy přivolat kletbu na své nepřátele)

^{1 3 7} Japonské přísloví odpovídající českému „jablko nepadá daleko od stromu“ v původním znění říká, že „výhonky melounu neplodí lilek“.

^{1 3 8} Doslovně je zde Jazaemon přirovnán ke stonožce. Vzpomenout lze též přirovnání kamakurského vazala Kadžiwaru Kagetokiho ke stonožce (viz pozn. 125).

^{1 3 9} Matka naráží na to, že i kdyby snachu potkala, nepoznala by ji.

^{1 4 0} Peníze na daň, zpronevěřené Gontou, jsou zmíněny již ve scéně „Pod stromem šii“.

^{1 4 1} Přeneseně přísloví vyjadřuje, že i božstvo (i sebedokonalejší člověk) někdy chybuje.

^{1 4 2} Tři kanme jsou zde označeny jako prokleté proto, že zapříčiní Gontovu tragédii. Pro komentář o hodnotě odpovídající jednotce kanme viz pozn. 117.

^{1 4 3} Jedná se o ves Kumanoura („Zátoka Kumano“) na ostrově Šikoku. Viz pozn. 134.

^{1 4 4} Měšťané si nechávali dlouhé vlasy, které svazovali do tradičního drdolu, pouze v zadní části hlavy, čelo mělo být, jak bylo v měšťanských kruzích zvykem, vyholeně.

^{1 4 5} Jasukeho jméno (弥助) se skládá ze znaků 弥 (ビ・ミ・いや = tím spíše, o to více, s narůstající intenzitou, konečně) a 助 (ジョ・すけ・たす/ける = pomoc, pomoci).

^{1 4 6} Kadžiwaru Heizó Kagetoki (? – 1200) byl vazalem Minamoto Joritomoa, právě jemu je často přisuzována odpovědnost za osudné očernění Jošicuneho, mimo jiné kvůli sporu ohledně taktiky nasazení „opačných vesel“, který měl mezi Kadžiwarou a Jošicunem podle „Příběhu rodu Taira“ proběhnout před bitvou u Jašimy. Ze vzpoury se Kadžiwaru pokoušel obvinít i Jukiho Tomomicua, nakonec se ode dvora byl nucen vzdálit a padnul v bitvě spolu se svým synem Kagesuem.

- ^{1 4 7} Epizoda o vyslání poselstva s peněžitým darem od Tairy Šigemoriho do Číny (dar byl určen klášternímu komplexu Liou Chuang-šan) se objevuje v třetím svazku kroniky „Příběh rodu Taira“ a v jedenáctém svazku „Kroniky vzestupu a pádu Minamotů a Tairů“. Zde se objevuje též jméno námořního kapitána Mjódena, který měl částku tři tisíc rjó skutečně předat. Srov. Klopfenstein.
- ^{1 4 8} Jazaemon naráží na úsloví, že „z dálky květy voní, ale zblízka zapáchají“.
- ^{1 4 9} Výraz „tonari širazu“ lze přeložit jako frázi „nevnímat, co se děje v blízkosti“, „nevšímat si okolí“, „nevědět, co se děje v sousedství“. Zároveň tento výraz označuje „svatbu narychlo“ a také zvláštní druh rýžových koláčků. „Hnětení koláčků“ je metaforou pohlavního styku.
- ^{1 5 0} Podle buddhistického přesvědčení svazek mezi rodičem a dítětem přetrvá jeden život, svazek mezi manžely dva životy a svazek mezi vazalem a pánem tři životy.
- ^{1 5 1} Paní Naiši podle této fráze není vševědoucí, proto nemá tušení, že dospěla k místu, kde se ukrývá její manžel a kde uzavřel fiktivní svazek.
- ^{1 5 2} Bitva u Ičinotani (někdy uváděna též jako bitva u Sumy) se odehrála mezi Minamoty a Tairy v roce 1184. Suma byla pevnost Tairů na západě dnešního Kóbe a bitva o ni vešla do historie jako nejznámější střet ve válce mezi rody Minamoto a Taira. Tairové po zapálení pevnosti z větší části unikli na lodích, pro Minamoty byl tento střet do jisté míry zlomem ve válce.
- ^{1 5 3} Osato má na mysli to, že by se při svém nízkém původu nemohla zamilovat do někoho, kdo má blízko k císařskému dvoru.
- ^{1 5 4} Doslovně „Všem jako by se otevřely (rozjasnily) usazené oči“.
- ^{1 5 5} Šíp byl rodovým znakem Kadžiwary Kagetokiho.
- ^{1 5 6} Tzv. „opičí smyčka“ byla využívána ke svazování zločinců.
- ^{1 5 7} Poetický obrat „laň z pláně snů“ pochází z jedenáctého svazku kroniky „Zápisky o Japonsku“ („Nihon šoki“, oddíl „Císař Nintoku, 38. rok“). Přísloví, které je zde uvedeno, říká, že „i jelen v říji jde za snovou vidinou“. Je zároveň spojeno s anekdotou o jelenovi, kterému se zdálo o vlastní smrti a na druhý den byl skolen lovcem. Srov. Klopfenstein.
- ^{1 5 8} Kabátec, který Gonta obdržel od Kadžiwary jako záruku, že dostane slíbenou odměnu, je typ kabátce bez rukávů, zvaného haori, který se nosil přes zbroj.
- ^{1 5 9} Buddhistická kosmologie rozlišuje tisíc „malých světů“, tisíc „středních světů“ a tisíc „velkých světů“.
- ^{1 6 0} Kokingo záměrně nosil dětský účes, Koremori (rovněž pro zachování inkognita) změnil svůj účes tak, aby vypadal jako měšťan. Pokud by Gonta Kokingoův účes neupravil, Kadžiwara by si při předávání hlavy rozdílů nepochybně všimnul.

Vlevo: účes, který byl v obd. Edo obvyklý u mladých mužů, podobný tomu, jaký nosil kvůli utajení Kokingo
Vpravo: účes s vyholeným čelem a vyvázaným uzlem, který byl obvyklý u dospělých mužů

- ^{1 6 1} Úsloví říkájí, že zlo se nakonec může obrátit v dobro.

-
- ^{1 6 2} Přirovnání se Koremoriho k Jü Jangovi z dynastie Ťin vychází z pramene „Zápisky historika“ („Š'-ti“), sepsaného kolem roku 104 př. Kr. chanským historikem S'-ma Čchienem. Jü Jang byl vazalem knížete Č' ze státu Ťin, jenž byl zabit knížetem Siangem ze státu Čao. Jü Jang se státu Čao pokusil za smrt svého pána pomstít, jeho plány byly ale hned dvakrát vyzrazeny. Vyžádal si tedy kabátec knížete Sianga, probodl ho dýkou a sám spáchal sebevraždu. Srov. Klopfenstein.
- ^{1 6 3} Komači byla nejproslulejší básničkou své doby (rané obd. Heian, 9. stol.) a byla údajně velmi krásná, ale její povýšené chování nakonec zapříčinilo její pád a Komači dožila své dny o samotě a v chudobě. Na motivy jejího osudu byla napsána celá řada divadelních her nó.
- ^{1 6 4} Verše pocházejí z nó hry „Papouškující Komači“. Ono no Komači ve hře na verš „*Nenī ti teskno po tom, co se za ní (perlovou zástěnou) skrývá?*“ odpovídá „zrcadlovou odpovědí“, veršem „*Je mi teskno po tom, co se za ní skrývá*“. Odtud též název hry.
- ^{1 6 5} Svrchním rouchem je míněn plášť či špiše šerpa, kterou se mniši zahalují.
- ^{1 6 6} Nepokoje Hógen (červenec 1156) a Heidži (19. ledna – 5. února 1160) předcházely bojům mezi Tairy a Minamoty, spor o vládu excísáře Goširakawy tehdy zapříčinil pád a smrt Joritomoova a Jošicuneho otce Jošitomoa, Joritomo a Jošicune, tehdy ještě malí chlapci, byli posláni do vyhnanství do Itó na poloostrově Izu.
- ^{1 6 7} Ike no Zenni byla druhou manželkou Tairy Tadamoriho a tedy nevlastní matkou tehdejšího držitele moci Tairy Kijomoriho.
- ^{1 6 8} Tak jako se v odpovědi na citované verše opakují stejná slova, tak Joritomo oplácí Koremoriho laskavost, kterou mu prokázal Koremoriho otec, stejnou mincí.
- ^{1 6 9} Tato pasáž naznačuje, že Koremori se již soustředí na kněžskou dráhu a vzdaluje se světu, ve kterém dosud žil.
- ^{1 7 0} Mnich Mongaku pocházel ze vsi Takao (viz pozn. 174) a měl údajně na Minamoto Joritomoa značný vliv. Ve svém vměšování se do vysoké politiky měl podle kroniky „Příběh rodu Taira“ (12. svazek) dojít tak daleko, že měl dlouhá léta poskytovat útočiště dědici rodu Taira Rokudaiovi a jeho matce. Rokudai nastoupil duchovní dráhu, byl ale nakonec popraven. Srovnej Klopfenstein.
- ^{1 7 1} Jazaemon se nabízí, že doprovodí paní Naiši na její cestě.
- ^{1 7 2} Doslovně je myšlenka přisouzena „síla trávy“, což znamená, že naděje na Gontovo přežití je velmi malá.
- ^{1 7 3} Mantra „anokudara sanmjaku sanbodai“ je sinojaponský přepis sánskrtského „anuttara samyak sambodhi“, což v překladu znamená zhruba „není většího Vědění a Osvícení (než je Vědění a Osvícení Buddhovo)“. Srov. Klopfenstein.
- ^{1 7 4} Takao se nacházelo na území dnešního Kjóta (dřívějšího hlavního města), Takano je alternativní označení posvátné hory Kója (Kója je sinojaponská, Takano japonská verze tohoto místního názvu).
- ^{1 7 5} Název scény vychází z pojmenování bubínku, který Jošicune svěřil své milence Šizuze na svém útěku z hlavního města. Bubínek je označován jako „Hacune“, což v překladu znamená „první“ či „počáteční“ tón. Název scény lze tedy přeložit jako „Putování s bubínkem Hacune“ či „Cesta prvního tónu“, obsahuje narážku na samotný bubínek i na to, že se scéna odehrává v době předjaří. K bubínku Hacune viz též pozn. 10. Na obr. (s. 275) Tadanobu a Šizuka na cestě Jošinem (žánr kabuki). Scéna „Cesta prvního tónu“ (čtvrté dějství).

- ¹⁷⁶ Tato pasáž je založena na slovní hříčce vycházející ze jmen Tadanobua a Šizuky, v Tadanobuově jménu se objevuje znak pro oddanost, jméno Šizuky v překladu znamená „Tichá“, „Mírná“, „Klidná“.
- ¹⁷⁷ Tento útěk do Naniwy a po cestě Jamato dokumentuje kronika „Bájný Jošicune“.
- ¹⁷⁸ Citoslovce bažantího volání „hororoken“ je tu spojeno s vyjádřením tlukotu křídel, tedy se slovním spojením „hororoucu“. „Hororo“ je citoslovce ptačího zpěvu, „ucu“ znamená „tlouci“.
- ¹⁷⁹ Doslovně je zde vzhled samečka divoké husy přirovnán ke kalhotám hakama, konkrétně se zde objevuje výraz „hanebakama“ („kalhoty hakama z perí“).
- ¹⁸⁰ Svatyně je zasvěcena kultu rýže a sake, Uganomitama je jiné označení božstva Inari, jehož poslem je liška. Srov. scénu „Před svatyní Fušimi Inari“.
- ¹⁸¹ Pláň Mika je místní název spojený s obcí Kamo (okrsek Sagara, prefektura Kjóto). Svůj letní palác si zde měl nechat vybudovat císař Genmei (661 – 721) a císař Šómu sem v letech 740 – 744 přesídlil hlavní město. Srovnej Klopfenstein.
- ¹⁸² Slovní hříčka se slovem „kawa“ (kůže) a „kawai“ (roztomilý, milý, něžný).
- ¹⁸³ Ves Utahime se nacházela na území dnešního města Nara.
- ¹⁸⁴ Tato píseň má pravděpodobně lidový původ, je bohatá na různé narážky a významové rozdíly, překlad je tudíž spíše přibližný. Komický moment spočívá v tom, že svodům ženy se nelze ubránit, a že ženou vzbuzené zdání může klamat. Vrána se v textu skutečně objevuje, slavík nikoli, autorka si ho do překladu básně dovolila zakomponovat s ohledem na plynulost a srozumitelnost textu.
- ¹⁸⁵ Začátkem roku je zvykem hrát různé hry, patří mezi ně i hra se splétaným míčkem „temari“, kopaná „kemari“ (původně vyhrazená šlechtickým kruhům) atd.
- ¹⁸⁶ Ve skutečnosti se jedná o bílou lišku, která na sebe vzala podobu Tadanobua, protože byla přilákána zvukem bubínku Hacune potaženého kůží jejich rodičů.
- ¹⁸⁷ Zátoka Sumijoši se nachází v jižní části dnešní Ósaky.
- ¹⁸⁸ Verše jsou pozdějším dodatkem k textu hry a jedná se pravděpodobně o fragment lidové písně (srov. Jones). Vlastovka je zde průvodkyní jara, která obětavě pečuje o svá mláďata, zatímco „ochránkyně korespondence“ divoké husy se na jih (i s mláďaty) vrací teprve na podzim. Tento dodatek zahrnuje „Sbírka textů loutkového divadla džóruři“ („Bunraku džóruři šú“). Pochází z ní i další dodatek.
- ¹⁸⁹ Verše, které byly do hry vloženy, končí před Tadanobuovou replikou („V bitvě u Jašimy můj starší bratr Cuginobu strnul svého koně před pánova oře, aby pána zaštitil před šípem“). Danou pasáž, hojně inspirovanou středověkými kronikami a hrami nó, do textu hry vložil pravděp. Takemoto Cunatajū VIII. (1904 – 1969).
- ¹⁹⁰ Místní název Cucui je zde zvukomalebně spojen s označením roubení study, „izucu“. Tak jako nevysychá pramen ve studni, tak nepomíjí stesk Šizuky po Jošicunem a její slzami zmáčené rukávy neosychají. Existuje též nó hra „Roubení studny“, inspirovaná milostnou epizodou z „Příběhu z Ise“.

-
- 1 9 1 Metafora manželství jako soužití propletených větví dvou stromů.
- 1 9 2 Pláň Aši (Ašiwara) je přechodem z narské roviny do údolí řeky Jošino, ves Kó může být identifikována jako dnešní Gónoširi nebo Góroku, ves Cučida se nacházela v údolí proti vsi Šimoiči a ves Mucuda (v dnešním čtení Muta) se nacházela na protější straně údolí na straně Kamiiči. Srov. Klopfenstein.
- 1 9 3 K Síni Zaó viz pozn. 92.
- 1 9 4 Šestnáct šaku odpovídá zhruba výšce 5,3 m.
- 1 9 5 Výraz „prášit pod vousy“ zde autorka užila pro s původním textem shodnou dvojsmyslnost, kdy lze slovo prášit interpretovat ve významu „pochlebovat“ i v doslovném významu „zametat“.
- 1 9 6 Vliv opata Kawacury je zde demonstrován na faktu, že i jako buddhistický mnich získal povolení oženit se a pojídat masité pokrmy.
- 1 9 7 Svatyně, kde se ženy mohou pomodlit za snadný porod.
- 1 9 8 Jména daných tří mnichů se v dalším textu objevují v různých podobách a vyžadují bližší vysvětlení. Přípona „bó“ označuje mnišský stav a může a nemusí být tedy za jméno připojena. Jamašina no Hokkjó(bó) neboli Hokkjó z Jamašina je označován jako „Arahokkjó“, tedy „Prudký Hokkjó“, podobně Onisado(bó), má před svým jménem Sado přezdívkou „Oni“ („Dábel). Jméno třetího z mnichů Kaerisaka no Jakuibóa (mnicha Jakue z Kaerisaky) napovídá, že se věnuje lékařskému nebo lékárnickému povolání.
- 1 9 9 Narážka na Benkeiovu urostlost a prudkost, k jeho sedmi nástrojům viz pozn. 30.
- 2 0 0 Brnění s vyobrazením přemožení dábla symbolizuje vstoupení do válečného stavu, řády bojovníků mnichů nebyly ve středověkém Japonsku neobvyklé.
- 2 0 1 Ve skutečnosti se jedná o ukrývajícího se pána z Noto, Kami Noricuneho.
- 2 0 2 Tři stopy a pět palců odpovídá délce zhruba jednoho metru a patnácti centimetrů.
- 2 0 3 Poetický obrat „imosejama“, „sourozenecké hory“, vychází z místních jmen Imojama („Sesterská hora“) a Sejama („Bratrská hora“) a je užíván jako tzv. „polštářové slovo“ (makurakotoba), tedy jako ustálená metafora pro milenecký nebo manželský pár. V případě scénérie, do které je hra zasazena, se jedná o zhruba jen 100 metrů vysoké vrcholky nad někdejší osadou Kamiiči, mezi nimiž úzkým údolím protéká řeka Jošino. „Sourozenecké hory“ se nacházejí též v prefektuře Wakajama (v tomto případě je odděluje řeka Ki). Motiv sousedících hor popularizoval mimo jiné Čikamacu Monzaemon ve hře „Manželské hory a ženská domácí výchova“ („Imosejama onna teikin, 1771). Básně o „bratrských“ horách Imo a Se se vyskytují v básnické sbírce „Manjósú“ a též v pozdějších sbírkách, ve hře citovaná báseň je konkrétně uvedena pod číslem 15 ve sbírce „Kokinšú“. Řeka mezi horami má symbolizovat slzy vzešlé ze vztahu manželů (či příbuzných).
- 2 0 4 Bílá vlna na ostrí meče je v tomto kontextu metaforicky užitý vzor, který vzniká na čepeli meče překládáním a následným skováním četných vrstev kovu.
- 2 0 5 Jedná se o pojednání o válečné strategii „Sun-c' ping-fa“, tedy o pojednání „Válečné umění podle mistra Suna“ od mistra jménem Sun Wu (jiným jménem Sun-c', (nar. 535 př. Kr.) a o dílo „Wu-c“, které rovněž pojednává o vojenské strategii a jehož hrdinou (a zřejmě i spoluautorem) je vojevůdce Wu Čchi (pravděpodobně se jedná o dílo kolektivu vojevůdců a rovněž spadá do období „Jara a Podzimu“, tedy do obd. let 770 – 403 př. Kr.).
- 2 0 6 Místní názvy uváděné v této pasáži označují skutečná místa na území posvátné hory Jošino, hrají ale spíše roli scénického zasazení a spojují text se známými poutními místy, s vojenskou strategií souvisí jen volně. Z uvedených místních názvů stojí za podrobnější zmínku chrám sekty „Čisté Země“ Njoirin, postavený v letech 901 – 923. Proslulý je propojením s dynastií Jižního Dvora (období rozdělení císařského dvora na Severní a Jižní spadá do období let 1336 – 1392).

-
- 2 0 7 Svatyně Katte je součástí jošinského klášterního komplexu, odehrává se zde děj nů hry „Dvojí Šizuka“
- 2 0 8 Kongó Zaó je hlavní božstvo sekty horských mnichů „šingendó“. Více viz pozn. 92.
- 2 0 9 Místní názvy (Císařský Most, Šógunova Pagoda atp.) zde plní opět především funkci přiblížení textu divákovi 18. století. Divadla se koncentrovala především v Ósace a diváci tedy pocházeli převážně z Ósaky, Kjóta, Nary a okolí, právě z oblastí, kde se hra odehrává.
- 2 1 0 Epizoda o tanci mladé nebeštanky před císařem Kanmuem vychází ze skutečnosti, že v r. 772 došlo kvůli sporu o následnictví k tzv. nepokoji Džinšin. Císař Tenmu se tehdy stáhnul do ústraní a na území Jošina nastoupil mnišskou dráhu. Podle legendy se mu zde měla zjevit mladá nebeštanka, pětkrát pokynout svými rukávy a viditelná pouze císaři měla zatančit pět tanců. Mělo se tak stát na hoře Sodefuru („Hora Vírících Rukávů“).
- 2 1 1 Provedení magického tance mělo zajistit válečné štěstí a též bezpečí po dobu pobytu mimo domov.
- 2 1 2 Tento popis „tance“, který má zajistit vítězství v bitvě, odpovídá škole Kóšú a válečné strategii v „sedmi krocích“. Jedná se ovšem o autorskou licenci.
- 2 1 3 Jedná se o báseň prostředního rady Tomotady ze sbírky „Šúiwakašú“ (odd. „Jaro“).
- 2 1 4 Husy se z Jošina na jaře stahují na sever, pasáž má navodit melancholickou atmosféru danou kontrastem mezi Jošicuneho pohnutým osudem a nadcházejícím jarem.
- 2 1 5 Přísluví citované též v „Příběhu rodu Taira“ (1. svazek), v „Kronice vzestupu a pádu Minamotů a Tairů“ (23. svazek) a v kronice „Bájný Jošicune“ („Gikeiki“, 4. a 7. svazek).
- 2 1 6 Kurama je městečko ležící zhruba 30 km severně od Kjóta, nachází se zde termální lázně a známý chrámový komplex (Kuramadera), podle legendy zde měl Jošicune strávit dětství a být zde vychován bájným skřítkem Tenguem.
- 2 1 7 Zmíněný Kawacurův mistr Tókó byl představeným kuramského chrámového komplexu, právě pod jeho ochranou měl podle kroniky „Bájný Jošicune“ Minamoto Jošicune strávit své dětství v Kamakuře.
- 2 1 8 Jawata a Jamazaki leží mezi Kjótem a Ósakou, Ogura leží mezi Kjótem a Narou (v oblasti města Udži).
- 2 1 9 Tato báseň je pozdějším dodatkem k původnímu textu hry, stejně jako následující verš („Pozvolným, tichým krokem přechází po místnosti paní Šizuka“). Báseň je zařazena do sbírky „Šinkokinšú“ pod číslem 997 (odd. „Milostné básně“).
- 2 2 0 Podle pověsti byl bubínek slyšet až do 1 000 km vzdáleného Lojangu, protože do něj vstoupil duch bílé vrány. Tento motiv se objevuje v hist. pramenu „Chan-šu“, v encyklopedii z obd. dynastie Sung „Po-kchung Liou-tchie“ a jap. díle „Ruri Tengu“.
- 2 2 1 Tanec Šizuky doprovází deklamace ve stylu nů her.
- 2 2 2 Podle lidové pověry se liška dokáže proměnit ve člověka, pokud se přikryje řasami nebo pokud si na hlavu nasadí lidskou lebku. Brány torii jsou nepřehlédnutelným znakem šintoistických svatyní a ve svatyních zasvěcených božstvu rýže a sake Inari, jehož poslem je liška, se často vrší mnoho bran torii za sebou. Podle pověry liška získá tím více magické síly, čím více bran torii přeskočí.
- 2 2 3 Tato pověra je zmíněna již v nejstarší japonské kronice „Kodžiki“.
- 2 2 4 „Liščí Tadanobu“ má na sobě roucho se vzorem plamenů a doslova říká, že mu žár stravuje „pět vnitřností“. V souladu s čínskou medicínou mezi těchto pět vnitřností patří játra, srdce, slezina, plíce a ledviny.
- 2 2 5 Od vyvolávání deště (r. 786) do doby, ve které se hra odehrává (r. 1186) uběhlo přesně 400 let.
- 2 2 6 Barva tónu bubínku se mění podle místa úderu (okraj nebo střed).

- 2 2 7 Minamoto Jošitomo, Joritomoův a Jošicuneho otec, byl dopaden na útěku v provincii Owari.
- 2 2 8 Jedná se o šermířskou terminologii. „Kolový úder“ = přímý úder na střed protivníkovy těla, „šerpový úder“ = šikmý úder od levého ramene doprava nebo naopak (jeho směřování tvarově připomíná šerpu).
- 2 2 9 Citát z Konfuciova díla „Hovory“ („Lun-jü“).
- 2 3 0 Pancíř, připomínající svými pláty krunýř krevety.
- 2 3 1 Vyjde najevo, že Kakuhan (Noricune) nemá oholené vlasy a není tedy skutečný mnich. Vysvětluje se tím také, proč Kakuhan nosí mnišskou šerpu omotanou kolem hlavy jako kápi.
- 2 3 2 Tato epizoda se objevuje v „Příběhu rodu Taira“ (10. svazek). Noricune se měl před svou smrtí chopit dvou nepřátel, bratrů z Aki, a vrhnout se s nimi do moře.
- 2 3 3 Jednotka váhy kin (斤) odpovídá zhruba váze 600 g.
- 2 3 4 Epizoda o Jošicuneho dalekém skoku na loď strany Minamotů se ve skutečnosti měla odehrát v bitvě u Dannoury, nikoli v bitvě u Jašimy. Byla zpopularizována v rámci žánru loutkového divadla džóruři (dílo „Hassótobi“).
- 2 3 5 Na útěku odjížděl císař na volském povozu, nyní ho Noricune drží na ruce, připraven zaútočit kopím.
- 2 3 6 Metafora doslova říká, že tři protivníci obklíčí Noricuneho „pěti rukama“ a vychází z podoby čísla pět na „kameni“ v japonské hazardní hře podobné kostkám, kde je číslo pět znázorněno tečkou obklopenou ze tří stran čárkami.
- 2 3 7 Buddhistické božstvo (v sánškrtu „Skanda“), má podobu nebeského generála.
- 2 3 8 Jošicune se objevuje v tzv. „loveckém oděvu“ (kariginu), což byla v obd. Heian méně formální varianta dvořanského oděvu. Viz obr.

- 2 3 9 Narážka na jošinský místní název „Hanajagura“ („Květinová strážní věž“).
- 2 4 0 Hříčka se zvukovou shodou slov „kannin“ ve významu „sloužící“ a ve významu „trpělivost“.
- 2 4 1 Nesnadno přeložitelná pasáž bohatá na slovní hříčky a odkazy. Pojistka u rukojeti meče svým tvarem skutečně může připomínat kapří ústa, dále zmíněná tzv. „kingjotai“ byla stříbrná schránka ve tvaru kapra, která byla odznakem dvorské hodnosti.
- 2 4 2 Narážka na zvukovou podobnost jmen „Genkuró Jošicune“ („Devátý z Minamotů Jošicune“) a „Genkuró Gicune“ („Devátý z Minamotů Lišák“).
- 2 4 3 Tadanobu se v souladu s dohodnutou strategií představuje Jošicuneho jménem a jeho plnou titulaturou.
- 2 4 4 Tengu je bájná postava skřetí podoby s červeným obličejem a výrazným nosem. Je nadán nadpřirozenými schopnostmi.
- 2 4 5 Tento výpad spočívá v roztočení zbraně kombinovaném s výpady proti soupeři.

-
- ^{2 4 6} Tadanobu se zaklíná mantře podobným výrazem „namu sandó“, který označuje tři buddhistické pilíře: Buddhu, jeho učení a jeho žáky.
- ^{2 4 7} Jedná se o jednoho z buddhistických „Kráľů“, Pána Severu, který je jedním ze sedmi bohů štěstí a vyniká fyzickou silou.
- ^{2 4 8} Buddhistická bohyně, v japonském prostředí ochránkyně válečného stavu.
- ^{2 4 9} Jošicune se chystá uchýlit na Óšú pod ochranu Fudžiwary Hidehiry a císař Antoku se chystá do Ohary, kde nastoupí mnišskou dráhu.
- ^{2 5 0} Jedná se o jedno z poetických pojemnování Japonska („akicukuni“), který vychází již z básnické sbírky „Manjósú“ a připouští celou řadu výkladů. V obecném významu se dá vyložit spojením „žirná země“, ale interpretovat ho lze též jako „země vážek podzimu“. Srov. Jones.

Seznam literatury

Aoki, Kazuo. *Nihonši daidžiten (Cyclopedia of Japanese history)*, 7 svazků. Tokio: Heibonsha, 1992 – 1994. ISBN 458213100X

Asahara, Jošiko & Kitahara, Jasuo (ed.). „Acumori“, in: *Mai no hon (Kniha tanců)*, edice *Šin Nihon koten bungaku taikei (Nové kompendium klasické japonské literatury, svazek 59)*. Tokio: Iwanami Shoten, 1994. 620 stran. ISBN 400240059X

Blomberg, Catharina. *The Heart of the Warrior. Origins and Religious Background of the Samurai System in Feudal Japan*. Sandgate, Folkestone, Kent: Japan Library (Curzon Press Ltd), 1994. 226 stran. ISBN 1873410131

Cunoda, Ičiró & Učijama, Mikiko (ed.). Takeda Izumo – *Namiki Sósuke džóruri šú (Sbírka džóruri her Takedy Izumoa a Namiki Sósukeho)*, edice *Šin Nihon koten bungaku taikei (Nové kompendium klasické japonské literatury, svazek 93)*. Tokio: Iwanami Shoten, 1991. 612 stran. ISBN 400240093X

Duus, Peter. *Feudalism in Japan*. New York: McGraw – Hill, 1993. 121 stran. ISBN 0070184127

Fiala, Karel (překl.). *Příběh rodu Taira*. Praha: Mladá Fronta, 1993. 477 stran. ISBN 8020403612

Grosse, Siegfried (edice, komentář a překlad do moderní němčiny; zrcalově publikovaný text ve středověké němčině odpovídá verzi Karla Bartsche a Helmuta de Boora). *Das Nibelungenlied*. Stuttgart: Reclam, 2002. 1045 stran. ISBN 3150006449

Haga, Jaiči & Sasaki, Nobucuna (ed.). *Kóčú jókjoku sóšo (Komentovaná série textů jókjoku)*. 3 díly. Kjóto: Rinsen Shoten, 1987. Druhé vydání. ISBN 4653016194 (1. díl); 4653016208 (2. díl); 4653016216 (3. díl)

Hansen, Walter. *Die Spur der Helden. Die Gestalten des Nibelungenliedes in Sage und Geschichte*. Bergisch Gladbach: Gustav Lübbe Verlag, 1988. 224 stran. ISBN 3785704968

Iěiko, Teidži (ed.). *Otogizóši (Pohádkové sešity)*, edice *Nihon koten bungaku taikei* (*Kompendium klasické japonské literatury*, svazek 38). Tokio: Iwanami Shoten, 1958. Sedmé vydání. 490 stran. BN 0107070X

Iwasaki, Sodži. *The Sword and the Word. Shakespeare's Tragic Sense of Time*. Tokio: Shinozaki Shorin, 1973. 264 stran. BA 09997720

Jones, Stanleigh H. Jr. *Yoshitsune and the Thousand Cherry Trees. A Masterpiece of the Eighteenth-Century Japanese Puppet Theater*. New York: Columbia University Press, 1993. 286 stran. ISBN 0231080522

Júda, Jošio (ed.). *Bunraku džóruři šú (Sbírka her loutkového divadla bunraku)*, edice *Nihon koten bungaku taikei* (*Kompendium klasické japonské literatury*, svazek 99). Tokio: Iwanami Shoten, 1965. 472 stran. ISBN 4000600990

Kadžihara, Masaaki (ed.). *Gikei-ki (Zápisky o Jošicunem či Bájný Jošicune)*, edice *Nihon koten bungaku zenšú* (*Kompletní sbírka klasické japonské literatury*, svazek 31). Tokio: Shogakukan, 1971. 564 stran. ISBN 4096570311

Kawatake, Šigetoši & kolektiv. *Engeki hjakka daidžiten (Encyclopedia of theatre arts)*, 6 svazků. Tokio: Heibonsha, 1960 – 1962. BN 01712239

Kiši, Šózó & Nagahara, Keidži (ed.). *Zenjaku Azuma kagami (Celkový překlad kroniky Zrcadlo východních provincií)*. 6 dílů. Tokio: Shinjinbutsu Juraisha, 1976 – 1979. ISBN 440400771X (1. díl); 4404007817 (2. díl); 4404007884 (3. díl); 4404008007 (4. díl); 4404008147 (5. díl); 4404009593 (6. díl – dodatek)

Kitagawa, Tadahiko & Jasuda, Akira (ed.). *Kjógen šú (Sbírka frašek kjógen)*, edice *Nihon koten bungaku zenšú* (*Kompletní sbírka klasické japonské literatury*, svazek 35). Tokio: Shogakukan, 1972. 593 stran. BN 00969659

Klopfenstein, Eduard. *Tausend Kirsbäume Yoshitsune. Ein klassisches Stück des japanischen Theaters der Edo – Zeit. Studie – Übersetzung – Kommentar*. Bern: Peter Lang, 1982. 421 stran. ISBN 3261048077

Kodžima, Cujoši. *Jošicune no higaši Adžia (Jošicuneho východní Asie)*. Tokio: Transview, 2010. 247 stran. ISBN 9784901510929

Kuroki, Kanzó. *Džóruři ši (Dějiny žánru džóruři)*. Tokio: Ao'isoha 1942. 581 stran. BN 05055016

LaFleur, William R. *The Karma of Words. Buddhism and the Literary Arts in Medieval Japan*. Berkeley: University of California Press, 1983. 204 stran. ISBN 0520046005

Mass, Jeffrey P. „Kamakura bakufu“, in: Jamamura, Kozo (ed.). *The Cambridge History of Japan. Volume 3 – Medieval Japan*. Cambridge, New York: Cambridge University Press, 1990. 712 stran. ISBN 0521223547

Macuo, Ašie & Minobe, Šigekacu & kolektiv. *Genpei seisuiiki (Kronika vzestupu a pádu Minamotů a Tairů)*, edice *Čúsei no bungaku (Středověká literatura, svazek 4)*, 6 částí. Tokio: Miyai Shoten, ad 1991. ISBN 4838210167 (část 1); 978–4838210343 (část 2); 978–4838210213 (část 3); 978–4838210220 (část 4); 978–4838210299 (část 5); 4838210272 (část 6)

Minobe, Šigekacu. „Denšó to sósaku. Benkei wo megutte“ („Tradice a tvorba. O Benkeiovi.“), in: Tokuda, Kazuo (ed.): *Otogizóši hjakka rjóran („Otogizoshi“ profusion of various flowers)*. Tokio: Kasama Shoten, 2008. 623 stran (plus 59 stran – rejstřík). ISBN 9784305703866

Mukařovský, Jan. „Problémy estetické hodnoty“, in: *Cestami poetiky a estetiky*. Praha: Československý spisovatel, 1971. 364 stran. BA 10424255

Nakai, Misato a kolektiv (editorský tým nakladatelství „Centrum Kjótských listů“). *Jošicune densecu wo juku – Kjó kara Óšú he (Po stopách Jošicuneho legendy – z Kjóta do kraje Óšú)*. Kjóto: Kyoto Shimbun Shuppan Center, 2004. 141 stran. ISBN 4763805398

Nišino, Haruo (ed.). *Jókjoku hjakuban (Sto textů jókjoku)*, edice *Šin Nihon koten bungaku taikei (Nové kompendium klasické japonské literatury, svazek 57)*. Tokio: Iwanami Shoten, 1998. 768 stran. ISBN 4002400573

Nišizawa, Ippó. *Denki saku-šo (O romantickém díle)*, in: *Šin gunšo ruidžú (Nově klasifikovaná sbírka různých textů)* – svazek 1 (celkem 10 svazků). Tokio: Daiichi Shoin, 1976. BN 02520357

Oyler, Elizabeth. „Yoshitsune at Koshigoe. Fealty Oaths, Fall from Grace“, in: *Swords, Oaths and Prophetic Visions. Authoring Warrior Rule in Medieval Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2006. 218 stran. ISBN 0824829220

Ósone, Šósuke & kolektiv. *Nihon koten bungaku daidžiten (Velký slovník klasické japonské literatury)*. Tokio: Meiji Shoin, 1998. 1446 stran (plus 40 stran – rejstřík). ISBN 4625400740

Pokorný, Jindřich (překlad a komentář). *Píseň o Nibelunzích a Nářek nad hrdiny Písně*. Praha: Odeon, 1989. 396 stran. ISBN 8020708286

Reischauer, Edwin Oldfather & Craig, Albert M. *Japan, tradition & transformation*, (revidované vydání). Sydney: Allen & Unwin, 1989. 352 stran. ISBN 0043740073

Sasano, Ken (ed.). *Kówakamai kjoku šú (Sbírka skladeb kówakamai)*. Tokio: Daiichi Shobo, 1943. 852 stran. BN 00989576

Sugijama, Hiroši. „Nihon rekiši ue no gimon džinbutsu recuden – Benkei“ („Biografie pochybných postav japonské historie – Benkei“), in: *Kaizó (Adaptace)*. Tokio: Kiyomizu Shoten, 1952, vol. 33, no. 10, s. 166 – 167 (celý článek: s. 154 – 167). AN 00365120

Suzuki, Ken'iči. *Jošicune densecu. Hógan biiki šútaisei (Jošicuneho legenda. Kompilace kapitánovy oblíbenosti)*. Tokio: Shogakukan, 2004. 238 stran. ISBN 4096261335

Šimazu, Hisamoto. *Jošicune densetsu to bungaku (Jošicuneho legenda a literatura)*. Kjóto: Daigakudo Shoten, 1977. 774 stran. Druhé vydání. BN 0259415X

Takehisa, Cujóši (ed.). *Čúsei gunki no tenbódai (Pohledem středověkých válečných zápisků)*. Ósaka: Izumi Shoin, 2006. 612 stran. ISBN 4757603789

Takemoto, Tojotake. *Džóruri fu (Album divadla džóruri)*, in: *Kinko bungei onči sóšo. (Sebraná laskavá moudrost blízke a dávné slovesnosti)* – 4. svazek, celkem 12 svazků. Tokio: Hakubunkan, 1891. Celkový rozsah díla *Džóruri fu* je 70 stran. BN 04996347

Tomikura, Tokudžiró. *Heike monogatari zenčúšaku (Kompletní komentář k Příběhu rodu Taira)*, 3 svazky ve čtyřech částech, edice *Nihon koten hjóšaku – zenčúšaku sóšo (Otevřená interpretace klasické japonské literatury – kompletní sebrané texty a komentář, svazek 9)*. Tokio: Kadogawa Shoten, 1966 – 1968. ISBN 4047610011 (svazek 1); 404761002X (svazek 2); 4047610038 (svazek 3 první část); 4047610046 (svazek 3 druhá část)

Učijama, Mikiko. „Džóruri no gikjoku sahó“ („Metoda dramatu v žánru džóruri“), in: *Nihon no koten geinó (Umění staré japonské literatury)* – svazek 7 – *Džóruri. Katari to ajacuri. (Džóruri. Vyprávění a manipulace.)*. Tokio: Heibonsha, 1970. 355 stran (příspěvek Učijamy Mikiko viz s. 191 – 221). ISBN 4582216072